

jo, så
här
tycker
vi!

BILAGA 1

INKOMNA SVAR FRÅN
UNGDOMSPOLITISKA
KOMMITTÉNS KAMPANJ
VAD TYCKER DU?

Ref 10B
Occ 50W

Statens offentliga utredningar
1997:71
Inrikesdepartementet

Jo, så här tycker vi!

Inkomna svar från Ungdomspolitiska
kommitténs rådslagskampanj
– Vad tycker du?

Bilaga 1

Bilaga 1 till slutbetänkande av Ungdomspolitiska kommittén
Stockholm 1997

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90

Svara på remiss. Hur och Varför. Statsrådsberedningen, 1993.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren kan beställas hos:
Regeringskansliets förvaltningsavdelning
Distributionscentralen
103 33 Stockholm
Fax: 08-405 10 10
Telefon: 08-405 10 25

Ett stort tack!

Så är vårt arbete i Ungdomspolitiska kommittén avslutat. Det har varit ett roligt arbete på många sätt. Framst därför att vi har haft möjligheten att fråga och tala med så många unga om deras syn på vad som är viktigt för den framtida ungdomspolitiken.

Vi vill inleda bilagorna till vårt slutbetänkande med ett stort tack till alla er som bidragit till vårt arbete genom att genomföra och delta i rådslag, diskutera och svara på vår rapport om mål för ungdomspolitiken och som deltagit i vår enkätundersökning. Utan er medverkan hade vårt arbete blivit svårare och resultatet sämre!

Från det att de första svaren började droppa in i oktober 1996 tills resultatet kom från den uppsamlade rådslagskonferensen i Rinkeby några dagar innan vi hade vårt sista sammanträde i maj 1997, har era tankar, idéer och förslag funnits med. Dels som en kompass som har talat om för oss åt vilket håll vi bör gå. Dels som en inspirationskälla. Den som läser våra överväganden och förslag och jämför med texterna i dessa två bilagor kommer att se att det arbete som ni, cirka 4 000 unga, har lagt ner inte har varit förgäves. Vi tror att många av er kommer att känna igen idéer och tankegångar.

Vår förhoppning är att dessa två bilagor ska spridas och läsas i såväl riksdag som kommuner. De innehåller för det första en ovärderlig samling nutidsbeskrivningar från unga människor. För det andra finns här mängder av förslag till förändringar som kan inspirera till fortsatt arbete bland unga och politiker.

Till slut vill vi från Ungdomspolitiska kommittén än en gång säga tack till alla er som bidragit. Utan era insatser hade vårt arbete inte blivit lika bra. Nu vet vi att våra resonemang och förslag har rätt inriktning.

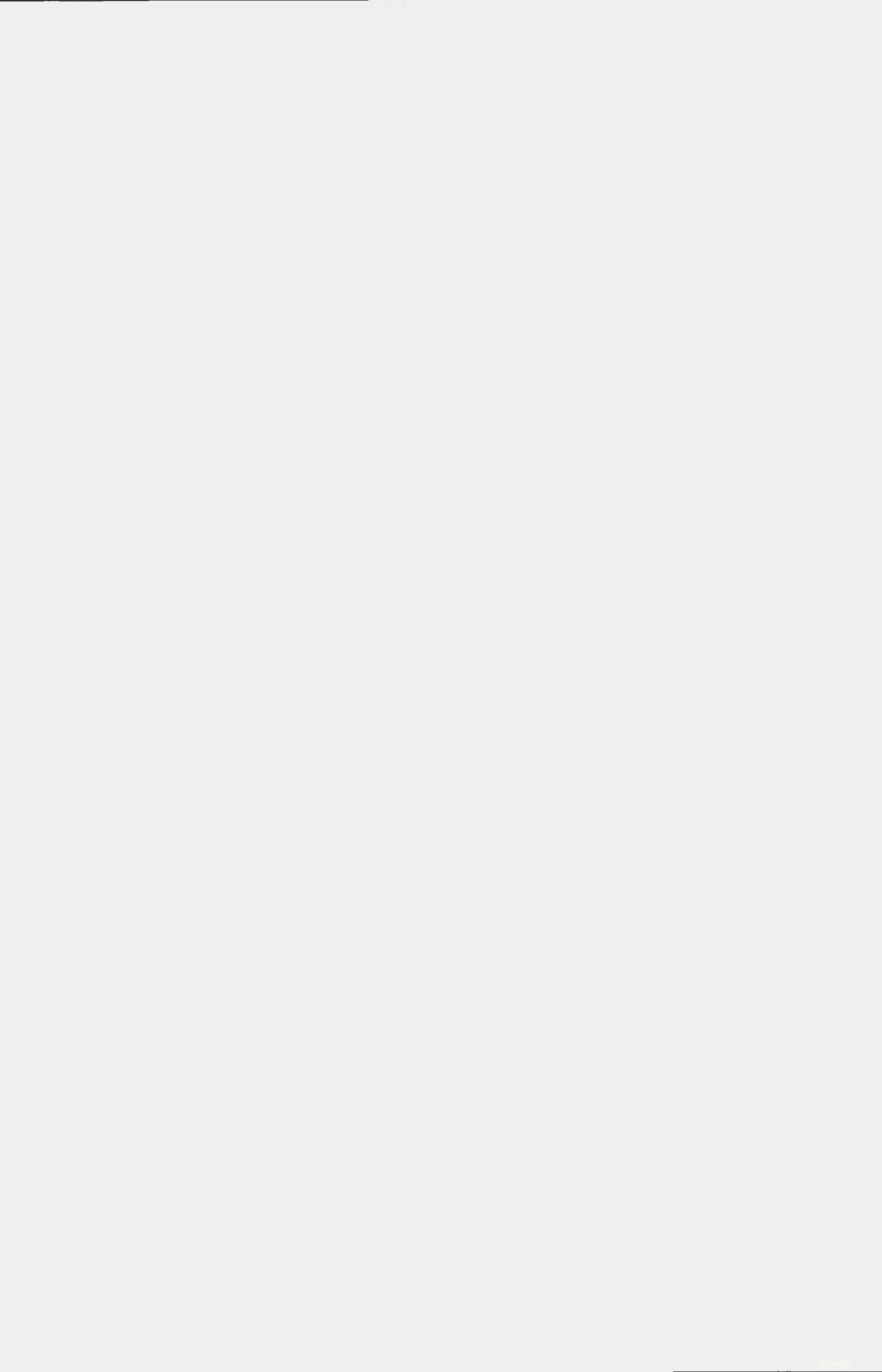
Åke Gustavsson

Ordförande i Ungdomspolitiska kommittén

Innehållsförteckning

1 KAMPANJEN VAD TYCKER DU?	5
1.1 Rådslag om den framtida ungdomspolitiken	5
1.2 Rapporten vad tycker du?	6
1.3 En enkätundersökning med ett representativt urval	7
1.4 Ett värdefullt material	7
2 KOMMITTÉNS FÖRSLAG I KORTHET	9
3 RÅDSLAGENS SLUTDOKUMENT	17
4 RÅDSLAGENS ENKÄTRESULTAT	182

1 Kampanjen *Vad tycker du?*

Ungdomspolitiska kommittén har under utredningsarbetets gång genomfört kampanjen *Vad tycker du?* Syftet har varit att stimulera till offentlig debatt om ungdomsfrågorna och att diskutera den framtida ungdomspolitiken med unga själva. Nedan följer en beskrivning av Ungdomspolitiska kommitténs utåtriktade arbete.

Enligt Ungdomspolitiska kommitténs direktiv bör ungdomspolitiken utvecklas i dialog med berörda intressenter på området. Utredningsarbetet bör därför präglas av ett aktivt utåtriktat arbete som syftar till att skapa debatt och fånga in ungdomars, ungdomsarbetsares och relevanta beslutsfattareshs åsikter om ungdomspolitiken. Kommittén bör enligt direktiven särskilt utveckla en dialog med ungdomar om den framtida ungdomspolitiken. Såväl enkäter som offentliga utfrågningar och uppsökande verksamhet i olika ungdomsmiljöer bör vara en del av kommitténs utåtriktade arbete i detta avseende.

Vi har i huvudsak haft kontakt med unga på tre olika sätt. För det första har en enkätundersökning genomförts i samarbete med Statistiska centralbyrån. För det andra har kommittén initierat ett 50-tal rådslag där unga har samlats och diskuterat ungdomspolitik. Från varje rådslag har ett slutdokument med förslag och tips skickats in till kommittén. Dessa har sedan använts både som kompass och som inspirationskälla i kommitténs arbete. För det tredje har kommittén skickat ut sin rapport på remiss till cirka 2 500 ungdomsgrupper. Även från dessa har svar kommit in som kommittén använt i sitt arbete.

1.1 Rådslag om den framtida ungdomspolitiken

Rådslagsarbetet startade genom att unga från cirka 20 olika ungdomsgrupper, ungdomsråd, projekt för arbetslösa unga och fritidsgårdar träffades under en dag och la upp riktlinjerna för kommitténs rådslagsarbete. Man menade att det väsentliga var att ge de grupper som ville anordna rådslag stor frihet att göra det i den form de önskade. Samtidigt var det viktigt med ett visst stöd från Ungdomspolitiska kommittén genom till exempel diskussionsfrågor. Väsentligt var också att representanter för de ordnade rådslag skulle få möjlighet att träffa kommittén och diskutera med dem innan kommitténs arbete var avslutat.

Arbetet lades upp efter dessa riktlinjer. Sammanlagt skickades drygt 1 950 inbjudningar att hålla rådslag ut, bland annat till fritids- och hemgårdar, kommunala ungdomsråd, lokala projekt för arbetslösa, elevråd och elevkårer, studentkårer samt folkets hus och folkparker. Ett av syftena med att anordna rådslag var att ge unga en möjlighet att lämna förslag till hur den framtida ungdomspolitiken ska utformas. Ett annat syfte var att få igång en debatt på orten om frågor som rör unga. Dessa debatter pågår förhoppningsvis fortfarande.

Rådslagen såg ut på många olika sätt. En del var stora projekt där flera hundra unga bjödits in, vissa rådslag bestod av besökarna på en fritidsgård. En del rådslag gjorde enkäter för att samla åsikter från så många som möjligt.

Utefter de inledande diskussioner som kommittén haft med unga om rådslagsarbetet sammanställdes ett antal diskussionsfrågor som rådslagen kunde ha som utgångspunkt. Frågorna tog upp följande fem ämnen: fri och självständig, vem bestämmer?, makt, inflytande och representation, vem lyssnar? samt hur ska jag räcka till? Frågorna var öppet formulerade men ringade in de områden som kommittén ansåg vara viktiga att få en diskussion kring. Flertalet rådslag använde sig av diskussionsfrågorna, andra inte.

Efter avslutad diskussion sammanfattade varje rådslag de åsikter som kommit fram och skrev ner de förslag deltagarna ville framföra till kommittén och sammanställde dessa till ett slutdokument. Dokumentet skickades sedan in till kommittén och har nu sammanställts i bilaga 1 till vårt slutbetänkande *Politik för unga*.

Slutligen inbjöds två representanter från varje grupp som genomfört rådslag till en två dagar lång konferens i Stockholm. Cirka 100 unga samlades tillsammans med Ungdomspolitiska kommittén i Folkets hus i Rinkeby. Kommittén gavs därmed möjlighet att diskutera slutdokumenten inför arbetet med slutbetänkandet samtidigt som de som genomfört rådslag fick respons på sitt arbete.

1.2 Rapporten vad tycker du?

I kommitténs rapport *Vad tycker du?* efterfrågade vi ungas synpunkter dels på huruvida en politik för unga behövs, dels på de förslag till mål kommittén presenterade. Målen i rapporten var: Alla unga ska ha rätt till goda levnadsförhållanden, samhället ska underlätta för de unga att leva ett självständigt liv, de unga ska ha ökad möjlighet att utöva sin rätt till inflytande och delaktighet, ungas engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande ska erkännas och aktivt tas tillvara samt de ungas internationella engagemang och mångkulturella kontakter ska främjas.

Rapporten skickades till omkring 2 500 ungdomsgrupper: omkring 750 gymnasieskolor samt till elevkårerna direkt; till riksungdomsorganisationer och deras omkring 1 000 distriktsorganisationer; vissa av de skolor som drivs av Statens institutionsstyrelse; Riksidrottsförbundets ungdomssektioner på distriktsnivå; hyresgästföreningens distriktsorganisationer. Omkring 60 svar på rapporten har inkommit till kommittén. Dessa har sammanställts i bilaga 2 till vårt slutbetänkande *Politik för unga*.

1.3 En enkätundersökning med ett representativt urval

I den undersökning som SCB genomfört för kommitténs räkning tillfrågades 2 000 unga mellan 15-25 år om synen på arbete, bostad, fritid samt makt och inflytande. Frågorna kretsade kring idéer och förslag som är aktuella i debatten om unga och ungdomspolitik. Vi ställde därutöver några frågor som syftade till att ringa in mer allmänna inställningar till exempelvis arbete och arbetslöshet. För de som så önskat fanns det möjlighet att komma med förslag till hur man kan underlätta för de unga att komma in på arbetsmarknaden.

Enkäten har skickats till 2 000 unga. Efter en andra skriftlig påminnelse till de som inte skickat in sina svar har SCB ringt till ett representativt urval av dessa och bett att få göra en telefonintervju. Svaren har därefter viktats i syfte att kompensera för bortfallet samt väga upp från urvalsnivå till populationsnivå. Vägningsförfarandet ger oss möjlighet att utifrån de svar som kommit in uttala oss om vad de som är mellan 15 och 25 år och som är folkbokförda i Sverige anser i dessa frågor. Resultaten från enkäten redovisas i bilaga 2 till vårt slutbetänkande *Politik för unga*.

1.4 Ett värdefullt material

Allt material som vi har samlat från de utåtriktade aktiviteterna har ingått i underlaget till de resonemang och förslag vi har presenterat i delbetänkandet *Unga och arbete* och i slutbetänkandet *Politik för unga*. De förslag och idéer som finns i materialet har inspirerat oss och visat vägen för hur den nya politiken för unga ska se ut.

För att så många som möjligt ska kunna ta del av alla de värdefulla synpunkter som framkommit presenterar vi härmed materialet som två bilagor till slutbetänkandet. Först i varje bilaga presenterar vi en sammanfattning av våra förslag. Det blir därmed möjligt att se i vilken mån våra förslag överensstämmer med det som unga tycker är viktigt för en framtida politik.

2 Kommitténs förslag i korthet

Ungdomspolitiska kommitténs utgångspunkt i arbetet med politiken för unga är alla människors lika värde och okränkbarhet. Varje människa är unik och måste också få tillfälle att utvecklas på sitt eget vis. I arbetet med att formulera de övergripande målen för ungdomspolitiken har vi utgått från denna grundsyn på så sätt att alla medborgare ska ha samma rättigheter och skyldigheter och ska behandlas likvärdigt av de offentliga organen.

En politik för unga syftar till att alla unga ska ha rätt till goda levnadsvillkor. Dessa kan skilja sig mellan olika unga människor utifrån deras individuella livssituation och egna val. Det finns dock vissa områden som enligt vår mening har stor betydelse för alla unga. Ungdomspolitiska kommittén föreslår därför att de nationella målen för en politik för unga ska vara:

- Samhället ska underlätta för unga att leva ett självständigt liv.
- Unga ska ha verklig möjlighet till makt, inflytande och delaktighet.
- Den resurs ungas engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande utgör ska tas tillvara.

De övergripande målen ska brytas ner i konkreta mål för att kunna bli mätbara samt gå att följa upp och utvärdera. De konkreta målen är våra förslag till hur de övergripande målen ska uppfyllas.

Här nedan följer de konkreta mål Ungdomspolitiska kommittén föreslår.

Självständighet

- Alla unga ska kunna försörja sig på sitt arbete.
- Andelen arbetslösa unga ska i genomsnitt under året inte vara högre än för övriga befolkningen
- Arbetssökande under 25 år ska senast inom fyra veckor från att de anmält sig som arbetssökande på arbetsförmedlingen ha rätt att tillsammans med en arbetsförmedlare upprätta en handlings- och utvecklingsplan.
- Varje person mellan 15 och 18 år ska ges möjlighet till feriearbete under minst tre veckor under sommaren. Målet avser kalenderår.
- Alla mellan 18 och 25 år som söker egen bostad ska inom sex månader ha möjlighet att skaffa sig en bostad inom ramen för sina ekonomiska förutsättningar.

- Alla universitets- och högskolestuderande ska under den första termen de studerar ha möjlighet att skaffa sig en bostad på eller i anslutning till studieorten.
- Alla unga ska kunna få information om de villkor och förutsättningar som gäller för eget boende samt information om bostadsmarknaden i kommunen.
- Ingen ung person ska hänvisas till att uppbära socialbidrag av enbart den orsaken att hon eller han inte har arbete eller inte omfattas av arbetslöshetsförsäkringssystemet.
- Ingen ung arbetslös ska på grund av låga nivåer i olika ersättningssystem behöva komplettera med socialbidrag för att kunna klara sin försörjning.
- Ingen ung person ska diskrimineras i något bidragssystem på grund av ålder.
- Alla unga ska leva under sådana ekonomiska förhållanden att de har råd att finansiera en bostad.

Makt, inflytande och delaktighet

- Alla kommuner bör i samarbete med kommunens unga upprätta ett ungdomspolitiskt handlingsprogram.
- Elever ska som grupp kunna påverka viktiga beslut som gäller den egna skolan
- Varje elev ska ha verkligt inflytande över sitt val av skola och skoltyp samt över sitt dagliga skolarbete och sin arbetsmiljö.
- Varje student ska ha verkligt inflytande på sin utbildning och sin arbetsmiljö.
- Alla unga ska kunna påverka kommunala beslut.
- Alla unga ska ha möjlighet att delta i verksamhet inom föreningslivet.
- Varje ung person ska ha tillgång till en mötesplats där hon eller han fritt kan uttrycka sina åsikter.

Unga som resurs

- Av ledamöterna i centrala och regionala myndigheters styrelser bör minst 5 procent vara under 30 år.
- Av ledamöterna i statliga kommittéer bör minst 10 procent vara under 30 år.
- I samtliga kommunala styrelser och nämnder med minst fem ledamöter bör det finnas minst en ledamot under 30 år.
- Ungas engagemang och idéer ska särskilt tas tillvara när det gäller:
  - arbetet med en långsiktigt hållbar ekologisk utveckling
  - inträdet i informationshället
  - arbetet mot främlingsfientlighet och rasism

- företagande

De konkreta målen ska beaktas av regeringen inom de olika sektorsområden som berör unga. Myndigheterna bör få i uppgift att presentera statistik och en redovisning av den förda politiken i förhållande till de konkreta målen. Detta arbete anser vi bör samordnas av Ungdomsstyrelsen.

Målen för politiken för unga bör vara vägledande för kommunal verksamhet. Det bör finnas ett gemensamt intresse hos staten och kommunerna att följa upp och utvärdera kommunernas arbete med målen. Kommittén föreslår att initiativ tas till överläggning om ett sådant samarbete mellan staten och kommunerna i denna fråga.

Makt, inflytande och delaktighet för unga

Kommittén diskuterar begreppen makt, inflytande och vanmakt. Vi poängterar att det är viktigt att unga får *verklig* makt och inte dras in i en skendemokratisk process som gör att de istället vänder sig från politiken.

En stor del av betänkandet är uppbyggt kring ungas möjligheter att utöva makt över sin vardag. Kommittén menar att unga måste öka sin delaktighet i beslutsprocesserna. För att detta ska bli möjligt föreslår vi vissa ändringar i olika regelverk som hindrar unga att ta del av makten. Förslagen avser såväl riks- som kommunalpolitik. Andra förslag syftar till att försöka ändra vuxnas attityder till unga för att på så sätt få dem att inse att ungas delaktighet utgör en resurs för samhället. Förslagen är i korthet:

- En försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år för val till kommunfullmäktige ska genomföras. Försöksverksamheten ska omfatta ett tiotal kommuner och ska inledas i och med valet 1998. Verksamheten ska utvärderas av en särskild utredning.
- Rösträtten ska följa kalenderår.
- Regeringen ska vara uppmärksam på ålderssammansättningen i centrala myndigheter och i statliga kommittéer. Regeringen ska också begära av de partier, organisationer med mera som föreslår ledamöter till kommittéerna att de om möjligt föreslår två kandidater till varje uppdrag, varav minst en är under 30 år.
- Varje kommun bör i samarbete med unga utforma och anta ett ungdomspolitiskt handlingsprogram.
- Kommunerna bör tillsammans med de unga skapa fora för kommunikation mellan politiker och kommunens unga.
- Varje skola bör erbjuda eleverna regelbunden information från de politiska partierna och deras ungdomsförbund.

- Ungdomsstyrelsen får i uppdrag att i samarbete med kommunförbundet till år 2002 följa och kartlägga kommunernas arbete med att göra unga delaktiga i den kommunala beslutsprocessen.

Kommittén lämnar också förslag som rör ungas vardag, nämligen skola, fritid och kultur. Vi anser att det är viktigt att unga får möjlighet att ha inflytande på dessa områden, dels för att ungas delaktighet gör att besluten blir bättre, dels för att det har visat sig leda till ökat intresse för ett fortsatt engagemang i samhällsfrågor. Våra förslag på dessa områden är i korthet:

Gymnasieskola, universitet och högskola

- En försöksverksamhet på gymnasieskolor i ett antal kommuner bör införas med en skyldighet för skolledningen att förhandla med elever inför att viktigare beslut fattas. Försöksverksamheten bör införas snarast och avslutas samt utvärderas samtidigt som försöksverksamheten med lokala styrelser.
- Ett skoldemokratiprojekt bör inledas i ett antal kommuner. Projektet ska fungera som en stimulans till de skolor som vill satsa extra på att arbeta med inflytandefrågor framför allt vad gäller att utveckla skolans arbetsformer men också när det gäller elevers möjligheter att påverka skolans miljö.
- Skolverket bör få i uppdrag att kontinuerligt sammanställa och kommentera kommunernas utvecklingsarbete när det gäller elev- inflytande.
- Den översyn som regeringen har för avsikt att göra av bestämmelserna om samverkansformer och samverkansorgan bör inriktas på att samverkan i någon form måste vara obligatorisk och att frågor såsom undervisningens innehåll, hur den bedrivs och hur eleverna kan medverka aktivt måste tas upp i en sådan samverkan. Formen för samverkan bör dock inte vara reglerad i detalj. Möjligheten att utvärdera lärare är dock en viktig funktion för ett samverkansorgan. Likaså bör frågor om under vilka former och på vilket sätt undervisningen bedrivs vara självklara ämnen att behandla.
- Skolverket ska verka för att de elever som varit frånvarande från lektioner för att delta i elevdemokratiskt arbete ska få denna tid redovisad separat från annan frånvaro, om inte eleven själv motsätter sig detta.
- Studenter ska finnas representerade i högskolans samtliga beredande och beslutande organ. Sammansättningen i högskolans beslutande organ ska utformas så att ingen intressegrupp får egen majoritet. I högskolestyrelsen bör studenter, lärare och allmänföreträdare dela på platserna. Studenter och lärare bör utse sina egna representanter. På beslutsnivåer under högskolestyrelsen ska studenter och lärare utgöra minst en tredjedel vardera i alla beredande och beslutande organ.

- En utredning bör tillsättas med uppgift att belysa effekterna av att ge lika rättigheter och skyldigheter till elever och studenter som tillkommer arbetstagare. Möjligheterna att jämställa elevfackliga organisationer med fackföreningar bör också utredas.
- Högscoleverket bör få i uppdrag att utreda i vilken utsträckning studenterna har inflytande över sina studier exempelvis när det gäller planering av kurser, undervisnings- och examinationsformer samt föreslå förbättringar.

Fritid och kultur

- Det är av största vikt att kommuner undanröjer de eventuella hinder som finns för unga som vill skapa egna mötesplatser. Det är också viktigt att de unga som har idéer bemöts positivt. Det innebär att politiker och tjänstemän måste vara beredda att tänka i nya banor och inte säga nej till förslag som kanske utmanar traditionella former. Kommuner kan också ta egna initiativ till att starta mötesplatser men utformningen måste ske på de ungas egna villkor.
- Unga bör genom regelbundna fritids- och kulturvaneundersökningar få möjlighet att påverka kommunens fritids- och kulturutbud.
- Ungdomsstyrelsen får i uppdrag att löpande följa, kartlägga och redovisa kommunernas arbete för att öka ungas makt och inflytande över fritids- och kulturverksamheterna.
- Vi uppmanar kommunerna att införa en så kallad fri pott för ungas egna initiativ genom att avsätta en summa pengar av kultur- och fritidsbudgetarna för detta ändamål.
- Vi uppmanar också kommunerna att arbeta tillsammans med unga för att öka antalet brukarstyrda fritidsverksamheter.

Ungas ekonomi

En av de viktigaste förutsättningarna för att unga ska kunna leva ett självständigt liv är att de kan bli ekonomiskt oberoende. Kommittén konstaterar att många unga har stora ekonomiska svårigheter, speciellt de som är arbetslösa och inte uppbär a-kassa eller KAS. Dessa är hänvisade till socialbidrag. År 1996 mottog omkring 35 procent av de arbetslösa i åldersgruppen 20-24 år socialbidrag någon gång under året. Även de med KAS eller låg a-kassa ingår i samma grupp. Vi anser att det är alarmerande att så många unga behöver socialhjälp för att klara sitt uppehälle. Den period unga behöver sådant stöd har visat sig bli allt längre. Uppgifterna om nyfattigdomen bland unga och ett begynnande socialbidragsberoende pekar på problemens omfattning. De huvudsakliga anledningarna till utveck-

lingen torde vara den försämrade arbetsmarknadssituationen samt arbetslöshetsersättningens utformning.

Kommittén diskuterar också studerandes ekonomi, framför allt under den tid då studiemedel inte utgår. Förändringar som innebär att studenterna i högre utsträckning än för närvarande kan studera under sommaren och därmed uppbära studiemedel bör utredas.

Vi föreslår när det gäller ungas ekonomi i korthet att:

- Ungdomsstyrelsen ska kontinuerligt följa upp ungas ekonomiska situation och därvid särskilt beakta skillnaden mellan kvinnor och män.
- De ekonomiska konsekvenserna av tre terminer och förlängda terminer vid högskolor och universitet bör utredas.

Regeringen har uppdragit åt Arbetsmarknadsstyrelsen och Socialstyrelsen att i samverkan utarbeta förslag till åtgärder som syftar till att öka arbetslösa ungdomars förutsättningar att ta sig in på den reguljära arbetsmarknaden eller utbildningssystemet. Förslaget skall utformas så att det ger den enskilde möjlighet till kompetensutveckling och åtgärderna skall utgå från ungdomars egna behov och förutsättningar. Kommunerna ska genom förslaget ges möjlighet att erbjuda de unga en meningsfull sysselsättning i stället för socialbidrag. I anledning av detta har kommittén överlämnat ett antal förslag till utformning av ett sådant system. Dessa är bland annat:

- Ungdomspolitiska kommittén framhåller att stödet bör vara åldersneutralt.
- Ersättningen ska vara sådan att den inte behöver kompletteras med socialbidrag och ska ge den arbetslöse möjlighet att bli delaktig i befintliga trygghetssystem.
- Vidare menar kommittén att ersättningen ska vara knuten till en motprestation från den arbetslöses sida. Motprestationen ska utformas tillsammans med den arbetslöse, med utgångspunkt i dennes intressen och önskemål, och vara ett led i en handlings- och utvecklingsplan som den arbetslöse upprättat tillsammans med tjänsteman på arbetsförmedlingen. Den arbetslöse skall ha möjlighet att avvisa motprestationen om den inte ingår i ovan angivna handlings- och utvecklingsplan eller om motprestationen inte är av tillräckligt god kvalitet.

Unga och den egna bostaden

Att flytta hemifrån är för många unga ett steg mot att kunna leva ett självständigt liv. Kommittén konstaterar att det på det hela taget inte föreligger någon större bostadsbrist, förutom i storstäderna och på vissa universitets- och högskoleorter. Det har dock varit svårt att få en fullständig bild av ungas boende. Det största hindret för att få en bostad torde vara att många unga inte har arbete och därmed inte heller någon självständig ekonomi.

Kommittén anser trots detta att vissa åtgärder vad gäller ungas boende ändå är nödvändiga. Därför föreslår vi att:

- I syfte att utveckla en systematiskt täckande och regelbundet uppdaterad statistik om ungas boende ska Statistiska centralbyrån i samråd med Boverket, Ungdomsstyrelsen och Högskoleverket ges i uppdrag att tillse att en sådan statistik utvecklas och regelbundet insamlas.
- Länsstyrelserna bör få i uppdrag att kartlägga bostadssituationen för unga i kommunerna. Uppdraget skall redovisas till Boverket.
- Det nu existerande ungdomsbosparandet ska upphöra.
- Regeringen bör i beredningen av propositionen om den framtida bostadspolitiken beakta de ungas situation såsom varande längst ut i "flyttkedjan". Bostadsstöden bör utformas så att det stimulerar "flyttkedjor".
- I anslutning till att kommunerna i samarbete med unga tar fram särskilda ungdomspolitiska program bör också behovet av bostadsinformation och bostadsplanering för unga behandlas.
- Vid tilldelning av utbildningsplatser inom högskoleväsendet ska regeringen beakta studieortens möjligheter att inom en termin kunna tillhandahålla bostäder.

Ungas åsikter och förslag

Vi har tagit del av alla förslag som kommit in till kommittén och vi har försökt att presentera dem i samma sammanhang som vi presenterar våra egna. Genom hela betänkandet presenterar vi ungas åsikter från de utåtriktade aktiviteter kommittén har genomfört.

Vi har också tagit del av andra undersökningar och utredningar för att skapa oss en så heltäckande bild som möjligt av vad unga anser i olika frågor. Även dessa har beaktats i kommitténs arbete.

3 Rådslagens slutdokument

I det här kapitlet presenterar vi alla de svar som kommit in till Ungdomspolitiska kommittén i form av slutdokument från rådslag. Texterna är i stort sett inte redigerade eller förkortade utan återges ord för ord som de lämnats till oss.

Presentationen inleds med redovisningen från den Rådslagskonferens som genomfördes i Rinkeby den 10-11 mars 1997. Konferensen var uppsamling av de rådslag som hade varit. Tanken var att vi i Ungdomspolitiska kommittén skulle få tillfälle att träffa de som genomfört rådslag och diskutera de förslag som kommittén lagt i delbetänkandet *Unga och arbete*. Vi skulle också få tillfälle att på ett tidigt stadium diskutera innehåller i vårt slutbetänkande. Samtidigt innebar konferensen ytterligare en möjlighet för rådslagen att säga sin åsikt till kommittén. Två representanter från varje rådslag inbjöds att delta.

Konferensen genomfördes av Fyrverket på uppdrag av Ungdomspolitiska kommittén med stöd från Allmänna arvsfonden.

Rinkeby Rådslagskonferens

Pressmeddelande formulerat av deltagarna på konferensen

Vi är 100 ungdomar som samlats i världens by, Rinkeby, under två hektiska dagar för att bevisa för politiker, andra ungdomar och framförallt oss själva att vi är en kraft att räkna med i samhället. Alla har vi stött på situationer där vi ungdomar inte tas på allvar och mer eller mindre negligeras av våra makthavare. Därför har vi under dessa två dagar diskuterat, funderat och lämnat konkreta förslag till förändringar som skall gynna ungdomar och öka deras inflytande i politiken. Vi tycker nämligen att det är viktigt att man tar tillvara ungdomars engagemang och kunskap. Vi är en tillgång och er framtid.

Den här rådslagskonferensen är en del av Ungdomspolitiska kommitténs arbete. Kommittén har regeringens uppdrag att ge förslag på den framtida ungdomspolitikens innehåll. I sitt arbete har kommittén på olika sätt frågat 4 000 unga efter deras tankar och förslag. Rådslagskonferensen är en sammanfattande avslutning på det arbetet.

Under dessa dagar har många konkreta och konstruktiva förslag förts fram till kommitténs ledamöter som lyssnat på vad vi har att säga. Vi har bland annat lagt förslag på att införa studielön istället för studielån och billiga ungdomsbostäder med något lägre standard. Dessutom införandet av skoldemokrati tidigt i skolan.

MÅNDAGEN DEN 10 MARS

Grupp ett

Sommarjobb/praktik

Förslaget från Ungdomspolitiska kommittén om en tredje termin är enligt vår mening inte bra. Dels därför att UPK själva säger att man som elev är skoltrött. Skolan tar mycket av ungdomars tid redan nu. Skoltröttheten skulle inte underlättas av att ungdomar praktiserar på sommaren. Det man däremot kan tänka sig vore att kommunens ansvar för att ordna sommarjobb utökas. Gärna riktig praktik men då inte på bekostnad av riktiga arbetstillfällen.

Studielön istället för studielån

Studielön skulle motivera ungdomar att läsa vidare. Studielön skulle medverka till att ungdomar skulle känna sig behövda.

PTP=power to the pupils

Dagens ungdomar är inte vana vid att själva ta initiativ och ansvar. Det går långsamt att påverka och det är också därför ungdomar ger upp. För att komma runt detta problem borde skolan tidigt lära och ge barn/ungdomar ansvar.

Elevfackförbund

Eleverna har inte något forum med tyngd där de kan hävda sig mot lärare och skolledning. Elevråden är bra men eleverna har inget direkt inflytande eller makt.

Arbetsmarknad

Det är viktigt med en helhetssyn. Det är märkligt att det ute i kommunerna sparkas människor medan staten betalar ut olika sorters ersättningar till samma människor. Det finns många olika pengapåsar som borde kunna samordnas bättre.

Övertidsstopp

Det är inte rimligt att människor arbetar 60 timmar per vecka samtidigt som det finns arbetslösa. Därför borde man införa övertidsstopp och med det nya arbeten.

Bostad och ungdomar

Ungdomsbostäder med något lägre standard som är subventionerade. Mindre investeringar i vitvaror.

Framtid

För att arbeta vidare med ungdomspolitiska frågor önskar vi att det blir fler rådslag. Arbeta fram en mindre instruktionsbok där man kan läsa hur man kan anordna ett rådslag eller hur ungdomsråd byggs upp.

Valfrihet

Det finns för lite information om valmöjligheter,

Skolan borde ta tillvara och uppmuntra ungdomars initiativ bättre.

Lyssnar vi ungdomar tillräckligt? Vi måste bli bättre på att lyssna.

Resurser

Man kapar grunden, det vill säga framtiden, för oss ungdomar. Framtiden eller grunden läggs i vår utbildning. Resurserna försämras till skolorna vilket innebär att klasserna blir stora och behovet av fler lärare blir större. Ett konkret förslag för att ändra på dessa missförhållanden är: SATSA!

Mer ekonomiska resurser till skolan

Miljön i skolan måste förbättras till exempel ergonomiska stolar och bättre ventilation med mera. Att man satsar mycket på kamratstödjare/fritidsledare/kuratorer. (Eventuellt kan man ta in arbetslösa ungdomar i skolan för liknande uppgifter.)

Tvärvetenskaplig undervisning

Lärare och olika ämnen borde samarbeta bättre med varandra.

Eleverna kan arbeta mer med olika teman där fler ämnen kan kopplas samman.

Att arbeta i projektform

Genom att arbeta i projektform får eleverna lära sig att ta ansvar. I dagens skola finns det ingen plats för misslyckanden utan att man riskerar en de-gradering i betyget.

Misslyckanden är en del av livet och tillför oftast väsentliga erfarenheter och borde då vara mera legitimt även i skolan.

Väcka nyfikenhet och inspirera

Om det inte är roligt att gå i skolan så är frågan om man lär sig så mycket. Lärarna har lika stort behov av att få nya erfarenheter som eleverna. Därför bör man satsa mer på fortbildning av lärarna.

Höja lärarnas status

Lärarhögskolan bör vara mera noga i sitt urval av nya lärare. Så att det är lämpade människor som sedan kommer att arbeta som lärare. Att de har förmåga att väcka nyfikenhet hos eleverna.

Annorlunda krav på lärarna

Lärarna ska kunna väcka nyfikenhet och inspirera eleverna.

Regelbundna utvärderingar av undervisningen både från elevernas och lärarens synvinkel. Att lärarna kommer ner på elevernas nivå. Detta borde medföra att både lärare och elever får mycket roligare.

Alternativ för skoltrötta

Inrätta stipendier och fonder för utbytesstudier. Ofta skoltrötta elever har behov av att åka bort men kanske också har de minsta ekonomiska medlen. Inrättandet av individuella program där eleven kan få hjälp att finna sin väg genom att till exempel varva teori med praktik under en period.

Grupp tre

Decentraliseringen av ansvar är oroande. Kommunerna ansvarar för sina ekonomiska medel. Det faktum att det finns en ekonomisk orättvisa mellan olika kommuner medför i sin tur en stor risk. För att hålla någon jämvikt och kvalitet på vård och skolor bland annat i Sverige måste man inrätta någon instans som håller koll på detta.

Valmöjlighet

I vissa kommuner blir man tilldelad en ALU-plats eller dylikt som man kanske inte är intresserad av. Ungdomar borde få chansen att få tid på sig att fundera över vad man skulle vilja hålla på med.

Det borde vara lättare för unga att föra fram sina åsikter både när det gäller på lokalt, regionalt och nationellt plan. Dialogen mellan lokala politiker och ungdomar måste också bli bättre.

Självkännedom

Avlägga tid i skolan för självkännedom. Inte med någon religiös inriktning utan tid för reflektion över sig själv. Vem är jag, min plats på jorden, vad vill jag och vad är jag bra respektive dålig på.

Mer vana att ta sig makt och ta sin plats.

Lära sig den demokratiska processen redan från första klass. Detta borde medföra att eleverna vågar stå för sina åsikter och idéer.

Alternativ till gymnasiet

Ett lärlingssystem borde införas parallellt med gymnasiet. Alla människor har inte lust att läsa vidare och det bör således finnas ett alternativ för dessa ungdomar.

Grupp fyra

I vår grupp gick vi först igenom Ungdomspolitiska kommitténs förslag. Vi var nästan positiva till allt UPK kommit fram till. Sedan gick vi igenom de speciella ämnen vi blivit tilldelade. De ämnena var ungdomars ekonomi och ungdomars boende. En sak som vi diskuterade angående UPK:s delbetänkande var att man borde trycka ännu mer på att vuxna och ungdomar tänker olika.

Känslan av att man blivit lite lurad av skolan och arbetsförmedlare är påfallande i vår grupp. Vi har skolats in i en framtid som inte kommer att finnas. Den framtid som fyrtingalisterna stod inför, med de traditionella arbeten där man skulle vara stark och hade tunga arbetsuppgifter från klockan 07.00-17.00. Det är inte direkt den framtid vi står inför idag. Där emot är det den framtid som vi slussats in i. Vår hårdvaluta i framtiden kommer till skillnad från fyrtingalisterna vara hjärnan. Tyngdpunkten ska läggas på varje människas egna resurser. Man borde trycka ännu mer på denna sortens självkänedom i UPK:s slutbetänkande.

Ungdomars ekonomi

Jämna ut bidragen till ungdomar och slå ihop alla bidragen till ett överlevnadsbidrag. När man deltar i åtgärder ska man få större ersättning än när man går öppet arbetslös. ALU eller andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder får då större status än vad det har idag. Arbetslösa ska inte bara få ersättning utan stimuleras till sysselsättning.

Bostäder för ungdomar

Att sänka bostadsbidragen till 25 års ålder är ett bra förslag men frågan är vad som händer med de som studerar. Ungdomsbostäder är också bra men det är frågan om hur.

Grupp fem

Lärlingssystemet ska i första hand inrikta sig på informationssamhället och inte som förr i tiden till industrisamhället.

Lärlingsår med betalning som ett fjärde år. Samarbetet mellan skolan och arbetsliv måste förbättras. Ett säkerhetssystem måste utarbetas som kontrollerar att lärlingarna inte utnyttjas.

Arbetslivsinformation

Tanken är att man borde lägga in arbetslivsinformation på skolschemat. Ungdomar måste få tillgång till information om hur samhället fungerar.

Skola och inflytande

Eleverna måste lära sig att ta egna initiativ i skolan. Demokrati kan inte läras ut utan måste praktiseras. Inflytandet är ett sätt att vara med att ändra och påverka. Kommunen ska genomföra besluten tillsammans med ungdomarna. Ungdomar måste få riktigt inflytande, tas på allvar. Förtroende för ungdomar i tidig ålder så att de får självförtroende att ta ansvar.

Grupp sex

Skolan bör utveckla en "ledningsgrupp" som reflekterar över skolans verklighet. En sådan ledningsgrupp kan bestå av lärare, elever, föräldrar, näringslivsrepresentanter och övriga som berör skolans vardag.

Skapa öppna forum för politiker och ungdomar där man kan mötas och föra dialog med varandra. Dessa forum bör finnas både lokalt, regionalt och på riksnivå.

Skolans funktion måste renodlas. Allmänbildning och demokratisk träning. Skolan borde koncentrera sig på vad som är viktigt för skolan. Idag sker demokratiutbildningen vid sidan av skolan, då skolan idag är praktisk. Demokratiutbildningen sker istället genom elevorganisationer eller lokala ungdomsråd.

Dessutom bör man separera frågor rörande barn respektive ungdomar.

Grupp sju

Börja lägga över ansvaret på ungdomar i mycket större utsträckning än idag. Ungdomar kan själva bestämma vad de vill ha och att fritidsledarna snarare tar rollen som "hjälp till självhjälp", det vill säga ge hjälp och stöd till ungdomarna.

Ungdomens hus ska vara en mångfaldig verksamhet under samma tak. Det ska finnas vuxen hjälp i form av guidning genom den byråkratiska djungeln.

Verkligheten måste komma in i skolan samtidigt som ungdomarna måste få komma ut i verkligheten.

Eftersom många av rådslagen i Sverige har handlat om skolan bör man ta in människor från skolan och visa våra förslag.

Byråkratin och krångliga formulär stör ungdomarnas engagemang. Det skulle vara bra med stödpersoner som kan hjälpa ungdomar med detta.

Grupp åtta

Det borde vara lättare att ta sig in i politiken och få politiskt inflytande även om man inte är medlem i något parti.

Ökat inflytande i tidig skolålder leder till bättre självförtroende och ökat intresse för att påverka.

Man borde bilda diskussionsgrupper för unga, politiker, näringsliv och lärare för att ungas röster ska kunna höras.

Enkäter borde utvecklas av ungdomsorganisationer för att utforska vad och var ungdomar tycker att det ska ske förbättringar.

Är rösta meningslöst?

Lyssnar verkligen politikerna?

Är politikernas verklighet för långt borta från ungdomarnas verklighet?

Grupp nio

Besparingar kostar. När man gör besparingar inom omvård, skola och of-fentlig sektor så får man betala ett högt pris på lång sikt.

Mångfald och arbete

Mångfald berikar. Vi har alla olika bakgrund, olika idéer och vi har kommit fram till många fina idéer under dagen vilket i sin tur är ett bevis på att mångfald berikar. Det borde även arbetsmarknaden, arbetsgivare och politiker inse.

Arbetsförmedlingen ger oss ungdomar anvisningar istället för att visa på möjligheter. Därför bör man införa en mer individuell behandling på arbetsförmedlingen. Detta skulle medföra till att ungdomarna kan skapa sina egna åtgärder.

Arbete ska löna sig. Någoting är fel när man som utexaminerad student väljer att sitta hemma istället för att ta ett praktikjobb därför att det lönar sig bättre.

Man pratar mycket om åtgärda olika problem idag. Men man ska inte heller glömma att det är viktigt att förebygga problemen.

Skolan måste informera bättre hur arbetslivet fungerar.

Grupp tio

Det är viktigt att politiker kommer till ungdomarna. Dels att politiker kommer till skolan men även till ungdomarnas naturliga mötesplatser.

Ungdomar borde få rösträtt när det gäller lokala frågor som berör dem. Pengarna som ska gå till skolan når inte alltid dit de skulle behövas. Därför är det viktigt att ungdomarna får vara med och fatta beslut var pengarna ska gå.

Undervisningen måste bli mer intressant. Det ställs stora krav på ungdomarna och på deras prestationer därmed borde man också ställa krav på undervisningen.

Skolmiljön och ungdomars hälsa

För att undvika sabotage och klotter i skolan bör man engagera ungdomarna att göra skolmiljön trevlig. Exempelvis så skulle ungdomarna kunna göra någonting eget såsom måla väggarna.

Ett bättre samarbete mellan socialen, skola och fritidsgård skulle kunna förebygga arbete mot droger och rasism.

TISDAGEN DEN 11:E MARS

Under konferensens andra dag diskuterades i grupper hur rådslagsarbetet på bästa sätt lever vidare. Ungdomsstyrelsen och Ungdomsriksdagen informerade om sina verksamheter. På eftermiddagen träffade konferensdeltagarna ungdomsminister Leif Blomberg och presenterade sina förslag och tankar om dagens och framtidens ungdomspolitik.

Ungdomsråd centralt och lokalt

Varje kommun ska innefatta ett ungdomsråd. Det bör finnas en centralorganisation som ska informera. Centralorganisationen ska informera om hur man kan bygga upp ett ungdomsråd så att vi med tiden blir fler.

Öppen dialog mellan ungdomar och politiker

Det bör finnas en kontaktperson i varje kommun. Där ungdomar kan få hjälp med byråkrati och det politiska språket. Seminarier och andra forum där ungdomar och politiker kan föra en dialog. Politiker bör också i större utsträckning besöka skolorna.

Ungdomscentrum

Ett ungdomscentrum bör också finnas i varje kommun. Här ska man få hjälp med olika projekt och idéer.

Nätverk

Alla ungdomsorganisationer ska finnas representerade på ungdomscentrallen. Elevorganisationen ska ses som elevernas fackförbund.

År 2000 ska alla ungdomar känna att de har reellt inflytande över sin vardag och sin kommun.

Ungdomsorganisationen

Utveckla ett nätverk för alla rådslag i Sverige och en central samordnare för detta. Det kan vara en bra form för att kunna påverka internationellt. Däremot känner vår grupp att man bör diskutera vilka organisationen ska vara till för? Förutom ungdomsråd kan ungdomsföreningar vara med? Vad är ett ungdomsråd i sin tur?

Ungdomar bör uppmuntras att arrangera rådslag ute i kommunerna.

Ungdomsriksdagen vart annat år är bra men vad gör man av alla förslag och idéer? Lyssnar politikerna och gör de något av ungdomars förslag och idéer?

Politiker ska även vara öppna för att ungdomar organiserar sig i mer fria former. Samtidigt får politiker akta sig för att försöka styra ungdomsrådets utformning för mycket eftersom ungdomar inte arbetar inom deras former.

Viktigt att alla kommuner inrättar någon sorts ungdomsråd. Det finns 60 ungdomsråd nu och vi har 280 kommuner i Sverige. Råd, det är i ordets rätta bemärkelse ett råd, ungdomsråd. En politisk maktinstans. Ungdomsrådet ska vara övergripande och ska representera ungdomar som en hel grupp. Ungdomsrådet ska inte bara bestå av föreningar med särintressen eller partipolitiska intressen. Utan av ungdomar som en hel grupp.

Här följer olika krav på ett ungdomsråd:

- Ungdomsrådet ska vara representativt genom att rösta fram representanter
- Ungdomsrådet ska kunna fungera som en remissinstans dit politiker kan vända sig när det gäller frågor som berör ungdomar.
- Ungdomsråden måste komma till genom initiativ uppifrån men även nerifrån för att fungera.
- En tjänsteman måste fungera som stöd för ungdomarna. En funktion av karaktären att vara brobyggare mellan ungdomarna och politiker.
- Vid startandet av ett ungdomsråd: Ta tillvara de erfarenheter som redan finns. Bjuda in ett annat redan etablerat ungdomsråd.
- En centralorganisation som kan föra ut information. Information om olika projekt som är på gång, namn och telefonnummer med mera.

Rådslagens framtid

- Fortsatt arbete i kommunerna.
- Återkommande riksrådslag.
- Fritt arbete lokalt.
- Viktigt att rådslagen följs upp ordentligt. Kanske genom utskick eller föreläsningar om vad som hänt.
- Kommunerna behöver pådrivning uppifrån för att det ska bli fler ungdomsråd och ungdomsrådslag.

- Det är viktigt med lokala rådslag, alla får en möjlighet att tycka och ge förslag på hur man ska gå tillväga.
- Börja med kortsiktiga mål så att man ser vad man åstadkommit. Mindre lokala rådslag träffas sedan regionalt där man bjuder in politiker, näringsliv och media. Riksrådslagen är viktiga för att ungdomar från hela Sverige ska kunna samlas och utbyta erfarenheter.

Vad ska vi göra med alla våra åsikter och känslor?

Vet alla ungdomar att vi har en samordnande ungdomsminister, Leif Blomberg, eller om den Ungdomspolitiska kommitténs arbete? Svaret är troligtvis ett stort NEJ! Vi behöver en instans dit vi ungdomar kan vända oss med vårt ungdomspolitiska engagemang.

Vi ungdomar, nu tar vi tag, nu träffas vi men det är samtidigt viktigt att vuxna är med i debatten. Vi har en gemensam framtid. Vi formar den tillsammans. Därför bör vi i framtiden bjuda in fler vuxna på olika rådslag.

Vi behöver vuxna stödpersoner inte vuxna styrpersoner. Dessa stödpersoner ska också vara med på rådslagen.

Vi är alla eldsjälar. Det är viktigt att vi får nya intryck och inspiration ibland. Att vi har roligt som vi haft under dessa två dagar. Eldsjälar behöver allt detta annars brinner vi upp.

Fler ungdomar som arbetar som fältarbetare inom olika departement och instanser som i sin tur informerar ungdomsråden om vad som händer.

Internet

Verktyg   Kurs   Riksorganisation   Nätverk

Tillgången till en dator med internetuppkoppling ska vara en självklar resurs för alla ungdomsråd. Om man inte har råd till detta så tycker vi att skolan ska ställa upp med att låna ungdomsrådet en dator.

En länk mellan ungdomar och politiker

Det handlar om en vald grupp ungdomar (elever) som har direkt kontakt med kommunalpolitiker och skolverket och andra politiska instanser. Om man etablerar denna direktkontakt tvingas rektorer och lärare lyssna mer på ungdomarna.

Slutdokument från Samhällsförändrarna i Timrå

Vi på Samhällsförändrarna ordnade ett rådslag som vi genomförde den 28 november 1996. Uppslutningen var sämre än förväntat, ca ett 40-tal personer kom till rådslaget, vi hade räknat med ungefär det dubbla. Trots detta blev kvällen ändå lyckad och diskussionerna kom igång riktigt bra. Vi hade förberett frågor som vi genomförde som diskussioner med 4-6 personer i varje grupp. Vi ansåg att det var bästa sättet för att alla skulle våga säga vad de tycker.

Vi kommer här att sammanställa de åsikter och idéer som kom upp under rådslaget.

Fri och självständig

De ungdomar som kommit ut i arbetslivet har alla någon gång varit arbetslösa och de som fortfarande går i skolan har inte så lätt att få sommarjobb. De som haft kontakt med arbetsförmedlingen hade inte så positiva erfarenheter av den. En del känner sig mindre värda när de kommer dit och andra känner sig dåligt omhändertagna. De som går i nionde klass har inte haft någon kontakt med arbetsförmedlingen (af) och det tycker de är dåligt. Det enda positiva som kom fram var att om man vet vad man vill och står på sig så kan man bli hjälpt. Förslag till förändringar är att införa information från af i skolorna från och med högstadiet. Och att det finns ett större engagemang för att hjälpa de arbetslösa när de kommer på af.

Vi var alla eniga om att arbetslösheten gör oss ungdomar mindre självständiga. Det är en rad olika faktorer som man påverkas av. Man får dålig ekonomi och kan i värsta fall bli beroende av bidrag, har inte råd att skaffa egen bostad, drabbas av passivitet och får dåligt självförtroende. Eftersom man inte kan vara självständig så lär man sig inte att ta ansvar för sig själv och sitt liv. Vi anser att arbetslösheten är en psykisk misshandel. Ungdomar känner sig osäkra och har svårt att välja inriktning för framtiden.

För att underlätta för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden så anser vi att man måste genomföra en rad åtgärder. Pensionsåldern måste bli flexibel så att ungdomar får chansen att komma in i företaget. Vi tror att det är positivt för företagen att få in ungdomar med idéer som kan leda till utveckling av verksamheten. Varför kan man inte betala ut pension till den som vill gå i pension tidigare, istället för att ungdomar ska börja sitt arbetsliv med att gå och stämpla? Vi tycker att man bör dela på de arbeten som finns och därmed sänka arbetstiden. Subventionera anställningar för små företag. Minska overtiden genom att ändra i lagstiftningen. Ändra inte i arbetsrätten utan se istället över de sociala avgifterna och om det finns någon möjlighet att sänka dem. Stoppa utnyttjandet av ungdomspraktikanter, många utför arbetsuppgifter som företagen i annat fall skulle vara tvungna att anställa en person för.

Alla vill ha ett arbete för att uppnå en social trygghet. Ungdomar vill känna att de har något meningsfullt att göra och att de kan vara självständiga genom att kunna försörja sig och skaffa ett eget boende.

Vi tycker inte att politikerna arbetar på rätt sätt för att skapa arbetstillfällena. De har höjt pensionsåldern och det ligger inte i linje med våra idéer. De minskar konsumenternas köpkraft genom att skära ner på de som har det sämst ställt i samhället. Det vi fick lära oss redan på högstadiet var nämligen raka motsatsen, att man skall öka konsumenternas köpkraft. Detta leder ju till ökad produktion för företagen och då behöver man mer arbetskraft och ju mer företagen säljer ju mer skatteinkomster får staten. Vi anser att politikerna "gömmar" arbetslösheten genom att de som är i arbetsmarknadspolitiska åtgärder inte syns i statistiken. Här i kommunen är 25 % av Timrås ungdomar mellan 20 - 24 år arbetslösa, inklusive de som är i åtgärder.

Vem bestämmer?

Vi tycker att det bör vara ett ökat samarbete mellan ungdomar och politiker. Man skulle kunna ha en ungdomsgrupp, så kallat ungdomsråd, som har kontakt med ungdomar i kommunen och för deras åsikter och idéer vidare till kommunpolitikerna. Politikerna är alldeles för osynliga i kommunen och många ungdomar har inte en aning om hur de ska gå tillväga för att göra sin röst hörd.

Politikerföraktet beror på att många politiker förbrukat sitt förtroende. Hur ska ungdomar kunna lita på och se upp till politiker när de missbrukar sin position och makt genom bland annat ekonomiska brott, porrklubbsbesök och när de inte håller vad de lovar. Vi måste få ner politikerna på gräsrotsnivå och så måste de bli mer sakliga. Mer information till ungdomar om politik och vad de olika partierna står för.

Ungdomar här i kommunen skulle vilja ha mer fritidsaktiviteter. På förslag var att man skulle kunna utnyttja någon av kommunens tomma lokaler till ett idé- och utvecklingscentra för ungdomar. Bättre möjligheter till att åka slalom, förbättra Skönviksbacken och skaffa en snökanon för att kunna ha konstgjord snö. Mer nöjesaktiviteter på helgerna till exempel diskotek.

Om ungdomarna fick ett större förtroende för politiker så tror vi att intresset för partipolitiken skulle öka. Många vill inte vara med på grund av att de vet för lite om politik.

Makt, inflytande och representation

Vi tror att ungdomar under 18 år inte är mogna att rösta eftersom de inte har tillräckligt med arbetslivserfarenhet och de inte har behövt ta några konsekvenser av politikernas beslut.

Det viktigaste för att ungdomar här i kommunen ska känna att de har inflytande över de politiska beslut som fattas, är att det finns politiker som lyssnar på dem och tar deras idéer på allvar så att de får vara med och påverka.

De viktigaste byggklossarna i ett demokratiskt samhälle anser vi är att öka kontakten mellan folket och politikerna, förbättrad kommunikation mellan unga och gamla och att folk får ett större engagemang i politik.

Vi tror att man måste försöka öka intresset för politik hos ungdomar genom mer kunskap, ökat samarbete mellan ungdomar och politiker, öka ungdomars inflytande i samhället och framförallt att ungdomarna återfår förtroendet för politiker.

Unga behövs även i ledningen för olika organisationer och näringslivets styrelser. Vi tror att det är svårt att komma in på grund av en rad olika orsaker. De äldre kanske håller hårt på sina platser i till exempel styrelsen. Vi tror att det krävs mer kunskap och erfarenhet än det man har som ung men vi tycker ändå att ungdomar ska få chansen, så låt de vara med och lära sig. Kanske i form av en inskolningsplats eller en mentor inom den styrelse eller organisation de är intresserade av.

Vem lyssnar?

Många ungdomar vet inte hur man ska gå tillväga för att göra sina åsikter och idéer hörda. Politikerna borde informera och uppmana ungdomen att säga vad de tycker i ungdomspolitiska frågor.

För att få politiker, chefer och lärare att lyssna på unga är det viktigt att unga får medverka i diskussionsgrupper med dessa. Vi tror också att det är viktigt att bilda ungdomsråd som en länk mellan ungdomar och politiker.

Hur ska jag räcka till?

Redan på högstadiet känner ungdomarna sig passiva därför att de inte får gehör för sina idéer och förslag. Men den största delen i passiviteten har nog ändå arbetslösheten. Den höga arbetslöshet som råder gör att eleverna känner sig omotiverade och oengagerade i skolan och det tycker vi är en skrämmande utveckling som vi går till mötes. Det måste till drastiska åtgärder för att få ungdomarna att känna sig viktiga och för att de ska våga börja ta för sig.

Arbetslöshetens konsekvenser är många, man blir verklighetsfrämmande i viss mån, tappar sociala kontakter, passivitet, depressioner, missbruk, brottslighet och i värsta fall självmord.

Den grundläggande principen för att få en trygg tillvaro är att ha ett arbete och en egen bostad, därför är det självklart att många ungdomar känner sig stressade och otillräckliga inför denna svåra situation.

De största hälsoproblemen för unga idag tror vi är en kombination av psykisk och fysisk ohälsa. Det yttrar sig i form av depressioner, huvudvärk, magproblem och stressymptom.

Socialförvaltningen i Lund, Ungdomssektionen - Rådslag med Hasslanda Kontakt 961204

Bättre sent än aldrig tänkte Nisse Wessberg och jag, Helene Lahti Edmark, när vi samlade fem unga kontaktpersoner till ett rådslag eller samtal kring de teman som är aktuella i er broschyr. Kontaktpersonerna som deltog var fyra killar och en tjej i åldern 22-24 år. De ingår i en grupp som kallas Hasslanda Kontakt, i vilken Nisse och jag är grupphandledare sedan några år tillbaka. Alla i gruppen arbetar individuellt som kontaktpersoner till ungdomar i tonåren, några arbetar även med kill- eller tjejgrupper. Gruppen är speciell på så sätt att flera som ingår har själv ett förflutet med en problematik som liknar den som de i dag arbetar med. De har därmed en "ämnes"-kunskap som är unik, som socialtjänsten vanligtvis har svårt att nå. Flera gånger har det visat sig att det blivit status bland "struliga" ungdomar att få en kontaktperson via Hasslanda Kontakt. Gruppens insatser är eftertraktade både av ungdomar och socialtjänstens handläggare. Gruppen träffas varje månad och utbyter erfarenheter på ett så kallat Hasslanda Kontakt-möte.

Rådslaget förlades på dagtid över en förmiddagsfika. Samtalet flöt fram och tillbaka och jag ska försöka att så oförvanskat som möjligt återge tankegångarna. Texten får alltså ses som en form av minnesanteckning.

Fri och självständig

Ungdom, vem räknas hit? Upp till 20? Till 25? Samtalet höll på att fastna redan här. Mötet bestämde att även kontaktpersonerna hörde till gruppen ungdom och att de också kunde bidra med tankar från sina "kontaktungar". (Vid tidigare förfrågan om de ville ta med "sina" tonåringar till rådslaget svarade gruppen nej. "För abstrakt för dem" tyckte de.)

Om självständighet

Inte så självklart som man kunnat tro. Diskussionen vandrade flera varv mellan att handla om ekonomisk självständighet och någon slags självständighet på ett psykologiskt plan. Är man självständig när man får bidrag, exempelvis socialbidrag? NEJ, anser gruppen. Om man är beroende av att vara uppbackad med bidrag eller av föräldrar så är man inte självständig.

Att vara självständig är att klara sig själv, kunna klara sin ekonomi utan bidrag, ha ett jobb och kunna betala sina räkningar, ha en egen lya. När man inte längre behöver fråga morsan utan kan bestämma själv. Men det innebär inte att alla som flyttat hemifrån är självständiga. Många är fortfarande beroende av föräldrarna, frågar om allt möjligt och kan inte fatta egna beslut.

Att flytta hemifrån och bli tillfälligt beroende av lån eller bidrag är en annan sak. Då behåller man sin självständighet.

Ett problem är att det dröjer längre nu innan man har praktiska och ekonomiska möjligheter att flytta hemifrån och det är inte bra för självförtroendet.

Det blev diskussion kring om självständighet är detsamma som oberoende från andra människor. Är man allra mest självständig om man bor själv, har ett jobb och är ensamstående? Är det osjälvständigt att leva tillsammans med någon annan? Här finns det olika synpunkter. Någon i gruppen menar att om man på sydländskt vis bor tillsammans med släktingar och har en egen ekonomi, då är man ändå självständig. Andra menar att man inte är det om man bor kvar i sin ursprungliga familj. Vad händer om man flyttar ihop med någon? Blir man mindre självständig då? Vi konstaterar att självständighet som begrepp är laddat med värderingar och betyder olika saker i olika kulturer, ja till och med i den här lilla gruppen. Flera anser att om man är sammanboende med någon utifrån EGET VAL, då är man självständig.

När man är i tonåren är självständighet att göra tvärtom mot det som de vuxna säger, att leva på gatan. Senare är det tvärtom. De som stannar kvar i detta är de som blir osjälvständiga. De sitter fast i något. Ändå handlar det om samma sak - man vill bryta sig fri, bestämma själv. Man tror som tonåring att man är fri när man revolterar. Någon funderar på om man verkligen är fri när man måste jobba. Men till sist handlade friheten om jobb i alla fall.

"När jag bestämde mig för att sluta hålla på med en massa skit så var det början på självständigheten. Det var första steget för att nå fram till att bo själv, ha jobb, bestämma själv som jag gör idag."

Arbetslösheten bromsar självständigheten ekonomiskt, men också psykiskt. Ett arbete är en grundförutsättning för självständighet.

Alltså: egen lya (kunna flytta hemifrån), tjäna pengar (egen ekonomi) och att kunna ta egna beslut (fritt val).

En annan aspekt på självständighet är att våga stå för sina åsikter. Att stå på sig även om andra tycker annat. Det är starkt.

Vem bestämmer?

Att ha ungdomspraktik eller annan arbetsåtgärd är ett mellanläge som är jobbigt. Tanken är god - att det ska fungera som en sluss ut till ett vanligt jobb. Det gör den nästan aldrig. Det är alldeles för ofta som man fastnar i olika arbetsåtgärder. Idén om att föras in i arbetslivet är bra, men ibland är det tydligt från början att det inte är möjligt att stanna kvar efter praktiktiden. Det är sin sak om man kan använda praktiken som en del i en utbildning eller för att få referenser som kan leda till jobb. Men man får offra en del för att få bra papper. Till exempel jobba utan betalning.

Man kan tycka att praktiken i sig är kul och lärorik, men när man ska hämta ut sin ersättning blir man tvungen att komplettera med socialbidrag för att klara sig. Hur kul är det? Då längtar man efter ett vanligt jobb. Det är då man får självförtroende.

På en praktik händer det ofta att man blir utnyttjad. Praktikplatsen tar till exempel inte in vikarier eller anställer fler utan utnyttjar praktikanten istället. Det måste alltid finnas en UPPFÖLJNING om det ska vara någon vits med praktik. Det är aldrig någon koll på praktikplatsen om ungdomen blir utnyttjad. Man måste vara bra tuff själv för att våga säga ifrån.

Datorteket är urdåligt. Det finns ingen datautbildad personal och ingen hänsyn tas till vad praktikanten kan när de börjar. Ibland kan praktikanten vara mer kunnig än personalen. Det tas inte tillvara eller ses som något positivt. Ofta blir det att sitta av tiden. Helt meningslöst om man inte får välja det själv.

Det är knepigt när det blir så att det ger mer ekonomi att gå på bidrag. Istället för bidrag borde pengarna användas till vettig sysselsättning exempel inom den offentliga sektorn. Eller 4 tim arbete per dag.

Man skulle också kunna erbjuda olika kurser så att folk kan förbättra sina betyg. Här borde det finnas plats för alla som vill. Man skulle få bestämma själv vad man har nytta av och vill lära sig. Många kommer inte in på utbildningar för att snittet för intagning höjs, andra pluggar för att de inte får jobb. Det vore mycket bättre med personlig lämplighetsprövning när det gäller att komma in på vissa utbildningar, som till exempel läkare eller socialarbetare. Se hur bra det gick för dem som togs in på tandläkarutbildningen av misstag. De blev bäst på kursen! Alldeles för mycket hänger på teori i dag.

Det är väldigt många som jobbar svart. Alla som har möjlighet gör det, det gäller både ungdomar och vuxna. Företagen anställer inte utan fixar istället billig arbetskraft. Det gäller speciellt restauranger, småföretag, städbolag och affärer. Samtidigt är det helt kört för ungdomar att få vanliga extrajobb. Ungdomar utnyttjas till max i vissa lägen för att de vill arbeta och tjäna pengar. Till exempel jobb på hamburgerställen - tufft, slitigt, massor av timmar, man håller på ett halvår. I början är man jättenöjd med

att ha fått ett jobb och att få ett lönekuvert. Sen tar man slut, orkar inte längre.

Makt, inflytande och representation

Ungdomar har inget politiskt inflytande. En i gruppen har varit aktiv i ett politiskt ungdomsförbund. Inte ens där fanns det inflytande. Om man hade arbetat fram ett bra förslag och presenterade det för den vanliga politiska gruppen så fick man en klapp på huvudet och en kommentar: "Kul att ni tycker något." För övrigt togs förslagen aldrig på allvar, de vuxna lyssnade inte. Om man ville diskutera något på ett möte eller hade synpunkter skojades de bort eller förlöjligades. Inte förrän ungdomsgruppen blev förbannade och skrev insändare till lokaltidningen blev de tagna på allvar. Den här kontaktpersonen satt med som ombud i någon nämnd men blev inte omvald. Hon kände sig nedvärderad av äldre partikamrater och har gett upp hoppet om politiskt arbete i den vanliga formen.

Kvotering kan vara bra! Kanske. Det är inte lätt att få ungdomarna närmre besluten. Det finns ett sådant motstånd från de vuxna. Många unga tycker att det inte spelar någon roll, att det kvittar, att ingen lyssnar ändå. Det måste löna sig att tycka till. Politik måste vara verklig och nära för att man ska kunna tro att den är värd något. Det gäller att börja i liten skala, att börja med sakfrågor. Sen finns alltid risken att riksnivån klappar på axeln och säger att man är duktig för att man tyckt till och sen blir man överkörd lika väl. Riksnivån kör över det som kommer utifrån landet.

Någon tycker att ungdomar är slöa. Och att man snarare borde höja än sänka rösträttsåldern. Någon annan menar att det finns inga politiska partier som tilltalar en. Som ungdomsarbetare kan man uppmana ungdomar att skriva ner vad de tycker och tänker och erbjuda sig att vidarebefordra det till dem som bestämmer. Fast de ungdomar som vi möter nappar aldrig på det. De tror inte att det betyder något.

Ungdomar kan lätt kännas som ett hot mot makten. De släpps inte in. Vuxna visar ofta bristande respekt gentemot de unga. Och då blir det tvärtom också. Det måste vara respekt från båda hållen. Sen är det också så att unga märker när vuxna motarbetar varandra.

Vem lyssnar?

Många ungdomar tycker inte att det spelar någon roll om de tycker till. De litar inte riktigt på att vuxna tar dem på allvar eller förstår. Det krävs självförtroende för att tro att det tjänar något till att tycka något. Och det är mycket viktigt att ungdomar som tycker något får respons när de faktiskt kommer med förslag. Att man som vuxen alltid fullföljer löften. Samspel med vuxna behövs hela tiden. Att fixa grejer tillsammans och lära sig under tiden i stället för att servera lätt och färdigt. Det behövs del-

aktighet, att man är med och påverkar. Inga beställningsjobb ("vi önskar det och det.").

Kärnan i att känna delaktighet är närhet och att man tar ansvar tillsammans.

Det gäller att lära sig kämpa för det man vill. Hur lär man det? Åter igen så handlar det om att vuxna uppmuntrar och är uppmärksamma. Det behövs mål att kämpa för. Någon i gruppen tar som exempel när han var i tonåren och gänget ville ha en basketplan. Det var mycket pratande och tjtande och skrivelser och diskussioner. Så småningom blev det två basketkorgar. Senare (när just det gänget slutat spela basket) blev det en plan som nu används till innebandy. Det är en bra känsla att själv fixa grejer, ta kontakter, se att det kan fungera. Där får ungdomsarbetarna hjälpa till och hitta kanaler. Det måste finnas ett förtroende.

Det är mycket snålare och trögare i dag. Tuffare att ens få fram ett par basketkorgar. Det var lättare när det fanns fler jobb, konstigt nog så kämpade man mer då (här protesterar någon i gruppen). Föräldrarnas arbetslöshet påverkar synen på en själv. Att det inte går. Och det pratas hela tiden i tidningar och TV om att Sverige är i en svacka - hur fan ska jag kunna påverka det. Vad ska jag göra sen, när jag blir vuxen? Många invandrare har inga jobb, det märks på deras barn. Trots att många har hög utbildning när de kommer hit så får de inga jobb. Det leder till att några av ungdomarna slåss och då gör de också skit för andra. Som exempelvis bosnierna i stan just nu. Och ju längre man är ifrån invandrarna desto mindre vet man. Då tror man att alla är likadana. När det är dåligt måste man skylla på något, då är det lätt att skylla på invandrarna. Det är ju till och med så att många arbetsgivare väljer bort att anställa folk när de får veta att det är en invandrare. Då finns det ingen tro på framtiden heller. Det märks på ungdomarna.

Som ung blir man ofta motarbetad. Mycket snack, lite handling. De vuxna säger att det är bra att man är ung, man är en bra kraft. Men det är mycket prat, det märks inte. Löften måste hållas! Det är jätteviktigt att de som jobbar med ungdomar verkligen är lämpliga. Unga tas inte på allvar!

När man väl har fått ett jobb är man oerhört försiktig med vad man säger. Man vill inte få dåliga referenser. Man vill inte riskera att förlora jobbet. Men det är viktigt att man vågar sticka ut hakan om något är fel. Annars är det svårt att hjälpa de yngre att våga säga vad de tycker. Det är en svår balans.

Hur ska jag räcka till?

När vi pratar om ungdomar så ska vi inte glömma borta att vi mest jobbar med ungefär 20-30 av 450 elever på Fäladsgården. Eller de som går på fritidsgården. Om man tittar på alla ungdomarna så klarar de flesta sig bra, går till skolan, gör sina läxor, träffar sina kompisar, har sina intressen. De

som inte mår bra känner sig misslyckade, klarar inte skolan, känner sig dåliga inför föräldrarna, orkar inte komma igen. De känner pressen. Mest beror det på uppväxten och föräldrarna. Men också på lärarnas inställning och påverkan från kompisarna. Man ser inte konsekvenserna av det man gör, saknar ibland sunt förnuft. Då behövs det någon som man kan lita på och som kan få en att se på ett annat sätt.

För övrigt vill jag påminna om att de olika kommundelarna i Lund arbetar med att ta fram lokala ungdomspolitiska program som sedan ska ställas samman till en gemensam ungdomsplan. På vissa håll har man prövat Framtidsverkstad som en metod att vaska fram synpunkter från både unga och lite äldre och för att undvika att programmet bara bygger på vad utredaren vanligtvis får fram. Exempelvis KDN Söder med samordnare Mona Apell.

Helene Lahti, Nisse Wessberg, Soc.förvaltn./Ungd.sekt., Lund.

Sammanfattning av rådslaget på ungdomscafé Jägarn Självständighet

Självständighet är självklart något positivt men också ganska svårt. Det gäller ju att man får chansen att visa sin självständighet, det sker inte över en natt - måste det vara så! Så här ser vi på saken.

Ett individuellt ansvar där man står själv, helt oberoende av någon annan. Ett ansvar, byggt på egna värderingar men också på konsekvenser. Om du aldrig lär dig det ena så lär du dig ej heller det andra, nämligen att stå ansvarig för dina handlingar. Får man bara rätt "verktyg" blir förutsättningarna bättre.

En stor del av våra liv handlar om ekonomi och pengar ökar möjligheterna till att kunna flytta hemifrån. Den möjligheten finns även om du inte enbart kan klara dig på en praktiklön. Detta innebär att en del lever på socialbidrag, vilket kan vara förnedrande för många ungdomar. Höj istället ungdomslönerna och vi lovar att en praktikplats värdesätts mycket mer än i dag. För många känns det som ett stort utnyttjande av billig arbetskraft. Om reglerna kunde ändras, gör då så här ....., Höj lönerna = minskat socialbidrag = kan flytta hemifrån = självständig = ökad självkänsla.

Höj även beredskapen på arbetsförmedlingarna så att de har tid att hjälpa oss yngre att från början kunna hitta det alternativ som passar bäst. I dag är det så att många börjar sin praktik utan att egentligen veta vad det innebär. Man kanske skulle få prova lite olika ställen under en viss period, för att sedan kunna välja det rätta. Att antalet praktikplatser har ökat är ju bara positivt, lika så att ungdomar åtgärdas. Vad skulle vi annars göra. Nu har vi i alla fall chansen att visa oss på arbetsmarknaden. Sänks dessutom pensionsåldern med två år kommer fler unga att få arbete.

Vem lyssnar?

I de flesta fall handlar det om motivation. Får man bara lite uppmuntran så blir allting genast mycket lättare, oavsett vad det gäller. Det är så lätt att det mesta blir snett redan från början, när du bor hemma och är arbetslös eller har ont om pengar i största allmänhet. Du känner ett visst motstånd ifrån dina föräldrar, även om det aldrig nämns, som tycker att du är dyr i drift. Då är det lätt att känna sig som en stor belastning i stället för en tillgång. Som förslag till vad man kan göra för att uppmuntra till att ta ansvar tycker vi: skrota allt snack om att allting kostar, det vet vi ju redan, prata istället om vad vi kan åstadkomma, det är det som är intressant inte vad vi inte kan.

Makt, inflytande och representation

För att öka all sorts inflytande måste det starta på väldigt låg nivå så att man får möjligheten att lära sig att se saker lite annorlunda. Om det går för fort blir allting så stort och det slutar med att man inte förstår någonting. Du tror att du är medveten om vad som händer, så är inte fallet. Du förstår knappt hälften av det som sägs och då blir ju allting väldigt tråkigt istället.

Idén om att inrätta lokala styrelser på skolorna jättebra, det gör att fördelning och ansvar måste tas på allvar. Vi tycker att alla klasser ska ha representanter och det är som viktigast nu när skolan bara blir större och större. Det är annars lätt att alla går som enskilda och rädda elever istället för en stark grupp.

Vem lyssnar?

Yttrandefriheten i sig är inget problem, problemet är att ingen lyssnar och tar ungdomarna på allvar. Varför måste allting alltid vara så motiverat och genomtänkt för att det ska uppmärksammas. Det spontana och lite tokiga kommer aldrig fram och det är då vi lessnar och lägger av. Det är egentligen inte så mycket vi begär, vi vill bara bli respekterade som alla andra och inte som "dom där som inte kan någonting - hur ska det blir i framtiden?"

Hur ska jag räcka till?

Man måste vara så djävla duktig, det är väldigt jobbigt. Man förväntas göra på ett visst sätt som alla andra har gjort. Hur kul är det? Det är väl härligt att vara annorlunda och kunna gå mot strömmen. Tyvärr finns det så lite utrymme för detta och det märks inte minst i skolan. Där är du inte tillåten att vara som du vill utan måste vara medel eller bättre. Går du dessutom i en stor klass blir prestationerna det viktigaste och inte sammanhållningen. Är du en sämre människa bara för att du inte har medelbetyg, tror inte det va? Det är väl bättre att eleverna hjälps åt istället för att

konkurrera ut varandra, då skulle förmodligen fler trivas i skolan. Vi måste lära oss acceptera att vi är olika, vi är ju ändå det?

Vi som har tänkt och lämnat dessa synpunkter heter: Marina, Micke, Kjell, Magnus, Terese och Helena, Ungdomscafé Jägarn, Visby.

Slutdokument från rådslaget i Strömsund

Rådslaget höll vi i samband med vår årliga kongress där det annars också brukar pratas politik men ur ett mycket lokalt perspektiv. Det passade som hand i handske att vidga vyerna lite. Vi som diskuterade var ett 60-tal ungdomar mellan 13 och 20 år; kanske i yngsta laget för ex. arbetslöshetsproblematiken. De medverkande äldre (politiker, präster, socialtjänstkvinnor, riksdagsmän med flera) delade dock gärna med sig av sina erfarenheter. Som gruppledare i de sex grupperna fungerade vi unga från UngdomsRådet.

Fri och självständig

I dag står många ungdomar i beroendeställning till någon eller något. Till föräldrar för mat och logi, arbetsförmedling för sysselsättning, socialen för bidrag ... Den som är i skuld är inte fri. Det är sant vare sig det syftar på ett land och dess statsskuld eller oss ungdomar, för grunden för fri- och självständighet är pengar. Egna pengar. Och det har blivit allt svårare att tjäna sådana.

Inte nog med att *ungdomsarbetslösheten är katastrofalt hög*, för de som vill plugga har *studiebidragen (och barnbidragen) gradvis sänkts*. Enda utvägen är att arbeta extra på sommaren, samtidigt som det blivit närmast *omöjligt att få sommarjobb...* Och för högre studeranden ska studiemedelssystemet ses över och *studielånen göras mindre fördelaktiga*. Det var också nyligen på förslag att *socialbidragen för unga skulle skäras ned/tas bort!*

Dessutom har *friheten att gå bara två år på gymnasiet försvunnit*. Istället har de ofta mycket skoltrötta eleverna på yrkesförberedande program tvingats till ytterligare ett år i skolbänken. Och inte får de mer praktik och relevant yrkeskunskap, nej de ska läsa förhatliga "pluggämnen" i ett helt år till och dessutom bedömas utifrån samma grund som studiemotiverade teoretiker! Frustration? Please.

Men vi unga medborgare, vi klagar inte! Pensionärer bildar i raseri ett nytt parti, men vi accepterar stillatigande de nya kärvare förutsättningarna med sänkta huvuden. Och det gör det väl lättare att ytterligare dra åt svångremmarna. Inte konstigt att många unga anammar de anorektiska modeidealerna ...

Hög tid att göra något, således. Något radikalt. För det måste vara högsta prioritet att låta ungdomar tidigt komma in i arbetslivet - *underlät-*

ta för de äldre att sluta! Dessutom bör praktik och APU framför allt i gymnasieundervisningen *stödjas från statligt håll!* De är bra inkörsportar till och ger erfarenhet från arbetslivet. Deras betydelse betonas också mycket starkt i den nya läroplanen, samtidigt som det är väldigt svårt att få relevanta praktikplatser. Speciellt här i glesbygden.

De ungdomar som vill ska kunna studera - *förbättra studievillkoren, hela vägen!*

Vad det gäller arbetslöshetsunderstöd så ska sådant naturligtvis variera från person till person, beroende på omständigheter (familj, boende och så vidare.). Rent principiellt bör dock ersättningen vara högre i början av arbetslöshetsperioden för att successivt minska - morot!

Vem bestämmer?

Ingen människa bestämmer helt och hållet över sitt eget liv, även om hon själv fattar beslutet. Man måste ta nödvändig och ibland påtvingad hänsyn till allt från ex. familjens och släktens intressen, traditioner & värderingar till vänner, moden, gruppsyck. Alla har dock ansvar för sitt eget liv!

Bland det värsta med att vara arbetslös är att känslan av att inte kunna bestämma över sina val och sitt liv är starkare än annars. Det leder ofta till meningslöshet och uppgivenhet.

Ett sätt att minska detta kan vara att utöka möjligheten att till exempel jobba med sin förening; att kunna få välja var och hur man ska göra sin ALU/API, att låta ex. föreningar handlocka lämpliga arbetslösa istället för att tilldelas någon mer eller mindre lämplig av arbetsförmedlingen (stort problem!) och så vidare.

Makt, inflytande och representation

Ställt utanför varje tvivel är det faktum att unga behövs i politiken! Att unga riksdagsmän i större utsträckning än andra mår dåligt är bara symptom på att de är alltför få. Och inte bara där. Inom såväl fack, näringsliv, idrott som andra organisationer kommer det snart att krävas en genomgripande generationsväxling.

Vad är då problemet? Varför är unga i så hög grad underrepresenterade? Stoppklossar är framför allt det faktum att vi unga inte tillåts komma fram eller inte uppmuntras att göra det av de som redan innehar makten. För intresset finns.

Men det behöver ökas. Kanske är hela mötestanken förlegad och otidsenlig. Själva formen med protokoll, justerare et cetera kan få vem som helst att lessna. Ungdomar vill inte bli firmatecknare eller rösträknare, de vill träffas och prata och påverka.

På kommunnivå kan UngdomsRåd kan vara en del av lösningen. Råd med (ekonomisk) möjlighet att anordna arrangemang och aktiviteter för unga (festivaler, mässor, konferenser et cetera) tillsammans med eller för

kommunens räkning. Samtidigt som de har en reell möjlighet att påverka den förda politiken.

Internet en annan. Säg den ungdom som inte varit i kontakt med och behärskar den nya informationstekniken. Till skillnad från flertalet äldre. Snart har alla kommuner lagt ut sina protokoll på nätet vilket gjort det lättare och förhoppningsvis mer intressant att finna relevant information. Utvecklingen måste också innebära att det blir lättare att komma i kontakt med och påverka rätt personer inom kommunen. Opinionsmätningar och folkomröstningar via dator borde snart kunna bli verklighet.

Rösträttsåldern för riksdagsval bör även i fortsättningen vara 18. Många andra - åldrar också! Se över djungeln med åldersgränser!

Lokala styrelser med elevmajoritet på gymnasier är i sig en bra idé, om elevrepresentanterna verkligen utses av eleverna och dessa styrelser inte får mer makt än de folkvalda. Fast det finns ju faktiskt ett fungerande forum i dag med såväl elevmajoritet som tillräcklig makt: skolkonferenserna!

Vem lyssnar?

Ingen, oftast. Som ungdom känns det som om man sällan tas på allvar, bara för att man är just ung. Det hjälper om man är flera eller har en organisation eller liknande bakom sig. Och utnyttjar massmedia ...De brukar vara väldigt duktiga på att ta ungas parti.

Hur ska jag räcka till?

Aldrig har väl framtiden för unga tett sig så oviss. Inte konstigt att vi känner oss förvirrade, frustrerade och stressade. Det krävs mer och framförallt bättre samhällsinformation speciellt innan man lämnar gymnasiet. Hur gör jag för att söka arbete och skaffa egen bostad? Hur kan jag söka bidrag? Jobba utomlands? Sådana frågor bör skolans studievägledare kunna svara på! Se över SYO-systemet och bredda studievägledarnas kompetens! Varför inte införa samhällsvägledare eller framtidsvägledare istället? Allt färre pluggar vidare direkt efter gymnasiet. Frågor rörande folkhögskolestudier, värnplikt och au pair-arbete är ofta mer angelägna än vilka studiemöjligheter som finns.

Det största hälsohotet för unga är emellertid de ökade hälsoproblemen hos föräldrarna. Om inte de funnits hade inte neddragningarna inom de sociala skyddsnäten märkts så tydligt.

Ytterligare förslag och idéer

Till sist har vi bara lite kritik rörande hur Ni skötte kommunikationen med oss medverkande. Vi väntade nämligen förgäves på besked om någon från Er kunde medverka vid vårt rådslag. OK, det var inte nödvändigt för rådslagets genomförande så vi framhårdade inte, men det uppfattades som

hyfsat nonchalant från Er sida. Idén med rådslag är hursomhelst glimrande och Er information i övrigt fullständigt fullödigt! Vi hoppas på en snar upprepning ...

Med vänlig hälsning och stort tack på förhand! För SKUR: Lars Edman, före detta sekreterare, Strömsunds kommuns UngdomsRåd.

Sammanfattning av rådslag på Hultsbergs fritidsgård

Detta är slutdokumenten av ett rådslag som hölls 96-11-23, mellan ungdomar från Hultsbergs fritidsgård och Fyrisgården i Uppsala. Rådslaget hölls på Hultsbergs fritidsgård i Karlstad. Dessa saker diskuterades: eget ansvar, makt, inflytande och representation, mötesplatser samt ledsnad, ensamhet och stress. Vi har försökt att diskutera de flesta av frågorna inom dessa ämnen, samt ge tips på eventuella lösningar.

Eget ansvar

Man har rätt att ta sina egna beslut, men inte möjligheten. Man kan till exempel inte flytta hemifrån, bilda familj och dylikt om man inte har en fast anställning. De främsta hindret för att ta eget ansvar är alltså arbetslösheten.

Ett annat problem är att man inte längre har någon direkt valmöjlighet om man vill plugga eller inte. Gymnasiet är ju inte obligatoriskt men valet om att gå där eller inte finns inte kvar. Man måste ha den utbildningen för att komma vidare.

Allt bör inte vara så uppbyggt på betyg, utan på intresse och engagemang.

Arbetslösa bör bli erbjudna många olika praktikplatser och liknande. Det ger möjlighet att skaffa sig erfarenhet, prova på olika arbeten och hitta något som passar just sig.

Stödja ungdomars självständighet

Ge ungdomar större ansvar och möjlighet att göra något meningsfullt. Även här spelar arbetslösheten en väldigt stor roll.

Ett sätt kan vara att sänka arbetsgivaravgifterna när det gäller att anställa ungdomar. På så sätt kan fler få "riktiga" jobb.

Arbetslösa ska inte bara få ersättning utan även sysselsättning. Valet av sysselsättning bör ske genom ett samarbete mellan den arbetslöse och arbetsförmedlaren. Det är viktigt att man inte blir passiv och bara låter sig tilldelas sysselsättning, utan arbetar aktivt för att få göra det man vill. Att skillnaderna mellan ungdomar växer är självklart ett stort problem. Till exempel har nog datoriseringen bidragit till en hel del till detta. "Det enda som räknas är datakunskap."

Makt, inflytande och representation

För att kunna arbeta aktivt inom politik bör man vara med i ett ungdomsförbund. Detta kanske hindrar vissa, då de inte delar ett partis alla åsikter.

Ungdomsförbunden bör arbeta mer på lokal nivå med just ungdomsfrågor. Det gör nog att fler engagerar sig eftersom det känns mer aktuellt.

Vuxna bör fråga mer hur ungdomar tänker och tycker. Det är ju faktiskt bara vi som vet hur vi har det.

Mötesplatser

Det finns lokaler men inte alltid så mycket engagemang, varken från vuxnas eller ungdomars sida.

Man behöver inte bara en lokal utan något organiserat att göra.

Det borde finnas fler lokaler centralt, då blir det nog en blandning av folk. Det behövs särskilt lokaler och "underhållning" för gymnasieungdomar, mellan 16 och 18 år. Då är man för gammal för de flesta discon men för ung för de flesta pubar, och liknande. Det kan lätt bli att man drar runt på stan vilket ofta resulterar i skadegörelse, misshandel och så vidare. Rådslag och ungdomsråd är mycket bra, det är ett av de få sätt ungdomar kan få fram sina åsikter på.

Ledsnad, ensamhet och stress

Det är främst press från skolan och oro för framtiden som påverkar, till exempel arbetslösheten. Det är lätt att känna att man inte räcker till.

Lärarna har nog svårt att se om en elev mår dåligt, eftersom de har så många och stora klasser. Skolan behöver mer resurser eftersom det är där ungdomarna vistas mest. Resurserna bör bland annat användas till att utbilda vissa lärare inom pedagogik, de som har tröttnat totalt på sitt yrke. Man bör också kunna avskeda en lärare som undervisar dåligt. Det är ju trots allt undervisningen de är anställda för.

Kamratstödarna i skolorna är inte speciellt bra. Det kanske skulle fungera bättre om man utbildade ungdomar som själva haft problem till kamratstödare. De kanske har lättare att se om en elev har problem.

Slutdokument från Jönköpings Ungdomsråds rådslag

Efter en del arbete lyckades vi från Jönköpings Ungdomsråd och tre elever från varje gymnasieskola, plus några ungdomar över 18 år, genomföra ett rådslag. Vi träffades över fredagen och lördagen (den 15 - 16 november) på kursgården Brittebo utanför Mullsjö. Där samlades vi för att umgås och lära känna varandra på fredagskvällen för att nästa morgon starta vårt eget arbete med rådslaget. (Tyvärr var det så olyckligt att alla inte kunde sova över där utav olika anledningar.) De många åsikterna & idéer fick vi fram

genom att använda oss av metaplan, vilket visade sig vara en mycket bra för att få alla att fatta intresse och komma igång med tankeverksamheten.

Den frågan som de lade ner mest tid på var om inflytande, makt och representation. Så här tyckte de:

- Ändra vissa åldersgränser för att betraktas som vuxen, till exempel körkort, Systemet och vuxenbiljett (i Jönköping) ska vara samma.
- Beslut som berör ungdomar och som kan komma att ändra deras liv ska ungdomar få vara med och påverka.
- Inflytande genom att ungdomar diskuterar olika frågor som berör oss, sen skickar man iväg några av ungdomarna till kommunfullmäktige och tillsammans pratar om hur man ska lösa problemen.
- Bjuder in politiker och ungdomar från olika skolor som tagit upp olika frågor som berör ungdomar, för att tillsammans diskutera dessa frågor och tillsammans komma fram till en lämplig lösning.
- Kommunerna skall hjälpa ungdomsråden att växa, på så sätt får ungdomar mer inflytande i "vuxenvärlden".
- Det är viktigt att det finns ungdomsgrupper som kan ha kontakt med både politiker och ungdomar.
- En viss kvot av ungdomar i kommunfullmäktige.
- Bjuda in ungdomar till varje kommunfullmäktigesammanträde som adjungerade.
- Politiker borde fråga vad ungdomar tycker i olika frågor som gäller dem med hjälp av till exempel enkäter.
- Bättre kontakt med politiker.
- Vi ungdomar har ingenting att säga till om, det är alltid någon annan som bestämmer åt oss.
- Mer sammanhållning bland ungdomar borde ge mer makt.
- Skolungdomar borde få bestämma mer om hur de vill att skolorna ska se ut, trivseln och engagemang skulle nog öka bland ungdomar.
- Uppmuntra ungdomar att fortsätta kämpa för sina rättigheter, att aldrig ge upp.
- Alla ungdomsfrågor borde diskuteras med ungdomsrepresentanter, (inte "gamla" politiker som tror sig representera ungdomarna).

- Ungdomar ska få bättre information och på så sätt bättre kunna kämpa för sin sak. (Kunskap är ju nyckeln till makt).
- Viktigt att få sin röst hörd!
- Vi vill ha mer inflytande i samhället!
- Skolan ska hjälpa till med att skapa mer konkreta mål, "höga mål".
- Ungdomar ska få en möjlighet att träffa äldre människor och få en del av deras kunskap och lära sig av deras misstag.
- Hjälp med att följa upp uppgifter och för att nå målet på olika projekt som berör ungdomar.
- De som jobbar med ungdomar måste kunna leva sig in i ungdomarnas situation för att kunna förstå och hjälpa. Inte några stela människor som tror sig veta vad som är bäst utan omtanke.
- Vuxna ska lyssna, och ta åt sig vad ungdomarna berättar och inte bara vifta bort ungdomarnas åsikter.
- Bättre engagemang från både vuxna och ungdomar.
- Ungdomar ska kunna känna att de kan lita på politiker och att dessa tjänar samhällets intresse och inte sina egna.
- Ungdomar ----- Ungdomsråd
- Hjälp ungdomar att nå fram genom fritidsgårdar. Inte genom religiösa "sekte" som utnyttjar ungdomarnas strävan efter att bli accepterade och ger dem så kallad kärlek istället för att hjälpa dem att nå sina mål.
- Mer makt åt ungdomarna!!!
- Protestera mot det man anser orättvis.
- Inflytande genom ungdomsråd.
- Ungdomar ska ha mer att säga till om.
- Vi vill vara med och ta beslut om frågor som berör oss!!!
- Information till ungdomarna om samhället i allmänt, använd skolan.
- Politiker som kommer till skolorna och berättar om sina partier för lite mindre grupper, inte för ett helt årskurs samtidigt.
- Samarbete med till exempel äldreomsorgen, (lyssna).

- Mer erfarenhet av samhället, (man skapar tillfällen där ungdomar får lyssna på äldre som berättar om de drömmar de haft och vad de gjort för att förverkliga dem).
- Blanda oss med vuxna.

När det gällde de övriga fyra punkterna blev åsikterna färre, men ändå så täcker de övre punkterna rätt mycket de nedre:

Fri och självständig

- Egen familj
- Få vara säker på sig själv utan att vuxna försöker bryta ner en.
- Att vara obunden och inte styrd.
- Samma åldersgränser för att bli "vuxen", och inte som det är just nu.
- 18-årsgränser på allt.

Hur ska jag räcka till?

- Får vara med och planera.
- När vi vill få fram vårt budskap så får politikerna oss att verka små och obetydliga, det verkar som vi inte når fram. Detta resulterar i att vi känner att vi inte räcker till.
- Låt oss få engagera oss i olika frågor. Vi vill!!!
- Vi vill få en chans att få erfarenhet, så att vi på så sätt vet hur vi bäst kan räcka till.
- Försöka få kontakt med dem som har makten, få dem att lyssna på oss.
- "Jag" känner att jag inte räcker till.

Vem bestämmer?

- "Du" bestämmer - "jag" har inget att säga till om.
- Alla ska få bestämma, ungdomar ska få en chans att vara självständiga och hjälpa till att komma fram till vettiga beslut.

- När man är barn bestämmer de vuxna - 15 - 17 år bestämmer föräldrar, lärare och politiker - 18 år bestämmer vi själva men i stort sätt bestämmer politikerna.
- "Jag" ska bestämma över "mitt" liv.
- Vuxna som inte förstår ungdomar bestämmer nu.

Vem lyssnar?

- Många lyssnar, men ingen gör nåt.
- Alla borde lyssna.
- Vänner lyssnar.
- Mamma och äldre familjemedlemmar.
- De som orkar (och är intresserade).

Allmänt kan man säga att ungdomarna är trötta på att man lovar men inte utför det man lovat. Tanken är inte värd någonting om den inte omvandlas till handling, tyvärr verkar det som om 1996 har varit ett år då vi människor inte haft vilja/lust att engagera oss i att försöka att förändra samhället till det bättre. Vi i J.U.R. tänker i alla fall inte att ge upp kampen för ett bättre och rättvisare samhälle. Förhoppningsvis fattar fler människor att utan handling kan inget bli bättre, bara sämre och gör en insats för samhället (en positivt sådant vill säga). Vi i Jönköpings Ungdomsråd kommer att göra en fortsättning på rådslaget, det var ett bra sätt för oss att se vad ungdomar behöver och vad vi bör lägga ner mest kraft på. Vi tackar att vi fick delta och hoppas att vårt material kan hjälpa er lite i alla fall.

Hoppas att vi "hörs" av igen. Med vänliga hälsningar: Jönköpings Ungdomsråd.

Redovisning för rådslaget i Borlänge

Något motvilligt samlades ett gäng ungdomar i Borlänge för att tala politik. Initiativet kom från oss i Stockholm, och en del av de deltagande var mycket skeptiska till det här med politik, och längtade till den senare delen av dagen, en arrangörskurs som vi körde parallellt för att öka intresset. Helle Klein inledde med en kort exposé över demokratins kris, och intresset ökade märkbart. Vi delade sedan upp oss i tre grupper och satte igång att diskutera. Vi kom en bit, även om frågorna var stora, och efteråt var det många som tyckte att det varit mycket givande. Tankar väcktes som kanske grov vidare.

Två stycken fick vi skicka till Stockholm för slutfinalen. Det blev två ungdomar från Köping, som förut inte alls varit politiskt aktiva, men som nu hänger på. - Håller du på med sånt, frågade skolfröken.

Här är vårt slutdokument.

Fri och självständig och vem bestämmer?

De flesta kunde enas om att när det gäller personlig frihet har arbetet mycket med det att göra. Frihet är att ha ett jobb, men också att kunna ta ledigt från det.

Det som hindrar ungdomar, tyckte de flesta, är betygen. Det val man gör till gymnasiet begränsas av vilka betyg man får.

- Politikerna förstår inte hur det är i dag. De har själva inte gått i gymnasiet, och vet inte hur svårt det är att komma in. De tror att ungdomar är slöa bara för att de inte får jobb, men så är det inte, sa en deltagare.

Ett hinder på väg mot arbete kan också vara brist på information. Vad vet man egentligen om de olika programmen och om olika yrken? För lite. **Mera SYO-information.** Kanske de som går i gymnasiet kunde komma till niorna och informera.

Dessutom vore det bra med fler **studiebesök på arbetsplatser**, så att man får in inblick i vad ett jobb kan vara. PRAO har man ofta i butiker och sådant, så hur ska man då veta vad det är att vara civilingenjör med dataspecialitet, och allt annat som företagen tycker att ungdomar borde utbilda sig till ...

Makt, inflytande och representation

De flesta vill inte gå med i partier. Vi talade en del om vad man som ung vill påverka, och kom fram till att det var vardagsnära, ganska konkreta saker. Varför slutar bussarna att gå klockan tio, det gör ju att det blir svårt att umgås med sina kompisar. Speciellt om föräldrarna inte kan skjutsa. Busskortet är för dyra, barnbidragssänkningen har gjort att jag inte har råd längre. Sådana saker skulle vi vilja påverka.

- Jag förstår inte vad politikerna säger, berättar en tjej. Jag var uppe på studiebesök i Stockholm, och då frågade jag varför de måste tala så kons-

tigt, då svarade de att det måste vara så, att man måste ha ett fackspråk. Men jag tror att det gör att det blir missförstånd. Man förstår ju inte.

Vem lyssnar och mötesplatser

Alla tycker inte att det saknas mötesplatser, och det beror förstås på att vi bor på flera olika orter i Sverige. Ett problem kan vara att det finns mötesplatser, men ingen möjlighet att dra sig dit eftersom bussen slutat gå. Flera efterlyser nattkaféer. Det behöver inte vara fritidsgårdar, förresten stänger de alldeles för tidigt. Nej, nattkaféer som kunde drivas av ungdomspraktikanter eller så, vore bra.

De flesta är vana arrangörer av discon, och undrar över att det är så olika hur många vakter som polisen vill att man ska ha. En del behöver 7 när andra bara behöver 3 trots att discona är ungefär lika stora. Vakter kostar, och detta är just en sådan sak som kan göra att ungdomar inte har råd att träffas. Discot blir för dyrt att driva.

Ledsnad, ensamhet och stress

Vi tror att skolan är en stor anledning till stress. Man måste ha bra betyg för att komma in på gymnasiet. Lärarna pratar inte med varandra och ibland kan det hända att man har tre prov samma dag. Sådant stressar. Man pluggar och pluggar, men det verkar inte räcka till.

Deltagare: Ungdomar i Folkparkerna från Borlänge, Köping, Nyköping, Osby, Rättvik och Sveg. Vid protokollet: Liv Fries, ungdomsansvarig Folkparkerna.

Rådslag i Söderhamn 22-24 november 1996

Denna helg arrangeras av SMU i Gävle-Dala, SMU i Söderhamn, FS (Frikyrkliga Studieförbundet) i Gävleborg, Baptisternas Gävleborgsdistrikt och Härnösands folkhögskola.

Rådslaget ägde rum under en Rock- och kulturhelg med 120 deltagande ungdomar. Det är en helg med workshops, konserter, gudstjänster med mera - Allt på ungdomars villkor. Inom ramarna för detta arrangerades rådslaget.

Hur gjorde vi?

Fredag kväll fick alla 160 deltagare och ledare svara på en enkät. I stora drag de frågor som föreslogs från Ungdomspolitiska kommittén, med några justeringar och tillägg.

12 ungdomar, alla mellan 15-25 år fördjupade sig och ägnade helgen åt rådslaget. Några sammanställde enkäten och alla diskuterade de frågeställningar som fanns i rådslagsmaterialet.

Detta bearbetades vidare till några satser som diskuterades under söndag förmiddag, då alla deltagarna återigen fick tycka till om det som rådslagsgruppen arbetat fram. Detta ledde till ytterligare en bearbetning av det som nu är slutdokumentet.

Ingen vuxen har varit med och hållit i eller styrt samtalen, allt har skett utifrån ungdomarna själva.

Nu skickar vi vårt slutdokument, och ber återigen om ursäkt för att det är försenat. Som bilagor kommer följande:

Några tidningsartiklar om helgen och rådslaget. En enkel sammanställning av enkäten som alla besvarade. Behöver och kommer att bearbetas vidare och ska eventuellt sända till respektive hemkommun.

Vi skulle också kunna skicka en bandupptagning på musik som spelades som postludium i gudstjänsten söndagen 24 november. En grupp tonåringar satte ihop ett potpurri med fem låtar som de associerat till utifrån rådslagets fem huvudfrågor. En videoupptagning har också gjorts under skrivandet av enkäten och lite annat som anknyter till rådslaget.

Mats Lindberg, SMU i Gävle-Dala, Gävle.

Alla unga ska ha rätt till goda levnadsförhållanden

De flesta ungdomar i dag sätter ett roligt, trevligt liv ur social synvinkel före goda ekonomiska förhållanden. Ett arbete de trivs med eller en skola som har en bra och trivsamt atmosfär. Att ha tillförsikt inför morgondagen och inte gå och gruva sig för framtiden är en viktig punkt hos alla tillfrågade. Man ska kunna se fram emot en ny dag och inte behöva må dåligt på grund av dåliga förhållanden, som mobbning, vantrivsel eller rasism.

Rent politiskt kan man förbättra sådana förhållanden indirekt genom att sätta in bättre psykisk vård eller stöd, till exempel personalkuratorer, kam-

ratstödjare och liknande. Bara en så enkel sak som att ha fungerande utrustning som man arbetar med lindrar eventuell stress och höjer levnadsstandarderna.

Pengarna är givetvis en oerhört viktig del, eftersom de spelar in i nästan alla andra faktorer. En stabil ekonomi ger ofta en trygghet utan bekymmer för mat och uppehälle. Pengarna i sig är dock underordnade de sociala värderingarna.

Ibland kan de materiella aspekterna ta överhanden och leda till en ökad isolering. Man ersätter de mänskliga kontakterna med fler och fler prylar.

Samhället ska underlätta för de unga att leva ett självständigt liv

Självständighet är att kunna ta egna beslut och att våga stå för dem.

Att få förtroende av andra och lära känna sig själv och sina förmågor. En definition på "vuxen" är svår att formulera, då mognad inte har något med ålder att göra. Ett steg in i vuxenvärlden är då man flyttar hemifrån och blir tvungen att ta ansvar för sig själv och kanske också för andra.

Ett eget arbete är även det en nyckel för att man ska få en ökad känsla av självständighet. Eftersom arbetsmarknaden ser ut som den gör måste ungdomarna hjälpas in på den. Det kan göras genom att till exempel inrätta fler olika former av praktik och underlätta sökandet av sommarjobb. Där kan ungdomarna knyta kontakter som sedan kan utnyttjas. Även företag och föreningar bör visa sitt intresse och söka efter praktikanter. På det viset känner sig de som fått den anställningen mer uppskattade och inte bara "åtgärdade".

Företagen måste börja värdera ungdomarna högre på arbetsmarknaden. Det är inte bara erfarenhet utan även nyskapande och ungdomlighet som är användbart.

När det gäller arbetslösheten så är det fel att ha grundinställningen att det går bra att vara arbetslös och leva på bidrag. Speciella arbetsmarknadspolitiska åtgärder behöver inte vara reserverade för olika åldersgrupper, utan ska vara inriktade mot olika behov. Man ska inte utestängas från vissa åtgärder bara för att man är för ung eller för gammal.

De unga ska ha ökad möjlighet att utöva sin rätt till inflytande och delaktighet

De senaste åren har medlemsantalet i de politiska ungdomsförbunden bara sjunkit, medan de olika ideella organisationer som finns har vuxit. Dessa organisationer är genomgående inriktade mot olika sakfrågor. Det kan vara en förklaring till att ungdomarna inte engagerar sig i ungdomsförbunden som ägnar sig åt partipolitik. De är mer intresserade av sakfrågor än av partipolitiska frågor.

Eftersom de ideella organisationerna ofta arbetar mot politikerna kan det vara en av orsakerna till det växande politikerföraktet. Andra anled-

ningar kan vara bristande kunskap eller massmedias något vinklade framställning.

Många i dag vet inte hur de ska gå till väga då de ska påverka de politiska beslut som fattas. En ökad information, till exempel i skolan, om hur en kommun styrs rent praktiskt, och fler studiebesök kan hjälpa. En klass som besöker kommunkontoret och en medlem av kommunfullmäktige som besöker en skola ger en större verklighetsanknytning till kunskaper-na. För att underlätta kontakten med de folkvalda politikerna kan man få ett utskick med namn, telefonnummer och vilka frågor han eller hon helst arbetar med. På det viset vet man vem man ska vända sig till och man får en mer personlig anknytning till beslutsfattarna.

De flesta ungdomar menar att politiker inte lyssnar på dem, samtidigt som nästan inga har försökt att kontakta någon politiker.

På skolor och universitet kan ungdomars inflytande ökas genom bland annat elevrepresentanter i skolans beslutande organ, som budgetplane-ningen och schemalaggningsen.

Ungas engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande ska erkännas och aktivt tillvaratas

Klyftan mellan de olika generationerna är i dag ganska stor. Vi anser att där skulle olika sorters "fadderverksamhet" kunna hjälpa, och engagera ungdomarna. Exempelvis finns redan nu kommuner som kontaktar ungdomsorganisationer för att arbeta som hemhjälp för att gå och handla en gång i veckan åt någon inom äldreomsorgen, mot ett ökat kommunalt bidrag. Detta tjänar alla på, såväl unga som gamla. Det finns säkert flera områden som kan utnyttjas.

I den snabba utveckling som i dag råder på IT-fronten har de flesta äldre dålig utbildning inom det området. De unga däremot som är uppväxta med datorer är väl hemma där. Man skulle kunna använda dessa ungdomar till att fortbilda de äldre inom data- och informationsteknologi.

Även små projekt där flera generationer arbetar tillsammans är viktiga och kan minska klyftan.

De ungas internationella engagemang och mångkulturella kontakter ska främjas

Det bästa sättet att lära sig om andra kulturer, och därigenom att acceptera dessa bättre, är att personligen komma i kontakt med dem.

Ett ökat stöd till utlandsstudier, organisationer med aktiviteter knutna till främmande länder och invandrare och till de olika studieförbunden tror vi skulle främja det mångkulturella utbytet.

IT-samhället har öppnat dörren ut i världen på ett sätt som aldrig tidigare gjorts man kan i dag samtala direkt med i stort sett vilken plats som helst på jorden. Skolorna kan få värdefull information om främmande län-

der och kulturer direkt från ort och ställe, istället för att gå omvägen via skolböckerna.

Att vara mångkulturell innebär inte att man tar avstånd från sitt svensk kulturarv.

Konkreta förslag

- Se till att arbetsplatser och skolor har en dräglig miljö för arbete och studier.
- Främja möjligheterna till arbetsplatspraktik och sommarjobb.
- Företagen bör anmäla intresse om praktikanter.
- Man får inte utestängas från arbetsmarknadspolitiska åtgärder bara för att man har "fel" ålder.
- Mer information om hur en kommun styrs rent praktiskt och hur man kan påverka besluten.
- Mer information om politikerna själva och deras åsikter.
- God elevrepresentation i skolornas beslutande organ.
- Använd ungdomars kunskaper i olika fadderverksamheter, och som sakkunniga i data- och IT-undervisning.

Alla unga ska ha rätt till goda levnadsförhållanden

Ett bra socialt liv är viktigare än en god ekonomi. Man får inte fästa sig för mycket vid materiella ting utan man bör gå ut och söka mänskliga kontakter.

Samhället ska underlätta för de unga att leva ett självständig liv

Det är inte okej att ha inställningen att det går bra att gå arbetslös och leva på bidrag.

Att vara vuxen handlar inte om ålder utan om mognad.

De unga ska ha ökad möjlighet att utöva sin rätt till inflytande och delaktighet

Ungdomar i dag är mer intresserade av enskilda sakfrågor än partipolitik. Ett stort politikerförakt finns, bland annat på grund av okunskap.

Ungas engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande ska erkännas och tillvaratas

Klyftan mellan de olika generationerna är i dag ganska stor. Unga har mycket att ge till samhället och de äldre.

De ungas internationella engagemang och mångkulturella kontakter ska främjas

Internet gör det möjligt för skolor att ta kontakt med andra länder och på så sätt minska fördomar och rasfientlighet.

Att vara mångkulturell innebär också att vara på sin egen kultur.

Eskilstuna kommuns ungdomsting och påverkansdagar

I Eskilstuna valde vi att genomföra vårt rådslag i form av ett ungdomsting samt två påverkansdagar.

Ungdomstinget gick av stapeln den 9:e november och hölls i fullmäktigesalen i stadshuset. 77 personer deltog under tinget i form av deltagare, observatörer, debattdeltagare och föreläsare. Programmet skickas med som bilaga.

Deltagarna bestod av ungdomar mellan 16 och 25 år. Inbjudan gick bland annat ut till samtliga gymnasieskolor, ungdomsföreningar, invandrarföreningar och högskolan.

Ungdomstinget är ett steg i Agenda 21:s anda och vill ge ungdomar i Eskilstuna en möjlighet att diskutera viktiga frågor kring framtiden, såsom utbildning, miljö, arbete, demokrati och våld.

Under påverkansdagarna, som följde två veckor efter tinget, fördjupades arbetet ytterligare. Deltagarna träffades då i grupper om cirka 5 personer och tillsammans med en gruppleadare konkretiserade de sina förslag till förändring. Målet är att deltagaren ska känna att det faktiskt går att påverka sin omgivning och sin framtid.

Det dokument vi redovisar till Ungdomspolitiska kommittén är: sammanfattning från ungdomstinget, sammanfattning från påverkansdagarna och en sammanfattning av en enkätundersökning (presenteras tillsammans med övriga enkäter i kapitel fyra).

Diskussionsämnen i gruppen: Miljö

Upphandling

Kommunen bör se till att upphandlingen så mycket som möjligt är ekologisk, bland annat maten i skolan.

Kravmat i skolan

Det är i dag inget kravodlat livsmedel som skolmaten tillagas av. Det är också väldigt svårt att få riktigt väl tillagad vegetarisk kost som vegetarian. Matpersonalen skulle kunna utbildas i detta, det skulle bli trevligare för dem och för eleverna.

Läroplanen

Följs läroplanen när det gäller miljö. Hur ser läroplanen ut? Hur är verkligheten?

Ombyggnad av Eskilstuna centrum

Varför planeras inte mindre biltrafik in i stadsbilden när ombyggnaden ändå kostar så mycket?

Sopstationer

Man skall inte behöva ta bilen för att lämna sorterat avfall. Varför kan det ej sorteras på plats, som i Helsingborg, där sopbilen har kapacitet att ta avfallet.

Matmarknaden

Detta håller ej i längden om man måste ta bilen ut till de stora köpcentren. Bilismen måste minska.

Sammanfattning av ungdomstinget

Debatt med ungdomar och politiker- tema ungas deltagande och miljö

Att färre ungdomar engagerar sig i politiska ungdomsförbund är ett faktum. Trovärdigheten för politiker är låg och det bidrar till att demokratin kommer i gungning. En av Eskilstunas politiker frågade ungdomarna vad de gör för fel (politikerna) och hur kan de i så fall rätta till det så att politiken lockar fler ungdomar?

Ungdomarna svarade att "ni pratar ett helt annat språk än vi, vill ni att vi ska engagera oss får ni prata så vi förstår". Det är heller inte lätt för en 20-åring att kritisera en 45-åring, politikerna känns främmande.

En annan politiker menade att ungdomar inte behöver "köpa hela paketet" för att engagera sig politiskt, man kan gå in i ett parti och påverka och "stuva om", sade hon vidare.

Ungdomarna svarade då att det är fel att gå med i ett parti om man inte står för vad partiet står för. Ungdomarna menade att man måste veta ordentligt vad partiet står för om man vill stödja det.

Ungdomarna undrade varför politikerna aldrig kom till dem, besökte skolor, fritidsgårdar och så vidare. De menade att det skulle minska klyftorna mellan ungdomar och politiker.

En tjej frågar sig hur politiker kan ha verklighetsanknytning när man bara ser dem i tidningen.

Vidare säger många ungdomar att de hellre engagerar sig i föreningar eller organisationer än att ta ett koncept med "hull och hår". De menar att de då tydligare kämpar för *sina* intressen.

Politikerna svarade då att detta är enkel politik. Politik är att lära sig väga intressen mot varandra. Det är enklare att gå med i enfrågeorganisationer.

Ungdomarna känner även att det är svårt att ta sig igenom, det vill säga man kommer ingen vart när man talar med politiker. Ungdomar vill se resultat snabbt.

Externa affärscentra är miljöbovar menar ungdomarna i och med att allt fler behöver bil för att ta sig dit.

Kommunstyrelseordförande lovar att det inte ska komma fler till Eskilstuna.

Ungdomarna ställde även politikerna mot väggen huruvida de själva var miljömedvetna. Cyklar ni till jobbet, källsorterar ni och så vidare.

En nyinflyttad kille föreslog att de kommunala bostadsbolagen skulle ha källsortering i samtliga hyreshus för att uppmuntra till miljömedvetenhet. Dessutom påpekade han att kommunen tog dåligt hand om nyinflyttade. Han saknade bland annat information om var återvinningsstationer finns.

Dessutom efterlyste ungdomarna fler gröna jobb i Eskilstuna.

Gruppdiskussionerna

Sammanfattningen av det som diskuterats redovisas i fem kapitel: 1. Makt och påverkans möjligheter (Vem bestämmer, makt, inflytande och representation), 2. Fritid, 3. Miljö, 4. Arbete/utbildning, (Fri och självständig, hur räcker jag till) 5. Våld

Makt och påverkansmöjligheter

Gruppen var överens om att den som redan har makt har störst möjlighet att få sin vilja fram. Annars är det den som kan prata mycket, är väl förberedd och inte ger sig, som kan lyckas. För att öka sina möjligheter till att vara med och påverka sin omgivning anser ungdomarna att det är bra att lära sig faktainsamling, skriva insändare och lära sig påverka makthavare på olika sätt.

Fritid

Gruppen diskuterade länge behovet av ett ungdomens hus. Kommunen har en gammal skola som blir tom till våren 1997, där det finns möjligheter att arrangera ett ungdomens hus.

Ungdomens hus kan bli ett möjligheternas hus där olika grupper kan få sin egen lokal, till exempel NFG (Non Fighting Generation). Temakvällar kan arrangeras och olika resor kan planeras till exempel en skidresa på sportlovet.

De kom fram till att det saknas "ställen" för ungdomar under 18 år. Det är även synd att fritidsgårdar läggs ned. Resultatet blir att ungdomarna drar sig till stan och kanske hamnar i bråk då de är understimulerade.

Det är viktigt att det finns aktiviteter för ungdomar, även för dem under 18 år.

Miljö

Skolan är en viktig instans som borde bli mer miljömedveten, särskilt matbispisningen. Hur tar man upp miljön i läroplanen undrar ungdomarna. Följs detta?

Tar kommunen tillräckligt med hänsyn till miljön då de planerar ombyggnaden av Eskilstunas innerstad?

Kommunen måste göra det lättare för kommuninvånarna att bli miljömedvetna genom att göra sopstationerna mer lättillgängliga. Detta gäller även köpcentra, som trenden är nu kan man inte ta sig till dem utan bil.

Arbete/utbildning

Gruppen poängterade att det är i skolan som många viktiga värderingar läggs. De menar att skolan är grunden för hela vårt samhälle. Därmed förstår man deras kritik på för stora klasser, där eleven lätt blir anonym och inte får utvecklas, som är så viktigt. Gruppen menade att det är ett föråldrat system, det här med skolklasser. Ett förslag gruppen kom med var att det istället bildas grupper med ca 10 personer och som har en handledare. Demokratifrågor och samhörighetskänsla är nyckelord för gruppen.

De menar även att utbildningen bör vara mer individriktad. Utbildningen bör leda till att eleverna får ett bättre helhetsperspektiv på samhället och livet. Det bidrar även till ett ökat intresse för att lära sig, då man förstår varför man bör veta vissa saker.

Ungdomar saknar vuxna förebilder. Lärare bör vara ute mer bland eleverna så att dessa blir förebilder. Skolan ska vara ett naturligt forum mellan lärare och elever och inte uppdelat som nu. Frågan kring etik och moral behandlar gruppen och samtliga tycker att detta kommer i skymundan i dagens skola.

Dessutom menar gruppen att det är viktigt att elever lär sig *hitta* fakta och inte bara lär in fakta. Ungdomar måste inskaffa kunskap för att klara sig i livet och inte bara för att klara skolan.

Vad gäller arbetsfrågan menar gruppen att ett sätt att få ner arbetslösheten är att skapa fler "gröna jobb". Det kan vara inom sopsortering och jordbruk. Man kan även tidigarelägga pensionen menar ungdomarna.

Människor behöver ha en meningsfull sysselsättning, då mår man bättre psykiskt.

Vidare menar gruppen att det idag i affärsvärlden är alltför mycket vinsttänkande. De menar att det är viktigt att känna att man verkligen har gjort sig förtjänt av sin lön. Dessutom borde det vara en hårdare kontroll av övertid som varken är bra för arbetsmarknaden eller individen.

Ungdomar ser att lärlingssystemet kan underlätta för dem att komma ut i arbetslivet.

Avslutningsvis påpekar gruppen att det är viktigt att alla på ett arbete känner sig delaktiga och känner att de har viss kunskap om företaget/arbetsplatsen.

Sammanfattning påverkansdagarna

Övertyga/påverka

Några tjejer i gruppen har planerat en konsert som ska hållas den 20 december. De har fått ett flertal lokala band att ställa upp ideellt, de har även blivit lovad att få lokalen utan kostnad. All vinst går till Amnesty, som i sin tur använder pengarna till behövande i till exempel Zaire.

Dessutom har man i gruppen fokuserat sig på Agenda 21 arbetet på gymnasieskolorna i Eskilstuna. Skolorna har blivit tillfrågade huruvida det finns en handlingsplan, om det finns planer på att utbilda personalen och så vidare. De har fått nedslående svar. Det visade sig att endast en av fyra skolor har en handlingsplan trots att det ska vara klart till hösten 1996.

De som engagerat sig i frågan tycker att detta är katastrofalt och menar att miljöfrågor får man inte prioritera bort. Två av tjejerna jobbar vidare på detta även efter påverkansdagarnas slut, de har nämligen blivit ombedda att vara med i Rinmansskolans planeringsgrupp som nu ska utarbeta en handlingsplan för Agenda 21.

Eftersom detta nu har uppmärksammats både genom media och genom eleverna själva hoppas ungdomarna att rektorerna känner press på sig att ta frågan på allvar.

Fritid

Denna grupp har bland annat lämnat ut enkäter på en gymnasieskola för att få reda på hur ungdomar ser på Eskilstunas utbud av fritidsaktiviteter. Tyvärr fick de tillbaka många oseriösa svar. Deltagarna i gruppen tycker att det är synd att ungdomar inte bryr sig mer, och försöker säga vad de tycker när de får chansen.

Ungdomens hus

Deltagarna ringde tekniska servicenämndens ordförande för att få klarhet i frågan om Nybroskolan (eventuellt ungdomens hus) ska rivas eller inte. Tjejerna fick ett glädjande besked; Skolan ska inte rivas, inte de närmaste tre åren. Rivs skolan lovar Johnny Lundgren (ordförande tekniska servicenämnden) att kommunen ska ha andra alternativ att erbjuda. Vidare utlovades ekonomiskt stöd för ungdomsaktiviteter förutsatt att ungdomar kommer med konkreta förslag.

Deltagarna i gruppen poängterade att det är viktigt att få in föreningar och inte bara strögfäster. Det blir nämligen lättare att skaffa argument för

att ungdomens hus ska få finnas kvar om många föreningar står bakom. De anser även att det är viktigt att ungdomens hus ska riktas mot alla ungdomsgrupper, det måste finnas ett stort utbud av olika aktiviteter.

Risken är annars att det bara blir en sorts ungdomar som besöker ungdomens hus. Detta kan leda till att tanken bakom ungdomens hus, att minska gängbildningar på stan och bråk mellan olika ungdomsgrupper, går förlorad.

Tjejerna i gruppen ska nu försöka driva sina idéer vidare även efter påverkansdagarna, de ska försöka skaffa en lokal i blivande ungdomens hus där de ska få igång en teaterverksamhet.

Gruppen ringde även runt till olika partier för att få svar på frågor de tycker känns viktiga. Gruppen sammanfattar själv undersökningen på ett slående vis! Frågorna gällde hur politikerna vill satsa på ungdomen för att de ska stanna i Eskilstuna. Ungdomarna själva tänkte delvis på möjligheten till arbete men även på utbudet av fritidsaktiviteter och allmän trivsel i staden. Svaren de fick sammanfattar gruppen på följande vis: "När politikerna talar om aktiviteter som görs för ungdomar vill de gärna tala om vad som görs för att få arbete och utbildning men ej för fritiden". Här är en viktig fråga som politikerna måste ta på allvar inför framtiden. Fritidsfrågan kommer att vara viktig i nästa sekel. Det nya samhället, IT-samhället bedöms av många bli ett samhälle där de unga jobbar mycket intensivt en period av sitt liv och sedan satsar på fritidsbiten intensivt under en annan period av livet. Detta är en av anledningarna till att fritidsfrågan är oerhört viktig inför framtiden.

Miljö

Ungdomar i dag är mycket miljömedvetna och på ett sunt sätt. De poängterade att miljöarbetet börjar hos var och en. Vi måste börja handla kravvaror och visa vår konsumentmakt. Politiker kan underlätta för konsumenter och även miljömedvetna producenter genom olika politiska beslut.

Gruppen delade upp sig och arbetade med de frågor som kändes mest aktuella för varje person.

Sara tittade på förslaget till översiktsplan för Eskilstuna centrum. Hon skrev en artikel om detta där hon uppmanar alla eskilstunaungdomar att engagera sig mera.

Skolan skärskådades även. Fler och fler ungdomar är vegetarianer och då måste kolans bispisningspersonal bli mer kunnig i den frågan. Alla skolelever har rätt till näringsrik och mättande kost, vegetarianer måste få bli bemötta på samma sätt. Vidare är skolan mycket dålig på att handla kravmärkt mat. Detta beror med all sannolikhet inte på att bispisningspersonalen är nonchalant och ointresserad, utan det beror på dålig utbildning i frågan. Ungdomarna har nu skrivit till respektive skola och bett att få träf-

fa bespisingpersonalen och få diskutera hur det kan förbättras. Man kan bara hoppas på att skolledningen nappar!

Krister lämnade ut 90 enkäter till ungdomar där han ställde frågan: Vilka är de största miljöproblemen och vad kan man göra åt dem? Vidare undersökte han hur aktiva miljökampar vi eskilstunabor är.

De svar han fick in sammanställde han och kan vara användbara som underlag om han vill diskutera frågan med exempelvis politiker.

Arbete/utbildning

Gruppen koncentrerade sig på utbildningsfrågan. De menade att skolelever i dag behöver mer kunskaper kring etik och moral. Klasserna blir större, eleverna mer anonyma och etik och moral kommer alltmer i skymundan. Det är en skrämmande utveckling. Varje elev måste få känna sig unik och speciell. Gruppen föreslår att klasser ska ersättas med mindre grupper om ca 10 personer. Vidare säger de att undervisningen måste söka ge helhetsförståelse, det vill säga ämnena ska flätas in i varandra på samma sätt som verkligheten ska förstås.

Vuxna förebilder är viktigt för unga människor. Skolan är unga människors "arbetsplats" och där spenderar de en stor del av sin dag. Istället för att segregera elever och lärare borde dessa mötas och umgås även utanför klassrummet. Gruppen föreslår enkla lösningar på problemet. Varför äter lärare och elever inte tillsammans? Lärare borde visa mer intresse av att umgås i elevcafeterian, kaffet smakar lika bra där som någon annanstans och framförallt bidrar detta till att skolan blir ett givande och tagande från både elever och lärare. Envägskommunikationen i klassrummet känns nämligen föråldrad!

Även äldre elever bör agera som "vuxna förebilder" genom fadderskap. Treorna tar hand om ettorna som kommer nya till gymnasiet. Förutsättningen för att det ska kännas naturligt är att detta är frivilligt. Som nya på skolan känner man sig ofta liten och det kan vara mycket nytt att hålla reda på. Att då få stöd och även en kamrat i trean ger en bra start på gymnasiet. Det är säkert även bra för treorna att få känna sig "stora" och viktiga på ett trevligt sätt. De olika föreningar som finns på en gymnasieskola bör ha ett intresse av att skaffa fler "medlemmar", fadderskap är ett ypperligt sätt. Idén fungerar på högskolan så varför inte på gymnasiet?

Våld

Gruppen koncentrerade sig på att kontakta olika personer, myndigheter och andra instanser som har information som rör ämnet. De medverkade i media. Gruppens mål var att få igång en debatt kring ämnet och de skrev en debattartikel. (se nedan)

Gruppen har skrivit en debattartikel där de poängterar att våldet kanaliseras andra samhällsproblem såsom hög arbetslöshet och sparkrav på alla

grupper i samhället. Stora barngrupper på dagis, och stora klasser i skolan kan vara bidragande orsaker till det ökande våldet. Gruppen menar att oskyldiga drabbas. Hur många av landets 6-åringar har bidragit till vår skatteskuld, som de nu får betala? frågar sig gruppen.

Utanförskap tar gruppen också upp. De menar att om man inte märks på något bra sätt, så använder sig en del av våldet för att synas. Det finns ungdomar som har vuxit upp under otrygga förhållanden, vissa av dem utvecklar ett brottsligt och aggressivt beteende. Deltagarna i gruppen menar att om man tar dessa signaler på allvar tidigare än vad som görs i dag undanröjer man flera våldsbrott inför framtiden. De första brotten är ofta ett rop på hjälp, lyssnar ingen så skriker man högre och på samma sätt utvecklas ett våldsbeteende som blir grövre gång efter gång. Skolan och dagis bör därför satsa mer på mobbingförebyggande åtgärder. Personalen bör även jobba medvetet och förebyggande kring frågan om våld.

Avslutningsvis säger gruppen att det är viktigt att flera faktorer är i balans för att vi ska kunna skapa en trygghet och ett anständigt liv åt alla!

INSÄNDARE: PÅVERKA MERA!

Nu är de igång igen .... Våra kommunpolitiker och deras gelikar. Återigen bestämmer de hur vår framtid ska se ut, innan vi hinner protestera.

Både förslag till en miljöpolicy och till en översiktsplan för Eskilstunas centrum finns framtagna. Miljöpolicyen ska upp till beslut i kommunfullmäktige i januari 1997, medan översiktsplanen kommer att tas upp senare under året. Mellan 20/2 och 30/4 1996 fanns miljöpolicyen utställd för samråd på biblioteket och på miljöförvaltningen. Översiktsplanen finns just nu (fram till den 8 december) utställd för samråd vid Medborgarkontoret i förvaltningshuset Värjans foajé samt i Eskilstunas Stadsbibliotek.

När något är utställt för samråd är det för att allmänheten ska tycka till om förslaget, oftast genom att lämna in sina synpunkter till de ansvariga inom kommunen. *Då miljöpolicyen var utställd på biblioteket var det INGEN som lämnade in synpunkter på förslaget!*

Det är måhända bekvämt för beslutsfattarna att ingen "bråkar" med deras förslag, men de bör samtidigt dra öronen åt sig och ställa frågan. Varför kom det inte in några synpunkter från allmänheten?

Är folk så oengagerade i sin och sin hemstads framtid?

Eller är folk engagerade, men orkar inte kämpa då de känner att det inte tjänar något till?

Det är vi ungdomar som ska bo här i Eskilstuna i framtiden och det är vi som måste skapa förutsättningarna för vårt framtida liv. Om vi inte ens försöker påverka besluten i vår kommun kan vi inte heller säga att ingen lyssnar på oss!

Vi får inte sjunka ner i likgiltigheten, vi måste själva göra något åt vår framtid! Vi som är unga måste ta våra chanser att påverka politikerna när vi får dem.

Så, ser du något det står "samråd" på, stanna upp och titta närmare. Det behöver inte ta så lång tid av din dag, men kan påverka hela din framtid!

Sara Leufvén, deltagare i Ungdomstingets påverkansdagar.

INSÄNDARE: Otrygghet föder våld

Våldet är precis som hålet i ozonskiktet ett svar på de felprioriteringar och nedskärningar som görs i vårt samhälle och i hög grad Eskilstuna. Våldsbrottssiffran kan aldrig bli NOLL eftersom det skulle innebära att vi levde i en perfekt värld - och ingen är perfekt. Dessutom kommer vi alltid att tycka mer om, eller hysa agg mot vissa personer. Det är fullkomligt naturligt, men det innebär inte att man skall slå ner varandra.

Sluta skära ner i skolan och barnomsorgen, det är bara att slå undan fötterna på sig själv. Tänk på att det är vi unga som skall se till att ni som innehar den politiska makten NU, får det bra om tio år när ni är pensionerade och vi är politiker. Vi kan inte passivt övervaka hur barn och ungdomar blir behandlade i samhället i dag. De institutioner som skall hjälpa överarbetande föräldrar att ge barnen trygghet och en plats i samhället; Barnomsorgen, Skolan och Fritidsverksamheterna har under lång tid nedprioriterats för att till exempel betala vår stora skatteskuld. Hur många av landets 6-åringar har bidragit till den?

I Eskilstuna är totalt 16,7 % arbetslösa. Av dessa är 8 procent öppet arbetslösa. Det kan jämföras med länets 6,6 och Rikets 6,3 %. Dessa siffror speglar sig även i det ökade antalet våldsbrott i Eskilstuna. Samtidigt som arbetslösheten blir större ökar pressen på de som har jobb, arbetsbördan blir större - företagen vill inte riskera nyanställningar och övertid blir en vana samtidigt som ekonomin ligger i bakhuvudet. Hur skall familjen räcka till och hinna umgås med varandra då!

Är det Rektorns fel att 1/4 av eleverna vid våra skolor saknar baskunskaper är de skall börja gymnasiet? Är den höga arbetslösheten hos Eskilstunas ungdomar våra föräldrars fel?

Utanhälska. I avsaknad av språkkunskaper, bra utbildning, meningsfullt jobb och ett fungerande socialt kontaktnät är våldet ett sätt att märkas. Det är ofta ungdomar eller vuxna som råkat illa ut tidigare i barnaåren som senare blir tydligare och tydligare. Vi tycker att det är viktigt att fånga upp detta beteende så tidigt som möjligt. Mobbningförebyggande åtgärder till exempel insätts enligt vår åsikt för sent, redan på dagis och lågstadiet borde man börja med förebyggande arbete.

Vi anser att det är vi ungdomar som själva skall stoppa våldet. Med hjälp av ickevåld - Du som väljer att uttrycka dig med våld; ger det mat,

arbete, en bättre fritid och uppnådda drömmar? Nej, kämpa istället för att lägga grunden till det tryggare samhälle Sverige en gång representerade. En enklare väg är att politikerna slutligen lyssnar, politikerna har fel när de bollar över Sveriges framtid på individen.

Det som kan göras från politiskt håll är att omprioritera, satsa på miljö, skola, fritid, familj (inklusive den egna) och att få fram nya jobb. Faktorer som när de är i balans ger trygghet. Alla skall ha rätt till ett anständigt liv.

Våld åt ingen, anständigt liv åt alla!

Projekt Dialog

Bakgrund: Politikerna i Strömstad har en längre tid efterfrågat ungdomarnas engagemang i politiken. Man har märkt att det inte sker någon tillväxt i de politiska ungdomsorganisationerna och ställt sig frågan varför det blivit så?

1996 avsatte Strömstad kommun 250.000 kr till en så kallad barn- och ungdomssatsning. För de pengarna skulle det bland annat göras en nulägesbeskrivning av barn och ungdomars uppväxtvillkor och situation idag.

Någon gång i maj 1997 ska politikerna lägga upp ett barn och ungdomspolitiskt program, men man insåg på ett tidigt stadium att man behövde både ungdomars och verksamhetspersonalens hjälp med det. Vilka är de viktigaste ungdomspolitiska frågorna inför framtiden? För att få reda på det måste förstas ungdomarna själva tillfrågas. Politikerna gav då omsorgsnämnden i uppdrag att göra det, därav uppstod Dialog.

Genomförande

Arbetet med genomförandet sattes igång i april 1996 då det gällde att börja informera om projektet ute i olika verksamheter. Då var det sagt att första internatet helst skulle vara genomfört innan skolavslutningen. Det var en praktisk omöjlighet eftersom projektet var alltför dåligt förankrat. Tiden för internatet sattes då till 23-25 oktober.

Månaderna fram till internatet ägnades åt förankring (i skolor, i de politiska partierna, ute i den övriga verksamheten och så vidare), planering, rekrytering av ungdomar och gruppleddare med mera. Tanken från början var att ungdomarna skulle rekryteras från olika föreningar, musikskolan, socialtjänstens "tjej-grupper" och så vidare. Det skulle vara lika många tjejer som killar och det skulle vara jämt fördelat i åldrarna. Nackdelen med det var att då skulle inte alla få chansen att vara med. Det bestämdes då att det skulle vara fritt för alla att lämna in en intresseanmälan och blev det för många så fick urvalet ske genom lottning.

Vi fick in 39 intresseanmälningar och eftersom maximala antalet deltagare var 40 så kunde alla som var intresserade följa med. Det blev mer killar än tjejer, mer högstadie-elever än gymnasie-elever, men alla som

ville fick vara med. Dock fick vi veta att trots information både till lärare och elevråd så hade inte informationen nått ut i klasserna.

Rekryteringen av gruppleddare skedde genom att information skickades ut till olika föreningar, organisationer, myndigheter och så vidare, där vi kallade till en informationsträff. Det kom ca 10 personer till träffen. Därefter har vi träffats ca 5-6 gånger, några har tillkommit, några har hoppat av och kvar blev fem stycken. Dessa fem personer har under sina träffar och under internatet haft en handledare.

De fem gruppleddare som kvarstod har också haft träffar tillsammans med en grupp ungdomar, där de gemensamt har planerat internatets genomförande. Diskussionerna där har till exempel handlat om maten, huruvida vi skulle köpa in råvaror och tillaga själva eller om vi skulle beställa färdig mat från Källvikens Kursgård. Ungdomarna tyckte att grupperna tillsammans med sina gruppleddare själva skulle laga maten. Andra saker som diskuterades var vilka aktiviteter som var lämpliga att ha på kvällarna, hur diskussionspassen i grupperna skulle läggas upp och så vidare.

Gruppleddarens främsta roll på internaten ska vara att aktivt stötta sin grupp och alla deltagare i den. Att se till att alla kommer till tals, att hålla ihop gruppen, vara behjälplig när det uppstår konflikter i gruppen och så vidare. Gruppleddaren ska föra diskussionen framåt när den avstannar, men samtidigt vara medveten om att det är ungdomarnas åsikter vi vill ha fram, inte gruppleddarens. Gruppleddaren är också gruppens representant från vuxenvärlden, vilket innebär att finnas till hands när gruppen behöver ha svar på frågor till exempel rörande vuxnas beteende, eller om någon helt enkelt behöver stöd och råd från en vuxen människa.

Gruppindelningen skedde genom att eleverna blev indelade i så varierade grupper som möjligt. Tanken var att det skulle bli ganska jämt fördelat på tjejer och killar samt att det skulle finnas en spridning vad gäller elevernas intressen i varje grupp. Dock delades högstadie-eleverna och gymnasie-eleverna in i separata grupper, vilket vi senare fick ändra på utifrån elevernas egna önskemål. Vår tanke när vi medvetet skilde högstadie-elever och gymnasie-elever åt var att de som gick i årskurs 7 kanske inte ville diskutera samma saker som de i årskurs 3 på gymnasiet. Olika saker är viktigt i olika åldrar, tänkte vi, men det visade sig att vi hade fel. De tyckte själva att det var bättre att vara blandade grupper så att man kan lära av varandra.

Det förberedande arbetet till Projekt Dialog, och då främst internaten har alltså bestått av att förankra arbetet i skolor, myndigheter, hos allmänheten och hos politikergruppen och att informera och förankra bland ungdomarna. Vi har också rekryterat 40 ungdomar, som på ett riktigt vis kan representera Strömstads ungdomar samt rekryterat gruppleddare som kunde bistå som handledare till gruppleddare för att se till att kommunikationen mellan gruppleddare, handledare och ungdomar fungerar och som verkat

för att finna praktiska förutsättningar för att genomföra första internatet (boka Källvikens Kursgård, ordna lunch via skolköket, inköp av mat till internatet, sammanställande av information till alla inblandade med mera)

Strömstads kommun blev tillfrågade av Ungdomspolitiska kommittén, om de ville genomföra ett rådslag. Ungdomspolitiska kommittén är en parlamentarisk kommitté tillsatt av regeringen, att utreda vilka som är de viktigaste ungdomspolitiska frågorna i dag och också komma fram med konkreta målformuleringar som kommer att användas i regeringens arbete med att formulera nya riktlinjer för ungdomspolitiken. Ungdomspolitiska kommittén har med hjälp av bland annat enkäter kommit fram till fem frågeområden som det anses viktigt att jobba vidare med. Dessa fem områden är: eget ansvar, stödja unga människors självständighet, makt, inflytande och representation, mötesplatser och ledsnad, ensamhet och stress.

Vi förstod att vi inte skulle hinna att ha ett separat rådslag eftersom första Dialoginternatet skulle genomföras under samma period. Däremot skulle vi kunna ha rådslag en utav dagarna på Dialog. Det föll i god jord både hos ungdomar och gruppleddare, så rådslaget planerades in till dag 2 på Dialog.

Ett Rådslag innebär att man gruppvis diskuterar dessa fem frågeområden och det man sedan kommer fram till dokumenteras och skickas till Ungdomspolitiska kommittén. Där kommer resultatet att sammanställas tillsammans med resultat från andra rådslag runt omkring i landet. Sammanställningen kommer att bli en bok som sedan lämnas till regeringen som ska ta del av materialet och beakta det när de formar nya mål och riktlinjer för ungdomspolitiken i Sverige.

Dag 2 - 24 oktober: RÅDSLAG

08.30: Samling efter frukost i stora salen. Gruppleddarna kom dit något tidigare och fick var sitt ämne inför diskussionerna i Rådslaget. När eleverna kom höll Bjarne i en morgonövning, där vi fick göra lite avslappningsövningar och sjunga en sång tillsammans. Anna A informerade om vad som skulle hända under dagen och att vi skulle samlas för att fika i matsalen kl. 10.45. Redovisningen av gruppdiskussionerna sker kl. 11.30.

Ledsnad, ensamhet och stress

Fråga: Stresssymptom av olika slag är vanligt bland unga människor. Varför tror ni att det är så? Vilka tror ni är de viktigaste hälsoproblemen för unga i dag? Finns det något man kan göra åt dem?

Grupp 1 ringade in följande problem:

- Droger
- Kostproblem
- Lågkonjunktur

- Mobbning
- Skönhetsideal

Kostproblem och skönhetsideal: De hänger ihop eftersom det är inne nu att vara smal. Eleverna bör få vara med och påverka maten i skolan, får man det så äter man. Gruppen tycker att det är insidan på en människa och dess relationer till andra människor som betyder något, inte utsidan. De tycker också att vanliga människor ska vara modeller, så att unga människor ser att man kan se ut som man själv vill.

Mobbning: Lärarna måste kolla mera efter vad som händer, och också eleverna måste ta mer ansvar för varandra. Grupperna har också pratat om att det ibland kan vara svårt att definiera vad som är mobbning. Var går gränsen? Folk tar åt sig för olika saker och på olika sätt.

Droger: Gruppen tror att för att få bukt med drogproblemet måste det finnas mer aktiviteter för ungdomar. De tror på att ha något slags hus som är öppet sent på kvällar och helger eftersom det är på helgerna ungdomarna dricker. Det krävs också att vuxna tar sitt ansvar och sätter gränser. Viktigt är att ha en naturlig dialog mellan unga och vuxna.

Lågkonjunktur: I en tid med lågkonjunktur behöver man något att tro på och se fram emot, därför tror gruppen på ett inrättande av ett slags Folkets Hus. Det är hög arbetslöshet bland föräldrarna. Både unga och vuxna kan vara med och bygga detta hus och på så vis skapar det också arbetstillfällen.

Stödja unga människors självständighet

Fråga 1: På vilket sätt kan man stödja unga i att bli oberoende och kunna klara sig på egen hand, att bli "vuxna"? Tre exempel.

- För att kunna bli oberoende måste man ha mer kunskap om pengar. Gruppen tycker att man bör kunna lägga in det i skolans undervisning, till exempel i samhällskunskap där man skulle kunna träna på att lägga upp en budget med mera.
- Vuxenvärlden måste acceptera barns ifrågasättande.
- Bygg fler lägenheter med ungdomshyra. Det ska dock inte vara hus med bara ungdomar i, det ska inte vara segregerat.

Fråga 2: Vad kan man göra för att underlätta för unga att komma in på arbetsmarknaden? Tre exempel.

- Inför sex timmars arbetsdag, det skapar fler arbeten.
- Inför "sabbatsår", någon får prova att arbeta 1 år medan någon annan vilar.

- Fler unga politiker. Inför Dialog över hela landet. Det går att påverka om man försöker.

Makt, inflytande och representation.

Frågor: Hur ska ungdomar få inflytande? Vad tycker ni om förslaget med skolråd, skulle det kunna ge eleverna mer att säga till om?

Inflytande kan man få genom att:

- Demonstrera!
- Gå med i ungdomsföreningar och ungdomsorganisationer.
- Skicka brev och namnlister till politiker.
- Ta tag i elevrådet och utveckla det.
- Delta i politiska möten.

Gruppen tror på förslaget om lokala skolstyrelser med elever i majoritet. Förhoppningsvis kan det ge mer inflytande.

Mötesplatser

Fråga: Finns det någonstans för unga människor att göra sin röst hörd eller saknas det mötesplatser? Om ni tycker det saknas, vad kan man då göra?

Gruppen pratade om var man kunde gå om man behövde hjälp med något och kom fram till att man kunde gå till:

- Lokala politiker.
- Rektorn, om det gäller skolfrågor.
- Polisen, om det gäller lagar och bestämmelser.
- Man kan gå med i "Dialog".
- Elevombudsmannen, om man till exempel behöver en läroplan.

Gruppen tycker dock att det saknas mötesplatser där ungdomar verkligen kan göra sin röst hörd och vara med och påverka på riktigt. Hur kan man då göra för att ungdomar ska få mer inflytande?

- Starta ungdomscafé. Där kan ungdomar och politiker mötas och prata.
- Ungdomar i kommunfullmäktige och ungdomsarbetsutskott. Ungdomar bör finnas i olika delar av KF, i de olika nämnderna.
- Starta en grupp av föreningsaktiva ungdomar som träffas och samarbetar.
- Kvotering, varannan ungdom, varannan vuxen.

- Arbeta med att få folk intresserade av samhällsfrågor.
- Aktivera föreningars ungdomssektioner, de måste kunna vara med och påverka politiskt eftersom allt färre ungdomar väljer att engagera sig partipolitiskt.
- Inrätta lokala styrelser i skolan, med elever i majoritet.
- Mer inflytande i skolan!!!

Vem lyssnar då på ungdomar i dag?

Gruppen tycker att det finns vissa vuxna som faktiskt lyssnar: skolsyster, snälla föräldrar, Anna-Marie (gruppledaren), engagerade vuxna runtomkring som stöttar och hjälper frivilligt.

Gruppen tycker inte att kommunpolitikerna lyssnar, de är konservativa och fega!

Eget ansvar

Fråga: Finns det regler i samhället som gör det svårt för unga att själva ta tag i och bestämma över sin egen situation? Hur kan man röja undan dessa hinder?

Gruppen tycker att man bör ha rösträtt mellan det man är 15 år tills dess man fyllt 18 i frågor som rör ungdomar samt i stora framtidsfrågor, som till exempel medlemskapet i EU. Att de satte åldern till 15 berodde på att gruppen trodde att man kanske inte var så intresserad av politik innan dess.

De anser också att politiker bör samarbeta med de unga och att man ska gå ut med enkätundersökningar där man rådfrågar ungdomar i sakfrågor.

En annan väg till eget ansvar tycker de är att vara med och planera skolan. Eleverna har inte fått vara med och planera, gruppen tycker därför att de ansvariga måste ta mer hänsyn till de ungas önskemål och förutsättningar.

De har också i gruppen haft en diskussion kring sprit och öl - och bestämmelserna kring det. 18-årsgränsen gäller för att köpa folköl i butik, sprit och vin på krogen, rösta, göra värnplikt och så vidare. På systemet är det 20 år - Varför? Är detta rimligt? Gruppen tycker att antingen får man höja eller sänka åldern så att det blir en och samma gräns för alltihop. Förslagsvis skulle man i samband med en sänkning av åldersgränsen kunna höja straffet för langning.

Rådslag, del II

När alla var samlade fick varje grupp ett nytt ämne att diskutera. De fick då ta med sig anteckningar och blädderblock från den grupp som tidigare

diskuterat samma ämne. De fick i uppgift att titta på särskilt på vad den andra gruppen kommit fram till och ställa sig frågorna: Finns det något vi vill lägga till eller ta bort? Har vi tolkat frågan likadant som dem? Kan vi utveckla deras idéer ytterligare eller komma med flera bra idéer? och så vidare. Vi bestämde att vi skulle samlas igen kl. 15.15.

Makt och inflytande.

Gruppen inleder med att påpeka vikten av att kunna vara politiskt aktiv utan att tillhöra något parti. Vidare vill de att Dialog ska fortsätta, till att börja med under en tre-årsperiod, då gruppen samlas regelbundet och ger politikerna idéer. Varje år kommer en ny grupp in i Dialog och de som var med från början kan då vara gruppledare.

Gruppen tycker att det är ett bra förslag att inrätta lokala skolstyrelser där elever ska vara i majoritet. Fungerar det inte så kan eleverna svara med negativ publicitet i tidningarna, strejka och demonstrera. Revolution!!!

Gruppen anser också att det borde finnas ett fackförbund för eleverna, någon som bevakar deras intressen, till exempel vad som står i läroplanen. Vad är till exempel Elevorganisationen? Gruppen efterfrågar mer information om Elevorganisationen.

Ledsnad, ensamhet och stress

Grupp 2 tror att situationen i skolan är väldigt betydelsefull för hur man mår. De tycker det är för lite praktiska ämnen i skolan. Man blir trött i huvudet, orkar inte koncentrera sig och blir därav stressad. Det är inte bra för hälsan, konstaterar gruppen.

Man har dragit ner på de praktiska ämnena idrott, hemkunskap med mera vilket har till följd att man rör sig mindre. I stället är det mer prov och mer teoretiska ämnen. Högstadieläroverna tycker att man läser för många ämnen samtidigt, det borde vara ett eller två ämnen åt gången, tycker de. Man skulle också kunna ha undervisning i projektform, där man har ett ämne som följs upp i de övriga ämnena.

En annan orsak till att unga mår dåligt är att man har så mycket ideal som man ska leva upp till, man blir påverkad av media.

Man har också i gruppen pratat om att det ställs väldigt stora krav på ungdomar i dag, inte minst vad gäller utbildning. Stora krav och inget givet skydd inför framtiden är en oroande faktor. Mer aktiviteter på fritiden är något ungdomar behöver, tror de.

Mötesplatser

Folkets Hus är något gruppen tycker bör finnas i Strömstad, det behövs tycker de för det finns inte så mycket annat att göra.

När gruppen tittade på vad den andra gruppen som diskuterat mötesplatser pratat under rådslaget första del så höll de inte riktigt med. De tyckte att enbart rektorn kunde ses som en akut mötesplats och att polisen inte gick särskilt bra att prata med.

På lång sikt tyckte de att elevrådet kunde vara en mötesplats, om man utvecklade det. Gruppen trodde också att Dialog kunde bli den mötesplats där politiker och ungdomar kan mötas, men att det kommer att ta tid. "Vi kan inte förändra allt på en dag".

Grupp 3 vill se mer politiker ute i verksamheten och föreslår också att Dialoggruppen ska få ett rum i Stadshuset så att den kan fortsätta.

Eget ansvar

Rösträtt: Om skolan ger bättre information så bör ungdomar som fyllt 16 år få rösta i frågor som rör dem. I övrigt tycker gruppen att 18 år är en bra gräns. Risker med att sänka åldern för att rösta är att man kanske inte är så insatt i politiken utan röstar helt oseriöst. Mer information och att politiken bakas in i skolan är gruppens förslag.

Vad gäller skolplanen så tycker gruppen att man ska ha större valfrihet inom programmen och försöka se helheten inom ämnena.

Sprit och öl: Lägg ner det! Drick saft i stället, är gruppens råd.

Att flytta hemifrån är också en väg till eget ansvar. (Här kommer gruppen lite grand in på den tråkiga delen av att ta ansvar, är ansvar bara roligt?)

Stödja unga människors självständighet

För att stödja unga människors självständighet tycker grupp 3 att det ska finnas billiga bostäder för ungdomar.

Det bör också finnas någon form av organiserad regelbunden sysselsättning för ungdomar. På så vis får de chansen att känna sig nyttiga och får på så vis bättre självförtroende. Att under en tid tillsammans med andra utföra en vettig sysselsättning kan vara en hjälp inför framtiden, tror grupp 3.

Vad gäller praktikplatser tycker gruppen att ungdomarna själva ska få välja var de vill praktisera. För att underlätta för ungdomar på arbetsmarknaden tycker grupp 3 att man ska:

- Sänka arbetsgivaravgiften.
- Ha fler och bättre yrkesinriktade utbildningar.
- Informera mer om vilka förutsättningar det finns i närområdet.

Efter redovisningarna pratade vi en stund om vad eleverna tyckte om att vara med i ett Rådslag. Den allmänna uppfattningen var att det var roligt att vara med men att det kändes som om det blivit väl långa och hårda dis-

kussionspass. Man borde ha brutit av med att ha någon fysisk aktivitet mellan passen. Några tyckte också att det var svårt att få grepp om frågeställningarna, som "var skrivna på ett för vuxet luddigt språk".

Alla redovisningar finns dokumenterade på video.

Slutdokument från Kulturprojekt Lättings rådslag

Kulturprojekt Lättings höll rådslag med ungdomar som deltar i projektet. Totalt deltog ett trettiotal ungdomar i åldrarna 16-25 år. Man delade in sig i fem grupper som under två dagar diskuterade frågeområdena: fri och självständig, vem bestämmer?, makt, inflytande och representation, vem lyssnar?, hur ska jag räcka till?

Alla grupper utgick från broschyren "Vad tycker du?". Vi har sammanställt alla "svar" och sorterat in dem under de olika frågeområdena. Allt som skrevs ner finns med. En person ville lämna in ett eget dokument och det finns också med.

Vi tycker att det var viktiga diskussioner som uppkom under dessa dagar, många är skeptiska till hur det kommer att användas men alla var överens om att det är viktigt att prata om sådana saker.

Fri och självständig

Många ungdomar i dag saknar framtidstro. De blir deprimerade och stressade på grund av arbetslösheten. Det känns som man lever för att jobba - allt är så koncentrerat på att ha ett jobb. Det känns som ens värde ligger i om man har ett arbete eller inte. Man är tvungen att ta vilket jobb som helst även om yrket inte känns givande.

Varför får man inte jobb?

- Körkort krävs ofta, hur många har råd att ta det?
- Erfarenhet, hur får man det utan ett jobb?

Förslag

- Arbetsgivaravgiften borde tas bort om man har mindre än tio anställda. Företag ska ej behöva betala denna avgift för de nio första om de har mer än tio anställda.
- Lärlingssystem.
- Sex timmars arbetsdag, ta in nya i stället för övertid, då blir det ju fler anställda.

Skola

Tar man studielån och fullföljer kursen och tar ett jobb inom yrket man studerar till, så ska lånen avskrivas efter 5 år.

Företag ska tvingas provanställa färdig utbildade i minst ett år så att fler får arbetslivserfarenhet.

Skola

Alla som är arbetslösa och går på en "åtgärd", borde få en minimisumma på 6.500:- (högsta A-kassa) för att komma ifrån soc. Detta borde gälla från 18 år om man inte redan bor hemifrån. Är man under 18 år gäller nuvarande regler. Men detta måste vara individuellt till exempel har man barn bör man få mer pengar för att klara sig. Då får man en egen ekonomi och kan själv välja lite om man vill bo billigare och tjäna på det.

KOMMUNEN UTNYTTJAR arbetslösa ungdomar för praktik istället för att anställa fast personal.

Förslag

- SÄNK arbetsgivaravgiften
- 6 TIMMARS ARBETSDAG. Det skapar fler jobb. -2-skift. 6-12, 12-18.
- Fler aktivitetshus (typ träffpunkten i Falun)
- Dagisplats för ALLA barn, oavsett om föräldern är arbetslös eller har jobb.
- Behovspröva ALLAS lön, jämna ut samhället och klasskillnaden.

Soc hur känns det?

Förnedrande att behöva be om pengar för att klara mat och hyra. Nedtryckande. Ibland kan de inte vad de borde kunna.

De förutsätter att familjen ska ta hand om en fast man är över 18 och familjen inte är skyldig till det. De kanske inte har råd till det.

Har man barn måste man få mer än existensminimum. Behovsprövning.

Man bör inte räkna barnbidrag och bidragsförskott till hyra och mat. Barn behöver kläder och mat, de växer.

Politiker

Hur kan Göran Persson höja sin och sina medarbetares löner medan det skärs ner på arbetslösa och de som har det svårt.

Politiker sitter och bestämmer om sådant de aldrig varit med om själv. De har väl aldrig varit på soc. eller gått arbetslösa.

Varför har riksdagspolitikerna höjt sjukersättningen för sig själva med ca 10%?

Självständighet

Att kunna klara sig på sin lön, att slippa söka bidrag, att kunna flytta hemifrån. Så länge man är arbetslös har man ingen egen ekonomi och då kan man inte vara självständig.

Sex timmars arbetsdag är en lösning för att få fram fler jobb. Inga övertidstimmar för heltidsarbetande. Det så kallade friåret är tveksamt om det fungerar.

Självklart ska ungdomar åtgärdas. Ett projekt likt Lättings är en top-penidé.

Av skatterna ska mindre gå till socialen, mer till kommun och Försäkringskassan.

Arbetsmarknaden

Sänk pensionsåldern till 55-60 år. Man kan ha typ ett Lättingsprojekt för pensionärer.

Eftersom körkort krävs på de flesta jobb, varför inte införa körkortslektioner på gymnasiet (teori).

Problem

- Gråzoner.
- Man borde öka starta eget bidraget. Många unga har idéer som aldrig kommer till realitet på grund av. brist på pengar.
- Om möjligheterna fanns skulle skolungdomars politiska intresse öka.
- I dag är allas ideologi marknadsanpassad.
- Dagens kapitalistiska samhälle har gjort att våran attityd är en "sköt dig själv"...
- Konkurrenten gör att ingen samarbetar.
- Att hela ens intresse är fokuserat på ekonomin och hur man får pengarna att räcka till är torftigt.
- Det borde finnas en balans mellan marknad och samhälle.
- Pengarna måste fördelas innan det är för sent och det blir socialt förfall.
- Barnbidragen borde behovsprövas.

- Segregation och subkulturer - allt detta är ett missriktat missnöje mot samhället. Partiet (s) har glidit ifrån fotfolket och regeringen är en högerriktad marknadsstyrd klump.

Visioner

- Jämställdhet, ekonomiskt, socialt, rasmässigt, allt.
- Ett starkare socialt skyddsnät.
- Omfördelningar av pengar.
- Höjd föräldrapengar.
- Fler konkreta utbildningar till ungdomar.
- Bort med gubbväldet.
- Mer ungdomar i Riksdagen.
- Höj förmögenhetsskatten.
- Solidariska lönebaserade företag där vinsten fördelas.
- Byteskretsar.
- Låt ungdomarna rösta för de är idealister.
- Bort med BNP.
- Vapenexportförbud.
- Bort med massmediala styrandet som styr våran fokusering.
- Högre standard så behövs inte knark.
- Förhöj det humana och spirituella.

Vem bestämmer

SÄNK ARBETSLÖSHETEN

I dag tjänar många på att gå arbetslösa. Genom att man inte har möjlighet att ta ut A-kassa på deltid blir många tvingade att gå arbetslösa för att inte förlora pengar. Satsa på utbildning inom de former av data där det är brist på folk (programmering, stordata). Utveckla datortekniken till att göra kursdeltagarna mer attraktiva på arbetsmarknaden. Sluta med fjantet! Utbilda folk till att driva ekologiskt jord- och skogsbruk. Sänk priserna på ekologiska varor till samma nivå som övriga för att skapa efterfrågan. Fler jobb inom miljöverksamheten. Forska inom alternativa energier, öka kretsloppstänkandet, ge alla människor möjligheten att komposterna et cetera.

Lägg energi och pengar på fritidsgårdar och ungdomssatsningar = fler ledare. Ungdomar är framtiden - satsa på dem.

Ändra bidragsreformen

Eftersom de flesta gymnasieutbildningar slutar vid nitton års ålder skall bidragen (API, ungdomspraktik) ligga på samma nivå som för folk över tjugo. Det är fel att man inte har möjlighet att flytta hemifrån när man är myndig. Föräldrar ska inte behöva försörja sina vuxna barn. De som arbetar på socialbidragsenheten skall ha varit arbetslösa och bidragsberoende. De som arbetar på förvaltningarna nu har ingen verklighetsförankring.

De som jobbar på soc. ska vara människor som själva haft det svårt ekonomiskt, de vet vad det handlar om. Då skulle de förstå att det omöjligt att leva på det bidrag som är nu.

Man ska inte behöva skämmas för att gå dit.

Kortare köer är ett måste! När man ringer och behöver komma, ska man inte behöva vänta (man ringer inte om man inte behöver hjälp på en gång).

Ändra på arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingarna ska vara mer informerade om utbildningar med mera. Bättre bemötande och service önskas. Låt arbetsförmedlarna gå en kurs! Personliga intervjuer när man besöker arbetsförmedlingen.

- Ungdomar ska få vara med och påverka utbudet av ALU-platser och utbildningar.
- Öka bidragsdelen på studiemedlen så att det blir lättare att vidareutbilda sig.
- Fast summa pengar per månad oavsett hyra, så att man kan påverka sitt eget liv (se även fråga 1)
- Mer ungdomar i Riksdagen.
- Världens största Exellan - skolan.
- Skolan borde vara mindre skyddad - mer insyn. Mer demokrati.
- Nej till privatisering av skolan.
- Vi är väldigt beroende av samhället, vi har ingen chans att bli något, ingen chans till utbildning. Man borde kompetenspröva alla.
- Skolan skulle omformas så att allas talanger kunde tillgodoses. Man skulle tänka mer på individen. (mer fungerande skoldemokrati)

- Unga respekteras inte - man lyssnar inte på oss. De ungdomar som kommer till tals är en elit.
- Det borde finnas ett forum där politiker borde LYSSNA på oss ungdomar och vanliga människor. (pengarna styr)
- Bort med den onödiga byråkratin - processen ska förkortas.
- Ambitioner och mål: Går det att följa dem? De flesta måste sätta dem åt sidan för att få vilket jobb som helst.
- Ungdomar dras med fördomar på grund av massmedias fokusering av kriminella.

Makt, inflytande och representation

Ge ungdomar mer makt

Vi vill ha yngre människor som bestämmer. Minst hälften av dem som beslutar i ungdomsfrågor bör vara under trettio och gärna ha en bakgrund som arbetslös el. dyl. så de förstår vad det innebär. De som bestämmer i dag är oftast för gamla och har ingen erfarenhet av arbetslöshet eftersom det inte var aktuellt då de var unga. Ge ungdomsförbunden mer att säga till om.

Ge eleverna mer inflytande

Låt eleverna bestämma om utformningen på sin utbildning. Som det är i dag lyssnar inte skolledningen på studenterna.

Få in fler unga i politiken

För mycket byråkratsnack gör politiken tråkig. Gör den enklare och mer intressant - prata svenska! Bryt gamla mönster - lär er svara på direkta frågor.

Knyt politiken till verkligheten

Många (de flesta) politiker har inte varit ute i den vanliga arbetsmarknaden. De vet inte hur det fungerar ute i det verkliga livet, utan lever i en fantasivärld. Gå utanför världen ni skapat åt er själva och se hur det är i praktiken - sluta fatta orealistiska beslut som inte fungerar i verkligheten. Inse att ni kan ha fel och göra misstag - våga ändra på idiotiska beslut. Utestäng folkvalda som inte klarar förtroendet (som till exempel går på porrklubbsbesök, supafester och nyttjar skattebetalarnas pengar).

Spara in på rätt saker

Skär ner på politikernas löner och slopa fallskärmarna. Sätt maximilöner. Ta från de rika och ge till de fattiga. Sluta spara på sjukvård och omsorg, satsa pengar i att lösa problemet med arbetslöshet.

Så många procent ungdomar det finns i samhället ska finnas i Riksdagen. Det kan man få genom att de politiska partierna släpper in ungdomsförbunden.

För att få fler ungdomar intresserade av politik ska politikerna lyssna på dom och ta hänsyn till deras åsikter. Ge ungdomarna en chans! Var snäll mot oss, tänk på att det är vi som ska ta hand om er när ni är gamla. Ta in skolungdomar i skolkommittéerna där dom ekonomiska besluten fattas.

Angående fråga 3 (om lokala styrelser på gymnasiet med elever i majoritet): Vad menas med styrelse? Vilka beslut skulle de fatta? Elevrådet är ju också en styrelse men har inget att säga till om. De som har pengar har makten.

Vem lyssnar?

Se ovan fråga 1, 2 och 3. Enade är vi starka, men på grund av subkulturer, segregation et cetera har vi svårt att enas. Lösningen är kommunikation. Det behövs ökade medel till förståelse, till forum. Ett forum måste leda någon vart och vara politiskt ofärgat. Det måste tala till ungdomar på ungdomars vis. Ungdomspartierna är bara ett spel för kulisserna. Varför ska man lägga medel på en lekplats för blivande politiker.

Hur ska jag räcka till?

Krama varandra!

Skaffa fler träffpunkter för unga där dom kan träffa folk i samma situation. Samt en kurator man kan prata med om man behöver. (drop in)

Ungdomar kan upprätta stödgrupper för gamla och sjuka. Hjälpa dom med dagliga sysslor men framför allt som sällskap (stödbarnbarn). På så sätt mår dom gamla och sjuka bättre, och ungdomarna får känna att dom behövs.

Ett jobb innebär rutiner och ökar självkänsla och identitet. Hur skapar man medborgare med en god självkänsla? Det är ett uppbyggnadsarbete som måste påbörjas tidigt. Idag minskar inspirationen redan i skolan eftersom man märker att det inte ger någonting.

Vi kan gå med på att få det sämre om vi får se att ALLA får det sämre.

Fri och självständig

(Erik Saxin)

Hinder för unga att leva ett självständigt liv? Det jag anser varar det största hotet mot ungdomars självständighet/fri vilja et cetera är värnplikten.

Många svenskar "skryter" om att Sverige är ett så fruktansvärt demokratiskt land. Vad man inte tänker på är att tusentals unga människor tvingas lämna arbetet, flickvännen, sitt fria tänkande et cetera för att göra värnplikten. De som säger ifrån bestraffas oftast med 3 månaders fängelse. Är det en demokrati eller diktatur vi lever i? Självklart finns det människor som vill göra lumpen och klagar därför inte men det är långt ifrån alla som verkligen vill. Dagens försvar kostar cirka 10 miljoner kr om dagen (tror jag). Om värnplikten istället blev mer frivillig skulle man kunna höja daglönen för de värnpliktiga samt använda mycket av pengarna till projekt för arbetslösa.

En annan dum sak är att de som vapenvägrar blir intagna som brandmän, sjukvårdare et cetera, istället. Arbeten som istället borde ges till arbetslösa människor. Tankarna om "ryssen" känns bara gammalmodiga i dagens läge.

Jag tror många följer med strömmen utan att ifrågasätta bara för att systemet ser ut som det gör.

Om man hade en chans att välja tror jag att många skulle skippa värnplikten och använda tiden till något vettigare.

Om det skulle ställas samma krav på män som det görs på kvinnor angående värnplikten, skulle männen och kvinnorna bli mer jämställda, försvaret bli billigare och mer effektivt, dagens ungdom må bättre psykiskt och Sverige skulle bli mer demokratiskt!

Kungsbacka Ungdomsråds Rådslag

Fri och självständig

Att vara självständig är bland annat att ta egna beslut och styra sin situation. För att underlätta för ungdomar att skaffa sig ett yrke/arbete skulle man kunna införa lärlingssystemet igen. Oftast har ungdomar en bra utbildning men liten praktisk kunskap. Samhället vill ha unga människor med arbetslivserfarenhet. Tyvärr har det blivit krångligt att nyanställa och man väljer hellre att belasta den redan utbildade och fast anställda personalen. Som lärling arbetar man för en lägre lön, men man får i gengäld utbildningen som arbetsgivaren behöver. I Kungsbacka har kommunen gått in och startat "Nya avstamp" för ungdomar mellan 18-20 år. Här lär man sig regler kring en anställning, hur man skall bete sig vid en anställningsintervju samt en 6 månaders praktik i ett företag (många blir anställda efter praktiken). Något som fungerar dåligt är reglerna för KAS/ALU. ALU räknas inte som ett arbete enligt a-kassan och KAS. Detta är fel då ungdomar oftast blir satta i sådana arbetslöshetsåtgärder.

Vem bestämmer?

Ge oss en vettig sysselsättning enligt lärlingssystemet! Alla måste känna att de utträttar något och får något för sin prestation. Det är också viktigt att det blir lättare att anställa ny arbetskraft och att företag hellre väljer att entlediga personal än att gå i konkurs.

Makt, inflytande och representation

Se bilaga ett nedan.

Hur skall jag räcka till?

Vi unga känner oss varken behövdade eller självständiga. Många har prestationsångest över att inte kunna införliva föräldrarnas förhoppningar och krav om att skapa sig ett eget oberoende. I kommunen kan man starta ett ungdomsråd så att ungdomarna har en chans att påverka lokala politiska beslut. Det ger en känsla av existensberättigande att bli tagen på allvar.

Kungsbacka ungdomsråds styrelse genomförde rådslaget: Ordförande Fredrik Hansson, vice ordförande Annika Ekberg, sekreterare Marie Fritzon, kassör Daniel Niklasson och vice kassör Maria Hempel.

Bilaga 1.

Kungsbacka kommun genomförde 1996-02-27 ett stormöte för intresserade ungdomar i fullmäktigesalen. Många ungdomar hade noterat träffen och 90 - 100 ungdomar deltog. Efter en musikalisk inledning och presentation utav arbetsgruppen samt lite bakgrundsinformation delades ungdomarna upp i nio arbetsgrupper som tillsammans diskuterade:

- Vad skall ett ungdomsråd syssla med?
- Hur skall det vara sammansatt?
- Vilka frågor skulle ni vilja engagera er i?
- Så här är det att vara ungdom i Kungsbacka i dag.
- Så här skulle vi vilja ha det.

När det gäller frågan om vad ett ungdomsråd skall syssla med så framkom synpunkter som att man skall förmedla kontakt mellan ungdomar och politiker. Se till att information om ungdomsfrågor förs ut så att möjlighet ges att påverka beslutet som skall tas. Att alla ungdomsfrågor skall hanteras av ett ungdomsråd det vill säga ungdomar skall vända sig dit med frågor och dylikt. Sammansättningen bör vara en basgrupp av ungdomar samt arbetsgrupper. Frågor som intresserar ungdomarna är arbete, bostäder, främlingsfientlighet, förebyggande verksamhet, miljö, ungdomsråttkort, lokaltrafik, nöjesverksamhet för 16 till 20-åringar med mera.

Att vara ungdom i Kungsbacka i dag innebär att en träffpunkt saknas. Men så här skulle ungdomarna vilja ha det. Ungdomsinflytande skall tas seriöst och allvarligt. Det skall vara ett lättförståeligt arbete där alla som vill kan engagera sig. Det skall inte vara en statuspryl att vara med men rådet skall ha hög status.

En mindre grupp om 15 st ungdomar har träffats under hösten och fortsatt samtalen om ungdomsinflytande. Man har organiserat sig i ungdomsråd. Se bilaga 2. När detta är klart kommer ungdomarna att arrangera ytterligare ett möte i fullmäktigesalen där man skall börja diskutera vilka kommunala frågor som är viktiga ungdomsfrågor.

Bilaga 2 a

Ungdomsrådet i Kungsbacka

- Partipolitiskt och religiöst obundet.
- Öka ungdomars insikt och medbestämmande i politiska frågor.
- Driva projekt och frågor i ungdomars intresse.
- Uppmuntra ungdomar att engagera sig i frågor som berör dem.

Bilaga 2 b

Arbetsgrupper

- Bildas av intresserade ungdomar.
- Antalet är obegränsat.
- Har en plats i styrelsen.
- Finansieras genom KUR.
- Måste godkännas av styrelsen.

Slutdokument från rådslaget i Filipstad

Ungdomsrådet i Filipstads Kommun utsåg en liten arbetsgrupp som bestod av sex ungdomar i olika åldrar. Ungdomarna i gruppen kom från högskolan, gymnasiet och fritidsgårdarna. Vi samlades på ungdomarnas egen mötespunkt, fritidsgården.

Efter livliga diskussioner om det mesta som rör ungdomarna kom vi överens om att vi unga har för lite att säga till om. Många frågor som rör ungdomar beslutas utan att man har hört efter vad ungdomarna har att säga i frågan.

Vår diskussion kretsade mest kring problemen i vår hemkommun. Under en längre tid har vi som är unga i kommunen kämpat för att få behålla

fritidsgårdarna. När politikerna väl beslutar att fritidsgårdarna skall finnas kvar kommer nästa förslag. En dag i veckan skall fritidsgården hållas stängd så att fritidsledaren skall kunna ägna sig åt administrativa uppgifter. Vi anser att en fritidsledare skall arbeta med ungdomarna de få timmar som han/hon finns på fritidsgården. Att fritidsledaren skall stänga fritidsgården och ägna sig åt pappersarbete är helt fel. En fritidsledare skall arbeta med barn och ungdomar.

Ungdomarna i arbetsgruppen funderade också över de arvoden som politikerna får då de deltar i kommunens respektive riksdagens sammanträden. Vi unga som sitter med i ungdomsrådet får inget arvode för att vara med på möten. Varför skall kommunpolitikerna få arvode, de har ju själva valt att bli politiker på sin fritid? Visst förlorar de arbetsinkomst, men det är smällar som man får ta om man vill vara med i ramplyuset. Vi som sitter i arbetsgruppen tycker att pengarna skall satsas på aktiviteter för ungdomar.

Dagens samhälle utvecklas i en rasande fart. Data och IT finns snart överallt, utom på fritidsgårdarna. Det närmaste IT som finns på fritidsgårdarna i Filipstad är en fax på fritidsledarens kontor. Vi unga som utnyttjar fritidsgårdarna har en önskan om att kommunerna omdisponerade pengarna så att varje fritidsgård fick åtminstone en PC och eventuellt en Internet-uppkoppling. Datorn skulle ungdomarna kunna använda för skolarbete och fritid. Alla har inte råd att köpa en egen PC. Bokning av PC skulle kunna lösas på samma sätt som på biblioteket, där man bokar upp sig för en timme/dag.

När det gäller den svenska ungdomspolitiken rådde det delade meningar. Vi lyckades att komma överens om att ungdomarna måste få mer att säga till om, både i kommunen och i riksdagsarbetet.

Arbetsgruppen fastslog att det behövs ungdomskongresser där ungdomar från hela landet kan samlas och diskutera problem och utbyta tankar och idéer.

Vårt mest konkreta förslag är att ungdomarna skall fungera som remissinstans i ungdomspolitiska frågor. När politikerna skall fatta ett beslut som rör fritidsgårdar och skolor skall de gå ut till ungdomarna och fråga vad de tycker. Det är omöjligt att fatta rätt beslut om man inte tagit del av åsikter från både anhängare och motståndare till förslaget.

Vidare tycker vi att det borde finnas möjlighet för enskilda att komma till kommunstyrelsen och ställa frågor direkt till politikerna. I dag kan man inte komma till deras möte och ställa frågor. Vi tycker därför att man borde införa en frågestund före ordinarie sammanträde då allmänheten kan komma och ställa frågor till sina förtroendevalda.

Vid protokollet: Magnus Eriksson, elevråd. Närvarande: Charlott Danielsson, gårdsråd, Ferlingården, Hanna Jansson, Konsult, Ferlingården, Jonas Karlsson, Elevråd, Spångbergsgymnasiet, Magnus Eriksson,

Elevråd, Spångbergsgymnasiet, Mikael Skoglöf, Konsult, Ferlingården och Maria G Svanlid, Gårdsråd, Ferlinskolan

Brännäsgårdens rådslag

För att skapa förutsättningar för ungdomars inflytande och delaktighet på samhällslivets alla områden krävs en stark tilltro till ungdomarna och deras inneboende resurser, utan att man för den skull bortser från ungdomarnas behov av de vuxnas oegennyttiga stöd och uppmuntran.

När Brännäsgårdens gårdsstyrelse under hösten valde att ta kamp för tonåringarnas rätt till en mötesplats tillgänglig för alla det vill säga Brännäsgården, kände vi inte till möjligheten att delta i ett rådslag där detta synsätt finns med som ett bärande element. Den kunskapen fick vi del av sedan vi varit i kontakt med riksorganisationen RSFH - Fritidsforum. Vid studiebesök den 15/11 1996, i samband med förbundsstyrelsens sammanträde på pensionat Granparken i Norrtälje, fick gårdsstyrelsen, som består av fem ungdomar i åldern 15-18 år, råg i ryggen. Vi beslutade att med tilltro till oss själva och vår egen förmåga starta en dialog med ledande politiker bland annat genom att inbjuda till ett rådslag kring tre frågor ur ungdomspolitiska kommitténs häfte "Vad tycker du?" (frågorna presenteras i sin helhet i bilaga 2 till kommitténs betänkande, UPK:s kommentar).

I dag den 15 december lyckades vi samla 16 personer till detta rådslag.

Fråga 1 handlade om inflytande och delaktighet (sidorna 13 och 19-21). Här blev det samlade svaret att skolornas kontaktpolitiker i samtal med lärarlagen ska begära en redovisning av på vilka fem punkter lärarlaget givit eleverna möjlighet till inflytande och delaktighet i fråga om uppläggning och genomförande av skolarbetet. För Brännäsgården med besökare från 3 högstadieskolor och en gymnasieskola krävs en organisation där man kan kombinera och dra fördel av både ungdomarnas och de vuxnas engagemang.

Fråga 2 gällde statens roll för att stärka unga som resurs (sidorna 14 och 21-23). MUF:s företrädare Andreas Sandgren ansåg att staten inte skall lägga sig i och styra och ställa över människors liv. Övriga deltagare ifrågasatte om kommunens engagemang för tonåringarna och deras möjligheter att praktiskt få pröva sin förmåga att ta ansvar för till exempel Brännäsgården behöver stöd i lagstiftning. Skolchefen Arne Hedebark och Barn- & Skolnämndens ordförande Elisabeth Björk, ansåg det vara möjligt att finna lösningar för ungdomarnas inflytande och delaktighet ifråga om Brännäsgårdens framtid.

Fråga 3 gällde de riktlinjer för ungdomspolitiken som redovisats i bilaga 2 (sidorna 35 och 36). Av 16 deltagare kan endast två med säkerhet säga att de känner till dessa riktlinjer. De är allmänt hållna varför det be-

hövs mera konkreta åtgärder. Kan det vara kommunernas sak att precisera detta utan att staten lägger sig i?

Lycka till med ert arbete! Jonas Humble (ordförande) och Emil Österman (kassör).

Slutdokument från Rådslag med SMU i Flatåskyrkan den 8/12 1996.

SMU står för Svenska Missionsförbundets Ungdom och är en rikstäckande förening inom missionsförbundet. Rådslaget ordnades av och för den lokala SMU föreningen i Flatåskyrkan på Svängrumsgatan. 59, 421 35 Västra Frölunda.

Vi som deltog i rådslaget heter: Karin Barkman, Emma Arvidsson, Jenny Lilja, Lotta Högsveden, Daniel Demming, Daniel Gebäck och Urban Svennberg.

Frågorna behandlades delvis i de ordning som de står i rådslagshäftet men vi halkade ganska ofta in på andra frågor. Sammanfattningen nedan är skriven så som diskussionerna gick. Detta gör att "svaren" på de olika frågorna inte helt står under rätt rubrik i vissa fall går även svaren in i varandra och har därför inte sorterats om för att passa rubrikerna.

Fri och självständig

Vad är självständighet? - Att själv kunna ta ansvar för vad man gör. Detta kräver att man har möjlighet att själv påverka sina beslut och sina förutsättningar. Arbete ger pengar som ger möjlighet till eget boende, vilket kräver ett ansvarstagande och ger möjlighet att själv göra val. Självständighet kräver inte arbete, det finns många som bor hemma hos sina föräldrar och ändå klarar av att vara självständiga. Det är nog bra om man behöver kämpa lite själv för att hitta lösningarna på sina problem, inte alltid ha lösningarna serverade på silverfat, till exempel föräldrar som alltid rycker in om pengarna tar slut före månadsskiftet.

Osjälvständighet = slapphet? det krävs kraft och engagemang för att bli självständig oavsett om man har eget boende och egen ekonomi eller ej. Beroendet av andra är inte alltid en motsättning till självständighet. Är beroendet självvalt kan det istället vara bra. Är man inte ekonomiskt beroende av sina föräldrar är man det av sin arbetsgivare, A-kassa, socialbidrag eller ett mycket fett bankkonto.

På tal om arbetslöshet tyckte vi att det är mycket upprörande att det finns arbetslös sjukvårdspersonal när det finns behov inom sjukvården. Varför inte ta det arbetslöshetsunderstöd som arbetslös sjukvårdspersonal använder till att ge fler jobb inom sjukvården, det är ju i slutändan landets

pengar ändå. Kostnadsskillnaden mellan att ha en arbetslös eller en arbetande sjuksköterska är väl inte så vansinnigt stor.

En helhetssyn på budgeten efterlyses så att inte ena handen sparar på statliga, landstings- och kommunala områden, samtidigt som dessa besparingar ökar kostnaderna för den andra handen med belopp i samma storleksordning som de sparade. Besparingar som bara ger omfördelning mellan olika konton är bara skenbesparingar och hjälper inte upp landets budget!

En del av gruppen upprördes också av de stora skillnaderna mellan vanligt folks löner och en del direktörers löner både inom privata och statliga företag, till exempel Volvos VD, Apoteksbolagets VD med flera. Ett förslag var att alla löner över till exempel 200 000/år skulle beskattas helt eller att ett lönetak där ingen lön inom ett och samma företag får vara högre än 10 gånger den lägsta inom samma företag införs. Att beskatta allt över 200 000/år skulle inte ge särskilt mycket eftersom ingen skulle ha högre lön än det! Det framfördes också den motsatta uppfattningen att begränsning av löner uppåt genom tak eller hårda skatter riskerar att få högavlönad och kompetent personal att lämna landet. Däremot skulle en hårdare beskattning eller sänkning av höga löner kunna ge mycket moraliskt.

Moraliskt nedbrytande och förstörande av allt solidariskt tänkande är när Regering och Riksdag i besparingstider manar arbetsmarknadens parter till återhållsamhet men samtidigt ger sig själva STORA löne- och arvodesökningar.

Att bankchefer får höga löner och stora bonusar för att bankerna gör vinst när hela vinsten, ja kanske till och med bankens existens beror på statligt bankstöd, är totalt omoraliskt och avskyvärt. Det borde vara en moralisk självklarhet att betala tillbaka bankstödet så fort som möjligt.

Skall politiker ha höga eller låga löner?

- Låga löner ger kanske mer idealistiska politiker men risken finns att kompetens går förlorad.
- Höga löner gör att politikerna kommer längre från väljarnas vardag. Samtidigt innebär riksdags- och regeringsarbete ett stort ansvar och en stor arbetsbörda vilket borde ge bra utdelning i lönekuvertet.
- Något definitivt svar fann vi inte men tycker att det var viktigt att denna fråga belystes.

Vem bestämmer?

Det känns som avståndet mellan oss gräsrotter och politisk vardag, beslutsfattare är alldeles för långt. Även om man har åsikter i specifika frågor krävs det så mycket engagemang och kamp mot byråkrati bara att finna vart man skall vända sig med dem så att man hinner tappa orken och bli

apatisk långt innan man hittat rätt forum. Det tas också så mycket beslut att det är omöjligt att hålla sig informerad och hinna reagera och yttra sig innan besluten redan är fattade.

För många och stora val utan möjlighet att överblicka beslutsunderlaget och konsekvenserna av olika val leder till frustration, stress och osäkerhet, det är lätt att drunkna i alla viktiga val och all information. Stor valfrihet tidigt inom skolan måste följas upp med mycket bra vägledning för att vara positiv.

Makt, inflytande och representation

Att engagemanget i politiska partier avtar bland ungdomar tror vi beror på att partierna ses som färdiga paketlösningar där man som individ har små eller obefintliga möjligheter att påverka. Det känns som man har att välja mellan hela paketet eller inget alls. Det är lätt, även om man har en klar uppfattning, att finna att ens egen uppfattning inte finns representerad helt i något parti utan finns spridd på många partier samtidigt som alla partier har mycket som man inte ställer upp på. Därför tror vi att det behövs nya forum för politiskt engagemang.

Det är mycket lättare att engagera sig om man direkt ser mål, mening och resultat av sitt engagemang. Direkt återkoppling av beslut till resultat kräver att besluten inte tas högre upp i hierarkin än absolut nödvändigt, decentralisera så mycket som möjligt!! Rätt person skall besluta om Rätt saker. Detta kräver också ett visst mått av valfrihet, om till exempel stadsdelsnämnden officiellt beslutar om en sak men är bundna till exempel ekonomiskt av beslut högre upp som omöjliggör alla alternativ utom ett, har i praktiken beslutet redan fattats högre upp!

Att ställas inför val till exempel inom utbildningen utan vägledning eller möjlighet att överblicka konsekvenserna är mycket frustrerande och krävande vilket kan leda till förlorat engagemang. Ett exempel är lärarutbildning som en i gruppen går igenom där saknas en långsiktig strategi och beskrivning av målet av utbildningen vilket gör att den studerande själv får välja om de vill ha en smal men djup eller bred och ytlig utbildning utan att veta vad arbetsmarknaden kommer att önska när de är färdiga. Därför borde ett antal grundutbildningar finnas som är lika över hela landet men samtidigt inte helt detaljstyrda så att en lärare från ett ställe har ungefär samma utbildning som en från något annat ställe.

Allas lika rätt och värde är något mycket viktigt.

Vem lyssnar?

Yttrandefrihet är mycket viktigt! men skall vi verkligen lägga miljoner på skydd åt nynazistdemonstranter när pengar saknas inom skola och vård? Ja vi måste nog det för att säkra minoriteters rätt att yttra sig även om det i detta fall känns fel. Samtidigt är det mycket viktigt att polis och myndig-

heter reagerar kraftfullt och tydligt mot brott som till exempel hets mot folkgrupp under sådana välbevakade demonstrationer.

Massmedia har stor makt, ett av de effektivaste sätten att få gehör för politiska åsikter är att få massmedia att nappa på frågan. Då blir det eld i baken på politiker som kan ha haft frågan på sitt bord under lång tid utan att ha reagerat och agerat. Samtidigt har massmedia onyttigt stor makt, de kan ta vilken liten fråga som helst och driva den in absurdum bara för att sälja lösnummer. De kan i praktiken bestämma vilka politiker som skall avgå och vilka som skall få sitta kvar genom att blåsa upp vissa personers felsteg och samtidigt strunta i andra personers grövre felsteg. Massmedia skall självklart ha rätten att granska och belysa politikernas och andras agerande och göromål men det borde vara likhet inför massmedia och inte enbart likhet inför lagen, om en person tvingas avgå på grund av ett misstag skall alla som har gjort samma misstag tvingas avgå inte enbart några få, av massmedia, utvalda.

Hur skall man räcka till?

Moralens rättesnöre verkar i dag tyvärr vara: Alla andra gör ju så! Det behövs mer absoluta definitioner på vad som är rätt och fel.

För att räcka till måste man ha möjlighet att börja i det lilla. Man måste kunna och få känna att det lilla man kan och orkar verkligen betyder något. De som engagerar sig inom politik eller föreningsliv blir ofta överlastade med det ena uppdraget efter det andra och ju mer någon gör desto mer krävs det av den. Detta gör det lätt att drunkna i alla förväntningar och bli utbränd, då om någon gång är det lätt att tappa engagemang.

Göteborg 11/12 1996, Urban Svennberg (sekreterare).

Rådslaget i Hudiksvall, Samhällsförändrarna

Frågan är hur man kan sammanfatta och ge en rättvis bild av reaktioner, tankar och idéer och det arbete som rådslagsgruppen lagt ner under den dryga månad som projektet pågått.

Projektet som sådant är det första som vi i vår utbildning (Samhällsförändrarna) fått möjligheten att överföra de teoretiska bitar, projektmetodik som det läggs en stor vikt på.

Erfarenheten från rådslaget och allt kring detta är något som framåt sett kommer att vara till stor nytta i framtida projekt. Det finns mycket att ta lärdom av.

Resultatet av rådslaget blev i klarspråk väldigt positivt där diskussionerna fick den prägel vi önskat, det vill säga att var och en fick göra sin röst hörd och att detta också klart kom fram i den utvärdering av dagen vi slutligen genomförde. Att samtalen var fokuserade på att komma fram till

ett resultat och svar på de funderingar ungdomarna haft utifrån de fem huvudfrågor Ungdomspolitiska kommittén tagit fram. Att det fanns ett engagemang, inte bara huvudlösa diskussioner.

Eftersom det var lättare att komma ut i skolorna och träffa den yngre delen av målgruppen påverkade också detta representationen på råds- laget och enkäterna. De äldre har färre gemensamma samlingspunkter och blir därför svårare att nå ut till i samma utsträckning.

Problemet med att komma ut till föreningar och organisationer var svårare än vad vi trott då man även där saknar mötesplatser.

Informationen på skolan gav oerhört mycket i form av reaktioner och framför allt de spontana diskussioner som uppstod i klasserna. Det förakt man känner för politiker/politiken lyftes fram; hopplösheten att inte kunna påverka; tron att man skulle lyssna.

Budskapet som ungdomarna gav är oroväckande att se. Man kan snabbt konstatera att det är något som man från politikerhåll och "vuxenvärlden" behöver arbeta med för att öka tilltron till, demokratin.

Det var en oerhörd besvikelse och förvånansvärt att se de bemötande och attityder som vi mötte hos både lärare och rektorer med tanke på att dessa personer ändå arbetar i en miljö med ungdomar. När ungdomarna själva kommer och vill göra något. För och tillsammans med andra yngre borde man bättre fånga upp detta och framför allt lyssna på vad de yngre har att säga. Detta är oerhört viktigt för att man överhuvudtaget ska få yngre att engagera sig. Vill man dessutom att dom ska göra detta politiskt så måste man visa ett bättre gehör i "vuxenvärlden".

Man för ofta fram kritik om att inte ungdomar engagerar sig. Att dom inte kan göra något bra och att deras värderingar och erfarenheter inte är något värda. Det är därför inte så svårt att se varför yngre väljer att komma på en sådan dag som rådslaget.

Från det att arbetet med projektet kom igång är vår uppfattning och inställning att det finns möjlighet att genom ungdomsrådslaget påverka sin framtid, vilket hela tiden varit budskapet när vi varit ute på skolor och informerat.

Vi har för avsikt att anknyta detta lokalt i kommunfullmäktige så att ungdomar här i kommunen märker att man faktiskt kan påverka. Om inte själv så tillsammans med andra. Det är mycket viktigt att deltagarna på rådslaget märker detta. Annars finns risken att man än mer saboterar möjligheten att förändra ungdomarnas inställning att engagera sig.

Resultat och diskussion

Eftersom vår information gick bäst ut till högstadium och gymnasieskolan blev deltagarantalet störst i den yngre delen av målgruppen. Detta präglade också diskussionerna: det blev mycket prat om skolan och mindre om arbete, dels därför att det inte riktigt ingår i deras värld på samma sätt som

för en individ i tjugooårsåldern och dels för att det är få av dem som har haft eller har ett arbete.

Många känner sig stressade i dag, eller åtminstone otillräckliga. Det är skolan kontra fritiden. Skolan hamnar långt ner på listan om det måste prioriteras. Det förekommer flera kreativa förslag i protokollen från grupperna. De vill ha mera praktik i de ämnen de har, det vill säga överföra teori till praktik. Några ville ha mer av estetiska inslag i skolan.

Alla grupperna är överens om att ha en god ekonomi och en egen bostad är bland det viktigaste för att få större frihet och självständighet. Grupperna tycker generellt att ett arbete är en bra grund till välstånd, som vidare kan ge egen bostad och ett visst ekonomiskt oberoende.

När man läser igenom protokollen från grupperna ser man tydligt den misstro för politikerna som finns utbrett i Sverige. Även en misstro mot makthavarnas politik framträder. Bilden av den tråkige, halvt korrumperade, fifflande och snikne politikern tycks vara genomgående. Detta är oroande. Här anar man den process som kommer att sluta (i den yttersta förlängningen) med en särskild klass, politiker som har makten i Sverige och som rekryteras ur de välutbildade övre skikten i samhället, där resten av folket bryr sig föga om vilka beslut som fattas. En slags elit. Det bör tilläggas att i rådslagets protokoll finns det flera förslag och idéer om hur relationerna mellan politiker och andra grupper, särskilt ungdomar, i samhället kan förbättras. Vid olika tillfällen nämns det att det borde vara mer av ungdomsrådslag, även tillsammans med bland annat politiker och lärare samt föra en dialog för att sätta sig in i varandras problemområden.

Diskussionerna gällde också de sjunkande medlemsantalen i politiska organisationer. Uppfattningen bland de medverkande var att partierna borde engagera sig mer i rekryteringen av nya medlemmar och återväxten inom sina organisationer. Som det ser ut nu gör partierna en satsning endast inför valen, men det borde finnas en kontinuitet mellan valen också. Alla tre grupper har på flera ställen i protokollen tagit med pengarnas inflytande och makt. Även de stora företagen med enorma resurser räknas dit. De menar alltså hur dessa med lock och pock kan påverka de politiska besluten.

Media uppfattades också som en stor maktfaktor och att den enskilde individen påverkas mer eller mindre omedvetet, lika som reklamen påverkar oss på samma sätt. Den allmänna attityden under diskussionerna var skeptisk mot media, vilket är bra. Det gäller att kunna läsa en artikel kritiskt om man vill slippa förledas. I en av grupperna var det någon som sade att man vågar inte kritisera sin arbetsplats om man bara har praktik och hoppas på förlängd tid. Detta påminner skarpt om forna tiders anställningar, innan fackföreningar blev vanliga. Om vi är på väg tillbaka dit går vi en skrämmande framtid till mötes.

Slutligen kan man säga att de ungdomar som deltog var intresserade av att göra något med sin samtid och framtid. Mängder av idéer, tankar och förslag har väckts och många vill se en uppföljning av rådslaget. Grupp 1 utformade även ett förslag för detta.

Fri & självständig

Grupp ett: Henrik Andersson, Fredric Tegebö, Lars Schedin, Martin Harisson, Amanda Grönlund, Amanda Häggblom.

Gruppen gav sina första reaktioner på huvudfrågan "Fri & Självständig". Ekonomiskt oberoende; ett riktigt arbete; egen bostad.

Vidare diskuterades det om att ekonomiskt oberoende inte nödvändigtvis var lika med ett liv i lyx och överflöd, utan en fast lön som skulle ligga mycket högre än dagens KAS-nivå. Då kunde man planera för framtiden, lägga undan pengar för resor, eller större inköp. Pengar ger möjligheter till en mängd saker: egen bostad, nöjen, resor med mera. Just nu koncentreras större delen av tillvaron till att ekonomin inte ska spricka. Den personliga ekonomin urholkas genom lån av vänner och föräldrar.

Diskussionen gled in på EU. Är EU en frihet, eller ett tvång? En synpunkt var att en mängd regler och direktiv kommer från Bryssel som svenskarna inte kan göra mycket åt. Miljön togs som ett exempel. Det tar så lång tid att åstadkomma något positivt för miljön där alla länderna är överens. Å andra sidan när ett förslag slutligen går igenom i Bryssel så påverkas femton länder istället för ett. Vidare ansåg de flesta i gruppen att det kommer att bli enklare att flytta runt i EU och att studera i andra länder.

En kort debatt gällde även datautvecklingen. Eftersom hantverket försvinner allt snabbare nu på grund av datatekniken. Allt mer och mer växer den slutna processen sig starkare, från träd till färdig dörr, från malm till färdigt stål. Man matar in råvaran i den ena änden av maskinen och får den färdiga produkten i den andra. Annars upplevdes datorn som ett praktiskt nyttoretskap, speciellt kombinerat med Internet.

Vem bestämmer?

Det första som sades var att den som har pengar bestämmer (över de som är utan). Politikerna hamnade i den bestämmande gruppen, men även föräldrar och lärare.

Många ansåg att man blev omedvetet påverkad av kompisar, pojk- och flickvänner och föräldrar. Man tar emot mer åsikter från dem än man tror. Likaså reklam har den förmågan att påverka omedvetet, även om man har en negativ inställning reklam.

I gruppen fanns det bara en som arbetade (Amanda G. undantagen), han hade en praktikplats med eventuell förlängning. När vi frågade honom hur mycket han kunde påverka och bestämma på sin arbetsplats, svarade

han att han inte riktigt vågade säga vad han tyckte om saker och ting. Han var rädd att grusa sina chanser att få förlängd praktiktid. Annars flöt den här frågan samman mycket med Fråga 3 (Makt, inflytande och representation).

Makt, inflytande och representation

Politiker och storföretag (rika) har makten i Sverige, meddelade gruppen, men även media, tidningar och television framför allt. Media kan piska upp en stämning och bestämma vad som är viktigt (ett exempel som nämndes var noshörningsungen Nelson vars uppmärksamhet fick löjligt stora proportioner). Åtminstone tidningarna har "proffstyckare" som bestämmer vad tidningen ska tycka om vissa frågor. Vad det gäller TV fanns det ingen uppfattning om detta inom gruppen. Vad är inflytande? Några saker som kan räknas dit är: att kunna prata för sig själv; engagemang (namnlistor, demonstrationer et cetera), uppmärksamhet i media och bland folk; lobbying och uppvaktning av departement och nyckelpersoner; (dolda) hot från stora företag med mera.

Det diskuterades också om representation av yngre människor i de politiska partierna och i kommun/landsting/riksdag. Hur ska det bli en större del ungdomar representerade i politiken? Några av förslagen var: ålder på röstsedlarna och att partierna får aktivera och anstränga sig mer för att fånga upp nya medlemmar både till moder- och ungdomspartierna.

"Sist in, först ut"- regeln var alla nöjd med inom gruppen. Den som är äldre och utan jobb får svårare att hitta ett nytt arbete än en ung.

Vem lyssnar?

Oftast är det långt mellan ord och handling. Många klagar och klagar, men få gör något. Varför lyssnar så få bland politiker, lärare och så vidare? Väntar alla på att den andre ska ta första steget? Politikerföraktet är större än någonsin. Medierna tycks bara framhäva det dåliga. Vi lyssnar inte längre på vad de styrande säger. Vad kan jag göra?

Gruppen hade flera idéer: gå genom kontakter och har du inte kontakter så våga att ta dem; försök att vara seriös i de förslag du vill få igenom; gå till företagen och påverka; prata med skol- och arbetskamrater; ha en förslagslåda på skolan och arbetsplatsen (kanske till och med på Internet).

Hur ska jag räcka till?

Skolan tar upp mycket tid. Varför? För att få en grundläggande utbildning och kunskap? Men livet är inte bara skola utan också fritid, med idrotter och annat föreningsliv, umgänge med kompisar och så vidare. Ofta räcker tiden inte till. Hur gör man för att undvika stress, eller att tappa alltför mycket i skolan/arbetet? Här följer några förslag som gruppen hade: bättre

planering; avslappning/meditation; utvecklad studieteknik och bättre lokaler.

Vidare tyckte gruppen att eleverna i skolan inte bara borde sitta stilla. Idrotten kunde kanske kombineras med idrottsföreningarnas aktiviteter. Förslag på mer praktiska och estetiska ämnen, även i de program som vanligtvis inte har sådana ämnen på schemat. Fler studiebesök på företag och fler praktikveckor. Vad gäller praktiken så borde eleverna själva aktivt söka de företagen och organisationerna som de vill praktisera på.

Fri & Självständig

Grupp två: Ann-Margret Knapp (kommunalråd), Charlotte Sällström, Henrik Östlund, Magnus Mattson, Carin Persson, Kjell Häggqvist, Per-Anders Söderström, Conny Abrahamsson, Linn Schibbye.

Att ha ett arbete och en bostad är en viktig del av vår självständighet. Utan arbete och en fast inkomst kan man inte bli självständig och ta hand om sig själv. Man blir beroende av föräldrar, sambo eller i värsta fall av sociala myndigheter för att kunna klara sig ekonomiskt.

Alltså är även utbildningen en viktig del av vägen till frihet och självständighet. För att få ett jobb behöver man kunskaper. Man måste hänga med i skolan.

Om föräldrar till ungdomar som fortfarande går i skolan och bor hemma blir arbetslösa drabbar även detta ungdomarna. Material till skolarbetet är dyrt och har föräldrarna dåligt med pengar så halkar man efter.

Arbetslöshet kan också skapa alkoholproblem och drogproblem. Har man inget att göra blir man deprimerad.

Vem bestämmer?

Gruppen man tillhör, kompisar, arbetskamrater med flera, påverkar mycket. För dem som bor hemma, bestämmer föräldrar rätt mycket. I skolan finns elevråd, men till elevråden avsätts alldeles för lite tid, man hinner inte ta upp alla viktiga frågor. Det skapar en känsla av maktlöshet hos många elever.

I den här gruppen var alla överens om, att det bästa vore om alla kunde få vara med och bestämma. Det som ligger en själv närmast känns viktigast att få vara med och påverka.

Makt, inflytande och representation

Pengar är makt! Politiker, företag och media har mycket makt. Några i vår grupp ansåg att media många gånger har mer makt än politiker och företag. Politikerföraktet verkar vara mycket starkt bland ungdomar. Alla har åsikter men inte många vill göra något, man tror inte att det är någon idé att försöka. Om man vill få inflytande gäller det att synas och höras. Att inte ge upp! Det kanske inte räcker att prata med någon EN gång, man

måste tjata och ligga i. För att få mer tyngd i det man säger, är det bra att organisera sig. Många kan göra mycket tillsammans. Men vill man inte gå med i någon organisation, kan man påverka på andra sätt också till exempel genom att skriva insändare i tidningar, ringa till radio med mera. Många vill vara med och bestämma, men vill inte binda upp sig i ett parti, eftersom dessa sällan har allt det man står för. Det är väldigt viktigt att vi vågar tro på att vi kan påverka. Om ingen gör något kommer heller inget att hända.

Vem lyssnar?

Inte många! I vår grupp tyckte de flesta att det var svårt att få lärare, politiker eller andra att lyssna på deras förslag eller idéer.

Om man har en bra idé, och vill framföra den till någon som kanske kan hjälpa till att förverkliga den, är det viktigt att man lägger fram det på ett bra sätt så att folk blir intresserade. Man måste synas och höras samt visa att man tror på sin idé.

Om ingen lyssnar är det lätt att man tappar lusten och inte orkar fortsätta.

Har man en gång blivit hörd får man inte ge upp. Man kan berätta för kompisar som kan bli intresserade. Fortsätta att ringa och prata med kommunen, organisationen eller vem det nu kan vara som vill lyssna. Om man är flera, är det lättare att bli hörd och tagen på allvar.

Det borde finnas ett språkrör för och med ungdomar som kan föra fram deras åsikter och förslag.

Hur ska jag räcka till?

För dem som går i skolan är det läxor, fritidsintressen samt att hjälpa till hemma. Det är svårt att hinna med allt, man blir tvungen att välja bort vissa saker eller så stressar man så att man mår dåligt. För dem som är äldre kan det se lite annorlunda ut men stressen är ofta densamma. Man ska jobba, hämta barn på dagis, laga mat, städa et cetera.

Det ska ändå poängteras att det finns olika sorters stress, positiv och negativ. Om man till exempel har ett jobb som man tycker väldigt mycket om, och jobbar hårt med, så kan det vara en form av positiv stress, medan exempelvis en känsla av att aldrig riktigt räcka till blir negativ stress.

Skolsituationen kan i dag ofta vara stressande. Färre lärare och fler elever.

Föräldrar skiljer sig och barnen bor oftast med bara en förälder, som då kanske inte alltid har tid att prata med barnen om deras problem.

Ute på arbetsmarknaden blir det allt vanligare att en person får sköta flera personers jobb!!

Fri och självständig

Grupp tre: Pär Ohlsson, Mikael Nordström, Anna Israelsson, Markus Högstedt, Lina Viberg, Daniel Hallander, Angelica Äng och Andreas Sillfors.

Att få göra vad man vill; att få vara med och bestämma; få välja vad man vill; yttrandefrihet; att få leva i en demokrati; inte behöva arbeta bara för att kunna överleva; kunna göra det som är kul; inte bli särbehandlad för sin religion, samhällsklass, eller bakgrund; allemansrätten.

Det är svårt att vara fri, när man bor hemma. Egen bostad ökar friheten. Pengar måste man ha, annars är man inte heller särskilt fri. Pengar tycks alltid vara nyckeln till frihet. Det anser vi vara fel. Frihet borde finnas där ändå, utan att ha oerhört mycket pengar.

Arbetslösheten påverkar friheten på olika sätt: lite pengar och stor rörlighet, inga skyldigheter mot en arbetsgivare, men det är mycket lätt att fastna i sin frihet. Man har för mycket att välja på. Skolan är ett val och borde inte påverka friheten. Men vad är alternativet?

För att få ett jobb i dag måste man ha kontakter, samt att få ett arbete med bra lön krävs det också att man är välutbildad.

Vem bestämmer?

Är man över 18 år, så är man ju myndig och bestämmer mycket själv. Är man omyndig och hemmaboende så bestämmer föräldrarna mycket.

Fler ungdomsrådslag! Alla åldrar och alla samhällsklasser ska vara med i politiken och bestämma. Vid vissa val, som till exempel till EU, borde rösträttsåldern sänkas. Det är ju de ungas framtid! Vad gäller folkomröstningar så ska de vara bestämmande. Makten har svängt alltmer söderut, till Bryssel, en maktförskjutning. De som sitter och bestämmer ska sköta ekonomin snyggt och inte klippa och klistra och fiffla själva. De är ju förtroendevalda av folket och ska föregå med gott exempel. Misstag förekommer, alla är ju människor, men de kunde åtminstone vara raka och ärliga.

Vart hamnar pengarna som ändå blir över? Fallskärmsavtal och fantasilöner? Politikerna tycks kunna kosta på sig både det ena och det andra, med feta löner och luxuösa lägenheter. Det är oerhört provocerande, när gamla så gott som svälter ihjäl på ålderdomshemmen och dagisfröknarna får allt större grupper av barn att ta hand om.

Makt, inflytande och representation

Pengar är makt, så som det är nu. Livet går ut på att skaffa pengar. Företag hotar med att flytta utomlands när regeringen kommer med åtstramningar.

Vi alla (unga, gamla, rika, fattiga och så vidare) ska finnas representerade i de olika politiska instanserna. Skolelever finns ju representerade i elevrådet. Vi har stort inflytande, men utnyttjar det för lite. För att komma

någonstans måste man vara tjugig och orka arbeta för att få kontakt. Man är van att allt redan är serverat. Vi vill påverka och ungdomsrådslag är ett sätt. Alla väntar på att någon annan ska ta initiativ.

Kunskap är makt, men dagens skola tar bort nyfikenheten. Lägre klasser ska lära sig att kunskaper och lärande är roligt. Framtidens elever måste lära sig att söka kunskaperna, istället för att matas med dem. Lärarna måste våga ta fram kunniga elever och stödja dem med svårigheter. Det borde finnas en helhetssyn på skolan mellan alla ämnen. Lärarna ska inte bara bita sig kvar och hålla i sitt ämne. Det måste finnas samarbete och tväramnen som skär rakt igenom alla fakulteter. Elevernas inflytande på skolorna runt om i landet fungerar inte. När vi en gång får reda på ändringarna är det redan för sent, då är förändringarna redan igång. Och när vi en gång säger det vi tycker ska inte detta påverka betyget. Sådant förekommer. Ena stunden får vi höra att vi klarar eget ansvar, vi är vuxna, men i andra stunden: vi är för unga och oerfarna!

Media har en oerhörd makt. De kan få oss att tro nästan vad som helst. Vi överhoppas av dess hundratals sensationsartade artiklar, den ena värre än den andra. Media väljer det färggladaste för det faller blicken på. Det gäller att skapa en känslomässig relation mellan läsaren och artikeln.

Vem lyssnar?

Beslutsfattarna tycks vara en grå massa med en "nej-skylt" på bröstet. De verkar lyssna och de går att prata med, men det leder ingenstans. Det är svårt att överföra till handling. Det finns naturligtvis både bra och dåliga politiker, vissa lyssnar, andra inte. Ta tag i en makthavare/politiker så lyssnar de. Man måste vara oerhört engagerad för att någon ska lyssna och ta en på allvar. Det beror på vad det gäller. Vid engagemang, så fördubblas ansträngningarna. Ett bra upplägg av ett förslag och om det görs ordentligt så ger det mycket.

Demonstrationer är ett sätt att visa vad vi tycker. För få vågar visa vad de tycker. Politiker och ungdomar borde mötas oftare och engagera sig i gemensamma frågor. Politikerna blir glada när vi ungdomar tar initiativ.

Hur ska jag räcka till?

Ett nej räcker inte till. Det är svårt att säga nej. Man får dåligt samvete. Det är mycket som ska göras i arbetet och andra uppgifter. Hur ska man vara i samhället? Stress är bra i måttlig mängd. Många lider av för mycket stress. Samhället blir mer och mer stressat. Maskinerna ger ännu mera stress. Datasamhället skapar jakten och brådskan. Datan är annars ett bra hjälpmedel, men det börjar att gå för långt. Även när det är för lite att göra kan man få stress. Alla vill prestera något och när det inte går av olika anledningar, blir man stressad och frustrerad. Rykten sprider stress. Rykten om uppsägningar, permitteringar, negativa ändringar.

Hur minska stressen? På något sätt sänka kraven i samhället och på sig själv. Till exempel lärarna borde samarbeta så att alla prov inte hamnar samma vecka och dag. Ansvaret vi får på skolan gör att stressen blir större. Hur ska vi arbeta utan att känna stress hela tiden?

Lägga upp ett schema; ta en avslappningspaus; mer motion; gympa på skolan; lära sig hantera stress på skolschemat; lära sig att lägga upp en effektiv studieteknik; studiebesök; praktik; uteaktiviteter; utbytesstudent, alternativt sabbatsår; ha tillgång att ta ett uppehåll under gymnasiet och bli uppmuntrad under arbetets gång. Det borde finnas fler stipendium så att ALLA kan få chansen att studera utomlands.

Vi måste komma ihåg att gamla och unga har mycket att lära av varandra.

Det borde göras fler försök att få med ungdomar i (opolitiska) ungdomsrådslag, eller miniriksdagar. Det behövs kommunikation nedifrån och upp och uppifrån och ned.

Kommunpolitikerna ska ut i skolan oftare. Första intrycket är viktigt. Även om det man säger är viktigt och intressant så fastnar man oftast vid det yttre.

Slutsats av enkätundersökning

Tyvärr så har vår enkät inte nått ut till den "äldre ungdomen" (20-25 år) i så stor utsträckning som vi ville. Alltså inte heller till så många som har ett arbete. De flesta är skolungdomar.

De ungdomar som svarat på vår enkät, tycker att responsen från lärare är dålig och från politiker mycket dålig! De flesta vill heller inte själva engagera sig politiskt. Det anses vara tråkigt eller så tycker man att det inte lönar sig! Nästan ingen tycker att politikerna gör tillräckligt för att de unga ska få jobb.

Det här tycker ungdomar att det saknas i Hudiksvalls kommun:

1. Ställen att gå ut på, för de som är under 18 år.
2. Nytt badhus och en bättre idrottshall har de flesta lagt fram som förslag.
3. Ett ungdomscafé, som har öppet även kvällstid, särskilt då på helger.
4. Ställen för de som åker skateboard och snowboard att vara på.

Det vi mest har märkt i denna undersökning, är att hos de flesta ungdomarna i Hudiksvalls kommun (vi har fått in 600 enkätsvar), ligger ett starkt politikerförakt, som verkar vara svårt att bryta ned. De flesta tycker att politikerna inte bryr sig om vad ungdomarna tycker och tänker om sin situation, till exempel på skolan, på fritiden och på arbetet!!

Genomförandet av rådslaget

Rådslaget planerades till att börja kl. 09.30, då vi också samlades i Läroverkets aula och gick igenom hur dagen skulle se ut praktiskt med tider, fika, ansvariga och så vidare.

Då ca 20 personer av totalt 40 anmälda inte dök upp var vi tvungen att göra en ny gruppindelning och det blev då tre grupper. Dessa blev hänvisade till klassrummen vi abonnerat för dagen.

Varje grupp fick utse ansvarig till att nedteckna vad som kom fram under dagen, vilket vi sedan samlade in. Diskussionerna delades upp i två pass, ett på f.m. samt e.m.

Under dagen deltog Amanda Grönlund (Ungdomspolitiska kommittén) och Ann-Margret Knapp (kommunalråd/Hudiksvalls kommun) vilket var oerhört givande.

Dagen avslutades med att samla upp och gå igenom vad som kom fram i de diskussioner som varit i de olika grupperna.

Uppföljning

När det gäller uppföljning kan vi genast säga att inget är klart bestämt. Vår tanke är att mer komma fram till hur den exakt kan utformas tillsammans med de som deltog under rådslaget, dessa uttryckte ett intresse i utvärderingen för att vara med och arrangera detta.

Vi är övertygade om att detta kommer att ge ett bättre resultat, på grund av att man då får en större referensgrupp och nya synvinklar på hur vi kan nå ut till fler i målgruppen 15-25 år.

De tankar som funnits och som bitvis lyftes fram i ansökan om finansiella medel är bland annat en uppföljande dag på rådslaget, både för att se på de befintliga dokument vi här i Hudiksvall sammanställt men även den

kommande ungdomspropositionen, naturligtvis där titta på de olika tankegångar vi eventuellt kan ha fått uttryckt.

Vi har fortfarande för avsikt att lokalt anknyta detta i kommunfullmäktige för att kunna få en fortsättning på projektet så att det bara inte rinner ut i sanden och ungdomar känner att det inte ger något resultat när de engagerar sig. Det är oerhört viktigt att det blir en fortsättning, och kanske i form av att man åter igen kan ta upp arbetet med ungdomsrådet som tidigare fanns här i kommunen men nu ligger vilande. Det finns vissa projekt på gång i Hudiksvall där möjligheten finns att kunna överlämna det arbete vi i rådslagsgruppen påbörjat. Men då inte allt är klart i deras planeringsarbete kan vi inte än specificera dessa projekt. Dessa uppgifter kommer att skickas med senare.

Rådslag på Henriksdals fritidsgård i Nacka

Sammanfattning av RÅDSLAG om ungdomars liv, självständighet och makt. Deltagare var cirka 30 ungdomar i åldern 13-20 år, alla aktiva på fritidsgården.

Vad hindrar ungdomar från att vara fria och självständiga?

Föräldrarnas oro, lärarnas makt, alkohollagarna, tobakslagarna, alla åldersgränser på krogar och nöjesställen. Att tjejer kommer in på ställen som inte killar kommer in på fast man är lika gammal. Varför ska man nästan alltid ha målsmans underskrift på allting? Vuxna är överdrivet oroliga och rädda om oss, bra många vuxna litar inte på en. Om man är ute sent på kvällen och möter en polis så känner man sig alltid misstänkt, fast man inte gjort något. När föräldrar tvingar en till en massa jobb hemma en fredagskväll bara för att man inte ska få gå ut, eller när de förbjuder en att vara med ens kompisar, då blir man bara förbannad. Det är okej att dom bryr sig om en, men dom måste också lita på en.

Om vad borde vuxna få bry sig - hur borde vuxna vara mot ungdomar? Lärare borde få bestämma betygen men resten ska dom fråga oss om. Vuxna ska reagera om man hamnar i dåligt sällskap eller om man börjar göra kriminella saker. Dom ska bry sig, men inte bestämma och förbjuda allt kul. Dom ska vara rådgivande, men främmande vuxna ute på stan ska inte bry sig för mycket. Vi vill inte bli behandlade som småbarn.

När man är 18 år borde man få bestämma om sig själv, flytta hemifrån, med mera - men redan tidigare borde man få bestämma om sitt liv - och ta ansvar.

Hur ska unga få en chans att få jobb?

Dela på arbetsuppgifter och arbetstider, alla måste behövas! Prioritera oss unga. Man ska fixa sitt jobb själv, allt ska inte serveras på silverfat. De som pluggat länge ska få första chans. Det kommer finnas olika jobb, och alla kommer söka olika jobb. Är man arbetslös ska man erbjudas en praktik som man får välja själv där man får en riktig lön som man kan leva av. Alla som gått ut gymnasiet borde få riktiga jobb med riktig lön.

Är det meningslöst med praktik och individuella programmet? Om man bara är 16 år och skoltrött så har man alldeles för lite och säga till om, det finns för lite att välja mellan! Praktik med mera betalt än bara studiebidraget borde finnas. Om man inte vill gå på gymnasiet borde man själv få välja en praktikplats. Det är onödigt att åka till individuella programmet för man ska vara där så kort tid, så det blir helt meningslöst.

Om makt, inflytande, delaktighet och representation

Tankar om var ungdomar träffas, vad man vill göra, var de får vara med och bestämma, om de får vara delaktiga någonstans, om det är någon idé att engagera sig politiskt...

Allt färre ungdomar är med i det politiska arbetet, vad kan det bero på? Man har inte tid, vi hinner inte, vi orkar inte, det är ingen idé, det är så himla krångligt, man kanske inte vet vad man tycker i alla frågor. Politikerna kanske frågar ungdomar ibland hur vi vill ha det, men sen gör dom ingenting åt saken i alla fall. Om vi ungdomar ska bry oss om politik måste politikerna efterfråga våra åsikter och sen behandla oss som om vi vore nollviktiga. Vi skulle vara mer intresserade om vi fick rösta när vi var 16 år.

Hur vill ungdomar påverka politikerna? Politiker skulle kunna vara med på möten med ungdomar ute på fritidsgårdarna till exempel. Om dom kom ut till ställen där vi brukar vara kanske dom kan förstå hur vi har det egentligen. Men det orkar dom väl inte. Vilken politiker bryr sig om hur vi har det och hur vi mår? Vi kan demonstrera. Fast det tar så himla lång tid innan någonting händer, så det är ganska segt att försöka ens. Vi vill få bestämma om sånt som handlar om oss.

Har vuxna för mycket makt och inflytande över ungdomars träffpunkter? Orkar man bry sig? På vår fritidsgård ger dom vuxna oss ganska mycket makt, där är vi med ganska mycket och bestämmer och fixar. Men vuxna måste styra lite, annars blir det nog kaos. Fast här är det som självklart att vi ska vara med och själva bry oss. Om man vill något på gården kan man kämpa för det, och det mesta går. Man orkar vara med och ta ansvar om man verkligen är intresserad, men om något blir tråkigt struntar man i hur det fungerar. En del orkar vara med och ta ansvar och fixa, andra bryr sig inte, ibland är man bara trött och skiter i hur det blir, det är skönt att vara lat. Fritidsgården är ett bra ställe att träffas på. Såna ställen får inte politikerna skära ner på!

Ibland vill föräldrar att man inte är på vissa ställen, för dom vet inte hur det är där. Vuxna ger för mycket råd, dom fattar inte varför vi vill vara på ett ställe till exempel grillen, och så blir dom oroliga, fast dom inte måste bli det. Sen finns det andra som är oroliga för mycket, som polisen och dom från soc.

När är det okej att vuxna har makten på de ställen där ungdomar träffas? Om vi säger till dem att här finns det dom som är typ missbrukare eller snattare, eller om några under 18 år får köpa sprit i någon bar till exempel.

Saknas det träffpunkter, saknas det aktiviteter för ungdomar? Vad vill ni göra?

Fritidsgården är bra, här kan man hänga och det finns mycket att göra. Om man hade mer pengar skulle man kunna göra mera på stan, gå och fika och

så. Det är okej att bara vara hemma och titta på video. Bowlingbana, äventyrsbad, utomhussimbassäng där man kan bada gratis på sommaren. Samla bra grejer för unga vid fritidsgårdarna, för då finns det mycket att göra på samma ställe, och då kan man dra dit för att träffa folk där.

Har unga någon makt i skolan, är unga delaktiga i skolan? Vi har inte särskilt mycket makt, vi får i alla fall aldrig veta vad dom ska bestämma om i förväg, vill man säga något så är det alltid försent. Men ibland kan man påverka, vi har klassråd och elevråd. Läraren på klassrådet bryr sig mer om vad vi tycker än alla andra. Fast många av oss bryr sig i alla fall inte om hur det fungerar i skolan.

Vad vill man vara med och bestämma om i skolan? Antalet läxor, läxplaneringen, antalet prov och när vi ska ha proven (3 i veckan är för mycket) plus att det nya betygssystemet är idiotiskt.

Vem lyssnar

Tankar om yttrandefriheten och möjligheten att som ung få påverka dem med makt.

Hur ska man få vuxna (lärare, politiker, tidningar o TV, fritidsledare, chefer) att lyssna och förstå? Politiker och lärare går nog inte att få att förstå - dom är för upptagna med sin egen värld. Politiker skulle kunna komma till ett stormöte på fritidsgården och fråga vad vi tycker. Fritidsledare på gården lyssnar för det mesta och tar hänsyn till vad vi vill och tycker, men politikerna bestämmer knäppa saker utan att fatta hur det är i verkligheten.

Ledarna på fritidsgården hjälper en med hur man kan göra om man vill ha någonting sagt.

Hur ska jag räcka till?

Tankar om stress, anonymitet, huvudvärk, ont i ryggen, och andra hälsoproblem ...

Varför mår ungdomar dåligt? Skolan ställer för höga krav, det är allt för många prov, och därför får man för lite tid till att göra något som man själv vill på fritiden. Det mesta skolarbetet borde ske på skoltid, så att man är ledig på kvällarna. Mindre prov och mindre läxor - då blir vi mindre stressade. Man mår dåligt på grund av prestationsångest. Varför ska det vara så dålig miljö i skolan och i lokaler där ungdomar är. Vi har dålig luft. Av vuxnas tjat kan man må dåligt.

Andra hälsoproblem bland unga; Man är ofta trött och slö, man orkar inte med allting. Man kan vara ganska förvirrad när man är ung och det förstår inte alla vuxna, särskilt inte föräldrar, och när man sen aldrig får som man vill blir man arg och ledsen.

Vad kan man göra åt problemen? Vuxna måste sluta tjata, de ska förstå och respektera. Man måste få prata med andra vuxna, ens föräldrar, till

exempel skolkuratorn eller ledarna på fritidsgården. Vuxna borde lyssna, bry sig och lita på oss. Vi unga borde inte ta allt så allvarligt, utan istället leva i nuet och njuta. Vuxna tar allt så himla allvarligt.

Om man saknar någon vuxen att prata med får man gå till någon kompis. Tyvärr saknas det vuxna som man kan lita på. Det är föräldrar och lärares fel att man mår dåligt, blir stressad och förvirrad. Dom måste vara på ett annorlunda sätt och behandla oss mera seriöst.

Med vänliga hälsningar från Ungdomarna på Henriksdals fritidsgård

Elevorganisationen i Stockholms län

Deltagare: Anna Heymowska, Karin Steiwe, Sarah Håkmar, Anna Sjöström, Ilona Stehn, Johan Härnsten.

Vad är det att vara självständig?

För oss som fortfarande bor med föräldrarna hänger självständighet mycket ihop med att bo själv. Bor man med sina föräldrar är man bunden till dem, inte så mycket därför att de bestämmer utan kanske mer för att man hela tiden måste ta hänsyn till att det finns andra som bor där, än en själv.

Att flytta hemifrån när man går på gymnasiet är dock inte att tänka på. Det finns inte en chans att klara sig ekonomiskt, särskilt då när man inte kan få bostadsbidrag om man är under 18 år.

Därför ser vi också arbetslösheten som ett stort hinder för självständighet. Så länge du inte tjänar pengar kan du inte flytta hemifrån och frigöra dig från dina föräldrar. Det är nog också svårt som arbetslös att utveckla något ifrån sig själv, eftersom man hela tiden bara måste tänka på att man är arbetslös, söka jobb och så vidare.

Vi tror att även om man är arbetslös är det viktigt att man har någonting att göra, någon anledning att gå upp på morgonen, inte vakna klockan 16.00 och sedan titta på TV. Att inte känna sig totalt meningslös, är i alla fall viktigt för självständighet, som ju hänger ihop mycket med själv säkerhet.

Projekt i stil med MOD (teatern) är bra, och att man kan få arbeta på Kulturhuset eller praktisera någonstans är bättre än att inte göra någonting.

Någonting vi undrar över är ändå om det inte vore en lösning på arbetslöshetsfrågan att fylla alla de tomma platser som finns inom till exempel sjukvård och äldreomsorg, när dessa områden så uppenbart skriker efter hjälp. Vi har hört att det inte finns pengar till det, men är det verkligen så mycket billigare att låta alla dessa människor gå arbetslösa?

Ungdomar är beredda att ta lågavlönade arbeten, bara de får ett jobb, det kan vara bättre än att bara gå hemma. Det ger erfarenhet och något

meningsfullt att tänka på. Det gör det kanske enklare att få ett bättre jobb senare.

Vi tror att självständighet också kan vara att ha ett rutinartat jobb som man kanske inte tycker är så roligt, men som i alla fall ger en peng, och sedan satsa på en meningsfull fritid. "Sist in, först ut" gör det naturligtvis svårt för ungdomar att hålla sig fast på arbetsmarknaden, men samtidigt är det svårt att föreslå en bättre metod.

Skolan har ingen verklighetsförankring, kan inte förbereda på hur samhället ser ut.

Skolan lär ut att göra som man blir tillsagd, man lär sig att ta och inte ifrågasätta order. Detta kan aldrig vara självständighet. När denna människa som fostrats i skolan kommer ut i samhället blir hon lätt förvirrad.

Den människa som arbetsmarknaden kräver är nämligen en pigg och alert och flexibel allt i allo som hela tiden tar egna initiativ och klarar allting på ett snabbt och praktiskt sätt. Mycket få människor är sådana och frågan är om det ens är något att sträva efter. Är vi verkligen funtade på detta sätt? Är det bra för oss? Vi tror inte det.

Det är bra för självständigheten att alla ska kunna välja vilken gymnasieutbildning man vill ha, men att satsa så mycket på program som Estetiskt och Media när inte alla dessa jobb finns är på något sätt lura ungdomar. Vi vill att intresset ska styra gymnasievalet, men man måste samtidigt vara klar på vad det finns för chanser efteråt.

Vem bestämmer?

Visst är det viktigt att man valt sin situation själv men vi tycker att det system som är i dag när man måste ta ett praktikjobb om man varit arbetslös länge är bra, eftersom vi tror att det är lätt att man inte gör någonting annars, utan att riktigt märka att man inte gör någonting.

Att ge stöd och resurser till ungdomars egna idéer, för många sådana finns, är enormt viktigt. Det är med ansvar som med makt (många gånger kan det ju vara samma sak) att om de som inte har det ska få mer måste någon släppa ifrån sig av det den har. Därför ligger mycket av ansvaret för att även de som inte har ansvar ska känna sig delaktiga, på chefer och arbetsgivare, politiker, lärare och dylikt.

Vi vill påstå att skolan just nu är sämst på detta, med att dela med sig av ansvar och makt.

Det är svårt som ung att bestämma om sig själv, det går i princip inte att välja om så mycket mer än om man ska leva kvar i morgon eller ej. Gymnasieskolan är inte frivillig, för det finns inget alternativ. Och när man fyllt 20 kostar det pengar att plugga så det är bäst att göra det medan man har råd. Man kan inte bestämma när man ska arbeta utan arbetar när man har fått jobb. Något som man inte heller kan välja är när man ska bli

kär. Och när man väl är det kan det kännas tragiskt att vara 26 år, vilja skaffa barn och flytta ihop men inte kan det, eftersom det kostar.

Lite underligt är det också hur inrutat livet känns. Man är ung länge, ända till man är 30 år och då är man plötsligt gammal och kan gå och dö. Är man 30 och inte har familj är man en ganska konstig gammal tant eller farbror.

Makt, inflytande och representation

Det är svårt att facka in sig i ett parti, man håller ju inte med om allt de tycker. Man har också tappat förtroendet för politikerna, de gör ju ingenting längre.

Det är svårt att engagera ungdomar genom att säga nu ska vi prata politik. Detta kan bero på att vi inte har några unga starka förebilder inom svensk politik.

Skolan har skuld i detta, skolan är vår vardag, vårt liv. Vi har ingen chans att påverka i skolan, över vår egen vardag och när vi inte ens har det, är det naivt att tro att det är lätt att vara med att påverka svensk politik. Dessutom är vi inte intressanta för politikerna eftersom vi inte har rösträtt och då ges vi inte heller utrymme att vara med och påverka. Viktigt är att man lyssnar på ungdomar och att ungdomar finns representerade i politiska sammanhang och andra, men inte bara för att ge sken av att vara en demokratisk församling (där de vuxna klappar ungdomarna på huvudet och säger - Så bra att ni är här och säger vad ni tycker, och sedan ändå beslutar precis som de vill).

Kvotering av ungdomar kan vara en kortsiktig lösning, men det viktigaste är ändå att ungdomar börjar tas på allvar.

Vi tror att rädslan att förlora sin egen makt hindrar vuxna från att släppa in ungdomar i själva beslutsprocessen, så därför ger vi en utmaning, låt oss vara med och bestämma på riktigt, om ni törs!

Något som dock är skrämmande och detta gäller inte bara unga är att samhället blivit så apatiskt och ointresserat att vi mer ser till hur politikererna ser ut än vad de tycker när vi röstar. En demokrati bygger på att alla tar sitt ansvar och vet vad det är de röstar på, och så är ju inte fallet i dag. Mycket är det nog politikernas eget fel. Om de någon gång kunde hålla sina vallöften skulle inte så många tappat allt förtroende, och fler skulle bry sig om politik.

Med anledning av detta är det inte ofta som grupper som denna är särskilt representativa för allmänheten. Vi som genomfört detta rådslag är absolut inte representativa för Sveriges ungdomar.

Hur engagerar man då dem som aldrig brytt sig riktigt, och hur får man grupper med jämn spridning politiskt? Hur samordnar vi ungdomar? För det är ju faktiskt viktigt att ungdomar kan vara samordnade och delta aktivt politiskt utan att vara medlem eller anhängare av ett parti. Detta har vi

nog inget svar på, men det är en fråga som är viktig att fundera över, när man pratar om hur ungdomar ska få mer makt.

Är samhället i sig representativt? Har alla grupper lika mycket att säga till om? Invandrare? Arbetslösa? Är det kanske rentav så att det är samhället vi måste förändra?

Det är onaturligt för en 16-åring att knata upp på ett möte med hyresgästföreningen och tycka saker. Det handlar nog inte så mycket om att man inte kan som att man inte vet hur. Här har skolan en viktig roll. Skolan bör lägga ner mer tid på att dels lära ut hur beslutsprocesser sker, men ännu viktigare, hur man kan påverka själv. Vart ska man vända sig om man tycker något är fel? Vad kan man göra själv?

Självklart är det en bra idé att gymnasieskolor ska styras av en majoritet av elever. Rent representativt är det underligt att lärare och arbetsgivare har så mycket att säga till om och elever så lite. Den "frivilliga" gymnasieskolan bygger ju på att någon vill gå där. Lärare och rektorer och annan skolpersonal har jobb därför att vi valt att gå i gymnasiet, vi går inte där för att de ska ha jobb.

Vem lyssnar?

Vuxna måste börja ta ungdomar på allvar. Vi är inte tomma hjärnor som de vuxna måste fylla. Och även om vi inte pratar byråkratispråket (som om det skulle vara något att sträva efter) måste vuxna och politiker lyssna!

Vi tror inte att politiker är onda, dumma och elaka, utan att de ofta vill gå enklaste vägen, utan att blanda in en massa andra parter och då speciellt inte de som ju ändå inte har rösträtt.

Det är också något nytt, detta med att ungdomar överhuvudtaget ska få komma till tals. Detta leder ibland till att det mer blir en god gärning än något självklart att lyssna på ungdomar.

Media spelar som vanligt en viktig roll i sammanhanget. De som bestämmer över media verkar totalt ointresserad av att uppmärksamma ungdomars positiva kraft.

Ungdomsbrottslighet och sådant är tydligen viktigt att det får stor uppmärksamhet, men när ungdomar gör någonting bra och kraftfullt, som Operation Dagsverke till exempel, är det plötsligt inte lika intressant. Det enda man som ung kan göra för att visa sina åsikter är att demonstrera (eller gå till media men ovan nämnda exempel kanske visar orimligheten i det). Vad ska vi göra om vi vill påverka, vara med och diskutera med politikerna? Hungerstrejka på plattan?

Detta rådslag är ett exempel på hur ungdomar bjuds in att vara med och påverka på ett väldigt bra sätt. Mer sådant här vill vi ha, men med en ännu bättre information så att det når ut till fler.

Ett problem är att man som elev inte ens vet hur man ska göra för att påverka när man tycker något är fel i skolan, och hur ska man då göra när man tycker något är knasigt i samhället?

Hur ska jag räcka till?

I skolan i dag känner man hela tiden en väldig press på sig. Det ställs mycket krav och det är väldigt stressigt. För att man ska kunna få jobb måste man ha bra betyg och därför drivs man in i en hetsjakt.

Skolan slutar heller aldrig. Efter sina timmar i skolan har man läxor och ska man göra dessa ordentligt hinner man ju inte sova. Varför gäller normen att arbetet ska göras på arbetsplatsen överallt annars men inte i skolan? Tror vuxna att vi inte har något liv utanför skolan?

Om man ska kunna studera måste man få ha ett liv vid sidan av. Men skolan formar och gör normer för hur livet utanför skolan ska se ut.

Många ungdomar måste äta koffeintabletter för att överhuvudtaget klara av skolan och läxorna.

För att illustrera detta har vi gjort ett schema över en vanlig ungdoms dag:

(Detta är givetvis inte en sann bild av verkligheten, utan snarare ett schema vi gjort upp för att visa att alla dess krav som ungdomar har på sig inte riktigt går ihop med dygnets timmar om man dessutom räknar med att någon som växer bör sova ca 10 timmar ...)

- kl. 07.00 Går upp, äter ofta ingen frukost, duschar och stressar iväg till bussen.
- kl. 08.00 Börjar skolan, bär böcker hit och dit alldeles för mycket och alldeles för tungt. Väntar på att få ha lektion, väntar på att få ha rast, väntar på att ha lunch, väntar på att skolan ska sluta ...
- kl. 15.00 Slutar skolan. Hemfärd.
- kl. 16.00 Hemma. Försöker stressa av framför TV:n, äter ett mellanmål.
- kl. 18.00 Middag, umgås med familjen.
- kl. 19.00 Läxläsning.
- kl. 20.30 Dax att börja göra sig ordning för sängtime.
- kl. 21.00 Sovdax.

Plus: Hinna umgås med kompisar, hjälpa till hemma, vara engagerad i någon förening, läsa tidningar och se nyheter, sporta ...

Fotnot; Vi som genomfört detta rådslag har kanske inte kommit fram till så många konkreta förslag, men vi tycker ändå att det vi tyckt till om kan vara av intresse att läsa ...

Rådslaget i Folkets Hus, Rinkeby

Arrangörer: Rinkeby ungdomsråd, Fyrverket, Lady Protection, Afrika Forum, Medelpunkten, Dagens ungdomar, hip-hop inc united.

Arbetsätt

Vi hade två veckor på oss att anordna rådslaget. Vi informerade Stadsdelsförvaltningens Kulturenhet Iris Berggren, och hon tyckte att det var en jättebra idé att genomföra Rådslaget i Rinkeby, under Barn och Ungdomskulturveckan som görs under vecka 42-43. Hon föreslog också att vi skulle samarbeta med olika föreningar och Rinkebys ungdomsråd, tyvärr så var det inte många som ställde upp till max. Men det är väl så det går till när man är för många i en smet.

Vi var ett tiotal som träffades ständigt på kvällarna i Fyrverkets lokal för att planera och dela ut arbetsuppgifter.

Började med att skriva ansökan, samtidigt som vi planerade inför Rådslagets olika samtalsämnen och om vad vi skulle ha under hela kvällen till exempel bjuda på mat, fika, disco och uppträdande. Vi gjorde ett program från kl. 14.00 till 02.00 den 19 oktober 1996.

Därefter gjorde vi affischer, flyers och inbjudningar. Vi skickade inbjudningar till olika lokala politiker i närområden som Kista, Tensta och Rinkeby.

Vi affischerade i alla närområden och faxade över 100 fax till olika gymnasium, föreningar, fritidsgårdar och arbetsplatser där vi trodde att det jobbade många ungdomar som till exempel Mc Donalds och med mera.

Vi bokade Folkets hus två veckor innan. Anordnade så att några sambatjejer kunde uppträda på kvällen och en dj.

Vi bokade ljud och lus till kvällens disco. Vi handlade maten, läsken och fikaten dagen innan.

Under Rådslaget fixade en politiker från Rinkeby, en tjänsteman, en projektledare och en tjej maten och fikaten. (Fast alla hjälptes åt med allt).

Vi hade också två konferencier som presenterade programmen med mera.

Alla händelser under rådslaget och efter

Vi kom till Folkets Hus kl. 10.00 på lördag morgon, för att börja ställa i ordning borden och stolarna. Ljudet och ljuset kom till lokalen kl. 12.00.

Vi började förbereda maten och fikaten. Vi skrev skyltar om de olika samtalsämnena och hängde upp dom på väggen. Vi förberedde med pennor och papper på de olika gruppernas hörna. Vi fixade musiken för kvällen. Vi ordnade ett långt bord för maten och fikaten.

Klockan 14.00 började ungdomarna komma. Vi började kl. 14.10 med Rådslagets program. Senare kl. 15.40 hade vi fika. Klockan 18.20 redovi-

sade alla grupper om sina förslag på åtgärder. Klockan 19.20 kom politikererna och det blev diskussion och debatt.

Klockan 20.20 var det middag (en stor buffé med allt man önskade sig). Klockan 21.30 började disco för alla ungdomar, det kom en 50-tal ungdomar till discon plus alla som stannade från Rådslaget. Klockan 22.00 började sambatjejerna och dansa, dom dansade tre danser. Klockan 23.00 hade vi en tävling för den som vågade rappa eller sjunga, en tjej ställde först upp och sedan vågade killarna, tjejen sjöng jättebra. Klockan 02.00 började vi städa lokalen och var klara kl. 03.00 på natten.

På söndagen träffades fem av oss hemma hos en av arrangörerna för att äta middag och diskutera ett fortsatt arbete med politiska frågor som berör ungdomar. Vi beslöt att bilda en grupp med ungdomar, för att kunna påverka och förändra i vårt område först och främst.

Slutrapport

Vår slutrapport redovisas på vårt eget sätt (inte enligt rekommendation). Vi tycker att det viktigaste är att redogöra för er rådslagens olika diskussioner.

Vi delade in oss i tre grupper:

1. Arbetslöshet och ungdomshälsa
2. Tjejer och diskriminering
3. Brott och nedskärningar

Under för- och efterarbetet har ungefär 80 personer varit inblandade bland annat arrangörerna, 4 politiker, ett flertal tjänstemän, lärare, projektledare, en fotograf med flera ungdomar.

Vi hade som mål att nå ca 50 ungdomar, totalt deltog cirka 30 ungdomar. Vi är ganska nöjda med arrangemanget av rådslaget, det var det första som vi arrangerat. Vi jobbar redan för att arrangera Rådslag Part II, som vi förmodligen kommer att arrangera under 1997.

Arbetslöshet och ungdomshälsa

"Att vara arbetslös är inte fullt men fel." Under samtalens gång kom det upprepande gånger fram att arbetslösheten starkt påverkar familjelivet och det var det som oroade ungdomarna mest.

Att ha ett jobb betyder för många mycket stabilare ekonomi, delaktighet i samhället och att det sociala livet blir större och rikare. Många tror att om du är arbetslös så har du mera tid till att träffa dina vänner och göra saker ihop. Men det vanliga är istället att du blir otroligt passiv. Du blir mindre värd i samhällets "ögon". Alla tror att du är lat och utnyttjar systemet.

Dagens ungdomar har tappat tron på framtiden, de känner sig deppiga, stressade, många tror att de aldrig kommer att få chansen att komma in i

den vanliga arbetsmarknaden. Många av de tillgängliga jobben kräver erfarenhet men hur ska de ha erfarenhet när de aldrig har haft ett vanligt jobb.

Praktik, ALU, rekryteringsjobb anses ofta inte som riktiga jobb varken från arbetsgivarens sida eller från ungdomarna själva. De olika arbetsmarknadsåtgärderna funkar ofta inte som man har önskat sig.

Exempel: Kalle, 21 år, fick praktik som servitör på en restaurang. Hans arbetsuppgifter var att jobba tillsammans med en erfaren servitör som skulle lära upp Kalle så att han lärde sig allt om jobbet som servitör, det ekonomiska, det administrativa med mera. Men istället fick han diska under 6 månader. Han lärde sig att diska!!!!

Kalle jobbade kvar under hela perioden, han fick till och med extra jobb under hela praktiken, "skattefritt". Under perioden som praktikant så lovade arbetsgivaren att anställa honom efter praktiken. Men när hans tid som praktikant var över och arbetsgivaren skulle anställa honom så fanns det plötsligt inga jobb att erbjuda honom varken som servitör, städare eller erfaren diskare.

Var ligger felet? Arbetsgivaren utnyttjar praktikanten, varför? Visst finns det skumma arbetsgivare som fifflar med det mesta, men vi tror att de flesta har inte råd med vanliga löner.

Praktikanten med förhoppningen att han skulle få ett jobb kontaktade aldrig arbetsförmedlingen (af) och beskrev situationen för dem.

Arbetsförmedlingen som är förmedlaren av jobbet har som ansvar att följa upp praktikantens jobb och dess utveckling. I praktiken så funkar det inte som det borde.

Många ungdomar tyckte att man skulle satsa på projektutbildningar som till exempel Komet/Stockholm, Fyrverket/Rinkeby. Utbildningar som tar vara på deltagarnas egna idéer och planer. Dessa projektutbildningar leder sällan till jobb men oftast till att bygga upp ett självförtroende som man ofta har förlorat efter allt misslyckande på den vanliga arbetsmarknaden. Man bygger också upp sitt eget nätverk, ser och hittar andra möjligheter till den vanliga arbetsmarknaden.

Många deltagare från dessa utbildningar återtar studierna som de kanske inte slutförde och vidareutbildar sig.

Alla ungdomarna instämde att högskoleutbildning är en av förutsättningarna för att kunna komma in på dagens och morgondagens arbetsmarknad.

När det gäller ungdomarnas hälsa så tror de flesta att dagens ungdomar mår sämre än förut (60, 70, 80-talet) då man levde tryggare och det fanns jobb direkt efter nian om man ville.

Flera ungdomar på rådslaget saknade/efterfrågade träffpunkter med kuratorer, och andra kompetenta stödpersoner. Ungdomarna vill ofta inte belasta sina föräldrar som själva har det svårt med sina problem.

Åtgärder

- Se igenom arbetsförmedlingens arbetsmetoder. Uppföljning av praktikjobb, granskning av de olika arbetsgivare, arbetsförmedlingen ska ha egna syo-konsulenter.
- Sänk arbetsgivaravgiften till småföretagarna.
- Satsa på projektutbildningar.
- Avskaffa praktikjobb helt eller behåll dem med ändrade regler. Arbetsgivare kan under en period av 6 månader ha två praktikanter, efter periodens slut ska han anställa nån av de för att ha tillgång till en 6 månaders period till med praktikanter och så vidare.
- Sänk arbetstiden till 6 timmar med bibehållen lön.
- Höj bidragsdelen på studiemedlen när det gäller vidareutbildning och högskoleutbildning.
- Ändra på datorteken (datorleken), många av ungdomarna tyckte att de inte fick ut det de hade blivit lovade, på tok för mycket död tid.
- Satsa på träffpunkter för både vuxna och ungdomar.

Brott och nedskärningar

En av orsakerna till att ungdomarna hamnar i kriminalitet är att de har för dåliga förebilder hemma eftersom folk skiljer sig ofta och mödrarna oftast blir ensamma med att uppfostra barnen. Detta leder till att barnen bara får en enda förebild och det blir press på modern och hon kan inte sätta samma gränser som en far kan. En annan orsak till att ungdomar begår brott är att föräldrarna tillägnar för lite tid åt barnen och då känner sig ungdomarna som om ingen bryr sig om dem.

Fyra andra orsaker till att ungdomar hamnar i kriminalitet är:

1. De går med i gäng.
2. Kompistrycket är för hårt.
3. Våldet ökar både i filmer, nyheter och i tidningar.
4. Ungdomarna har det dåligt ekonomiskt när arbetslösheten är så hög.

Många föräldrar blir när de skiljer sig osams om vem som ska ha barnet om den ena har en ny partner och problemen bara ökar och ökar hela tiden. Samhället borde ställa upp med att ge dem rådgivning utan att man själv måste söka hjälp för det är alltid så att ena föräldern inte vill gå på rådgivning. Vi tycker att föräldrar som skiljer sig ska vara tvungna att gå på medling som det är i Norge och vi tycker också att det ska bli lag på det

i Sverige, så att föräldrarna löser alla problem innan de går skilda vägar, för det är alltid barnet som blir drabbat.

Närpolisen ska informera, speciellt tjejer och kvinnor om brott. Ett fall är när en liten tjej blev våldtagen och polisen och hyresvärden (Familjebostäder) försökte dölja detta allvarliga brott för de boende och orsaken var att hyresgästerna inte skulle flytta från deras lägenheter. Ett annat fall är där en kvinna, blir slagen mitt ute på gatan en lördagskväll som ägde två stora hundar. Orsaken till att hon blev anfallen var att de hade någonting emot hennes hundar och när folk frågade vad som hade hänt skickade polisen iväg personerna ifråga. Där anser vi att polisen är för djävligt dålig på att informera folk i området och än i dag har inte information gått ut till folk att speciellt hundägare ska vara mer försiktiga om kvällarna.

Nedskärningar

Ungdomsgårdar stängs, bidraget för ungdomsverksamheter skärs ner. Studiebidraget sänks så att ungdomarna inte har råd att idrotta, köpa kläder med mera. Alla dessa nedskärningar tillsammans med arbetslösheten orsakar att ungdomar gör revolt i form av kriminalitet.

I stället för att man ska spara på dom som redan har det dåligt ekonomiskt ska man spara på politikernas och tjänstemännens löner och från dom rika.

Tjejer och diskriminering

Tjejjers problem kommer alltid i andra hand och tjänstemän anser alltid att tjejer klarar sig själva. När tjejer ska fixa bostad, ställer tjänstemän inte upp, som till exempel när socialen inte kan vara borgenär medan en kille har den möjlighet eller när tjejer ska fixa bidrag från socialen då har de svårare att få det eftersom socialen ställer större krav på tjejer och kvinnor, varför vet vi inte.

Tjejer får också mindre startbidrag när de fixar egen bostad. Tjejer kan gråta, skrika och hota socialassistenten med olika saker som till exempel börja snatta med mera, fast ändå ger det inget resultat, de får aldrig det de kräver, medan en kille bara behöver höja rösten lite så får de som dom vill.

Tjejer har mycket allvarligare problem än vad killar har: De begår oftare självmord, börjar snatta, tappar lätt självförtroendet, och blir utsatta för trakasserier och våldtäkter, liksom kallade för horor för minsta lilla. De har inte stöd från tjänstemän och de har svårare att få jobb på grund av att de kommer att föda barn någon gång, (kvinnoarbetslösheten är mycket större än mäns) och de får mindre lön och bidrag.

Politiker och tjänstemän måste inse att tjejer är svagare än killar och behöver dubbelt stöd mot vad killar behöver. Tjejkriminaliteten har börjat

öka och det är fler tjejer som har börjat snatta kläder då studiebidraget inte räcker ens till ett par jeans och en jacka till vintern (det kostar i dag en förmögenhet). Tjejerna blir tvungna att börja snatta för att köpa de senaste plaggen och för att ha råd att gå ut och ha roligt någon gång i månaden.

Många tjejer slavar på McDonalds för att tjäna den lilla slanten och vi anser att man måste höja lönen för yngre och killar. Höjs inte lönen kommer dom här ungdomarna att slitas ut i förtid och när de blir äldre kommer deras rygg, ben med mera vara helt utslitna.

Politiker måste sätta mer krav på företagare som har yngre ungdomar anställda. Man måste se till att dom inte blir dåligt behandlade på jobbet och att de inte utnyttjas.

Man pratar i dag jämt om att man ska stödja tjejer, men ingen förändring sker här ute i förorterna och när man ska söka bidrag till tjej- och kvinnoverksamhet så får man sällan det.

Killar har mer inflytande i föreningslivet, skolan, idrotten med mera. Vi tror att det är något fel i systemet och att det måste ändras på något sätt.

I Rinkeby finns det en Tjej och kvinnoförening som har funnits i snart ett år och än i dag har dom inte blivit erbjudna någon lokal eller stöd, fast de genomfört många olika verksamheter.

De måste fixa allt själva medan en förening för killar blir erbjuden allt utan att behöva anstränga sig för att formulera ens en ansökan.

Det är också dålig information från närpolisen i Rinkeby. De borde ha mer kontakt med de boende, inte enbart med knarkarna i centrum. Polisen borde gå ut i föreningar och informera mer om vad som pågår ute i Rinkeby inte bara finnas i sina kontor. Föreningar har bjudit dom flera gånger men det har aldrig kommit och vi tror att de inte vill engagera sig.

(Några var och besökte polisen i Eksjö och fick reda på att närpolisen gjorde en jättebra arbete och att de har bra kontakt med sina boende speciellt med ungdomarna). Vi tror att om polisen här i Rinkeby skapade sig en bättre kontakt med de boende skulle de kunna göra ett bättre och effektivare jobb.

Under Rådslaget nämnde någon kille att det sker omskärelse i våra förorter och vi tycker att polisen, politiker och tjänstemän ska ta mer ansvar för detta, för det är ett allvarligt brott som måste stoppas. Vi befinner oss i Sverige där sådana saker ej bör ske.

Tjejerna tycker att dom måste ha fler aktiviteter som är i deras intresse som till exempel gym, solarium, fotvård, manikyr, massage, samlingsplatser för endast tjejer där det ska finnas datorer med Internet, symaskiner, matlagningsutrustning, olika kurser, med mera.

Våra krav

- Vi kräver bättre kontakt och information från polisen om rättigheter och lagar.
- Vi kräver mötesplatser och fritidsverksamheter för äldre tjejer.
- Vi vill ha träningslokaler för endast tjejer.
- Satsa mer på kvinnofrågor (så att tjejer lär sig kämpa för sina rättigheter).
- Skydda tjejer som vill "bryta" mot traditioner.
- Vi kräver högre straff, när det gäller våldtäkt av barn och tjejer.
- Vi kräver högre lön för kvinnor, tjejer och ungdomar.
- Vi kräver rättvisa när det gäller socialen.
- Vi kräver att politiker, tjänstemän tar mer hänsyn till tjejernas, kvinnornas och ungdomarnas situation i dagens samhälle, när det gäller ekonomi och arbetslösheten.
- Vi kräver att man ska spara på dom rika och inte på barnen, ungdomar och gamla.
- Vi kräver att socialbidraget inte ska sänkas mera, för i dag går det inte att leva på de miserabla bidragen man får.
- Vi kräver att man ska bygga mer lägenheter; 1-och 2-or.
- Vi kräver att bostadsbidraget kvarstår för ungdomar.
- Vi kräver att arbetsförmedlingen ska fungera bättre och ha kortare väntetid.
- Vi vill att praktikplatserna försvinner eller ändras med strängare regler till företagen som tar praktikanter, då företagare bara utnyttjar detta.
- Vi vill att åklagarna och polisen ser mer allvarligt på kvinnomisshandeln, som har ökat kraftigt i förorter där arbetslösheten är hög.
- Ta bort all reklam som gör att ungdomar känner sig tvungna att köpa dyra märkeskläder, på grund av att alla bär sådana kläder och kompistrycket är hårt att man också måste köpa den senaste ficktelefonen med mera.

Rådslag på temat arbete & kultur i Gullänget i Örn-sköldsvik

Den 2 december genomfördes ett Rådslag på Gnistan i Gullänget utanför Örnsköldsvik. Rådslaget omfattade hela kommunen och berörde ungdomar mellan 15-25 år.

Anledningen till att vi kunde göra ett arrangemang i denna storlek beror på att vi sökte pengar från Allmänna Arvsfonden och att alla områden fick sponsra med en viss summa.

Camilla Larsson Fritidsledare på Gullängets Folkets Hus projektanställdes och jobbade tillsammans med Roger Westin områdesassistent för Gullänget/Arnäs.

Eftersom tiden var knapp så var vi för att få ut programmet och anmälningslistor tvungna att börja med att vara odemokratiska och besluta om ett tema och om upplägget av dagen utan att innan konferera med några ungdomar. Det som var synd med att det var ont om tid var att en del kunde inte komma på grund utan att de fick veta detta så sent, men trots detta var uppslutningen bra.

Vi gick ut till alla grundskolor, gymnasieskolor, KOMVUX, folkhögskolor, högskolan, politiska föreningar, handikapporganisationer och ungdomsgårdar. Vi begränsade antalet till två personer från varje skola/organisation på grund av att om det skulle komma två från varje ställe skulle det bli mer än 120 deltagare och vi kände att det var max vad vi skulle klara av. Resultatet blev att vi fick in *ca 65 anmälning och ca 60 av dessa kom* vilket vi var väldigt nöjda med, medelåldern låg på ca 17-18 år och det var en någorlunda jämn fördelning mellan könen, kanske ett lite större antal tjejer. Utöver dessa 60 deltog ca 15 st elever från Fritidsledarutbildningen på Mellansels Folkhögskola som "verkstadsledare" och sekreterare.

Förhoppningen med dagen var inte bara att vi skulle få ett dokument till ungdomspolitiska kommittén utan att vi även skulle få igång ett förändringsarbete på hemmaplan och ett dokument som våra lokala beslutsfattare kan ha användning för. Utifrån detta valde vi att använda oss av en arbetsmetod som kallas "*framtidswerkstad*".

Framtidswerkstad är en processinriktad metod som är framtaget för att användas inom folkhälsoarbetet.

Framtidswerkstad är också en metod som utgår från deltagarnas egna erfarenheter och ger dem en chans att göra egna värderingar och formulera egna visioner för framtiden. Verkstaden synliggör problem men visar också idéer, möjligheter och utvecklar strategier för ett förändringsarbete. Alla deltagare ges möjlighet att yttra sig och bli tagna på allvar.

Vi jobbade utifrån en mall som vi gjort av "Framtidsverkstad" som var anpassad för dagen och ämnet. Man jobbade i fem grupper som sen slogs ihop på slutet.

Sida 5-17 är den totala sammanställningen av alla stegen och inget har strukits, alla ungdomarnas skrivna ord under dagen finns med.

Resultatet av dagen blev att några ungdomar blev intresserade av att jobba vidare med några ämnen och vi har lovat att ordna lokal åt dem att träffas i och om de behöver hjälp så kan vi bistå med det i den mån vi kan.

Vi vill passa på och tacka alla de ungdomar som deltog och gjorde dagen till vad den blev samt fritidsledaren från Mellansels Folkhögskola som agerade som fullfjädrade "Verkstadsledare". Vi vill också tacka Benny Wallin och Birger Sjöström för deras medverkan, musikerna vid lunchen och alla andra som hjälpte till före, efter och under denna helg.

Tack och hälsningar från Camilla Larsson och Roger Westin.

FÖRSLAG

Aktiviteter/Nöjen

- Vissa sporter får för mycket pengar till exempel hoppbacken.
- För lite nöjen för dem som är under 18 år.
- Mer teaterutbud för ungdomar.
- Större musikutbud för alla stilar, mer information.
- Fler sommararrangemang, musikunderhållning med mera.
- En stor mötesplats för ungdomar typ en stor fritidsgård.
- Nattbussar på sommaren.
- Mer information om till exempel Musikhuset och Gnistan bio.
- Centralt beläget ungdomscafé inriktat på övre tonåren och uppåt.
- Längre öppettider.
- Motorgård.
- Utöka musikverksamheten.
- Lagg inte ned ungdomsgårdarna (i förortererna speciellt).
- Idrottshallar.
- Nöjespark.
- Skoteraktiviteter.

Arbete

- Fördelning av löner.
- KAS
- Utbildning.
- ALU
- Sänkt moms.
- Sänkt arbetstid.
- Ungdomsarbetslöshet
- Lättare att starta nya företag.
- Löntagarägda företag, till exempel MODO Domsjö.
- Ta till vara idéer (riskkapital-pensionsfonden).
- Studielön med målbeskrivning.
- Omfördela pengar från företag och militär, höginkomsttagare till vård, omsorg och miljö.

Rasism*Information*

- Temadagar
- Klassrumsbesök
- Handlingsplan om något skulle hända.

Varför?

- Rädsla
- Okunskap om kultur/religion
- Krock
- Integration

Miljö*Dåligt*

- Den allmänna informationen når inte fram.
- Onödiga förpackningar.

- Producenter och konsumenter måste ställa krav på varandra.
- För dyrt att handla miljövänligt.
- Dåliga bussförbindelser till landsbygden.

Förslag

- Spillvärme från fabriker till uppvärmning.
- Börja informera bland de yngre.
- "Miljöpris" på miljövänliga varor.
- Enklare återvinning och kompostering.
- Billigare busspriser.
- Använda mer förnyelsebara resurser.

Politik

Politiker

- Lyssnar inte.
- Dåliga på kontakt.
- För gamla.
- Satsar fel.
- Inte intresserad av nytt folk.
- Små chanser att påverka.
- Praovecka för politiker.
- Dålig information över lag.
- Nya idéer.
- Elevråd.
- Ungdomar pratar med ungdomar, för att bilda sig en egen uppfattning.
- Ungdomsfullmäktige.
- Ungdomsfrågor skall diskuteras av ungdomar.
- Rösta vid 16 år.

Utopifasen

När man skulle genomföra utopifasen gjorde man lite olika, en del skrev och en del ritade förslag.

Först kommer tre gruppers idéer som är staplade med ord sen kommer två som är fotograferade sen tre avritade bilder.

Utopi ett:

• Miljömedvetet tänkande.	Ökad social omsorg.	Arbetsarbud.
• Lägre skatt	Bort med fallskärmar	Högre bidrag.
• Dygnet runt öppet café	Gå ur EU	Betala statsskulan
• Billigare lägenheter	U-hjälp (skicka folk)	Ändra regeringen.
• Gratis skolmat.	Gratis studiemedel	Stor teater
• Ett kultur och kurshus	Vård för kriminella	50-metersbassäng på badhuset (billigare)
• Behålla och bygga om fabriken	Möte med kommunfullm.	Stor Högskola
• Fritidsaktiviteter (billiga)	Bättre trafik till övriga Sverige	Kicka "gam-" folket och ta in de yngre i Riksdagen
• Pension tidigare!!! (50)	6-timmars arbetsdag	Ett år med lön för utbildning
• Mer pengar till forskning	Lär För Livet!!!	Lön efter kompetens
• Etanolbilar	Mamma!!!	Gratis medicin och läkarvård.
• Mer föreningsstöd	Sommarjobb åt ungdomar (med bra lön)	

Utopi två:

• Större biograf	Sänkta priser eller högre studiebidrag	Bättre förbindelser - tåg, buss
• Konsertarena	Ungdomsrabatter till exempel lägenheter	Djurpark
• Renovering av skolorna, gymnastiksalarna	Flera jobb - sommarjobb till alla	Satsa på förnyelsebara energikällor
• Studiebidrag under sommaren	Gratis bilar för taget körkort - ej moms på körkortet!!!	

Utopi tre:

• Billigare bio	Elitserielag i basket	Galleria i centrum med alla möjliga aktiviteter.
• Högre studiebidrag	Köp hem samtliga hockeyproffs	Pensionärer får själva avgöra var och hur de vill bo
• Kommunala tjänster skall vara gratis till exempel buss, sjukvård med mera.		

FÖRVERKLIGANDEFASEN

Efter eftermiddagsfikat summerade vi det hela till fyra grupper. *Aktivitet/Nöjen, Arbete/Arbetslöshet/Demokrati, Miljö och Rasism*. Ungdomarna fick nu välja det ämne som de skulle kunna tänka sig att jobba vidare med.

Aktiviteter/Nöjen*Café*

Det ska finnas ett ställe där man ska kunna umgås med vänner, läsa läxor utan att behöva köpa något. Det ska vara långa öppettider och ligga centralt. Öppet varje dag.

En grupp ska samlas och "spåna" kring en "gård" med flera aktiviteter. Ingen åldersgräns. Indelning efter intresse. Göra enkäter för att kolla intresset. Kolla kontakter. Höra med företag om eventuell sponsring.

Arbete/Arbetslöshet/Demokrati

Använda pensionspengar som riskkapital för att starta löntagarägda företag:

- Demokratiska arbetsforum.
- Bevara jobb, hålla kvar dem lokalt.
- Skapar eventuellt nya företag.

Ta pengar från höginkomsttagare (och militär), företag och så vidare för att satsa på omvårdnad och sjukhus.

Samarbeta mellan fackföreningar och nyföretagarrådgivning.

Miljö

Börja informera bland de yngre. Är det någon som tar tag i det så självklart kan det gå.

Det finns nog dagis som har börjat med det, men ingen som har informerat. Tror att de kommer att reagera bra, tycka om förslaget. Personalen kan tycka att det är krångligt och även ekonomin kan sätta hinder.

Att rädda miljön. Ekonomiska - komposter är det enda som behöver investeras.

Ingen aning.

Gå ut och informera på dagis - förskolor. Över en lång sikt ska alla ha investerat i en kompost. Miljöavdelningen på kommunen bör driva arbetet.

Det första man måste göra är att gå ut och informera. Personalen måste vara med på det och vara intresserade. Sen måste man försöka få bidrag eller samla in pengar på något sätt för att dagis och skolor ska få en kompost.

Rasism

1. Ungdomar ska engagera sig i rasism.
2. Ja
3. Mot rasism (Nima).
4. Bra för detta ämne är viktigt.
5. De som har sina fördomar.
6. Människor med rasistiska fördomar.
7. Roligare information eller mer drastisk information.
8. Alla är vi lika, Fördom kontra fakta.

9. Vilka politiker jobbar med rasism.
10. Ej samla alla invandrare i samma område.
11. Skola, kamratstödjare, arbetsplatser, kommunpolitiker, anti-organisationer.
12. Bli hörd i skola eller arbetet, sprida info och få folk med sig. Diskussion.
13. Information
14. Info arbetsuppbyggnad tar tid.
15. Kostar endast engagemang.
16. Upp till var och en beroende hur lång de kommit eller kanske ej. Behov exempelvis speciella kommittéer.
17. Vi får se.

Boo folkets Hus, Café Lusthuset, Saltsjö-Boo.

Förslagen och idéerna är samlade vid 12 rådslag i Nacka med sammanlagt ca 350 ungdomar. Två av rådslagen genomfördes på fritidsgårdar och ett på Nacka TV som en direktsänd debatt. Nacka TV når 18.000 hushåll det vill säga ca 40.000 Nackabor. De övriga genomfördes på Boo Folkets Hus.

De flesta deltagare är i 14-16 årsåldern varför diskussionen och förslagen inte blev så utförliga. I många fall upprepades samma typ av förslag till exempel när det gäller fritidsverksamhet vilket hänger ihop med att fritidsgårdarna i Nacka nu drabbas av ca 50 % nedskärning. Rådslaget i Nacka TV ledde här fram till ett förslag till politikerna att inrätta ett samrådsorgan mellan ungdomar och politiker som skall arbeta för ett samlat ungdomspolitiskt handlingsprogram.

Redovisning består av 20 enkäter från 199:an (redovisas i kapitel fyra) direktsänt rådslag från Nacka TV som videokassett och en sammanställning från rådslaget i Folkets Hus.

Saltsjö-Boo 961213, Bosse Ståldal.

Fri och självständig

- Fritidsgårdar skall alltid vara öppna och särskilt på helger och kvällar.
- Gör något åt ungdomsarbetslösheten.
- Högre bidrag till ungdomar.

- Ändra tillbaka betygssystemet till siffror.
- Billigare lägenheter för ungdomar.
- Förändra barnbidrag/studiebidrag för födda i början av året.
- Det borde finnas speciella ungdomsbostäder typ studentkorridor.
- Moppehastighet: nybörjare 30 km, moppekort 60 km.
- Satsa på barn, ungdom - äldre skall ha det bra.
- Fler ungdomsbostäder - mindre och billigare.
- Lättare att starta företag för ungdomar och andra vilket skapar fler jobb.
- Rösträtt från 15 alternativt 16 år kring framtidsfrågor typ EU.
- Kommunalval - undervisning om frågorna som rör ungdomar.
- Data ordinarie ämne, slöjd kan vara tillval.
- Barnkunskapen tillbaka.
- Bättre info om beslut i skolan.

Vem bestämmer?

- Lärarna borde lyssna och lita mer på eleverna.
- Bort med rökförbud i skolorna.
- Bättre inflytande på undervisningen i skolan till exempel betygssystemet.

Makt, inflytande och representation

- Ungdomar borde få vara med och bestämma om läroplanen och planeringen av skolarbetet.
- Ungdomar borde få mer kunskap om vad pengarna går till - bättre resurser i skolan till läroböcker och vikarier. Politikerna kan minska sina löner så ungdomar får det bättre.
- Garanterat vikarier i skolan.
- Mer information mot droger.
- Rösträtt från 15 år om skolfrågor och EU.

- Rösträtt från 15 år i framtidsfrågor till exempel EU.
- Rösträtt för ungdomar om fritidsfrågor.
- Rösträtt om cigarettökning och alkohol.
- Bilda ungdomsråd i alla kommuner.
- Rösträtt från 14-15 år i allmänna val.
- Mer makt kring fritidsfrågor.
- Elever borde få bestämma om lärarkandidater.
- Elever skall betygsätta lärare och bestämma betygskriterier.
- Numrera betygen.
- Mer praktik i skolan, mer företagsliknande verksamhet typ skolkooperativ i skolan.
- Lärlingssystem borde införas.

Vem lyssnar?

- Fler yngre och äldre i regeringen - för mycket medelålders nu.
- Politiker borde lyssna lika mycket på ungdomar som på vuxna.
- Politiker borde komma till skolan varannan månad och lyssna till elevrådet.

Slutdokument från Klubb-Kult i Stockholm

Vi bestämde oss för att ha rådslag därför att vi vill sprida våra idéer och genom rådslaget tänkte vi att det var en väg att göra det både till jämnåriga, tjänstemän, politiker och regering. Vi ville också veta vad jämnåriga tycker om framförallt Medis som ungt kulturhus och också lite om fritid, jobb, bostad och inflytande.

Nu är vi klara med rådslaget, men arbetet fortsätter ju hela tiden. Det är en del av vår verksamhet att arbeta med inflytande och det var ju det vi sade när vi bestämde att vi skulle ha rådslag.

Vi valde att rikta in oss på två punkter. Den första var att vi skulle fortsätta bygga vidare på vårt sätt att arbeta i klubben (det vill säga att ungdomar är en kraft och inte ett problem). Den andra var att vi skulle gå ut i skolorna på söder med en enkät innehållande för oss väldigt viktiga frågor angående Medborgarhuset. Eftersom vi redan finns i huset jobbar vi för att få del av besluten som tas. Enkäten innehöll därför frågor om Medborgar-

huset och vi valde dessutom att ta med frågor om arbete, bostad med mera.

Inflytande och vidareutveckling av Klubb Kult

Man kan inte säga att rådslaget är orsaken till att vi gjort vad vi har gjort i 2 månader. Vi hade gjort arbetet ändå, men rådslaget har gjort många saker viktigare att genomföra meddetsamma och det har varit bra. Men det har varit lika bråttom med frågor om Medborgarhuset för besluten om ett ungt kulturhus skulle samtidigt fattas av stadsdelsnämnden.

Vi har träffat de tjänstemän och politiker i den nya stadsdelen som är viktiga för vad som händer och ska hända när det gäller ungdomsfrågor i Maria och Katarina stadsdelar.

Vi har bland annat kallat ett gemensamt möte för diskussion om Klubb Kult och om det blivande kulturhuset. På detta möte deltog Rolf Mirlas, (stadsdelsdirektör i Maria), Anna Hörnsten (kultursekreterare och projektansvarig för Medis) Barbro Dahl (barn och ungdomschef i Maria), Anders Fall och Eva Uvås (Ungdomsbyråns projektenhet), Birgitta Asplund (kultur/idrottsförvaltningen).

Vi har också bjudit hit Monica Gahm (kulturchef i Maria), Cecilia Johansson (Kultursekreterare i Katarina), Johannes Hämler (nämndordförande i Maria) och Katarinas Stadsdelsnämndsordförande Östbrink. Vi har gjort det för att berätta om oss och för att kunna fråga ut dom om sånt vi har velat veta.

Vi kommer att fortsätta informera alla politiker i stadsdelsnämnderna och har föreslagit att vi kan komma till deras möten och berätta för alla på en gång så kan de fråga allt de vill veta. Vi vill göra detta för att det är så många byråkrater överallt, och alla orkar inte läsa alla papper och vi hinner heller inte dricka kaffe med alla.

Nu samarbetar vi på sätt och vis både med Barbro Dahl och Anna Hörnsten och vi känner att dom tycker det är viktigt och uppskattar det vi gör. Barbro Dahl är också en person som gör just sånt som vi ropat efter. Snabbt fixar hon så vi kan kopiera hos dem, hittat någon fond åt oss, nämner oss i sammanhang där det betyder mycket att just hon i egenskap av barn/ungdomschef säger saker. Ann Hörnsten och vi har tät kontakt och hon åkte också tillsammans med Birgitta Asplund till Ungdomsstyrelsens Sundsvalls-konferens dit vi var inbjudna och skulle ta med oss två byråkrater.

Vi tycker att vi under den korta tid vi funnits har arbetat oss fram till både inflytande och medverkan, men det behövs mycket mer för många fler och det är alldeles för jobbigt som det är nu. Vi vill att det ska vara mycket enklare att genomföra bra idéer än vad det är. I vår ålder går alla i skolan och har en massa jobb med det och är i skolan på dagarna när kontakter med myndigheter behöver tas. Nu har vi haft en projektledare som

arbetat dagtid och vi har också gått till klubben på lediga dagar, håltimmar med mera. Det som är ett av de stora problemen är att tjänstemän och politiker verkar fungera i en helt annan takt än vi. Om vi skriver brev och vill ha svar kommer sällan svar. Om vi ber folk ringa, ringer sällan folk. Om vi ska ha tag på någon är den på konferens, resa eller möte och kommer tillbaka senare. "Senare" har den gått för dagen. Så där kan det hålla på. Så vår direkta uppmaning till alla som är intresserade av att unga blir engagerade: RING, SKRIV, SVARA, KORT SAGT VISA ATT MAN BRYR SIG. VEM BRYR SIG?

Vi har lysande exempel på undantag, till exempel Ungdomsbyråns projektenhet som ringer upp direkt när man söker dom och det ger en lust att jobba vidare. All heder åt dom.

Några reflektioner som sades vid slutdiskussionen av själva "Rådslaget".

"Om vi anpassat oss till byråkraternas tempo kanske vi hade börjat planera nu. Telefon hade vi definitivt inte haft till exempel"

"Hur mycket måste man jobba innan de förstår att man vill något (i 1 1/2 år?)."

"Nu när vi kan garva ihop med dom vi haft mycket kontakt med är det mycket lättare."

"Knäppt att man måste bli polare för att något ska hända."

"Nisse och Wille har mycket lättare att föra en ömsesidig dialog än Nisse och regeringens ledamot."

"Det känns varje gång som många är med om något nytt när det träffar eller pratar med oss, konstigt!"

"Politiker måste bry sig om vad dom bestämmer."

"Politikerna är dagens producenter medan vi bara avtrubbas och vänjer oss vid att bara ta emot. Varför inte bjuda in dem till en ungdomsriksdag och visa hur vi gör, vad vi vill och vilka vi är!"

"Vill vi ha inflytande genom politiker eller...?"

"Det borde ingå i politikers jobb att göra samhällstjänst. Eller till exempel som i sagor där kungar klär ut sig till tiggare och går runt bland folket som en vanlig människa."

Vi avslutar inte arbetet med rådslaget i och med att tiden har gått ut eftersom detta arbete ligger i vårt sätt att jobba. Vi kommer att fortsätta utveckla klubbens arbetssätt och vi kommer att fortsätta engagera flera. Några saker som vi vill använda just rådslagsarbetet till är att fortsätta med enkätarbetet som inte är klart och sammanställa det till en skrift att ge tillbaka till skolorna. Vi kommer också att ge denna text till och diskutera med stadsdelsansvariga.

Vi tog på oss för mycket jobb och har haft svårt att hinna fast så brukar vi ofta göra och det är nog därför vi gör så mycket.

Hälsningar från: Rebecca Westholm, Jonatan Silén, Micke Holmberg, Carolina Engström, Jonny Mellgren, Kalle Svensson, Christel Åhmna, Kelan Butén, Per Bragman och alla andra inte fullt så aktiva rådslagsarbetare här på Klubb Kult.

Kållereds Ungdomsförening, Kållered.

Under helgen 7-8 december 1996 genomfördes en konferens på Arken - Arendal. Konferensens syfte var att genomföra ett rådslag likt det som vi deltog i Stockholm 4 september. Meningen var också att deltagarna skulle genomföra egna enkätundersökningar på sina respektive arenor till exempel skolan.

Resultatet av konferensen redovisas i bilagor. Vidare hoppas vi att muntligen kunna redovisa lite mer ingående om ungdomar och politik vid Ungdomspolitiska kommitténs nästa konferens i januari/februari.

Deltagarna på konferensen bor i Mölndals kommun och är mellan fjorton och nitton år - 18 st. Fem fritidsledare från olika fritidsgårdar deltog också.

Konferensen var en del av projektet Election 98 vars syfte är att öka intresset inför valet 1998. Projektets final är en stor ungdomsfestival i Mölndal i maj 1998 och därför har en festivalkommitté bildats. Genom gemensamma aktiviteter till exempel konferenser sammansvetsas gruppen som består av ungdomar från fyra fritidsgårdar i kommunen.

Med vänlig hälsning från Kay Romell, Mölndal 15/12 1996.

Fri och självständig

Det finns alldeles för många måsten. Till exempel lumpen, skolan, skatt. Det finns ingen frihet. Självständighet är inte att leva på transfereringar! Självständighet är när man tar egna beslut angående ekonomi, et cetera.

Sänk pensionsåldern, arbeta deltid istället för övertid, då får fler möjlighet till arbete. ALU kan hjälpa gamla. De som jobbar övertid blir väldigt bra betalda, det är bättre om man kan dela på jobben. Ifall man är fri och självständig beror mycket på om man är arbetslös eller inte, om man är det

blir man väldigt beroende av sina föräldrar. De flesta jobb fås genom kontakter.

Framtidens jobb finns inom datavärlden, alla måste i framtiden ha tillgång till Internet.

Vem bestämmer?

Staten bestämmer? De som har pengar bestämmer. Marknaden bestämmer.

Ungdomar har inte mycket att säga till om. Vi kan inte bestämma, vi har ingen frihet. Det finns en makt över oss. Demokratin fungerar inte, det är för stor skillnad mellan samhällsklasserna. De som har makt och kunskap har mer makt, vi kan åtgärda det genom att skaffa mer kunskap.

Gör politiken mer intressant! Bra med Ungdomsfullmäktige och liknande forum som ungdomar kan göra sig hörda i. För öppna debatter med unga och gamla som leder till konkreta förslag.

Det är mycket viktigt att beslutsfattarna är lyhörda och intresserade.

Makt, inflytande och representation

Ännu en gång vill vi ha fler ungdomsråd. För aktiva elevråd. Det finns för få engagerade ungdomar inom politiken.

Vi vill ha mer politik i grundskolan och på gymnasiet. Alla har rätt att ha kunskap om politik. Ungdomar borde få vara med och planera skolundervisningen mer.

Politikerna ser inte verkligheten. Partierna borde försöka värva fler unga medlemmar. Till exempel genom att gå ut i skolorna. Det är svårt att få politikerna att ta till sig våra idéer. De lyssnar men sedan bryr de sig inte mer. För många ungdomar känner att det inte är någon idé.

Politiken har blivit för tråkig. Det saknas praktiker.

Vem lyssnar?

Yngre i maktposition. Politikerna prata för svårt språk med konstiga ord. Det är bra med ungdomsråd därför att där få alla göra sin röst hörd och folk tar det kanske på allvar. Många tycker att vad de säger när de väl engagerar sig inte tas på allvar. Politikerna "låtsas" vara intresserade för att det skall se bra ut. Vi ungdomar behöver gå genom media för att bli hörda.

Hur skall jag räcka till?

Dålig planering på arbeten och prov i skolan, även dålig miljö där. Man kräver för mycket av eleverna. Detta skapar hälsoproblem till exempel stress, ledsamhet med mera. Ingen mår bra av att behöva sitta hemma nästan jämt för att få bra resultat i skolarbetet. För att göra skolan roligare kan man till exempel se till att alla elever får det de valt på sina individuella val eller elevens val. Det är inte roligt eller intressant att spendera

tid på ämnen man inte är intresserad av, får man däremot hålla på med ämnen man är intresserad av blir det roligt. Det borde också finnas fler ämnen att välja mellan, även inom de individuella valen.

Arbetslöshet och lågkonjunktur påverkar till att unga dricker, röker et cetera.

Man tycker att folk skall sluta vara för kräsna och istället ta det jobb de får. Det är bättre att ha ett jobb, om än dåligt, än att inte ha något alls.

Nätverk Bergslagen, Örebro

Fri och självständig

Ska man ge unga arbetslösa åtgärder eller ska man ta bort åtgärder och lägga pengarna på något annat? Vad ska man göra för att göra det lättare för unga att komma in på arbetsmarknaden?

Åtgärderna ska vara utvecklande och frivilliga. Utbildning måste naturligtvis vara gratis. Lättare att starta företag.

Vem bestämmer?

Har man ifrån myndigheternas sida tagit ifrån unga lusten att styra över sin situation? Finns det i dag något som hindrar ungdomar att ta ansvar för sin situation? Om det är så vad kan man göra åt det?

Beslut tar för lång tid. Demokratin sker på byråkraternas villkor. Ungdomar har inget reellt inflytande över sin situation. Politikerna "gömmer" sig. Ungdomar har inga pengar.

Makt, inflytande och representation

Hur ska man få unga att engagera sig i politiken och beslutsfattandet? Ge ungdomar reellt inflytande och en ärlig chans. Lyssna på "enfrågeorganisationer". Ungdomar är inte opolitiska, men många tröttnar på att vara maktlösa. Inflytandet måste ske på de ungas villkor.

Ska man sänka rösträttsåldern till 16 år? De flesta ungdomar är väl insatta i politiken. Tyvärr är många väldigt lättpåverkade av reklam. Men vi tror ändå att det kan vara värt att på prov låta ungdomar delta i kommunalval. Dessutom: Man kan åka i fängelse vid 15 års ålder, men man kan inte ta ansvar för sina handlingar. Märkligt, tycker vi.

Tycker du att man ska inrätta lokala skolstyrelser på gymnasieskolor där eleverna är i majoritet? Emot: Det tar tid för eleverna. För: Eleverna är fler, alltså demokratiskt. Eleverna känner bäst till sin situation. Det finns inga som är mer kompetenta än elever att bestämma över en skola. Skolar eleverna i demokrati. Eleverna lär sig ta ansvar.

Vem lyssnar?

Lyssnar politiker, chefer och andra med makt på vad unga människor säger? Politiker lyssnar på lokal nivå, handling däremot, är en annan sak. Kostar det inte pengar så lyssnar de extra. De lyssnar oftast på de som står "över".

Om de inte gör det, hur kan man få dem att lyssna och ta de ungas åsikter på allvar? Om man är ung, måste man skrika.

Hur ska jag räcka till?

Känner sig unga människor utanför när det gäller besluten om deras framtid? Om det är så, vad kan man göra åt det? Självklart. Läs resten av dokumentet.

Det lokala

(Vi har svarat på det mesta.)

Plus med Örebro:

- Politikernas ambitioner om skolan.
- Många fungerande och aktiva föreningar.
- Fungerande kulturskola.

Minus med Örebro:

- Ungdomsenheten
- Ungdomsverksamheten styrs av vuxna.
- TBV (Som tar över ungdomsarrangemang)

Kopia till Johnny Andersson (kommunalråd)

Fritidsgården 7 K-Huset, Vetlanda

Fri och självständig

- Inga ungdomar skall ges arbetsmarknadsåtgärder mot sin vilja.
- Sänk pensionsåldern och låt ungdomar få arbetena.
- Ge ungdomar bättre möjligheter att flytta inom och utom landets gränser.
- Underlätta för ungdomar att ta internationella kontakter. Fritidsgårdar skall i större utsträckning jobba för internationella kontakter.
- Inte så låsta utbildningar, kunna ta till KOMVUX eller utlandsutbildningar under tiden i gymnasiet, kombinera mera.
- Vi vill klara oss själva och inte vara ekonomiskt beroende av vuxna.
- Fast arbete är inte nödvändigt.
- Starta eget är ett bra alternativ.

Vem bestämmer?

De vuxna bestämmer! Vi hoppas på ungdomsråden i framtiden.

Makt, inflytande och representation

Vi vill inte engagera oss i olika politiska partier. De passar oss inte, vi tror inte på partipolitik. I framtiden ser vi en möjlighet att påverka genom ungdomsråd om fler ungdomar aktiverar sig!

Dra ner politikerna feta löner och låt dom betala sin egen medicin och allt annat de får gratis! Alla de pengar de använder själva kan fördelas mer rättvist. En industriarbetare gör mer nytta än politiker!

Sänk rösträttsålder till 16 år. Många lokala folkomröstningar i kommunala frågor!

Vem lyssnar?

Vuxna lyssnar bara när det sker på deras egna villkor. När ungdomar tar upp obekväma frågor så slår vuxna dövörat till. De enda vuxna som lyssnar på oss, är fritidsledare!

Kommentar

Ungdomarna som diskuterat och besvarat frågorna kommer från fritidsgården 7 K-Huset och är elever från Barn och Fritidsprogrammet. Ålder 16 - 20 år, 6 killar och 17 tjejer. Rådslaget genomfördes 96-11-07.

Slutdokument från Urkraft

Ett Arrangemang av Konsumentprojektet. Maria, Maria, Stefan, Johan Christina, Urkraft.

Fri och självständig

Är vi någonsin självständiga, när vi är beroende av andras kärlek, egna pengar, affärens kläder.

Klarar vi oss själva eller måste vi alla hjälpas åt för att kunna påverka.

Hur skulle du beskriva att vara fri och självständig?

- Roligt jobb.
- Kunna betala sina utgifter utan bidrag.
- Göra vad man vill och känner för.
- Flytta till egen lägenhet.
- Ta ansvar.
- Pengar ger frihet.
- Leva som man vill.
- När man börjar lyssna på mamma frivilligt.
- Ta egna initiativ.
- Arbete.

På vilket sätt erbjuder samhället möjligheter till ett självständigt liv?

- Sociala myndigheter.
- Bidrag.
- Alu-jobb.
- A-kassa.
- Bostadsbidrag.
- Lägenheter med ungdomsrabatter.
- Studielån.
- De erbjuder ingenting de kan bara erbjuda nödlösningar som till exempel arbetsmarknadsåtgärder.

Vem bestämmer?

Vem är det egentligen som bestämmer? Förr var det kung som bestämde allt, men vem bestämmer nu? Är det Göran Persson eller det svenska folket?

Demokrati, vad betyder det - folkstyre och varför bestämmer då inte jag någonstans?

Vad tycker du om arbetsmarknadspolitiska åtgärder, är de till någon hjälp? Ja:

- Erbjuder ungdomar en sysselsättning.
- Chansen att prova något nytt.
- Bra för stunden men ingen lösning.
- Ungdomarna behöver inte drälla på stan eller sitta framför tv:n. De får en meningsfull syssla.
- De ger meriter, tidsfördriv, nya vänner, trygghet.
- Att känna sig behövd ger en kick att antingen söka nya riktiga jobb eller att fortsätta plugga.

Nej:

- Konkurrerar med andra arbetsmarknader.
- Många projekt skulle kunna vara riktiga jobb.
- De är nog till för att få ner statistiken över arbetslösheten.
- Rädd att komma ut på riktiga jobb.

Hur ska man underlätta för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden?

- Billigare utbildningar.
- Mindre styrt av betyg.
- Lägre intagningskrav.
- Att man på något sätt övertygar arbetsgivare att inte bara anställa folk med erfarenhet, annars har vi ungdomar ingen chansstudie för att sporra till utbildning som kan leda större möjligheter till ett jobb.
- Vägledning, vill man ha ett visst jobb väldigt mycket leder de en till det.
- 6 timmars arbetsdag.

- Sänk pensionsåldern.
- Alu och liknande.
- Om vi visste det skulle vi inte sitta här.
- Blanda åldersgrupper.
- Det måste finnas fler arbetstillfällen.
- Om man har praktik på en arbetsplats kan man ha möjlighet till vika-riat.
- Ta bort alla datamaskiner och robotar, detta skulle skapa arbetstillfäl-len.
- Nyttänkande till exempel någon form av miljöarbete.
- Gå utbildning med alu-lön det konkurrerar inte med arbetsmarknaden.

Makt, inflytande och representation

Tycker du att vi ungdomar har tillräckligt att säga till om? Har vi någon som representerar våra intressen, när vi är intresserade av dem? Eller när intresset har dött ut, och ingen är intresserad längre?

Varför tror du att unga människor sällan engagerar sig politiskt och fackligt och hur tror du att man ska få dem att göra det?

- Sänk nivån och få bort det tuffa klimatet inom politiska ungdomsför-bund.
- Det känns hopplöst och ointressant.
- Skippa alla fackord.
- Man har inget hopp, allt är negativt.
- "Snack men ingen verkstad".
- Lyssna på ungdomarna.
- Håll några av löftena.
- För hög medelålder på politikerna.
- Öka förtroendet hos ungdomarna.
- Vi tror inte att politikerna tror på oss.
- Man orkar inte.
- Mer politiska ungdomsförbund.

- Mer ungdomsinriktade debatter i massmedia.
- Frågor man orkar ta till sig och engagera sig i.
- Ungdomar får inga höga positioner.
- Media styr folks tankar - vad är inne och vad är ute.

Hur tror du att samhället skall ta tillvara på ungdomarnas resurser?

- Lyssna på idéer, ge feedback och visa resultat.
- Ge oss jobb så vi får visa vad vi går för.
- Sluta se oss som en grupp, se oss som människor.
- Anställ yngre människor.
- Erbjud äldre tidigare pension.
- AMS, Alu, Kup.
- Urkraft - ett lysande exempel.
- Våga satsa pengar på ungdomars idéer.
- Unga måste själva ta tillvara på samhällets resurser.
- Äldre måste behandla oss som vuxna.

Vem lyssnar

Sverige är en demokrati, en demokrati är ett mångstyre. Demokratien kommer från antikens Aten där alla fria män samlades och bestämde i stadsangelägenheter. Nu för tiden innefattar den även kvinnor. Alla över 18 år har rätt att vara med och bestämma, hur de vill att samhället ska se ut. Men fungerar det i praktiken? Är det någon som lyssnar på oss ungdomar, eller är det så att ungdomar inte vill påverka? Vem orkar bry sig om samhället i dag?

Vem är det som har makten i samhället?

- EU just nu, men annars vet vi inte.
- Marknaden/staten & kapitalet.
- De som engagerar sig i politiken, för fram sina frågor.
- Stora (multinationella) företag.
- Pengar är makt, de som har pengar bestämmer.

- Göran Persson, regeringen, alla politiker.
- Vi, men vi tar inte tillvara på den.
- Den som fått kunskap.
- Alla som röstar är ju med och bestämmer, annars skulle vi ju inte rösta.
- De som kan påverka media.

Varför är vi inte alla med och bestämmer när vi kan?

- Orkar inte sätta sig in.
- TV och andra medier tar upp all tid (hinner inte).
- När kan vi?
- Man vet inte hur man ska kunna påverka.

Hur ska jag räcka till

Kommer du ihåg när du var liten och alla pysslade om dig, och tyckte att du var så söt och snäll. Den tiden då du mer än väl räckte till.

Den tiden är nu förbi och det krävs så mycket mer av dig än att bara vara söt och snäll. Nu ska du även kunna prestera så mycket som möjligt och oftast mycket mer än så, för att ha en chans till ett arbete och ett värdigt liv.

Varför är det så vanligt bland ungdomar att känna depression, resignation, maktlöshet...?

Svar:

- Många har tappat framtidstron.
- Ingen lyssnar.
- Hopplöshet.
- Hög arbetslöshet.
- Dåligt med pengar.
- För lite ansvar.
- Man kan inte uppfylla alla krav som samhället satt upp.
- Man vet inte vart man ska vända sig för att förändra sin situation.
- Det känns även som att man är förhindrad förändring.

- Man försöker och misslyckas gång på gång och ingen uppmuntrar en ... snyft.
- Besvikelse.
- Medierna sätter normer för hur vi ska se ut, ska vara med mera.
- Man har inget meningsfullt att göra.
- Man har mindre pengar att röra sig med än sina egna föräldrar hade.
- Alla stöps i samma form som om alla vore lika (skola, utbildning).
- Samhället har en för trång syn på familjelivet, fritiden, förväntningar och mål.
- Mycket av det självklara är inte längre så självklart man får kämpa för till exempel: ren miljö, mat utan gift, utbildning och jobb och identitet.
- Det är inte deprimerande att inte ha något jobb.
- Har man lite erfarenhet får man ej något jobb men det är väl inte så konstigt.
- Går i skolan i många år men får ändå inget ut av det när man kommer ut.
- Det blir bara sämre och sämre i samhället.
- Det var bättre för.
- Det finns ingen framtid för oss ungdomar.
- Stor osäkerhet inför framtiden.
- Vill känna sig behövd och uppskattad.
- Svårt att utbilda sig på grund av för höga betygsintag.
- Idealen har förändrats. I dag räcker det inte bara med att ha ett arbete, du ska vara välutbildad, ha ett höglönat arbetet och se ut som en fotomodell.

Momo i Helsingborg

Momo i Helsingborg är ett forum för ungdomar med projekt, personlig utveckling och idéutveckling som grundbultar. eXcalibur höll rådslag där den 9 december tillsammans med en grupp ungdomar, från bland annat Momo och Pir 16.

"Att rösta känns meningslöst, politikernas verklighet är så långt bort ifrån vår."

"Vad är det som säger att den skola vi nu har är den bästa?"

"Gör om alla skolor till särskolor med fokus på individens behov."

"Livskvalité är att sudda ut skillnaden mellan jobb och fritid."

"Staten och myndigheterna borde vara ett verktyg för oss medborgare, inte den mur de nu upplevs som."

BREVET TILL PERSSON

Jag kör mitt eget race!

Vi börjar med att presentera oss för varandra genom att berätta om våra drömmar och visioner, vad vi vill göra verklighet av just nu. Det visar sig snabbt att de flesta av deltagarna har måna olika projekt på gång. Det handlar om skateboardlokaler, ungdomsfestivaler och gratistidningar. Trots den bristande tilliten till samhället, har ungdomarna stark framtidstro och tilltro till sig själv - Jag kör mitt eget race vid sidan av samhället!

"Att ha så man klarar sig, att slippa oroa sig ekonomiskt - det är livskvalité!"

"Problem är på sätt och vis livskvalitet, att kunna se dem som möjligheter istället för hinder. Segern är när man bevisat för sig själv och sin omgivning att man klarade av att lösa dem."

"Att skapa något, det är livskvalitet, även om det sker medan jag tittar på TV."

"Lycka kommer inte ur pengar, men pengar kommer ur lycka."

"Att sudda ut skillnaden mellan jobb och fritid."

"Pengar är ändå en viss form av livskvalitet, för de ger frihet. Det viktiga är att göra vägen till pengar så rolig som möjligt."

Som den noggranne läsaren redan märkt, hamnar vi snabbt i frågor som försörjning, arbete och pengar.

"Det är OK att jobba ihjäl sig ett par veckor för att göra det man vill."

Trots att de som medverkar i detta rådslag verkar vara av den driftigare sorten med många bollar i luften finns en mycket stor misstro mot kommunen och dess anställda. De känner sig motarbetade när de försöker driva igenom förändringar och starta upp nya projekt för ungdomar.

"Kommungubbarna verkar vara de mest bittra på den här planeten." säger en av deltagarna apropå en skateboardhall han länge jobbat för att få till stånd. De medverkande menar att kommunen ofta tror att det är något skumt på gång när de vill ha hjälp med något eller söker ett tillstånd.

"Politikerna har minst lika stort förakt mot oss som vi mot dem."

Någon berättar om sin teori att institutioner som arbetsförmedlingen vet om att om de gör sitt jobb tillräckligt bra, så sågar de av den gren de sitter på. Denna insikt leder till allt sker i slow-motion på arbetsförmedlingen.

Många av ungdomarna har exempel att berätta om hur svårt och krångligt det varit i deras kontakter med olika myndigheter.

"Staten och myndigheterna borde vara ett verktyg för oss medborgare, inte den mur de nu upplevs som."

Någon föreslår att de anställda på arbetsförmedlingen borde arbeta på akkord, att detta användes i Danmark tidigare. Danmark kommer fram i andra exempel också, till exempel menar någon att Christiania fungerar, utan politik, och att detta är ett bevis på att politiken inte behövs.

"Att rösta känns meningslöst, politikernas verklighet är så långt bort ifrån var."

"Alla skolor borde vara särskolor."

Alla börjar berätta om sina erfarenheter från grundskola och gymnasium, och den gemensamma upplevelsen är att skolan vill att man skall passa in i en mall för hur och vad man skall lära sig. Skolan vill att alla skall vara lika, vilket vi inte är och aldrig har varit, och därför skall alla lära sig

samma saker. Istället skulle skolan uppmuntra och ta fram varje individs egenskaper och ambitioner och bygga utifrån dessa. Vi är alla unika. Varje skola borde vara en särskola.

Gymnasieprogram som är mer inriktade på projektarbete. Ungdomarna tycker att skolan försöker jämna ut skillnader, istället för att satsa på det som eleverna är bra på och gillar. Man efterlyser nya gymnasieprogram som är mer inriktade på projektarbete, personlig utveckling och nätverkande. Företagsamhet och eget ansvar borde uppmuntras tidigt i skolan.

Det handlar inte om elevråd. Elevrådet tycker någon är ett tydligt exempel på hur lite ungdomar har att säga till om saker och ting i skolans värld. De är tänkta att representera de ungas röst, men sysslar mest med distribution av skolkataloger och andra, mindre avgörande frågor. Man borde göra det mer eftertraktat att vara lärare, kanske genom att höja deras löner, för att få in andra sorters människor.

"Vad är det som säger att den skola vi nu har är den bästa?"

Reflektion från rådslaget

Vi som besökte Pir 16 vill också göra några egna reflektioner kring mötet med Helsingborgarna. En sak vi slogs av är vilken kraft det finns i möjligheten att någon lyssnar. Det finns så få tillfällen för unga människor att få berätta vad de tycker och tänker, det finns ett stort behov att bli lyssnad på. Den som lyssnar måste dock vara genuint nyfiken och intresserad av att ta sig tid.

En annan fundering är kring problemen att samla en grupp för en aktivitet lik den här. När man väl fått ihop en samling människor blir det oftast snabbt bra fart på diskussionen. Något som är mycket olyckligt är den djupa spricka som ser ut att finnas mellan projekt likt detta och kommunen.

Trots att Pir 16 & Momo borde vara varje kommunpolitikerns dröm, ungdomar som "sysselsätter" sig själva, och tar ansvar för sin fritid, verkar det vara svårt att få stöd därifrån.

Drivhuset i Karlstad

Drivhuset i Karlstad är ett projekt som lägger ner hjärta och själ i att inspirera studenter till att förverkliga sina projekt och affärsidéer. 16 personer satt i fem timmar och diskuterade framtidens val och kval.

"Jag lär mig vad reglerna innebär bara för att se bästa sättet att bryta mot dem."

"Skolan odlar beslutsångest."

"Om politikernas vill vara kvar, måste de vara ute bland vanligt folk hela tiden och inte som nu - en gång vart fjärde år."

"Politikerna är säkert jätteduktiga, men låsta."

"Lärande måste utgå från individens egna behov."

"För att kunna göra ett eget val krävs självinsikt."

"Om man vill påverka är det mest kraftfulla sättet, att vara med på en talkshow i TV. Då når man flest."

Brevet till Persson

"Möjligheten att påverka är möjligheten att växa."

För 10 år sedan hade nog möjligheten att påverka associerats med att påverka andra. För oss betyder det nog mer att påverka oss själva, vår egen utveckling & framtid. Att påverka miljön är viktigt. Att påverka är att få en chans att delta i något - en chans att vara med. Som i det här rådslaget, om det nu når fram och spelar någon verklig roll. Själva är jag rätt less på att tycka till för det verkar inte som det leder någonstans. Det känns som om de tänker så här: Nu ska vi vara snälla och fråga ungdomarna hur de har det, så att de tycker om oss.

"Jag vill inte vara en pusselbit som passar in, utan jag vill känna att jag behövs och blir bekräftad. Det vill jag ha mer av."

Varför är ingen intresserad av politik? Vi diskuterar möjligheten att påverka i över en några nya visioner inom den. Vi är nog desillusionerade när det gäller politiker.

De börjar räkna upp olika företeelser som gör att de tappat intresse och respekt för politiker. De skriver inte sina tal själv, väljer inte sina kläder,

uttalar sig opersonligt. Finns det någon bakom allt det där? Budskapen lindas in så att de inte ska stöta sig med någon och passa alla. Till slut betyder det ingenting. De kämpar inte för sin sak utan för makt. Yrkestyckare som omöjligt kan ha kunskap i allt de uttalar sig om. Varför pratar de och uppför sig så opersonligt, man märker direkt om det är en politiker. Jag ser ingen glöd och passion. Lobbying gör att det är företag med de största resurserna och de smartaste lobbyisterna som alltid får som de vill.

"LO och de andra facken kommer nog att dö ut."

Facket försvinner. Men de tycks tro att vi ungdomar bara ha sprungit iväg en stund för att snart komma tillbaka. Något nytt kommer nog att födas, något mer levande. I dag är de en massa tråkiga stela gubbar som har en 25-åring som gisslan som de kör fram i alla mediala sammanhang. Uppfattningen var just att det fanns gott om karriärmöjligheter i politiken och fackförbunden om man var ung, speciellt om man var tjej.

"Att påverka i en personlig relation är viktigt, istället för via opersonlig information."

Men hur påverkar ni då, om ni inte vill använda er av politiska vägar? Ja, här i skolan så gör vi en del för att påverka vår utbildning. Vi utvärderar kurserna med vår lärare. Det är bra. Det skapas nya nätverk som driver en speciell fråga. Intressenätverk istället för politiska partier. Till exempel Drivhuset, här på högskolan, som stöder elevernas affärsidéer. Det kom upp exempel på flera lokala nätverk av unga människor med gemensamma intressesfärer. Det kan även gälla projekt mot rasism, Amnesty, Green Peace eller andra miljöorganisationer.

Direktdemokrati via Internet. Gruppen kom flera gånger tillbaka till möjligheten att använda Internet för direktdemokrati. - Men är det verkligen så bra säger Fredrik. Så sade de när de skulle genomföra allmän röst-rätt också, svarar Per. - Ja, men då röstar ju folk som inte vet något om frågan, fortsätter Fredrik. - Men det gör det ju ändå, menar Per.

"Om politikerna vill vara kvar, måste de vara ute bland vanligt folk hela tiden och inte som nu - en gång vart fjärde år."

En kille berättar om en kommun i Frankrike där alla partier gått samman. Resultatet hade blivit bland annat en framgångsrik och gemensam satsning. Någon annan tar upp exemplet med Knut Heijer i Norge som visat på vad kommuner kan åstadkomma.

"Det är ju så man känner sympati för alla de som "råkar ut" och blir offentligt avrättade."

Massmedia har låg trovärdighet i den här gruppen. Massmedia tar inte sitt ansvar som makthavare - Varje gång man känner till något och sedan får läsa om det i tidningen, så är det ju fel eller grovt vinklat. Det är väl knappast lönt att tro att det andra skulle vara sant.

- Nu har man börjat med tidningen i skolan, berättar en kille. Smart, så att de små barnen bygger upp och tror på vad som det står, säger någon ironiskt. I TV intervjuar TV-reportrarna varandra för att det ska verka mer trovärdigt. Det är väl för dyrt att ta in sakkunniga. Den dolda makten.

"Om man vill påverka är det mest kraftfulla sättet, att vara med i en talkshow i TV. Då når man flest."

Vi kom ofta tillbaka till att diskutera kärnkraften. Hur lätt det skulle vara att dra ned förbrukningen. Vi tittade oss omkring där vi satt i en fullt upplyst cafeteria. Att släcka 25% av belysningen hade inte varit något problem.

- Varför är inte vi det första landet i världen med alternativ energi, säger en kille. Det finns alternativ, menade flera. Men det finns också intressen som tjänar på att det inte kommer fram. En tjej berättade om en bil som Green Peace tagit fram till Renault. - 25 % av ordinarie bränsleförbrukning och inte dyrare att tillverka. Varför gör de inte något åt det, undrar hon. Tekniken finns ju! Den gemensamma bilden var att det finns starka intressen som tjänar på och är framgångsrika i att stoppa de nya energiformerna.

Försörjning

"På 80-talet var det finansvalparna. På 90-talet är det utveckling som gäller."

Nästan alla associerade negativt till ordet "försörjning". Hörde föräldrarnas ord ringa i öronen: Du måste ju försörja dig. Detta var ett ämne som inte hade någon större energi. Det fanns en känsla hos många att det måste gå att utveckla sig själv, ha kul och samtidigt tjäna pengar. Hur hittar jag min grej, var frågan.

Förr handlade det om, tyckte någon, att sälja sin tid för att få pengar till mat. Nu ger jag min tid för att det ger mig något.

"Betyg är inte lika viktigt längre. Social kompetens är i dag mycket viktigare."

Pyramider är trygga och lite tråkiga. Platta organisationer är mer dynamiska men det kräver mer av individen. I de platta organisationerna finns inga chefer i den gamla bemärkelsen.

Livskvalitet

"Att välja själv är livskvalitet."

Vad är livskvalitet för er? Harmoni i tillvaron. Känslan av att man vilar i en trygg hand, att man tror på något utanför en själv - ett positivt universum. - Att ge och ta kärlek och tillit. Livskvalitet är möjligheten att påverka och vara chef över sitt eget liv. Makt är positivt. Motsatsen är vanmakt.

Om man är arbetslös så får man ingen bekräftelse att man är värd något, fast det mänskliga värdet har ju ingenting att göra med om man har ett jobb eller inte. Man kanske har en mycket högre kvalitet på sitt liv än de som jobbar ihjäl sig och har massor av prylar och "möjligheter".

Egen makt

"För att kunna göra ett eget val krävs självinsikt."

Det är så många som skyller på arbetsförmedling, politiker och samhället att de inte har något jobb. Men vi har ju val. Det finns ju faktiskt de som har jobb, säger en flicka.

Vi bryr oss för mycket om vad andra tänker. Vi undviker valet i det här samhället. Någon annan får göra det. Man måste göra fler val och ta mer ansvar om man är egen kontra om man är anställd. Att välja ger tillfredsställelse även om det är ett negativt val. Det är viktigare att välja än att välja rätt. Att våga misslyckas. Varför är vi så rädda i det landet, så rädda att göra fel.

Utbildning

"Lärande måste utgå från individens egna behov."

Det är upp till mig hur mycket jag får ut av min utbildning, vilket förhållningssätt jag har.

- Man får ju inte tro att det är sant det man läser ... Jag brukar se de teorier som jag läser som ett uttryck från en neurotisk människa som inte kan hantera den kaotiska verkligheten, utan som måste stoppa in den i en modell eller teori. Detta är en tolkning av verkligheten när någon inte får det att gå ihop. Så måste förhållningssättet vara till teorier. Vi måste själva ta ställning till och ansvar för vad vi lär oss.

"Jag lär mig vad reglerna innebär bara för att se bästa sättet att bryta mot dem."

Personlig utveckling redan från första klass. - Det är viktigt att redan från början, i lågstadiet, bygger upp barnens självförtroende. Det borde vara skolans viktigaste uppgift. Många upplever att skolan i dag krymper de kreativa barn som de får i sin vård. Det borde gå att inte bara behålla kreativiteten utan också utveckla den.

Personlig utveckling är inte ett ämne man kan ha på schemat utan något som ska genomsyra hela utbildningen, tyckte gruppen som djupdök i detta ämne.

- Barnen borde få lära sig att ge och ta konstruktiv kritik och att ge och ta beröm. Så att det inte är läraren som har monopol på detta. De ska heller inte utge sig för att ha sanningen, alla svaren. Utan istället peka på var eleverna kan söka den information de behöver. Fel-och-rätt-tänkandet måste lösas upp. Mer experimenterande och det ska vara ok att misslyckas.

"Vi måste få veta tidigt att ingen har rätt att bedöma oss. Bara vi själva."

- I dag är det så att läraren lägger sig på den lägsta nivån och de kreativa barnen är uttråkade och hittar på bus.

Och varför läser vi detta? - Innan varje kurs ska det ske en diskussion om varför man läser detta. Det skulle öka intresset och motivationen. Dessutom får man träna att diskutera och argumentera. Om proven lades före kursen så fick man reda på vad man behöver lära sig.

Som det är nu så styrs man på högskolan att välja ett program så att man har en garanterad plats. Unga i dag vill ha mer skraddarsytt och själva plocka ihop kurserna. Det ligger mer i tiden och borde uppmuntras.

"Betyg är inte lika viktigt längre. Social kompetens är i dag mycket viktigare."

Reflektioner från rådslaget

Rådslaget i Karlstad bjöd på många tankar och funderingar kring ungdomar och deras syn på framtiden ur ett individuellt perspektiv. Deltagarna, vilka var 16 till antalet, var uteslutande akademiker i åldersgruppen 20-25 år med ett antal års studier bakom sig.

I detta forum var bilden tydlig av att det är upp till oss ungdomar själva att göra någonting utav våra liv & vår framtid. Vi varken kan eller vill förlita oss till någon annan kommer och "fixar ihop" våra liv.

Hela rådslaget har en underton av personlig utveckling, att all förändring måste börja inifrån. Dock kan samhället assistera genom att göra detta tydligt redan i ung ålder och låta elevernas personliga utveckling genomsyra hela skolgången.

Det ligger i samhällets intresse att alla medborgarna kan "bli allt dom kan bli", och därför bör alternativa utlärningsmetoder och lärstilar kompletteras med den konventionella - då vi alla lär på olika sätt.

Vi från eXcalibur som genomförde detta rådslag var: Janne Nilsson, Akrobaten, Johan Gunnars, Blueberry Consulting och Lena Westin i Dalby.

Rådslag på Dramacenter i Göteborg

Dramacenter i Göteborg är en utbildning för skådespelare som syftar till att ge eleverna personlighetsutveckling genom drama.

Brevet till Persson

"... alternativ arbetsförmedling med mindre byråkrati och mer handlingsorienterat upplägg."

"Alla tutas i att man måste konkurrera på den framtida arbetsmarknaden."

"Konflikthantering och känslökunskap obligatoriskt redan på dagis."

"... de verkliga problemen ligger hos individen."

"Att komma till arbetsförmedlingen kan kännas ungefär som att 'få en spark i magen'"

"De som inte orkar med för mycket studier går nu inte alls på gymnasiet, sedan alla linjer ska vara 3 år."

Fri och självständig

Under rådslaget på Dramacenter i Göteborg diskuterades bland annat arbetsförmedlingen i Sverige kontra andra länders system. Att komma till arbetsförmedlingen kan kännas ungefär som att "få en spark i magen" menade någon. Många av ungdomarna menade att de inte förväntade sig få någon hjälp av förmedlarna, och någon trodde inte heller att företagen ha-

de stor nytta av arbetsförmedlingen. En tjej som bott i Skottland berättade om "Job's center", en alternativ arbetsförmedling med mindre byråkrati och mer handlingsorienterat upplägg.

Utbildning i skolan har ju alla erfarenhet av och det finns många uppfattningar om hur utbildning bör se ut i framtiden och vad som varit dåligt tidigare. I grundskolan är det ofta så att vissa människor inte är duktiga på något som anses viktigt där och därför hamnar de utanför. Det borde byggas in moment i utbildningen som hjälper blyga personer, och ämnen som konflikthantering och känslökunskap borde komma upp på schemat. Det är för sent att börja lära sig dessa ämnen i gymnasiet, de borde vara obligatoriska redan på dagis. Speciellt viktigt kan detta vara för små barn som har jobbiga hemförhållanden.

Ämnen som lär en livet efterfrågas. Mer praktiskt orienterade ämnen. Det är för många fack som unga människor stoppas in i, som att de som går naturvetenskapligt program är elitmänniskor. De som inte orkar med för mycket studier går nu inte alls på gymnasiet, sedan alla linjer ska vara 3 år. Flera av dem som är med i samtalet tycker att gymnasiet var bortkastad tid, att det inte passade dem, men att de tvingades in trots att det inte var användbart. Komvux är bra säger Mia, och någon annan håller med, men säger att "ingen berättade det för mig då." Alla tutas i att man måste konkurrera på den framtida arbetsmarknaden, alla tävlar i skolan och nästan ingen har uppmuntrat samarbete. Detta är ett beteende som följer med ungdomar till universitet och högskolor. Inom kår- och nationsliv hjälps man åt, men inom studierna är det de vassa armbågarna som gäller.

Hinder i samhället

De hinder som unga människor stöter på är av många olika sorter. Det rör sig om rasism och problemen att få ett jobb när man har ett annorlunda efternamn, förutfattade meningar om ungdomar, ointresse för kultur och konst (som kan verka som en begränsning om man själv sysslar med teater) eller krångliga regler för små företag. Vissa upplever religion som ett hinder för mänskligheten. Strävan efter ett homogent samhälle där ungdom och skönhet dyrkas upplevs som problematiskt. Någon bekymrar sig för den hårda konkurrensen som råder på arbetsmarknaden och de vassa armbågar som krävs för att ta sig fram. Bristen på engagemang kan sätta käppar i hjulet för unga människor. Besvärliga regler på arbetsmarknaden gör det svårare för en ung arbetslös. Trots dessa och många andra hinder som radades upp verkar många unga tycka att de verkliga problemen ligger hos individen, att allt går om man själv vill.

Relationer betyder allt mer ...

Relationer var ett populärt ämne under dagen och vi valde faktiskt att presentera oss för varandra genom våra relationer istället för att berätta om

utbildning och arbete vilket nog är vanligare. Många unga människor har krångliga relationer till föräldrar och vänner. Att detta nu uppmärksammas av dem själva behöver inte betyda att detta blivit ett större problem än tidigare, utan ska kanske bara ses som ett sundhetstecken, att ungdomar faktiskt ser över sina relationer och vågar ifrågasätta dem. Många på rådslaget kunde berätta om föräldrar som inte var intresserade av hur deras barn mådde, eller föräldrar som försöker styra sina barns liv. Samtidigt kunde många också berätta om väldigt bra förhållanden till sina föräldrar, framförallt tjejerna verkade ha bra relationer till sina mammor.

"I och med att vi nu går in i ett nytt slags samhälle där relationer betyder allt mer tror många att kvinnorna är vinnarna på framtidens arbetsmarknad."

Hur mår vi egentligen?

Vilka kan hindren vara hos oss själva, varför känner vi oss ofta stressade trots att det mesta tar mindre tid nu än tidigare? Bristen på tid ligger oftast hos en själv, men upplevs likafullt som ett stort hinder, samtidigt som stress, otålighet och bristen på långsiktighet är saker som många nämner som hinder i deras strävan efter att nå sina mål. Många känner att samhället inte vill tillåta människor att vara för udda, att man säger "Vet din plats." Någon menar att bristen på lyhördhet i omgivningen gör det svårt att vara ödmjuk.

Reflektioner från rådslaget

Deltagargruppen i Göteborg var lite speciell såtillvida att alla hade samma yrkesinriktning. Att de medverkande efterlyste större satsningar på kulturen är därför kanske inte speciellt förvånande.

Att teaterintresserade ungdomar hyste ett ovanligt stort intresse för relationer var dock inte lika givet. Samtalen om förhållandet till ens föräldrar visar tydligt att det är svårt att generalisera över gruppen "ungdomar". Många kände sig missnöjda med relationen till en eller båda föräldrarna, men lika många sade sig ha mamma eller pappa som sin kanske bästa relation överhuvudtaget. Samma sak gäller de hinder som deltagarna kände fanns för att nå sina mål.

Några på grund av yttre omständigheter som myndigheter, regler, attityder från omgivning och så vidare, men de flesta trodde att begränsningarna fanns inombords.

Vi från eXcalibur som genomförde detta rådslag var: Janne Nilsson, Akrobaten, Johan Gunnars, Blueberry Consulting och Jens Fylkner, Antenn.

Datorteket i Klippan

Brevet till Persson

"Ge oss ungdomar möjlighet att själva skaffa praktikplats första gången vi kommer in på arbetsförmedlingen och att de betalar för denna istället för att man får gå en massa utbildningar som får en att känna sig maktlös och som dessutom kostar en massa pengar."

"I och med att man gör ett eget val utsätter man sig också för en stor risk. Vad är det som säger att bara för att jag går en utbildning ska jag få ett jobb? Samtidigt drar jag på mig lån och det dröjer ännu längre tid innan jag kan börja få en egen inkomst."

"Man tänker ofta att min röst spelar ingen roll."

Kan jag själv välja vad jag vill göra med mitt liv?

Ordet återvändsgränd kan användas för att känneteckna vad många av de ungdomar som går på Klippans datortek känner inför samhällets åtgärder för att få in dem på arbetsmarknaden.

Klippans kommun har cirka 8 000 invånare och ligger i nordvästra Skåne. Arbetslösheten är hög, speciellt hos ungdomar, och de sociala problemen är stora. Kommunen har under de senaste åren drabbats av flera mord, och rasismen i Klippan är något de lokala politikerna kämpar för att komma till rätta med.

Jobbet är nyckeln

Uppfattningarna var olika kring frågan om vilket jobb som helst är bättre än ingen sysselsättning alls. Jobb är i sig kanske själva nyckeln till välbefinnande för många ungdomar, att slippa oroa sig för att skaffa ett arbete. Har de bara ett jobb växer självkänslan och självförtroendet och då går allt mycket lättare.

När människor gått utan arbete en längre tid sprider sig känslan att det är hopplöst, att det offentligas insatser bara är ett spel för gallerierna. Man går ofta i tankar om att det skulle vara kul att starta eget, men *"Reglerna för starta-eget bidrag är för hårda"*.

Maskinerna tar över och människor blir allt mindre användbara är också en känsla som infinner sig. Ett förslag till lösning som kom fram var att *"Förtidspensionera alla 50-åringar som vill och ge deras jobb till unga människor"*.

"Arbetsförmedlingen borde göra mer för att locka fram individens drivkrafter, att få den enskilde att själv vilja ta sig ur sin situation."

Utbildning = pengar?

Av dem som medverkade i rådsrådet hade de flesta praktisk gymnasiekompetens och någon hade studerat eftergymnasialt.

Deltagarna tyckte att utbildning var någonting man har papper på, mer än en genuin kunskap man besitter.

"Det är ofta utbildning som gäller för att få jobb."

Samtidigt så var tanken på att utbilda sig vid högskolan främmande:

"Vad är det som säger att bara för att jag går en utbildning ska jag få ett jobb? Samtidigt drar jag på mig lån och det dröjer ännu längre tid innan jag kan börja få en egen inkomst" .

Trots att framåtanda och erfarenhet är väl så viktiga egenskaper som utbildning när man söker jobb så är erfarenhet svårt att få då man inte kommer in på arbetsplatserna, och därmed blir utbildning den absolut tyngst vägande faktorn vid en eventuell anställning.

"Ge oss ungdomar möjlighet att själva skaffa praktikplats första gången vi kommer in på arbetsförmedlingen och att de betalar för denna istället för att man får gå en massa utbildningar som får en att känna sig maktlös och som dessutom kostar en massa pengar."

Behovet av formell kompetens skulle alltså kunna bli mindre om fler människor ges möjlighet att få praktisk erfarenhet av riktiga jobb.

"Lönen ska vara anpassad till jobbet, inte till utbildningen."

De kriterier som nu används för att avgöra vem som ska få gå en utbildning grundas på vilken inlärningsförmåga man har, och detta känns inte rättvist. Alla borde ha samma chans oavsett studiemetod.

Utveckling viktigare än utbildning

Utveckling är lika viktigt som utbildning, och dessa behöver inte gå hand i hand. Det är upplevelser som leder till utveckling, och det måste vara lika viktigt för en arbetsgivare att de anställda är mogna mentalt som att de har

"rätt" betyg. Det skulle vara bra med ett betygssystem där även praktisk och personlig utveckling räknas in.

Makt och inflytande

"Man tänker ofta att min röst spelar ingen roll." Den känslan som finns hos många på Datorteket i Klippan är att de stora frågorna är nästan omöjliga att påverka, och de små är inte mycket lättare de heller.

"De få tillfällen vi har möjlighet att påverka är när vi röstar, demonstrerar och visar på fakta som strider mot politikernas beslut."

Misstroendet är stort mot myndigheter, institutioner och offentliga personer på både lokal och nationell nivå.

"Visst är det väl så att vi har val att göra vad vi själva vill med våra liv, men i så fall måste det ske inifrån systemet och på dess villkor."

"Vi tror att politikerna tänker mest på sig själva, de vet nog inte hur vi har det och de vågar inte gå för nära inpå för att upptäcka verkligheten."

Livskvalitet

Diskussionen kring livskvalitet växte mycket ihop med jobb och den trygghet som dessa skapar. Trots att många av de som medverkade i rådslaget på Datorteket inte hade speciellt god privatekonomi, verkade solidariteten med de som har det sämre ställt stor.

"De flesta av oss har det rätt bra i dag, även om vi skulle behöva mer pengar. Det känns desto viktigare att bry sig om de som ingenting har, uteliggare."

För en tjej var det så att;

"Det är viktigare att de hemlösa för ett hem än att jag får ett jobb."

Leva på egen hand

Livskvalitet är också att känna sig oberoende av sina föräldrar, att veta att man kan klara sig själv utan stöd av vare sig dem eller staten. Något annat som höjer livskvaliteten är möjligheten att bege sig utanför sin vardag, att ta avbrott från den grå verkligheten. Detta är inte möjligt i dag, på grund

av att de ekonomiska möjligheterna är begränsade för dem som inte har ett jobb.

Rådslag på Trampolin i Stockholm

Brevet till Persson

"Väck ungdomarnas intresse genom att komma ner till verkligheten."

"Jag vill skapa personliga möten mellan ungdomar och politiker."

"Vi lever i en fantastisk tid. Vi lever i en svår tid. Hur mycket är det som skiljer vår närmaste framtid från att bli positiv och ljus istället för mörk och dystert? Förmodligen ganska lite."

Om rådslaget på Trampolin

Syftet med rådslagen är ju att ta reda på vad unga människor tycker och tänker i olika frågor och vi på eXcalibur har funderat mycket på hur vi bäst lyfter fram de åsikter som kommer upp på rådslagen utan att själv färga dessa med våra egna värderingar. Givetvis är det omöjligt att helt lyfta ut oss ur bilden, men på Trampolin prövade vi en metod som gick ut på att de medverkande själva till stor del stod för dokumentationen, och därför så är en stor del av de texter som följer rena citat. Vi tycker att dessa meningar och citat säger en hel del om deras tankar.

*"Jag är så trött på att alltid behöva komma någon vart"
(sagt syftat på fortsatt formell utbildning)*

"Man måste utbilda sig, men alla kurser känns så främmande."

"Jag vill att jobbet ska vara utbildningen" (istället för att utbilda sig till ett jobb).

"Betygssystemet är åt helvete. Jag sitter på kunskaper som svenska skolsystemet inte kan mäta. Jag känner mig värdelös när jag inte passar in i deras fack."

"Allmänbildning behövs inte hos alla. Man kan hjälpas åt med varandras kunskaper."

"Utbildning stoppar min kreativitet."

"Lärare måste göra det bästa av lektionerna utifrån det sjuka skolsystem Sverige har."

"Lärare och politiker måste ge en realistisk bild av samhället. Eleverna måste komma till insikt med att alla inte kan bli journalister eller jobba inom mediabranschen."

"Det svenska skolsystemet måste vara öppet för signaler från näringsliv, samhället och speciellt ungdomar."

"För våra förfäder var korvstoppning ett mått på kunskaper."

"Stora klasser, för få lärare att ta hand om eleverna. Du blir inte sedd. Alla elever får inte chansen att bli sedda. Skolan är styrd av fördomar och tradition."

Lärlingsjobb

Arbete kombinerat med teori så att man inte tappar verklighetsförankringen med arbetsmarknaden. En annan fördel är att man får pröva på jobbet för att se om man passar och om man gillar det. Följ polishögskolans exempel och ha 1:a året teori, 2:a året praktik och 3:e året teori. Många högskoleutbildningar är så intensiva att man inte kommer i kontakt med arbetsmarknaden under 4-5 år, vilket är negativt.

Företag på gymnasiet

Låt eleverna skapa mindre företag och därmed lära sig praktisk bokföring, företagsmetod och arbetsrelaterade faktiska projekt. Under sista året kunde eleven, istället för att ex-jobb, göra en undersökning av en bransch och bygga upp en kontakt med ett företag som har med ämnet att göra.

"Jobbiga jobb är ett nödvändigt ont för att tjäna pengar, fort få ihop pengar, så att man kan göra något roligt på fritiden."

Så säger en av deltagarna i eXcaliburs rådslag på Trampolin och det kännetecknar kanske en av två grundinställningar: antingen är jobbet en bissyssla som krävs för att trygga ekonomin medan man lever för sin fritid, eller så är arbetet det man lever för. Dock anser de att:

"För att kunna starta något är ekonomin en bisak, engagemanget är det viktigaste."

Vuxen - När?

Förr i tiden började man arbeta vid gården när man var 15-16 år och då ansågs man vuxen, nu går många ungdomar som är 25-26 år utan arbete och klassificeras inte heller som vuxna, trots att de i det gamla bondesamhället gott och väl hade den ålder, erfarenhet och utbildning som krävdes för att kallas vuxen.

Varför jobbar vi?

En annan diskussion som kom upp gällde varför människor jobbar, om man bortser från de ekonomiska aspekterna. Någon menade att västerländska människor blir nervösa av att inte ha något att göra, att man måste jobba för att vara något och att detta skilde ungdomar från deras föräldrar.

Makt och inflytande

"Måste jag gå med i ett ungdomsförbund för att kunna möta och påverka politiker?"

Problem: Byråkratin. Att man hindras genom allt pappersarbete och alla regler. Du har en idé, men kan inte få utlopp för den.

"Jag skulle vilja möta en eller helst flera politiker på ett mer mänskligt sätt istället för byråkratisk."

Lösning: Jag bildar mitt eget nätverk av personer som kan hjälpa mig. Börjar jag med min närmiljö lär jag mig att påverka, bilda nätverk och jobba i projekt.

"Jag har större makt att påverka och genomföra mina idéer när jag jobbar i form av projektarbete."

Ungdomar i dag tycker att det tar för lång tid att påverka i ett parti. Det är lättare att påverka genom media och lokalpolitiskt. Allt beror på kraft och vilja hos var och en. Ungdomar vill inte köpa hela paketet i ett parti utan bara det de är intresserade av och de frågar de vill påverka, inte svära någon ed och sedan köpa allt de säger.

"Väck ungdomarnas intresse genom att komma ner till verkligheten."

Skapa det genom fler möten, kurser och så vidare. mellan politiker, arbetslösa och näringslivspampar. Så att dessa får se vår vardag.

"Jag vill skapa personliga möten mellan ungdomar och politiker."

Få fram mänskligheten mellan politiker och oss. Ta bort fördomarna emellan oss!

Mera, mera ...

Under dagen kom vi att prata en hel del om hur dessa ungdomar såg på samhället, dess institutioner och dess politiker, men också på hur andra såg på ungdomarna. Många menade att de hade lite förståelse för politiker och andra myndighetspersoner, men insåg också att det troligtvis berodde på okunskap.

Deltagarna ville lära sig mer om de villkor som politiker jobbar under, och samtidigt ge politikerna en chans att lära sig mer om dem själva. Vi lovade därför att vi skulle göra vad vi kunde för att arrangera ett möte mellan några av medlemmarna i ungdomspolitiska kommittén och några av ungdomarna på Trampolin och tror att detta skulle förbättra kunskapen och respekten grupperna emellan.

Agera nu!

Problem: Många lever i strävan efter en falsk livskvalitet som presenteras i filmer och i reklam. Det är en artificiell kvalitet. Människor blir mediaskadade.

Lösning: Man måste lära känna sig själv, öka självförtroendet. Mentorer behövs tidigt i livet - dra inte in på fritidsgårdarna. Allt måste bli mer småskaligt. I dag fattas besluten långt ifrån oss, på EU-nivå. Vi måste se till att sluta fundera över vad som är bäst för alla parter, utan köra på efter vad som känns rätt, men vi måste agera nu! Inget mer väntande.

Problem: Segregerat samhälle.

Lösning: Makthavarna måste agera för att integrera. Man kunde lotta ut något liknande greencards i invandrarområdena, så att de kan få tillgång till lägenheter i fina områden. Utbytesprogram i skolan mellan olika områden. Många invandrare behöver hitta förebilder inom sin egen kultur, för att se att man kan nå framgång i Sverige.

Reflektion från rådslaget

Gruppen på Trampolin andades en försiktig optimism om framtiden, vilket vi till viss del tror beror på att många av de medverkande var aktiva i ett projekt på Trampolin som heter Batteri.

Deras uppdrag var att föreslå förändringar och förbättringar av Trampolin som organisation och mötesplats och detta gjorde sannolikt att dessa ungdomar kände att de faktiskt kunde påverka sin egen vardag.

Diskussionerna hamnade ofta på djupa plan, där kvantfysiska lagar och historiska argument användes för att förklara resonemang. I samtalen om vad arbete betyder sades till exempel att "det är ett arbete att vara människa", vilket vid första åtanke kan låta lite banalt, men satt i sitt sammanhang visar det hur komplexa frågorna var.

"Vi svenskar måste säga ifrån mot tysta rasister."

"Betygssystemet är åt helvete. Jag sitter på kunskaper som svenska skolsystemet inte kan mäta. Jag känner mig värdelös när jag inte passar in i deras fack."

Kulturproducenterna i Visby

Brevet till Persson

"I Sverige ger vi inte bidrag så mycket som vi skapar dem."

"Det är ingen kris, det är EU-anpassning."

"Varför är ni här för att ta reda på vad vi vill att politikerna skall göra för oss, varför låter de oss inte bara göra det själva???"

"Politikerna vill ha EU för att slippa ansvaret, men samtidigt behålla lönerna och makten."

"Är detta med Rådslag ett sätt för politikerna att försöka kontrollera oss?"

"Ta makten dit den hör hemma, till gräsrotsnivå."

Individuell inre makt

Att delegera sin makt är att ge bort sitt ansvar. Det kom under rådslaget upp att makt kan ses ur tre olika perspektiv.

Hur jag ser på och kontrollerar mig själv. Att kunna läka de sår som livet ger, helst parallellt med att skadan uppstår. Detta är den makt som är den viktigaste - har jag inte koll på och lever i samråd med min egna ambitioner och mål, kommer jag förmodligen aldrig att gå vidare utanför mitt eget skal ut i världen. Det är när jag inte har tro på mig själv som jag delegerar min egen makt till någon annan, varken jag vill eller inte.

Individuell extern makt

Den makt jag har i mina relationer till mina medmänniskor, som jag kan bruka för gott eller ont. Makt i denna bemärkelse medför ett enormt ansvar, både i professionella och privata relationer. Det är att detta ansvar ofta missbrukas som gör att människor inte vågar bryta igenom sina egna begränsningar - de tillåts inte!

Samhällelig makt

Den makt som ligger och pyr runt om i samhället, dels den formella som förankras hos politiker och institutioner, dels den informella som infinner sig i form av ett afrodisiak i medborgarnas sinnen. Den första av dessa två är visserligen ett förtroendeuppdrag som tillsätts av folket via röstning, dock är förtroendet för denna grupp, politikerna, mycket svagt. Vi känner inte att de sköter sitt jobb och agerar som vår förlängda arm i de stora frågorna som vårt samhälle för tillfället brottas med. Den andra av dessa två är en kvarsittande igel som biter sig fast, mer av tradition än av någonting annat.

Hur gå till väga?

Med politikerna och de institutioner de har byggt upp finns varken kraft, ork eller ambition att göra någonting åt. Att bryta mot den landsomspännande åkomman "Jante-lagen", måste detta börja på det individuella planet, att var och en själv tar upp de begränsningar som lagts på dem från sina medmänniskor och sedan att bryta mot dessa.

Livskvalité

Är det goda i livet, helhetssyn utifrån mig själv som individ på hur jag mår och trivs med mig själv och min omgivning.

Förslag på hur livskvalitén kan befastas i samhället:

Omfördela resurserna som samhället har, bland annat genom att satsa mer på barnen redan i tidig ålder.

"Lär barn vad relationer är, om olikheter och olika perspektiv."

Kunskapsspridning om ursprung och tillhörighet, för att öka förståelsen för "udda" barn och deras situation.

Ge dem möjlighet till självinsikt redan i tidig ålder, så att de på ett tidigt stadium får koll på sig själv och vad de har för ambitioner.

Satsa på ett globalt samarbete länder emellan, då vi alla måste vara med om att gå denna osäkra framtid tillmötes tillsammans.

Gör det praktiskt möjligt för människor att samverka lokalt genom självstyre; socken och grannsamverkan som egenmäktigt beslutar om hur de vill ha de på sin ort/inom sitt område. Vid en utvidgad verksamhet

skulle detta göra kommunpolitiker överflödiga, då grupperna själva tar beslut om det som direkt berör dem på mikronivå.

Dela ut Medborgarlöner. Det uppfattas som positivt att få något av det land man bor i just genom att få lön som medborgare. Samtidigt slipper man mycket bidragskarusellen & den administrativa sidan av den.

Omdefiniera termen "arbete", då dagens och framtidens arbete ser annorlunda ut än dagens.

Låt döden bli en del av vardagen. Skyffla inte undan gamla på hem utan låt dem vara en del av samhället och livet!

Möjlighet att påverka

Den grupp som behandlade denna fråga formulerade det så här:

"Varför är ni här för att ta reda på vad vi vill att politikerna skall göra för oss, varför låter de oss inte bara göra det själva???"

Försörjning & Utbildning/utveckling kändes inte lika aktuella att diskutera på de 4 timmar vi hade till förfogande, så dialogen handlade mest om de ämnen som benämnts ovan.

Fler citat från dagen ...

"Det är ingen kris, det är EU-anpassning.

"Ta makten dit den hör hemma, till gräsrotsnivå."

"I Sverige ger vi inte bidrag så mycket som vi skapar dem."

"Är detta med Rådslag ett sätt för politikerna att försöka kontrollera oss?"

"Det är upp till mig själv att göra något av mitt liv. Jag kan inte sitta ner och förvänta mig att någon annan skall fixa det åt mig"

Rådslaget i Lysekil

Vi genomförde under första veckan av december några rådslag. Rådslag har gjorts tillsammans med gymnasieskolans individuella program, ungdomar i kommunal ungdomspraktik och inom kommunens tre fritidsgårdar. Angående fritidsgårdarna redovisas "Löken" för sig.

Fri och självständig

Självklart med åtgärder. Sänk pensionsåldern. Sabbatsår för heltidsanställda. Utvidgad rätt till ungdomspraktik. Stoppa extraarbete och övertidsarbete för anställda. Garanterad ungdomslön. Särskilda ungdomslån för eget företagande.

Vem bestämmer

Större omfattning av lämplighetstester vid intagning till eftergymnasial utbildning. Högre studiebidrag. Begränsad ekonomi ger begränsad självständighet. Ungdomslön.

Makt, inflytande och representation

Kvotera antalet ungdomar i politiken. Kommunalt ungdomsråd. Flera råd beroende på intresse. Ökat elevinflytande i skolan.

Vem lyssnar

Man måste vara många och tjata tillsammans. Ungdomsråd kanske.

Egna kommentarer

Resultatet av rapporten verkligen värkte fram i en ovanlig samtalsform. Rådslagen var ej förberedda, inga "ledtrådar" gavs och ungdomarna var ovana vid frågeställningarna. I några av grupperna var ungdomarna också okända med varandra.

Min reaktion efter rådslagen var den förmedlade känslan av relativ hopplöshet, dystra framtidsperspektiv och politikerförakt. Att den aktuella situationen är "naturlagsbunden" befriad från politiska orsaker och därmed utan politiskt ansvar eller möjlig att påverka.

Det som förmodligen gav det dystra resultatet var att grupperna som genomförde rådslagen tillhör de grupper som drabbas av samhällsförändringarna. De utanför ordinarie arbetsmarknad eller ordinarie gymnasieskola. I och för sig är det ju dom som borde reagera.

Det som ändå känns rätt bra var att deltagarna efterhand tyckte att det var rätt roligt att diskutera. Att få, bedöma och ge förslag vilket ger att det är angeläget att försöka utforma en eller fler nivåer för lokalt ungdomsinflytande.

Med vänlig hälsning, Thomas Rydén, Socialkontoret i Lysekil.

Musik men kulturföreningen i Järfälla

Grupp 1

Fri och självständig

Det här med prao-perioder. Det är så himla orättvist att man praoar i två veckor eller mer du sliter verkligen men får ingenting för det. Man jobbar ju precis som alla andra, dagarna är så otroligt långa, jag tycker man kan få en symbolisk summa om man praoar.

Det borde finnas mer jobb för ungdomar som kommer från gymnasiet, så att dom kan börja jobba, så att de får pengar att försörja sig med och i helhet ha någonting att göra. Fast om det är möjligt att man får praktisera på ett jobb och man kan gå som lärling, med lärlings lön.

Makt, inflytande och representation

Man kan fråga kommunen om det finns möjligheter att man kan sätta ut tomma bostäder som ungdomsbostäder men med lite lägre hyra.

Men också att det finns hjälp att få om man har problem med ekonomin. Varför vi behöver detta är för att vi kan känna oss självständiga men också har problem hemma.

Ungdomar borde vara med när man bestämmer om sådana saker som bostäder för ungdomar. Till exempel kan de vara med som en egen grupp som planerar med kommunen hur bostäderna ska se ut, vad som behövs. Vi behöver definitivt förutom bostäder för ungdomar, platser där vi kan vara också. Det finns så lite. OK det finns fritidsgårdar men det kan ju inte gymnasieelever ha nytta av. Man är helt enkelt för stor för fritidsgårdar men för liten för restauranger som ordnar discon. Det vi helst vill ha är flera lokaler som till exempel discon, fester, kaféer som anordnas utan skolor, föreningslivet, fritid samt närpolis i Järfälla och som ska ligga centralt.

Vem lyssnar

Vad vi nu vill få fram är en grupp som består utan ungdomar som kan föra ungdomarnas krav, så att deras talan inte bara försvinner i papperskorgen utan tar itu med det. Det är fel att medelålders kvinnor/män bestämmer hur vi vill ha det och hur vi känner oss, det kan ju inte vara helt omöjligt.

Sara Zamandegleu

Grupp 2

Fri och självständig

De som kommer ut från gymnasierna, färdigutbildade borde kunna gå som lärlingar hos till exempel företag, under lärlingslön. För att göra det lättare att kunna ta in ungdomar på företag borde man sänka arbetsgivaravgiften. Man blir ju trots allt mer självständig om man har ett jobb, något att göra.

Om lärlingsplatser inte går att införa borde man kunna införa praktikplatser med till exempel studiebidrag.

Vem bestämmer

För att i dag ens ha en chans att komma in på arbetsmarknaden, borde man ha gått ut gymnasiet med bra betyg. Grundskolan är ju obligatorisk, vilket är bra. Det är många som inte ens går i skolan så länge. Samtidigt är det bra att gymnasieskolorna är på eget bevåg det gör att man tar mer ansvar.

Makt, inflytande och representation

Att åldersgränsen för att rösta är 18 år är bra, då har man hunnit lärt sig lite om politik och ansvar. Ungdomar är bra representerade i politiken, men det skulle kunna hända ännu mera. Till exempel genom på detta sätt att sätta ihop ungdomars tyckande i en bok för att skicka den till regeringen. Ungdomar är underrepresenterade i till exempel hyresgästföreningar - det är väldigt svårt att som ungdom få tag på bostad. Man kan kolla runt i kommunen på tomma bostäder som kan bli ungdomsbostäder. Varför vi behöver ungdomsbostäder är för att ungdomar inte har mycket pengar. Regeringen - kommun skulle även kunna bygga upp höghus där det blir ungdomsbostäder. Med ungdomsbostäder menas att det inte behöver vara vitvaror, som badkar, frys-fläkt, kyl, skåpluckor med mera. Det som kan vara som standard är diskbänk, spis/ugn. Alla de föregående vitvarorna höjer ju bara hyran - och man kan ordna dem själv.

För att kunna påverka så borde man ordna en grupp ungdomar i kommunen, som är med för att påverka bostadspolitiken.

Att inrätta lokala styrelser på gymnasieskolorna kan vara en bra idé. Och att sedan kunna få deras idéer sammansatt med andra skolors idéer i ett häfte som skickas till regeringen. Där det blir uppläst och inte bara blir samlade i en hög sedan landar i papperskorgen.

Vem lyssnar?

Det är inte många som lyssnar direkt till ungdomar, så för att göra sig hörd, så måste man vara en stor grupp som talar. Eller att man vänder sig till folk som arbetar med ungdomar, till exempel fritidspersonal på högstadie- eller gymnasieskolor. Då kan de föra fram det så kallade budskapet.

Hur ska jag räcka till?

Man borde som i punkt 3, inrätta lokala styrelser, så vi ungdomar har mer att tycka till om. Utan att känna att våra idéer hamnar i papperskorgen.

Man borde inrätta mer hälsoskolor, även i gymnasiet, det behövs!!!

Eleverna skulle bemöta och bli bemötta med gladare ansikten, vilket bara det underlättar en dag i skolan.

Tack på förhand. Jennifer Swedenborg och Jocke Jonsson.

Glad Musik Förening i Bålsta

Rapport 1.

- Vi vill ha : Ungdomsminister
- Vi vill ha: Lagändring: Ungdomarnas fritidssysselsättning skall garanteras med lag. Kommunerna skall vara tvungna, att ha fritidsgårdar och ungdomskaféer för ungdomar från 13 år. De är lika viktiga som dagis, fritids och skola.
- Vi vill ha: Ungdomsombudsman i varje kommun, som skall se till ungdomarnas intressen.
- Vi vill ha: Jämställdhet.

Det skall finnas direkt kommunikation till ungdomar i skolorna. Varje kommun skall ha ett Ungdomens Hus, med service för ungdomarna: café, fritidsaktiviteter, ungdomsmottagning och så vidare.

För att kunna vara självständig, måste man kunna ta hand om sig själv och göra sina egna beslut.

Information behövs redan från dagis om viktiga saker i samhället.

Ungdomspraktikplatser och självständigt praktiserande i egna föreningar och Ungdomens Hus. Alla företag borde ge möjlighet till praktiserande ungdomar. Inte bara städning och springpojkejobb. Gesällanställning är också bra. Att starta eget på prov = under ett år sköta ett företag, från början till slut, som underentreprenad till ett pappaföretag eller som försöksverksamhet till arbetsförmedlingen.

Det finns så mycket arbete ute i samhället. Alla ungdomar borde vara tvungna, att ha samhällstjänst med barn, äldre och sjuka minst ett års tid.

Bålsta 1997 01 20

Roland Axelsson, Västerås stad - Politikergruppen

Hur kan man ta bort skolan ur ungdomarnas sysselsättning. Skolan är ju verklighet för personer upp i 25-års ålder. Fri och självständig är ju att kunna välja utbildning om man vill utbilda sig. Vad betyder betygen? I dag går arbetsgivare mer på personlighet och uttrycksförmåga. Betygen styr mer utbildningsmöjligheterna. Det som krävs i dag är 3-årigt gymnasium och högskola.

Arbetslösheten är ett hinder, utan egen ekonomi kan man inte leva i frihet och välja själv.

Utveckling av utbildningen är viktig. Har det gått inflation i utbildningskravet. Kommer detta att leda till en grundutbildning på högskolenivå om några år. Kompetensutveckling måste komma in i företagen i större utsträckning. Gör en bättre skola så att alla har möjlighet till en stabil grund.

Vad släpps till ungdomar att bestämma. Hur skall man som vuxen ungdom kunna ta ansvar när ungdomar och barn inte får möjlighet att ta ansvar i unga år. Till exempel låt barnen sköta verksamheten på fritidsgården så att dom ser resultat av beslut. Barn kan mer än vi törs släppa till. Det får inte vara någon skendemokrati utan det skall vara "riktiga" beslut. Vad pratar vi om, dela in ungdomar i en kategori som betyder att högskolestudenten skall tycka och tänka som killen på soffan med bakåtvänd keps. Är det inte individer i samhället vi pratar om? Och med det hierarkiska samhället som vi är skolade i blir det lite komiskt att prata om ungdomar och deras inflytande även de ingår i hierarkin, hela samhället måste tänka om, eller ska vi det?

Vad är fri och självständig? Det betyder ju så olika för olika individer. Det som är friheten för en person, betyder otrygghet för en annan.

Förslag

- Lag på att alla ska ha sysselsättning. Ta bort alla bidrag. Hellre ungdomslön - för att bland annat vara med från början i samhället. Ingen lön utan motprestation.
- Tyvärr styr ekonomin det mesta. Måste alla ha egen budget? Vi talar om samma pengar. Mera samordning gäller över hela linjen.
- Industriskolor - var bra. Arbeten finns. Yrkesarbetare arbetslösa, men arbete utförs av andra som vi inte kan vara utan. På grund av anställningsstopp kommer inga ungdomar in.
- Satsa på 30-åringar istället för +55-orna vad gäller arbete. Viktigt att de yngre får gott självförtroende. Generell lösning: erbjuda alla över 55 år delpension el. garantipension. 6-timmars arbetsdag positivt om det på sikt kan blir fler jobb. Leder till ett större ideellt engagemang.

- Ge mer utbildning till de som är över 30 år som verkligen vill ha mer kompetensutbildning och samtidigt ta in ungdomarna som är mellan 20 - 30 år.
- Locka ungdomarna att bli mer politiskt aktiva.
- Föreningar en bra grund för att få sin röst hörd.
- Vi tror att "ungdomsråd" är bra.
- Ge ungdomar större ansvar! Inte få allt serverat.

Situationen för unga

- I och med hur det ser ut i samhället nu skjuts allting upp i åldrarna till exempel: tvingas bo hemma, ungdomspraktikplats och inget arbete
- Bristfälligt på arbetsförmedlingen i bemötandet av ungdomarna. Kurs på kurs - tappar tron på sig själv. Lärlingsjobb/praktikantjobb även för omotiverade studenter.
- Är det så att vi som nu har arbetslösa människor måste vi ändra vår syn på vad arbete är.
- Kraftigare styrning av de som går på individuella programmet.
- Titta på hur hela grundskolan bedrivs.
- Hur många partier har egentligen ungdomspolitik? Får de vara med i processen? Alla vill ha ungdomsinflytande - men fungerar det i praktiken eller är det bara så att det är bra att ha på papper. Måste tillmötesgå dem - ge dem ett svar.
- Finns det någon ungdomsombudsman?
- De som hade tid att lyssna, skolvärdinnor/kuratorer, har tagits bort.

Lösningförslag

- 6 timmars arbetsdag.
- Skolsystemet är fel

Sobelhusets Rådslag

Fri och självständig

Är man ungdom för att skolas till vuxen eller har ungdomar ett egenvärde? Det pratas ofta om ungdomskultur och att man som äldre inte förstår sig på ungdomskulturen, men är det inte så att man tar med sig sin kultur in i vuxenlivet. De som är unga i dag kommer ju inte att börja lyssna på Elvis eller dansband i 30-års åldern. Ska vi inte införa begreppet generationskultur istället?

Vad är det vuxenpoäng på? Mindre beroende av föräldrar, ansvar för annans liv, att stå för sina handlingar.

Att kunna försörja sig själv är viktigt för att känna sej självständig, många vill inte leva på bidrag. Glad att få ett jobb, behåller det även om man blir utnyttjad. Arbetsgivarna utnyttjar ungdomar på grund av arbetslösheten: Dåligt betalt, provanställningar, "kommunala" sommarjobb (det vill säga att kommunen betalar och arbetsgivaren får gratis arbetskraft) och svartjobb. Man tar in ungdomar för skit-jobb eller påhittade jobb.

Att flytta hemifrån

- Det vill jag göra när jag har råd.
- Det har jag redan gjort för mina föräldrar hjälper mej med hyran.
- Det behöver jag inte göra för jag ha egen ingång och mina föräldrar respekterar mej och mitt område.

Samhället sätter upp gränser som det är svårt att ta sig över. Arbetsförmedlingen hjälper dej inte förrän du gått minst tolv år i skolan. Det är lätt att man blir en boll som studsar runt i olika åtgärdsinstanser, utan att man har något att säga till om det.

Skola och självständighet

- Att vara för styrd i skolan bidrar inte till utveckling av självständighet. Skolan ger inga bra förberedelser inför livet.
- Det är inte bra att olika ämnen värderas olika. För en konstnärlig själ är estetämnen lika viktiga som matte är för en naturare. Det borde skolan uppmuntra inte nedvärdera!
- Det är viktigt med en smidig övergång från högstadiet till gymnasiet. Kan man när man går i nian verkligen bestämma sig för sitt framtida yrke? Många blir stressade av att välja program, det känns som om hela ens framtid hänger på det valet man gör.
- Det blir ett stort glapp mellan nian och gymnasiet när det gäller att självständigt ta ansvar för sina studier.

- Att få ta del i bestämmandet när det gäller olika kurser i skolan är viktigt, trots det möter man hårt motstånd när man försöker göra sig hörd. Rektorer och lärare vill bestämma och vill ofta att det ska vara som det alltid har varit. Hur ska de unga få mer inflytande i skolan?
- Genom ett skolråd? Genom att utse representanter från alla klasser som får ta del av förslag på ändringar, vidarebefordra förslagen till sina klasser och vara med vid beslutet?

Arbetslös idag...

Tråkigt. De åtgärder som finns i dag är inte bra. Svårt att vara självständig utan pengar. Svårt att utvecklas när man inte själv får välja "åtgärd". Åtgärderna leder ju inte heller till att man får jobb, inte ens till att man får det lättare att få ett arbete. Många tycker dock att det är bättre att ha en arbetslöshetsåtgärd än att gå hemma. Skillnaden i att en del ungdomar får arbeten är KONTAKTER.

- Istället för åtgärder borde individuella idéer stödjas.
- Lärlingsplats där man efter utbildningen kan tenta och få betyg på vad man kan i yrket, betyget kan sedan användas när man söker till skola eller till jobb.
- En annan idé är frivillig lägre pensionsålder, en ungdom kan gå bredvid pensionären under dennes sista år och lära upp sig i arbetet.
- Minska arbetstiden till sex timmar om dagen.
- Jämna ut bidragen till ungdomar. Slå ihop alla bidrag till ett vettigt överlevnadsbidrag = mat, hyra, kläder och så vidare.
- Skatteväxla
- En stark offentlig sektor med många anställda.
- Fler kommunala företag med endast ungdomar anställda.
- Tvinga företag att följa det som beslutas.
- Tänk mer på människors välbefinnande än ekonomisk tillväxt.
- Om vi får människor att må bra; mindre missbruk. (Det kostar också pengar.)
- Eftersom många väljer att studera vidare och även för att locka andra att studera vore studielön för universitetsstudenter kanon!

- Akta dej för CSN!

Det är viktigt att vara flexibel, få möjlighet att prova olika jobb. Viktigt att kommunalgubbarna släpper till och låter ungdomar få visa vad dom kan. Samla delar av gymnasieskolans program och gör ett stort projekt gemensamt till exempel renovera ett gammalt hus och gör det till allas gemensamma sak för Tranås unga. Får man ansvar tar man ansvar. Kommer attityder kring arbete (viktigt att arbeta - ger trygghet - identitet) att ändras?
- Alla har stora möjligheter att styra sina egna liv men alla har inte samma möjligheter - olika på var man kommer ifrån och hur man blivit uppfostrad, rik, fattig, IQ, tjejer-killar.

Vem bestämmer?

Media - Politiker - Skolan - Föräldrar - Marknaden

- Politiker tror sig ofta veta bäst. De ger inte unga möjlighet att utveckla sina idéer.
- Politiker lovar ofta fäniga saker till exempel höja den ekonomiska standarden - borde istället höja välfärden/välbefinnandet.
- Det är bättre att rösta emot det man tycker är fel, än att rösta för något - då blir man bara lurad på sin röst.
- Låt de som bestämmer få leva som vi gör ett tag så de kan sätta sig in i vår situation och inte alltid ta beslut långt över våra huvuden.
- Jobba på att få kontakt med unga både i skolan och ute i arbetslivet, vi behöver få veta att vi faktiskt har bra idéer, kan och blir hörda.
- I vissa val borde 16-åringar få välja till exempel folkomröstningar och lokalval. Då ska skola och kommun ge bra information. Kanske skulle politikerna lyssna mer om de unga fick välja.
- "Vi tar ansvar genom att förstå att vi inte kan ta ansvar i detta."

Makt, inflytande och representation

Det kan vara svårt att få insyn i vad som beslutas för ofta är det en liten insatt grupp som redan tagit beslut innan det blir officiellt. (lobbyism)

Det är inte många ungdomar som tycker att dagens politik överensstämmer med deras tänkande, dessutom talar politikerna ett språk som ingen förstår.

Sen är det ju inte så heller att politikerna står med öppna armar och tar emot intresserade ungdomar heller. Om beslutsprocessen förenklades så kanske fler kunde/orkade engagera sig.

Det känns som om partier inte längre drivs av en ideologi eller vision utan av hur de ska kunna slicka de stora företagen i röven tillräckligt mycket så de stannar kvar i Sverige.

Hur ska man få ungdomar att engagera sig i politiken?

- Politik är att engagera sig i olika frågor.
- Prata förståeligt.
- Se till att politik är för folket, inte speciellt utvalda.
- Ändra byråkratin så unga människor förstår.
- Sluta överösa varandra med fina ord, börja argumentera bra!

Vem lyssnar på ungdomar?

Föräldrar, lärare, kommunpolitiker och så vidare lyssnar så länge det passar dem.

Elevråd får ju bara så mycket makt och inflytande som skolan vill ge. Är man aktiv i elevråd betyder det större frånvaro från lektioner = sämre betyg. Ska det vara så?

Hur kan man påverka?

Via namninsamlingar, protestlistor, press, stadshuset, prata med K-Å.T., skrivelser till nämnder, tala med en politiker man känner.

Det är enklare att engagera sig i en förening om det är en sakfråga man vill vara med och påverka till exempel miljön - Greenpeace.

Om man är med i ett parti så får man stå för hela det partiets åsikter, vilket man inte kan eller vill.

Hur arbetar politiker?

Är det meningen att de ska bestämma för bestämmandets skull eller ska de vara ute bland folket och spana först innan de tar beslut i olika frågor?

Vi tycker att det vore fantastiskt om kommunpolitikerna sökte upp till exempel ungdomar och snackade med dem innan de beslutar om något som rör unga.

Det finns ungdomsverksamheter som Sobelhuset överallt i Sverige, hit kunde politikerna komma .... till verkligheten. Hur skulle det vara? Är de inte människor? Det känns ju rätt tungt när ens åsikter inte räknas.

I skolan borde de unga få mer att säga till om. Det nya betygssystemet kan vara mycket orättvist beroende på vilken grupp man tillhör. Men det

är bra för att alla ska ha godkänt och då lär sig en del mer än vad de skulle gjort med det gamla systemet. Förstår lärarna systemet?

Skolan

- Det borde vara praktisk intagning till de praktiska programmen.
- Avskaffa timplanen.
- Avskaffa betyg i grundskolan.
- Se vilka ämnen det är bra att vara bra i till olika program, till exempel 5:a hemkunskap till Hotel och Rest.
- Temastudier, blockundervisning, elevdemokrati, fortbildning för lärare, kommunkontroll på lärare, och dataundervisning i alla ämnen med kunniga lärare.

Vem lyssnar?

Politiker får det att låta så svårt när man frågar efter något, så därför vågar sig inte unga in i politiken.

- Man blir så arg och upprörd men ingen lyssnar.
- Det finns många unga som tror att när ett beslut tagits går det inte att ändra på... Eländigt inte sant?!
- Allt tar så lång tid och det kommer så många bortförklaringar.
- Vill man genomföra något måste man vara många och ta kontakt med rätt person. Eller ska unga behöva gå olagligt tillväga för att det ska hända något?

Hur ska jag räcka till?

När man känner att man inte räcker till, när allt verkar så svårt att påverka, leder det lätt till efterfrågan på enkla lösningar; Revolution, nazism, mer festande och så vidare.

Konsekvenser av detta: alkoholism, självmord, misär, barn som far illa, rasism och fascism.

Att man mår dåligt beror ju mycket på den miljö man vistas i åtta timmar om dagen. För höga stolar, låga bord, obefintliga sittedynor, dålig luft, lampor som är felriktade och mycket mer kan ge huvudvärk och ryggont, vilket är vanligt att ungdomar klagat över.

Många har magsår och magkatarr. Det kan ju komma av stressen....

Dålig kommunikation lärare emellan = många prov i veckan. Allt är så betygsfixerat, får jag inte MVG på provet kan jag inte plugga vidare....hjälper min framtid står på spel!

Det borde satsas på ungdomen i skolan. Det måste vara väldigt viktigt att unga mår bra och orkar med skolan så att de efter skolgången (Hur lång den än är) orkar genomföra sina idéer och sina yrkesval.

GÖR NÅGOT ÅT ARBETSLÖSHETEN!!!

Övrigt

De som kom hit på Rådslaget tyckte att det var en mycket bra grej. Ännu mer information till skolor hade dock behövts.

En del är intresserade av att jobba med sakfrågor inom kommunen. Sobelhuset kommer att erbjuda tid, plats och samordnare till möten av det slaget.

Ungdomsråd måste växa fram ur att ungdomar enas runt en fråga och sedan fortsätter jobba vidare med nya frågor.

Hellre för höga åldersgränser för majoriteten än att de svaga grupperna i samhället slås ut på grund av för låga åldersgränser.

Vad snackar ungdomar om? Vad som hänt senast, skolan, kärlek, drömmar om snar framtid, vad ska jag bli, giftermål, jobb, mål i livet - som kan ändras - se världen, jobba utomlands, flytta från Sverige.

Det är skillnad mellan dröm och planering.

TV

- Nyheterna är bra att kolla på så man vet vad som händer i världen.
- Är ungdomar TV-bundna? Ja, alldeles för många ser alldeles för mycket på TV!
- Mycket TV = mindre samhällsengagemang!
- Lider unga av sitt TV-tittande? Många gör det!
- Många debattprogram finns det som tar upp viktiga ämnen men aldrig på djupet, allt ska vara så lätt och lustigt.

Radio

- Generation äldre lyssnar mer på radio än vad vi gör.
- Sen är det också så att det inte finns så många radioprogram som tilltalar unga.
- Vi var överens om att Rally i P3 är bra och att P. Enhörning stinks!

Tidningar

- I de familjer som har lokaltidningen tar unga del av innehållet, men många har inte Tranås Tidning för att den är så dålig. Nyheter lokala och globala får man höra via vänner.
- Borde skolan informera, ha lektion...Nyhetslektion skulle införas där elever kan ta del av alla nyheter.

Tack för oss!

Sobelhusets Rådslag 961130

Uppsala Ungdomsråds rådslag

Uppsala Ungdomsråd hade ett rådslag med representanter från alla hög-
stadie- och gymnasieskolors elevråd.

Arbetslösheten

- Privat arbetsförmedling som förmedlar kortare tjänster där arbetsgivare slipper betala sociala avgifter.
- Olika korttidsprojekt.
- Kortare arbetstid.

Makt och inflytande

- Politikerna ska visa mer intresse för unga och deras idéer.
- Man ska inte behöva gå med i ett politiskt parti för att kunna påverka.
- Information på ett tidigt stadium om att man kan påverka, hur och var man kan vända sig om man vill göra detta. Alla elever ska få utbildning i hur skoldemokrati fungerar.
- Ungdomar idag är inte intresserade av påverkan. Orsaker är att man inte vet att man kan påverka och att man på grund av skolarbete inte har tid. Man vill ha något tillbaka för att man engagerar sig, till exempel att det syns på betyget om man varit aktiv inom elevråd och/eller liknande.
- Det ska vara möjligt att ta poäng från individuella valet och elevens val till olika engagemang och aktiviteter. Andra kurser kan då också vara exempelvis styrelseteknik och liknande.
- Kommuninformatör i skolorna!

- Begära att protokoll och dagordningar från sammanträden i kommunen skickas till elevråden.
- Starta studiecirklar.
- Att gymnasiet och högstadieskolorna har ett gemensamt elevråd som träffas runt två gånger per termin. Kan genomföras exempelvis över en helg så att man inte missar lektioner och annat.
- Starta en "nätpol" där elever och andra ungdomar kan diskutera problem.
- Bra med Ungdomsrådet som remissorgan!
- Ordna öppna paneldebatter i skolorna.
- Sänk rösträttsåldern i kommunalval till 16 år.

Mötesplatser

- Inför skollegitimation för att hålla åldersgränserna nere på discon.
- Hjälp ungdomar som vill starta till exempel ett kafé.
- Fler kaféer öppna till två på natten!
- Temafester.
- Visa restauranger med mera att det finns en marknad för ungdomsställen.

Sammanställning från Ungdomsstyrelsens erfarenhetsutbyteskonferenser i Strömstad och Sundsvall

Konferenserna genomfördes i form av rådslag. Konferensdeltagarna bestod av kommunpolitiker, tjänstemän, ungdomar och projektledare/verksamhetspersoner som alla på sitt sätt är delaktiga i ett förändringsarbete för ett ökat ungdomsinflytande i sina respektive kommuner.

I Strömstad deltog följande kommuner med representanter: Strömstad, Karlskrona, Hultsfred, Stockholm, Norrköping och Upplands Väsby. I deltog följande kommuner: Sundsvall, Sollefteå, Stockholm, Nacka, Gotland och Borlänge.

Uppläggnngen var densamma för de båda konferenserna. Under två dagar arbetade deltagarna med frågor och redovisade sina diskussioner och sina förslag med väggtidningar.

Dag 1. Deltagarna fick välja en (av sammanlagt fem) rubrik att diskutera. Diskussionerna i respektive grupper följdes av redovisning i form av väggtidning samt diskussion där samtliga deltagare deltog.

Dag 2. Deltagarna fick åter välja en rubrik, dock ej det man valt dagen innan. Arbetet utgick från föregående dags väggtidningar och diskussioner. Grupparbetena följdes åter av redovisning och diskussion som första dagen.

Konferensen avslutades med ett "kontrakt". Kontrakten är utformade av respektive verksamhet/kommun. Syftet med kontraktet var att samlas kring lokala frågor och tillsammans utifrån vars och ens perspektiv formulera en gemensam riktning framåt för ett fortsatt förändringsarbete på hemmaplan.

Konferenserna redovisas för sig. Texten som följer är indelad i de frågor som togs upp vid respektive konferens. Varje fråga redovisas för sig.

Konferens i Strömstad

Eget ansvar

Unga människor vill på samma sätt som alla andra ta ansvar för sitt eget liv. Finns det regler runt de insatser som stat, kommun och landsting erbjuder som gör det svårt för unga att själva ta tag i och bestämma över sin egen situation?

Fyra exempel på hinder

Ekonomi och att staten styr ungdomar till utbildning - alla måste gå i gymnasiet. Man får inte vara med och rösta.

Lagen om anställningsskydd gör det svårt för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden. Lagen gynnar bara de som redan har arbete. Vuxna ger inte ungdomar chansen att ta eget ansvar. Vi bor i Sverige - här finns alltför mycket regler. Det hindrar människor från att agera och ta ansvar.

Språket är ett hinder, för speciellt invandrarungdomar.

Tre kortsiktiga förslag till förändring

1. Se över åldersgränserna - Ungdomar bör få vara med i kommunal val från 16 års ålder.
2. Förtydliga lagtexterna - så att alla kan förstå vad som står.
3. Begränsa företagarnas möjligheter att missbruka olika arbetsmarknadsåtgärder.

Tre långsiktiga förslag till förändring

1. Våga ta ansvar - skapa ett mer tillåtande klimat, där unga vågar försöka och där vuxna stöttar och uppmuntrar.

2. Ge ungdomar ansvar - definiera vad ansvar är. Vuxna måste vara tydliga med vad som förväntas av unga - då är det lättare att ta ansvar.

Minnesanteckningar från redovisning och diskussion

Ekonomin styr i hög grad möjligheterna att ta eget ansvar. Man måste ha en egen ekonomisk trygghet för att kunna ta eget ansvar. Annars blir det lätt den som har pengar som styr. Samtidigt är det viktigt att vuxna ger ifrån sig av sin makt och ger unga möjlighet att ta eget ansvar. Ett exempel på hur vuxna kan göra det är att dra igång ett gårdsråd som får egen ekonomi och där fritidsgårdsbesökarna är i majoritet och är de som styr.

Ett exempel på hur det inte får gå till kommer från Hultsfred där man på en skola hade infört ett matråd och där man satt in en elevrepresentant. Han blev utskälld av husmor när han föreslog något - han vägrade gå dit mer. Det får inte vara så att man sätter in en ensam elevrepresentant och sedan bara vuxna. Det ger vuxna möjlighet, precis som det hände i det här exemplet, att helt enkelt köra över eleven.

Något som är ett extra problem för invandrare vad gäller att ta eget ansvar är språket. Man får inte ta det ansvar man vill och skulle kunna göra för att man ser annorlunda ut och inte kan uttrycka sig så bra. Vi måste våga öppna dialoger för att komma vidare.

Det finns regler som gör det svårare för unga att ta eget ansvar. Till exempel är det ett problem att rösträttsåldern är 18 år. Om man inte kan rösta kan man inte heller vara med och påverka på riktigt. Man skulle kunna sänka rösträttsåldern i kommunala val till 16 år.

LAS (lagen om anställningsskydd) gynnar inte heller unga. Lagen försvårar för unga att få arbete och därmed till att få en egen ekonomi så att de kan ta eget ansvar. LAS favoriserar de som redan har arbete.

Kortsiktiga förslag

1. Se över åldersgränserna och se om de är rimliga.
2. Förtydliga lagtexter så att alla kan begripa dem.
3. Begränsa arbetsgivarnas möjligheter till att utnyttja ALU och andra arbetsmarknadsåtgärder så att de går in i kontinuerligt arbete. Ett sätt kan vara att korta tiden man är på en arbetsplats.

Långsiktiga förslag

Det handlar inte bara om att få ansvar och att unga inte tillåts ta ansvar. Det är också viktigt att unga själva vågar ta ansvar. Det är något som ska uppmuntras till i skolan. Redan där måste de vuxna ge ifrån sig av ansvaret. Lärarna vare sig ska eller behöver bestämma allting. Så att man till exempel kommer till en arbetsplats som praktikant eller på ALU vågar ta ansvar och visa att man är duktig, att man kan och vill jobba. Sådant måste man lära sig tidigt.

Det är också viktigt att tydliggöra att alla har ansvar och vilket område man har ansvar för. Så att det inte blir så att det någon (den vuxna) som samlar allt ansvar till sig själv och bestämmer allting medan andra känner att de knappt ens har ansvar för sig själva.

Härefter följer en kort diskussion kring en sänkt röstålder i kommunerna och frågan om det skulle innebära att sextonåringarna också skulle vara valbara. Några tyckte det andra tyckte inte det. Ett förslag var att man skulle få sitta med i nämnder men inte i styrelser. Möjligheterna att delta skulle på så sätt öka med åldern.

Lollo (socialdemokrat) från Norrköping påpekade att LAS inte är till för unga utan för att arbetsgivaren inte ska kunna avskeda den som han/hon finner obekvämt eller jobbar dåligt.

Ledsnad, ensamhet och stress samt vem lyssnar?

Stressymtom av olika slag är vanligt bland unga människor. Varför tror ni att det är så? Vilka tror ni är de vanligaste hälsoproblemen för unga i dag? Finns det något man kan göra åt dem? Bestäm er för något eller några av de främsta hälsoproblemen.

Förslag på möjliga åtgärder

Förändrad skola. Många far illa i skolan och passar inte in. Det behövs alternativa undervisningsmetoder.

Den sociala kompetensen sätts på undantag - den kunskap som rustar människor till att kunna göra sin röst hörd och vara med och påverka sitt eget liv och samhället i stort.

Avsaknad av hållplatser - för att stanna upp och fundera över olika valmöjligheter i livet.

Gör om studie- och undervisningsformen. Ämnesuppdelningen stör koncentrationen, det blir alltför splittrat. Man måste få hjälp med att lära sig en studieteknik som passar för en själv. Lärarkompetensen bör förändras till en mer handledande och stödjande funktion. Skolmiljön i kombination med resultat och prestationskrav är förödande.

Stärkt självkänsla är lika viktig som stärkt självförtroende - de två bör nära varandra. Man måste känna sig behövd och värdig som man är i skolan och överhuvudtaget i samhället. Yttre kraven drabbar ytterligare materiell standard, utseende och status pressar ungdomar. Kalle berättar hur han på samhällskunskapen får i hemuppgift som det krävs video för att genomföra. Kalle talar då om att han inte har någon video hemma. Läraren föreslår att familjen ska köpa en video.

Minska kravsamhället - samhället måste ge ett större värde till mer än prestation och resultat.

Ungdomar är en heterogen grupp. Olika metoder måste tillämpas och olika ambitionsnivå inom olika ämnesområden måste i större utsträckning värdesättas av samhället och skolan då framförallt.

Minnesanteckningar från redovisning och diskussion

Varför känner sig unga ofta ensamma, ledsna eller stressade? En förklaring kan vara att vi lever i ett kravsamhälle. Det ställs höga krav på den enskilde individen att välja rätt, hitta sig själv och vara en stark personlighet. Inte minst finns det ett sådant tryck från massmedierna som producerar bilder av hur vi förväntas vara. Till exempel att vi måste vara vackra och vad det är att vara vacker. Åtgärderna mot detta måste bli långsiktiga. Det kan handla om att förändra skolan så att den ger en grundläggande social kompetens som handlar om kunskaper om hur man kan klara sig i vårt samhälle. Kunskaper om sig själv och samhället vi lever i. Skolan måste bli viktigare än Baywatch (TV-serie) när det gäller att ge självkänsla och en egen identitet.

Det handlar också om att låta unga utvecklas i den takt de själva vill. I dag är det som att man hoppar på ett tåg. Från att man är tre - fyra år på dagis tills man är 18-21 år och färdigutbildad. Det finns inga hållplatser under denna perioder. Det går inte att stiga av tåget och fundera på vad man vill göra eller är på väg. Man kanske rent av vill byta tåg ett tag. Vi måste ge möjlighet till detta, som det nu är rullar tåget bara vidare tills man förväntas vara "färdig". Man kan ge möjlighet till detta genom att till exempel ge utrymme att fundera över sitt liv och pröva något annat mellan högstadiet och gymnasiet. Som det är nu kan man knappt göra det mellan gymnasium och högskola.

För att börja sträva bort från kravsamhället är det viktigt att förändra skolan. Det är i första hand studieformen som ska ändras. Som det är i dag leder den till prestationsångest. Eleverna upplever en negativ stress med massor av läxor som man inte klara av att göra. Det blir en nedåtgående spiral. Istället för som i dag jobba ämnesvis ska man arbeta temavis och i projektform. Tanken är att man ska kunna beta av ett ämnesområde i taget. Lägga upp det efter egen takt och läsa intensivt ett ämne i taget. Det blir mindre splittrat och man får möjlighet att fördjupa sig. Man måste dessutom lära ut studieteknik så att det inte blir så svårt att läsa och man vet hur man söker rätt på kunskap.

Ett annat förslag hur man får skolan att bättre utbilda för eget kunskapsinhämtande istället för att mata in kunskaper är att göra det möjligt för elever att koppla ihop sina fritidsintressen med skolan. Man skulle kunna jobba i projekt där det egna intresset i kombination med vad läroplanen säger att man ska ta upp blir styrande för innehållet i skolarbetet.

För att kunna genomföra de här förändringarna måste man ändra på de inom lärarkåren som fortfarande har en auktoritär syn på sin roll. De

måste våga anpassa undervisningen efter eleverna och se att det handlar om att lära ut hur man söker efter kunskap och inte enbart vissa fakta.

Ett stort problem vad gäller att orka, är elevernas dåliga matvanor. Många hoppar över skolmaten och får svårigheter att koncentrera sig. När de kommer hem fortsätter de med mackor ända till middag. Kopplat till den stress som många känner kan detta skapa en väldig trötthet och ledsnad.

För att ändra utvecklingen bort från ett allt hårdare kravsamhälle är det viktigt att stärka självkänslan och inte bara premiера ett gott självförtroende. Det som är viktigt i skolan är att ha bra självförtroende, att våga visa upp sig och prestera. Att ha en god självkänsla, att känna att jag är bra - jag duger, det belönas inte i skolan. Det handlar om att både i skolan och på fritiden bli uppmärksamrad och respekterad för den man är, inte bara för vad man gör.

Härefter följer en diskussion om vad felet är med skolan som den ser ut i dag och vad man ska göra för att komma åt problemen.

Andreas menar att skolan är bra eftersom man måste vara kapabel till vidare studier och arbetslivet. Kalle svarar att problemet är att de som inte hänger med, de kastas bara bort. så får det inte vara. Maria menar att man måste göra skolan mer individuellt anpassad så att kraven höjs vartefter man är mogen. Killar och tjejer till exempel mognar olika snabbt. Astrid säger att skolsystemet som det ser ut i dag är orättvist. Det belönar bara ett visst sorts kunnande och sätt att lära. Man ska läsa och skriva, andra uttrycksmedel räknas inte. De som kan andra saker och vill arbeta på andra sätt åsidosätts. Andreas svarar att felet inte ligger i att alla är olika, det måste alla få vara. Vad man bör göra är att hjälpa de som inte hänger med. Låt alla studera på den nivå där de själva befinner sig. Dela in elever efter kunskaper istället för efter ålder.

Monica tar åter upp tråden med hållplatser (se förslagen ovan) och säger att förr var det inte samma hets. Man kunde stanna upp och fundera. Det är fel i dag när vägvalet är utstakat redan i högstadiet och gymnasiet. Dessutom är det så att alla inte vill bli akademiker, de måste ändå få en bra utbildning. Men det blir svårt om de slås ut för tidigt när tempot hela tiden höjs. Monica instämmer inte i att kraven måste stiga hela tiden. Hon menar istället att det är ett resonemang som resulterar i att vissa slås ut och lyfter fram vissa. Andreas svarar att det måste finnas olika sorters utbildningar. Han menar att vi måste acceptera att alla har olika intressen och håller olika tempo. Vi måste därför öka valfriheten så att det inte bara finns en sorts skola för en sorts elever.

Mötesplatser - Vem lyssnar?

Vi har en långtgående yttrandefrihet i Sverige. Men finns det någonstans för unga att göra sin röst hörd? Saknas det mötesplatser för unga där de

kan diskutera och formulera sina ståndpunkter och därifrån gå ut och vara aktiva i det övriga samhället?

Förslag på mötesplatser/fora för ett ökat engagemang

Skapa forum i det lilla. Forma mindre grupper där ungdomar redan finns och verkar, till exempel. mindre råd inom olika områden på skola och fritidsgård.

Skapa mötesplatser för olika grupper av ungdomar med olika intressen genom att erbjuda olika verksamheter och olika undervisningsformer.

Flexiblare undervisningsformer och använd andra yrkeskompetenser inom skolan för att förändra arbete och inläring i positiv riktning, så att lärandet inte blir till tvång utan något positivt och som man som ung ser som något nödvändigt gott för sin egen utveckling och framtid.

Det finns stöd i läroplanen för förändring och ökat inflytande för eleverna. Elever och andra intressenter borde ta reda på innehållet och använda det som verktyg för att driva på förändringen i skolan. Elever måste ta hjälp av positiva vuxna.

Minnesanteckningar från redovisning och diskussion

Det finns många mötesplatser - men inte för alla. De flesta mötesplatserna bygger på att samla människor kring ett gemensamt intresse, dvs. en aktivitet, att göra något tillsammans som förenar. Öppna upp så att det finns mötesplatser där alla kan mötas. - Särintressen styr huruvida unga har tillgång till mötesplatser. Detta leder till marginalisering av de grupper som inte passar in. Föreningsdrivna fritidsgårdar drivs till exempel oftast utifrån föreningens intresse vilket resulterar i att den öppna verksamheten inte fungerar för grupper som ej är aktivitetsinriktade på sin fritid - då platsar inte längre alla på gården. Hur ska man få med de som är lite utanför till exempel på en föreningsdriven fritidsgård? Ska man lägga ner mycket tid på dem så att de andra kommer i skymundan? Ska man slänga ut dem? Var ska de då vara? Det finns ju inte mötesplatser för alla. Svaret är att man ska fånga upp dem tidigt. Problemet är inte att de bråkar utan att omständigheterna och olika förutsättningar skapat situationen. Ett bra sätt kan vara att arbeta i samordningsgrupper utifrån bostadsområden eller stadsdelar. På så vis faller ingen mellan stolarna om det börjar gå snett. - Sekretess och lagar försvårar samverkan mellan olika yrkesgrupper som konkret arbetar för att hjälpa, stötta och entusiasmera unga i skola och på fritiden. Det finns också mycket prestige mellan dessa grupper som måste arbetas bort. - Mer helhetssyn! - Bred bas - har pratat sig samman. Det gäller att försöka intressera ALLA ungdomsgrupper. Med till exempel fler alternativa undervisningsformer. Hultsfreds fritidsgård samarbetar med skolan för att hitta nya former för undervisningen. I ämnet media arbetar man på fritidsgården. Detta gör att olika inlärningsmetoder möts och mix-

as till något som bättre svarar upp mot elevernas intressen och behov i läroprocessen.

Hur ska unga höras? Man ska ge unga beslutanderätt i olika sammanhang. De unga ska inte bara rådfrågas.

- Börja i det lilla - att låta barn och ungdomar vara med och ta beslut i det lilla - fast på riktigt. Till exempel matbetspisningens planering av mat-sedel och dyligt. Här ska inte ungdomarna bara vara rådgivande. De ska vara i majoritet och vara med och fatta besluten. Ungdomar måste i högre grad få vara med i arbetsgrupper och intressegrupper med rätt att ta beslut i frågor som rör dem.

Intressera alla ungdomsgrupper så att det finns plats för olika intressen. Det krävs överhuvudtaget flexiblare utbildning. Ta hjälp av och analysera innehållet i läroplanen och omsätt det i praktiken. Man kan inte tvinga elever i skolan. Om man inte är motiverad är det svårt att göra något vettigt av tiden i skolan. Det är för elevernas skull som skolan finns och det ska synas och kännas för de som går i skolan. Därför ska det också finnas möjlighet till att efter grundskolan inte tvingas in på gymnasiet. Man borde kunna kombinera utbildning och praktik på olika sätt som bättre svarar upp mot elevens behov och intresse. Någon form av lärlingsplatser kanske skulle kunna knytas till skolorna.

Makt, inflytande och representation

Unga människor är i dag underrepresenterade i politiska organ. Samtidigt vet vi att unga är mycket engagerade i politiska frågor. I det demokratiska system vi har sker det formella inflytande via politiska styrda organ? Hur kan engagemanget kanaliseras?

Förslag

Språk/kanaler. Ungdomspolitiska förbunden bör också i fortsättningen fungera som arena för unga.

Dialog/diskussioner. Ta med unga i utredningsgrupper/kommittéer - det måste politiker och tjänstemän tänka på.

Ta vara på / Energi och initiativ, Uppmuntran och mångfald.

Se till att föra ut aktuella politiska frågor i kommunerna i media.

Även om organisationer som fackförbund, hyresgästföreningar och inom näringslivets styrelser är unga underrepresenterade. Ser ni något problem med detta? Hur kan man ändra på förhållandena?

Förslag

Anordna "Ungdomar kan" - mäsas.

Politiker och beslutsfattare har ett ansvar i att ta informella kontakter med unga medborgare. Demokrati och politik får inte bli tråkigt. Men man

måste göra människor medvetna om att demokratin inte är något som bara finns. Man bör samla generationer istället för att särskilja. Man kan till exempel skapa åldersöverskridande möten. Då är det viktigt att initiativet sker från flera olika grupper.

Undervisningen i skolan bör tydligare vara kopplad till verkliga företeelser som ungdomar kommer att möta. Till exempel undervisning kring hur man startar eget kunna vävas in i ett flertal ämnen och man skulle kunna hämta erfarenhet och kunskap utanför skolan - ett sätt att öppna upp skolan till det som i övrigt händer i samhället.

Starta en juniorhandelskammare för ungdomar.

Skapa förutsättningar för nuvarande och kommande ungdomsråd att slå rot i kommunalpolitik. Ungdomsråden ska vara remissinstans.

Inflytande i skolan

Skolan är de flesta ungas dagliga arbetsplats. Skolkommittén presenterade nyligen ett förslag att på försök inrätta lokala styrelser där eleverna ska vara i majoritet. Vad tycker ni om ett sådant förslag? Skulle det innebära att eleverna får mer att säga till om i skolan? Om inte, vad förslår ni för ett reellt elevinflytande?

Förslag

Kontinuerlig utbildning för ungdomsråden - så att de får verktyg att driva frågor.

Skolråd med beslutanderätt inom de olika ämnena. Adjungera i större utsträckning elever i olika frågor.

Minnesanteckningar

De politiska ungdomsförbunden bör vara en arena för unga. Men det är också viktigt att ta med unga i utredningar och andra inte valda organ. Det måste partierna och tjänstemännen tänka på.

Det är också viktigt att få ut politiken i medierna så att unga hör vad som händer. Att ha direktsändningar från fullmäktige och sådant är bra.

Ett annat problem är att unga är underrepresenterade i den ideella sektorn och privata näringslivet också. För att börja jobba bort från det skulle man kunna ordna en Unga Kan - mäsas, för att visa på goda exempel och inspirera både unga och vuxna till att låta unga vara med.

Att ha starta- eget - kunskap i skolan är viktigt för att få unga att ta steget ut i det privata näringslivet och dra igång något själva. Man kan också starta juniorhandelskammare för att knyta kontakter mellan unga företagare. Skapa en arena och ett nätverk som kan fungera som plantskola för nytt företagande. En annan idé för att öka ungas makt och inflytande är att ta emot och lyssna på de ungdomsråd som finns. Ge dem en chans att ha inflytande och utnyttja att det finns de som vill något. Om andra ungdomar

ser att ungdomsråden har något att säga till om, att de fyller en funktion, kommer fler ungdomar vilja vara med och engagera sig.

I skolan handlar det om att ge eleverna reellt inflytande, inte mer skendemokrati. Om man skulle införa lokala styrelser med elever i majoritet är det viktigt att se till att de verkligen har något att besluta om. Det får inte bli fänerier. Inom varje avdelning av skolan kan man ha råd som har stor makt att besluta och driva igenom sina idéer. Till exempel kan man ha ett matråd där alla skolans grupper finns representerade. Man kan även adjungera elever till skolstyrelsen. De behöver inte ha beslutanderätt men låta dem vara med, lägga förslag och diskutera.

Man måste också utbilda elevråden, så att de kan göra något bra. Man måste så att säga ge dem verktyg. Det är svårt att hela tiden behöva kämpa så förskräckligt för att komma på hur man ska göra. En grundkurs som ger grundläggande kunskaper vore bra.

Det måste också finnas plats för alla de som vill engagera sig men inte vill gå in i de traditionella organen. Det borde finnas en sorts gemensamma kanaler in till makten för dessa grupper. Det ska vara sådana kanaler där det inte krävs att man behärskar maktens språk eller kultur. Det är viktigt att det kommer igång en dialog och diskussion mellan unga och äldre. Här är det viktigt att ta vara på samtal som förs även fastän att de inte förs i de politiska rummen. Vi måste ta vara på och värna den energi och kraft som finns. Patricio berättar om sina erfarenheter av demokrati under sin uppväxt i Chile. Han påpekar att vi har mycket här i Sverige som är bra och som vi måste ta hand om det och förvalta det. Vi får inte riskera det genom att göra politiken tråkig eller oåtkomlig för den som inte kan eller vill använda det politiska språket. Det som sker utanför politiken men som likväl är politik får inte ses som mindre värt.

Erland ställde en fråga om det höga tempot i dagens samhälle ställer annorlunda krav på hur politiken måste se ut. När Erland var unga och med i CUF så var CUF så mycket mer. Det var till exempel att träffa söta flickor, inte bara möten. Hur är det i dag, blir det bara möten om man är med i ett ungdomsförbund? Har man tid med allt det andra som det innebär att vara ung? Kanske ska man satsa på politiska former som Ungdomsriksdagen där det är ett fåtal som jobbar under lång tid för att andra ska kunna träffas då och då för att diskutera politik. På så sätt blir politik inte det enda man behöver syssla med.

Astrid menar att det är viktigt att politiken blir roligare. Det får inte vara tråkiga möten. Andreas menar att det skulle vara ett misslyckande för ungdomsförbunden om de skulle satsa på annat än politik och locka med "monopol" för att få deltagare. "Tanken är väl att man i ungdomsförbunden ska diskutera?" fortsätter hand.

Astrid påpekar att alla system ändras efter en period men vår politiks system har inte ändrats. Det borde det göra, annars riskerar politiken att

hamna i ett vakuum. Tobias tycker att partierna är en slags folkrörelser där man borde kunna göra mer än bara diskutera politik. Andreas menar att problemet för ungdomspolitiska förbundens problem grundar sig i skillnader i människors intressen jämfört med förr och nu. Unga människor vill inte köpa hela paket, utan vill plocka ihop åsikter från olika partier.

Erland frågar utifrån detta om inte partierna måste förändras när samhället förändras? Andreas svarar att partierna är för stelbenta och pekar på ett exempel med en moderat som var mot ett svenskt inträde till EU. Mannen ifråga blev utesluten ur partiet. Partierna måste ge plats även för de som har avvikande åsikter i vissa frågor, men som ändå i grunden sympatiserar med partiet som helhet.

Stödja unga människors självständighet

Det tar allt längre tid innan man kan börja arbeta och flytta hemifrån. Inte minst bristen på arbete gör det svårt för unga att bli oberoende. På vilket sätt kan man stödja unga i att bli oberoende och kunna klara sig på egen hand, att bli "vuxen"?

Förslag

1. Arbete med riktig lön.
2. Bemöta ungdomar med respekt och låta dem ta ansvar från början.
3. Sysselsättningar som ger engagemang.

Vad fungerar bra i dag när det gäller unga arbetslösa och vad kan man göra bättre? Är "åtgärder" överhuvud taget lämpligt? Vad kan man göra för att underlätta för unga att komma in på arbetsmarknaden?

Förslag

1. Utbildning. Ge unga ett friår, där man får pröva något annat och utrymme att fundera över vad man vill. Det bör vara fri intagning till högskolan.
2. Låt ungdomar jobba med förebyggande jobb, som ändå måste göras. Till exempel miljösanering och inom barnomsorgen.
3. Skapa olika former av lärlingsplatser.

Minnesanteckningar från redovisning och diskussion

Det viktigaste i vägen till självständighet är att ha ett arbete med riktig lön. Det räcker inte att gå runt från praktik till ALU till Datortek. Man måste få bli "vuxen" i den bemärkelsen.

Att bli självständig handlar också om att bli bemött med respekt och tas på allvar från första början. Annars utvecklas man inte till en självständig person. Det är en långsiktig tanke som man måste börja arbeta med redan nu att ge unga ansvar redan från att de är små. Man kan till exempel fixa projekt där unga och barn får ta ansvar, redan på dagisnivå. Det

är väldigt viktigt att man i skolan ger eleverna ansvar. Ett exempel kan vara att ha undervisning utan skolböcker och istället låta eleverna leta reda på kunskapen själva. Överhuvudtaget ska man jobba mer i projekt så att saker och ting får hänga ihop och bli till en helhet i skolan.

Om det inte går att få fram riktiga jobb är det viktigt att man åtminstone ser till att de verksamheter som de arbetslösa förväntas delta i är något som intresserar och engagerar. Det får inte vara något man bara gör därför att man måste. Ett sätt att underlätta för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden skulle kunna vara att öppna intagningen till alla skolor. Det ska inte vara så att det hänger på betygen om man ska kunna vidareutbilda sig. Man måste ta till vara alla de som vill men som inte kommer in på grund av dåliga betyg. Det är visserligen dyrare att låta folk utbilda sig än att de är arbetslösa men det är en investering som är värd att göra och som kommer att betala sig i långa loppet. Ett annat sätt att få in ungdomar på arbetsmarknaden är att skjuta till mer pengar till löner för unga arbetslösa där det ändå behövs. Till exempel i barnomsorgen, miljösanering och den offentliga sektorn i stort. Återigen kostar det mer ett tag men betalar sig i längden.

Det är också viktigt att i större utsträckning knyta samman skola och arbete. En idé är att skapa olika former av lärlingsplatser så att den som till exempel gått El - tele - programmet på gymnasiet kan få en praktik på Telia ett år efter gymnasiet, med prakticklön som det går att leva på. Det skulle vara ett bra komplement till den bas man fått av mer teoretiska kunskaper i skolan. Dessutom skulle det ge en naturlig kontakt med en arbetsplats. Det är så man får jobb, genom kontakter. Slutligen ska det vara så att man verkligen är lärling, att man går bredvid någon. Då är det inte så stor chans att man tar någon annans jobb.

Konferensen i Sundsvall

Mötesplatser

Det finns redan mötesplatser men de behöver förbättras med till exempel: bättre bemötande - att få bli sedd, att besökare/deltagare görs delaktig i beslut som fattas, att människor får ta ett större ansvar. Man behöver förändra arbetsformer inom befintliga institutioner så att de bättre passar sin/sina målgrupper och inte gör dem passiva.

Mötesplatser saknas för icke föreningsaktiva äldre ungdomar, de som inte längre går på fritidsgård men ännu ej betraktar sig (eller betraktas av andra) som vuxna och deltar i vuxnas mötesplatser.

Förslag på mötesplatser som finns men som bör förändras: skola/arbetsplatser, hemmet och lokalsamhället - ICA, posten med mera. Medborgarkontor kan bli en plats för möten och ett ställe där man kan få

information om livets väsentligheter men också kunskap om det som planeras i lokalsamhället.

Föreningar är en bra mötesplats. Ökad delaktighet i beslut för ungdomar som deltar.

Media - Det borde vara lättare att få in debattartiklar i tidningar skrivna av vanliga medborgare.

Politiker borde i större utsträckning söka upp även ungdomar.

Vuxna måste bli tydligare i vad som gäller för ungdomar och dela med sig av sina erfarenheter utan att ta ifrån ungdomar det egna ansvaret.

Makt, inflytande och representation

Hur kan engagemang kanaliseras?

Delaktighet från början - Makten med pengar till ungdomar där de berörs.

Ungdomsråd - som inte enbart är "rådgörande" - mer befogenhet och plats i beslutande församlingar.

Möten mellan politiker och unga - Direktkontakt - politiker, vuxna ska berömma och bekräfta. Politiker bör söka upp ungdomar i skolor och andra mötesplatser och presentera sig och sina uppdrag och informera om vad som händer i kommunen.

Skolan bör ge elever möjlighet till ett aktivt deltagande. Det är elevernas arbetsplats. Elever vill vara med och påverka antal prov, planering och schema. Låt eleverna vara med och utvärdera, böcker, lärare, arbetsmiljön och innehåll. Utvärderingarna skall ligga till grund för förändringar och förbättringar och synas i skolans arbete. Elevråden borde fungera som elevernas fackförening.

Hur kan man stödja unga till att bli självständiga?

Ge ungdomar möjlighet att göra något på egen hand - i skolan och på fritiden.

Vuxna måste ändra sina attityder. Uppmuntra unga till att tro att de kan. Låt unga ta ansvar för "sitt liv".

Unga och jobb

Ge unga kommunala jobb/praktik med lön istället för socialbidrag. Mera och längre yrkespraktik på alla gymnasieprogram varje år. Mindre regler, mindre sociala avgifter om man anställer ungdomar.

Eget ansvar

Tre exempel på hinder för ungdomar att ta eget ansvar med förslag till förbättring:

Ålder (för ung) - Se till individen och inte till åldern och lika lön trots ålder!

Pengar (arbete/utbildning) - Inkomstrelaterade bidrag, sänk arbetsgivaravgiften och genomför ungdomshyror. Fler praktikplatser och möjligheter att sommarläsa med ny prövning till utbildningar i slutet av sommaren.

Ungdomar saknar kanaler att göra sin röst hörd - Vuxna skall lyssna på ungdomar och ta dem på allvar.

Vem lyssnar och hur ska jag orka?

Mycket kretsar kring datorer och teknologi. Detta leder till isolering - man "behöver ingen" i vårt samhälle.

Likgiltighet kan bero på pedagogiken i skolan, lärarna och uppläggningsen av undervisningen.

Fysisk passivitet är av ondo. Gymnastiklektionerna bör prioriteras och utökas i antal.

Utstötning och mobbning - att inte platsa, det finns så mycket måsten för att bli accepterad.

Orolighet och depression - tecken på bristen på kärlek och att inte bli uppmärksammas och sedd. Detta leder till bristande självkänsla och självförtroende. Man är ingenting värd som ung.

För att komma till rätta med ovan nämnda problem menade konferensdeltagarna att man bör bryta invanda mönster, detta görs genom:

Ömsesidigt förtroende på varandra, bredare samarbete inom skolan, mellan olika grupper inom skolan.

Ett ökat samarbete mellan elever och lärare måste till. Lärare måste ha tillit till elevernas åsikter och en tro på att det är möjligt att tillsammans ha inflytande och ansvar över skolans arbete i sin helhet. Man kan till exempel tillsammans utarbeta handlingsplaner inom olika områden på skolan om hur man konkret ska arbeta och med både långsiktiga och kortsiktiga mål.

Alltför många vuxna verkar inom fel yrke - dåliga lärare, poliser, socialarbetare och så vidare. Dessa har ofta andra målsättningar än elevernas/ungdomarnas bästa som mål för sitt arbete. Man bör redan vid intagningen till lärarutbildningen pröva lämpligheten hos de sökande. Efter utbildningen skall man legitimeras som lärare, liksom läkare och poliser - en typ av "körkort".

Förslag för unga på arbetsmarknaden

Stabilitet i regelverket - så man vet vad som gäller. Information till unga om regler på arbetsmarknaden och inom facket.

Sommarjobb för alla i årskurs 9 - företag skall belönas med reklam för sin produkt/tjänst.

Socialbidrag är dåligt - Ta bort!

4 Rådslagens enkätresultat

En del grupper som anordnade rådslag valde att sammanställa en enkät och använda svaren som underlag för fortsatta diskussioner. Frågorna kom till största delen från de exempel på enkätfrågor som presenterades i Ungdomspolitiska kommitténs Rådslagspaket. Detta gör att svaren från olika orter och rådslag kan jämföras med varandra.

Resultat från rådslaget i UpplandsBros enkät

(redovisad i procent)

Tycker du att lärare lyssnar/lyssnade i tillräckligt hög grad på dina åsikter?

Ja 32   Nej 67

Tycker du att politiker i vår kommun lyssnar tillräckligt på vad unga tycker?

Ja 8   Nej 90

Skulle du vilja vara aktiv medlem i ett politiskt parti?

Ja 9   Nej 91

Om nej, varför inte?	För tråkigt	27
	Det lönar sig ändå inte	21
	Det tar för mycket tid	27
	Det finns inget parti jag vill vara med i	16
	Ej svarat	9

Har du varit eller är du arbetslös?

Ja 31   Nej 64

Om ja, tycker du att du fick bra hjälp från arbetsförmedlingen?

Ja 6   Nej 25

Jag hade ingen kontakt med arbetsförmedlingen   0

Vad saknar du för fritidsaktiviteter här i kommunen?

ungdomens hus, ishall, studio, bio, disco/dansställe,
crossbana, gym, slalombacke

Är du för fler folkomröstningar för att höja människors intresse för politik?

Ja 55   Nej 37

Tycker du att man ska sänka rösträttsåldern till 16 år?

Ja 27   Nej 71

Tycker du att det är okej att unga arbetslösa får mindre ekonomiskt bistånd än vuxna?

Ja 36   Nej 64

Tycker du att man ska ha rätt att säga upp sig från sitt arbete och istället leva på bidrag?

Ja 17   Nej 81

Tycker du att politikerna gör tillräckligt för att fler unga ska få arbete?

Ja 8   Nej 92

Är det viktigt för dig att ha ett fast avlönat jobb för att leva ett gott liv?

Ja 88   Nej 12

Skulle du kunna tänka dig att starta ett eget företag?

Ja 89   Nej 11

Enkät sammanställd av Jönköpings ungdomsråd

1. Tycker du att lärare lyssnar/lyssnade i tillräckligt hög grad på dina åsikter?

Ja 75 st   Ibland 6 st   Nej 144 st

2. Tycker du att politiker i vår kommun lyssnar tillräckligt på vad unga tycker?

Ja 6 st   Vet ej 15 st   Nej 198 st

3. Skulle du vilja vara aktiv medlem i ett politiskt parti?

Ja 45 st   Nej 180 st

Om nej, varför inte?:

För tråkigt   54 st
Det lönar sig ändå inte   9 st
Det tar för mycket tid   54 st
Det finns inget parti som jag vill vara med i   108 st

4. Har du varit eller är du arbetslös?

Ja 87 st   Nej 139 st

Om ja: Tycker du att du fick bra hjälp från arbetsförmedlingen?

Ja 27 st   Nej 48 st   Hade ingen kontakt 12 st

5. Är du för fler lokala folkomröstningar för att höja människors intresse för politik?

Ja 167 st   Nej 58 st

6. Tycker du att man ska sänka rösträttsåldern till 16 år?

Ja 69 st   Nej 156 st

7. Tycker du att det är okej att unga som är arbetslösa får mindre ekonomiskt stöd än vuxna?

Ja 97 st   Nej 128 st

8. Tycker du att det är rätt att säga upp sig från sitt arbete och istället leva på bidrag?

Ja 47 st   Ibland 64 st   Nej 114 st

9. Tycker du att politikerna gör tillräckligt för att fler unga ska få arbete?

Ja 32 st   Nej 193 st

10. Är det viktigt att ha ett fast avlönat jobb för att leva ett gott liv?

Ja 137 st   Nej 88 st

11. Skulle du kunna tänka dig att starta ett eget företag?

Ja 137 st   Nej 82 st   Har redan startat 6 st

Sammanfattning av enkäter från Ungdomstinget i Eskilstuna

Antal enkäter: 37 st

Pojkar: 18

Flickor: 15

Omarkerade: 4

Tycker du att lärare lyssnar/lyssnade i tillräckligt hög grad på dina åsikter?

Ja 12 st   Nej 23 st   Ej svarat 2 st

Tycker du att politiker i vår kommun lyssnar tillräckligt på vad unga tycker?

Ja 3 st   Nej 34 st

Skulle du vilja vara aktiv medlem i ett politiskt parti?

Ja 7 st   Nej 28 st   Ej svarat 2 st

Om nej, varför inte?	För tråkigt	9 st
	Det lönar sig ändå inte	6 st
	Det tar för mycket tid	1 st
	Det finns inget parti jag vill vara med i	11 st
	Annat:	2 st

Har du varit eller är du arbetslös?

Ja 7   Nej 28   Ej svarat 2 st

Om ja, tycker du att du fick bra hjälp från arbetsförmedlingen?

Ja 1 st   Nej 4 st   Ej svarat 1 st

Jag hade ingen kontakt med arbetsförmedlingen   1 st

Vad saknar du för fritidsaktiviteter här i kommunen?

ungdomens hus, mer pengar till ridsporten, klubbar för 16-åringar, fler diskotek

Är du för fler folkomröstningar för att höja människors intresse för politik?

Ja 19 st   Nej 13 st

Tycker du att man ska sänka rösträttsåldern till 16 år?

Ja 14 st   Nej 20 st

Tycker du att det är okej att unga arbetslösa får mindre ekonomiskt bistånd än vuxna?

Ja 10 st   Nej 25 st   Ej svarat 2 st

Tycker du att man ska ha rätt att säga upp sig från sitt arbete och istället leva på bidrag?

Ja 9 st   Nej 26 st   Ej svarat 2 st

Tycker du att politikerna gör tillräckligt för att fler unga ska få arbete?

Ja 1 st   Nej 33 st   Ej svarat 3 st

Är det viktigt för dig att ha ett fast avlönat jobb för att leva ett gott liv?

Ja 27 st   Nej 8 st   Ej svarat 2 st

Skulle du kunna tänka dig att starta ett eget företag?

Ja 28 st   Nej 5 st   Ej svarat 4 st

Har redan startat: 0 st

Resultat från Samhällsförändrarna i Hudiksvall enkätundersökning

Svarande: Män 249 st   Kvinnor 352 st

Sysselsättning:

	Män	Kvinnor
Utbildning	99%	100%
Arbete	1%	0%

Tycker du att lärare lyssnar/lyssnade tillräckligt?

	Män	Kvinnor
Aldrig	4%	7%
Lite	53%	40%
Lagom	39%	30%
Mycket	3%	6%

Tycker du att politikerna i kommunen lyssnar tillräckligt?

	Män	Kvinnor
Aldrig	22%	26%
Lite	43%	39%
Lagom	39%	30%
Mycket	3%	6%

Skulle du vilja vara aktiv i ett politiskt parti?

	Män	Kvinnor
Ja	18%	19%
Nej	62%	77%

Om nej, varför inte?

	Män	Kvinnor
För tråkigt	54%	32%
Det lönar sig inte	20%	16%
Det tar för mycket tid	37%	32%
Det finns inget parti	27%	19%

Har du varit eller är du arbetslös?

	Män	Kvinnor
Ja	3%	2%
Nej	97%	98%

Om ja, tyckte du att du fick bra hjälp från arbetsförmedlingen?

	Män	Kvinnor
Ja	50%	14%
Nej	50%	86%

Vad saknar du för fritidsaktiviteter i kommunen?

- Något ställer för ungdomar under 18 år, disco till exempel.
- Snowboard pipe - backe.
- Skateboardramp.
- Ett ungdomscafé.
- Fler och bättre ungdomsgårdar.
- Nytt badhus.
- Bättre idrottshall.

Vad tycker du om folkomröstningar?

	Män	Kvinnor
Meningslösa, politikerna bryr sig ändå inte	18%	13%
Bra, de ger en bild av vad folket tycker	43%	46%
Skulle ske oftare	23%	22%
Borde vara beslutsfattande istället för rådgivande	16%	16%

Är du för fler folkomröstningar för att höja folkets intresse för politik?

	Män	Kvinnor
Ja	64%	67%
Nej	35%	30%

Tycker du att man ska sänka rösträttsåldern till 16 år?

	Män	Kvinnor
Ja	43%	51%
Nej	57%	45%

Tycker du att det är okej att unga arbetslösa får mindre ekonomiskt stöd än vuxna?

	Män	Kvinnor
Ja	15%	14%
Nej	85%	53%

Tycker du att man ska ha rätt att säga upp sig från sitt arbete och istället leva på bidrag?

	Män	Kvinnor
Ja	23%	9%
Nej	77%	78%

Tycker du att politikerna gör tillräckligt för att unga ska få jobb?

	Män	Kvinnor
Ja	12%	8%
Nej	88%	92%

Är det viktigt för dig att ha ett fast avlönat arbete för att kunna leva ett gott liv?

	Män	Kvinnor
Ja	83%	80%
Nej	17%	20%

Skulle du kunna tänka dig att starta ett eget företag?

	Män	Kvinnor
Ja	72%	63%
Nej	28%	38%

Resultat av enkät från fritidssgården 199:an, Salt- sjö Boo

22 stycken svarande.

Är du:	kille	9 st
	tjej	13 st

Tycker du att lärare lyssnar i tillräckligt hög grad på dina åsikter?

Ja	3 st
Nej	18 st
Ja och nej	1 st

Tycker du att fritidsledare lyssnar i tillräckligt hög grad på dina åsikter?

Ja	18 st
Nej	0 st
Ja och nej	3 st

Tycker du att politiker i Nacka lyssnar tillräckligt på vad unga tycker?

Ja	1 st
Nej	21 st

Skulle du vilja vara aktiv medlem i ett politiskt parti?

Ja	4 st
Nej	18 st

Är du för fler lokala folkomröstningar för att höja människors intresse för politik?

Ja	16 st
Nej	4 st
Vet ej/ej svarat	2 st

Tycker du att man ska sänka rösträttsåldern till 16 år?

Ja	16 st
Nej	5 st
Vet ej/ej svarat	1 st

Jag:	är studerande	17 st
	arbetar	0 st
	är arbetslös	2 st

Om du har varit eller är arbetslös tycker du att du fick/får bra hjälp från arbetsförmedlingen?

Ja	0 st
Nej	7 st

Tycker du att politikerna gör tillräckligt för att fler unga ska få jobb?

Ja	0 st
Nej	18 st
Vet ej/ej svarat	3 st

Tycker du att det är okej att unga som är arbetslösa får mindre ekonomiskt stöd än vuxna?

Ja	5 st
Nej	14 st
Vet ej/ej svarat	3 st

Tycker du att man ska ha rätt att säga upp sig från sitt jobb och istället leva på bidrag?

Ja	8 st
Ja, ibland	2 st
Nej	11 st
Vet ej/ej svarat	1

Är det viktigt för dig att ha/få ett fast avlönat jobb för att leva ett gott liv?

Ja	16 st
Nej	5 st
Vet ej/ej svarat	1 st

Kan du tänka dig att flytta från Nacka för att få rätt jobb eller utbildning?

Ja	15 st
Nej	5 st
Vet ej/ej svarat	2 st

Skulle du kunna tänka dig att starta eget företag?

Ja	15 st
Nej	5 st
Vet ej/ej svarat	2 st

Resultat från enkätundersökningen i Kållerød

Tycker du att lärare lyssnar i tillräckligt hög grad på dina åsikter?

Ja	14 st
Nej	10 st

Kållerøds kommentar: Det tycker vi är ett bra resultat.

Tycker du att politiker i vår kommun lyssnar i tillräckligt hög grad på vad unga tycker?

Ja	5 st
Nej	10 st
Vet ej	4 st

Kållerøds kommentar: Vi drar slutsatsen att politiker borde lyssna mer på vad unga tycker.

Skulle du vilja vara aktiv medlem i ett politiskt parti?

Ja	6 st
Nej	15 st

Kållerøds kommentar: Vi drar slutsatsen att det är ett dåligt resultat och att man på något sätt måste göra så att det finns partier och organisationer som passar alla.

Har du varit eller är du arbetslös?

Ja	5 st
Nej	15 st

Kållerøds kommentar: De flesta som deltog på detta rådslag är för unga för att ha haft "möjlighet" att vara arbetslösa.

Vilka fritidsaktiviteter tycker du saknas i vår kommun?

De svar vi fick om vad som saknas i vår kommun var: fler fritids-
gårdar, skateboardarena inomhus, ungdomscafé, musiklokaler, fest-
lokaler, discon i större format, biograf med mera.

Vi drar slutsatsen att de flesta kultur- och nöjesaktiviteter inte
finns i vår kommun.

Är du för fler lokala folkomröstningar för att höja människors in-
tresse för politik?

Ja 10 st

Nej 8 st

Kållereds kommentar: Vi drar slutsatsen att det är några fler som
tycker att vi ska ha det men att det verkar vara många som har för-
troende för politikerna i många frågor.

Tycker du att man ska sänka rösträttsåldern till 16 år?

Ja 8 st

Nej 12 st

Kållereds kommentar: Vi drar slutsatsen att många unga känner sig
osäkra på sig själva inom politiken. Troligen därför att politiker inte
vänder sig till ungdomar när de talar offentligt.

Tycker du att politikerna gör tillräckligt för att fler unga ska få
jobb?

Ja 0 st

Nej 21 st

Kållereds kommentar: Vi drar slutsatsen att det alltid finns mer sa-
ker att göra i den här aktuella frågan.

Tycker du att det är okej att unga som är arbetslösa får mindre eko-
nomiskt stöd än vuxna?

Ja 3 st

Nej 13 st

Kållereds kommentar: Många tyckte att svaret var beroende av om
man bodde hemma eller inte. Vi drar slutsatsen att de flesta tycker
att jämlikheten mellan unga och vuxna ska vara stor.

Tycker du att man ska ha rätt att säga upp sig från sitt jobb och istället leva på bidrag?

Ja 0 st
Nej 21 st

Kållereds kommentar: Vi drar slutsatsen att unga människor (som de som deltagit på vårt rådslag) inte tycker att det är okej att leva på bidrag istället för att jobba. Många vuxna säger att ungdomar tycker att det är enklare att leva på bidrag och därför inte anstränger sig för att få jobb. Detta är tydligen fel.

Är det viktigt för dig att ha/få ett fast avlönat jobb för att leva ett gott liv?

Ja 21 st
Nej 0 st

Kållereds kommentar: Vi drar slutsatsen att det är bra att ungdomar är målmedvetna.

Skulle du kunna tänka dig att starta eget företag?

Ja 21 st
Nej 0 st

Kållereds kommentar: Det tycker vi är ett bra resultat.

Resultat från SMU i Gävle-Dala distrikts enkätundersökning

Svarande: n=160

Sysselsättning:	Män	Kvinnor
Utbildning	99%	100%
Arbete	1%	0%

Tycker du att lärare lyssnar/lyssnade tillräckligt?

Ja 48   Nej 40

Tycker du att politikerna i kommunen lyssnar tillräckligt?

Ja 6   Nej 83

Är du aktiv eller medlem i något parti eller politiskt ungdomsförbund?

Ja 10   Nej 87

Skulle du vilja vara medlem eller aktiv?

Ja 27   Nej 59

Om du har slutat skolan: Har du varit eller är du arbetslös?

Ja 4   Nej 96

Om ja, tyckte du att du fick bra hjälp från arbetsförmedlingen?

Ja 60   Nej 40

Är du för fler folkomröstningar för att höja folkets intresse för politik?

Ja 61   Nej 29

Tycker du att man ska sänka rösträttsåldern till 16 år?

Ja 40   Nej 49

Tycker du att det är okej att unga arbetslösa får mindre ekonomiskt stöd än vuxna?

Ja 20   Nej 77

Tycker du att man ska ha rätt att säga upp sig från sitt arbete och istället leva på bidrag?

Ja 11   Nej 80

Tycker du att politikerna gör tillräckligt för att unga ska få jobb?

Ja 5   Nej 87

Är det viktigt för dig att ha ett fast avlönat arbete för att kunna leva ett gott liv?

Ja 65   Nej 27

Skulle du kunna tänka dig att starta ett eget företag?

Ja 76   Nej 19

Borde kyrkorna engagera sig mer i samhällsfrågor?

Ja 70   Nej 16

Resultat från enkät angående rådslag på Arken

Vi delade ut enkäter och sammanställde dem. Det var 21 st. som besvarade enkäten, men en del svarade felaktigt genom att svara både ja och nej eller inget alls, därför inte alltid 21 st. svar.

1. På frågan "Tycker du att lärare lyssnar i tillräckligt hög grad på dina åsikter?" svarade 14 st ja och 10 st nej. Det tycker vi är ett bra resultat.

2. På frågan "Tycker du att politiker i vår kommun lyssnar i tillräckligt hög grad på vad unga tycker?" svarade 5 st ja och 10 st nej. 4 st vet ej. Vi drar slutsatsen av att politiker borde lyssna mer på vad unga tycker.

3. På frågan "Skulle du vilja vara medlem i ett politiskt parti?" svarade 6 st ja och 15 st nej. Vi drar slutsatsen att det är ett dåligt resultat, och att man måste på något sett göra så att det finns partier eller politiska organisationer som passar alla.

4. På frågan "Har du varit eller är du arbetslös" svarade 5 st ja och 15 st nej. Eftersom att de flesta på detta rådslag är för unga för att ha haft "möjlighet" att vara arbetslösa.

5. De svar vi fick om vad som saknas i vår kommun var: Fler fritidsgårdar och lokaler där ungdomar kan träffas. Skateboard arena inomhus, ungdomscafé, musiklokaler, festlokaler, discon i större format, biograf med mera är olika saker som borde finnas. Vi drar slutsatsen att de flesta kultur och nöjesaktiviteter inte finns inom vår kommun.

6. På frågan "är du för fler lokala folkomröstningar för att höja människors intresse för politik?" svarade 10 st ja och 8 st nej. Vi drar slutsatsen att det är något fler som tycker att vi skall ha det, men det var nästan lika många som verkar ha förtroende för politikernas beslut i många frågor.

7. På frågan "Tycker du att man skall sänka rösträttsåldern till 16 år?" svarade 8 st ja och 12 st nej. Vi drar slutsatsen att många unga känner sig osäkra på sig själva inom politiken, troligen därför att politiker inte vänder sig till ungdomar när de talar offentligt och sådär.

8. På frågan "Tycker du att det är okey att unga som är arbetslösa får mindre ekonomiskt stöd än vuxna?" svarade 3 st ja och 13 st nej. Många tyckte att det beror på om de bor hemma eller inte. Vi drar slutsatsen att de flesta tycker att jämlikheten mellan unga och vuxna skall vara stor.

9. På frågan "Tycker du att man skall ha rätt att säga upp sig från sitt arbete och istället leva på bidrag?" svarade alla 21 tillfrågade nej. Vi drar slutsatsen att unga människor (som de som deltagit på vårt rådslag) inte tycker att det är okej att leva på bidrag istället för att jobba. Många vuxna säger att ungdomar tycker att det är enklare att leva på bidrag och därför inte anstränger sig för att få ett jobb, vilket tydligen är fel.

10. På frågan "Tycker du att politikerna gör tillräckligt för att fler unga skall få jobb?" svarade alla 21 tillfrågade nej. Vi drar slutsatsen att det alltid finns mer att göra i den här aktuella frågan.

11. På frågan "Är det viktigt för dig att ha ett fast avlönat jobb för att leva ett gott liv, (nu eller i framtiden)? svarade alla 21 tillfrågade ja. Vi drar slutsatsen att det är bra att ungdomar är målmedvetna.

12. På frågan "Skulle du kunna tänka dig att starta ett eget företag?", (nu eller i framtiden) svarade alla 21 tillfrågade ja. Det tycker vi är ett bra resultat.

Redovisning av Klubb Kults enkät

Det här projektet är från början gjord på nollbudget, vi har skola och arbete att sköta och mycket annat är på gång inom klubben. Därför är den här enkäten gjord på våra villkor. Den är inte avsedd som statistikunderlag utan snarare för att undersöka läget, få idéer och ett övergripligt arbete. Vi har alltså lagt tyngdpunkterna där vi vill ha dem. Vi har tittat generellt på vad man kan säga om varje fråga och jämfört killar/tjejer och gymnasie/grundskola. Det hela var en aning för stort för oss ändå kan man kanske säga, men vi tog ett gemensamt beslut och gjorde det ändå! Tillbaka till enkäterna, det har varit jätteroligt men samtidigt ganska krävande. Vi har träffats hela byråkratgruppen minst en gång i veckan och däremellan har många skrivit och hållit på. Vi valde i alla fall tre skolor: Södra Latin, Åsö och Eriksdal och fördelade 600 enkäter mellan dem. Åsa och Eriksdal har varit väldigt lätta att samarbeta med och därifrån har vi också kunnat hämta enkäterna så vi haft tid att arbeta med dem. Sedan har vi tillbringat eftermiddagarna och kvällarna med att sammanställa enkäterna.

Vi har inte sammanställt alla frågor än och om vi får tid vill vi göra ett häfte som kommer tillbaks till alla jämnåriga som varit med eftersom vi inte hann gå ut klasserna som vi hade tänkt.

Det vi är klara med är följande frågor:

Vill du ha ett ungt kulturhus som förhoppningsvis ska fungera som en mötesplats för unga och gamla?

På den här frågan är det ingen skillnad mellan tjejer och killar, gymnasie och grundskola. Övervägande majoritet, ca 70 %, vill ha ett kulturhus och en mötesplats. 5 % vill inte ha och många är blanka och vi tror att vi varit otydliga med var frågorna börjar.

Om medis blir ett ungt kulturhus, vill du då vara med och utforma, bestämma och ta ansvar?

Av alla tillfrågade är det ca 12 % som vill vara med och utforma huset. I grundskolan fler än i gymnasiet där många svarat att dom inte har tid. Vi tror också att om det funnits ett konkret förslag på vad man kan få möjlighet att göra, så hade flera sagt ja. Eftersom vi lever i ett konsumtions-

hälle har vi vant oss vid att alltid ta emot och sitta och vänta på att någonting ska hända.

Vad är Medborgarhuset för dig idag?

På denna fråga har vi gjort en topplista:

- 1:a plats Blankt
- 2:a plats är ingenting
- 3:e plats bad och bibliotek
- 4:e plats bara bibliotek
- 5:e plats bara bad

Några stycken har nämnt Vår Teater. En hel del har skrivit ful byggnad.

Vad skulle du vilja ha i huset? (Här fanns 13 förslag och övrigt)

Är topplista över vad alla vill ha i huset och vi har valt att dela upp dem eftersom dom skiljer sig:

Tjejer 9:an	Killar 9:an	Tjejer Gymn.	Killar Gymn.
1. Café	1. Café	1. Café	1. Replokal
2. Radiostation	2. Biograf	2. Biograf	2. Café
3. Replokal	3. Video/redigering	3. Bibliotek	3. Biograf
4. Teaterlokal	4. Replokal	4. Teaterlokal	
4. Video/redigering			
5. Spelrum	5. Spelrum	5. Replokal	5. Konserthus

Alla

- 1. Café
- 2. Biograf
- 3. Replokal
- 4. Video/Redigering
- 5. Radiostation

Vi tyckte att det var lite roligt att se skillnaden mellan allihopa, och det är roligt att café kommer högt eftersom det är något vi också vill vara med och driva. Tyvärr missade vi att ha fotolabb som ett av de föreslagna alternativen men det var många som skrev det som eget alternativ. Värt att nämna är också att biograf kommer på andra plats trots att medborgarhuset ligger inklämt mitt emellan två biojättar. Det kan tolkas som att det är på tok för dyrt att gå på bio. Eftersom det finns en riktig filmprojektor i huset är det bara att köra igång och dessutom är vaktisarna här utbildade biokörare. Att så många vill ha replokal, radiostation och video tycker vi

är jättekul eftersom då finns det ju en massa jämnårig som vill göra en massa.

Vid slutdiskussion för rådslagsarbetet pratade vi förutom om byråkrater också om vad vi vill med Medis, om olika konferenser med mera.

Detta är något av det som blev sagt som vi tänker jobba vidare på:

"Hur får vi huset att fungera utan att alla kommer bara för att bli servade?"

"Är det vår roll att få andra att ta ansvar för huset?"

"Viktigt att ungdomar får bestämma vad man vill ha annars kommer man inte."

"Hur går vi vidare och sprider engagemang när vi blir många fler?"

"Det ska låta dygnet runt för överallt blir folk irriterade över att vi sjunger, skrattar, hoppas och låter!!"

"Öppna alla dörrar!!!"

"Varför ska det vara bara snygga perfekta utställningar?"

"Vem bestämmer vad som är snyggt?"

"Uppesittarkväll med Viktor."

"Filmcafé med klassiker och billigt!"

"Spela Monopol framåt två på natten!"

"Skitbra med folk som kan jobba i huset som går praktik eller är arbetslösa kulturarbetare. Hur många arbetslösa bra kulturarbetare finns det inte. Jag bara frågar!!!"

"Inte en massa utbildade fritidspedagoger här!!!"

"Det finns massor av engagemang i idrotten fast i dom föreningarna är man inte med och bestämmer."

"Att vara producent är jobbigare än att vara konsument så det är klart man väljer att sitta och ta emot. Men om man gör får man så mycket mer tillbaks."

"Det finns inga fritidsgårdar! Skit i det och bygg nya samlingspunkter istället för att försöka reparera något gammalt som ändå inte finns!"

"I tre dagar är man inbjuden till en konferens och ska lösa problem tillsammans med människor man aldrig mött och bara unga. Hur ska vi lösa rasism och arbetslöshet på tre dagar?"

"Man vill för mycket på för kort tid och det känns meningslöst och känns styrt av vuxna."

"Konstigt att bara samla en massa ungdomar någonstans om vilket ämne som helst som ändå inte får besluta om något."

"Man kan vara i en jävla simbassäng eller hemma. Det viktiga är att det går att göra något där man bor som man bryr sig om."

Tycker du att det är lätt för ungdomar att skaffa bostad?

Ja 8 procent Nej 7 procent Vet ej 29 procent Blank 7 procent

Killar i nian har mest optimism och av tjejerna i gymnasiet så har 1 procent svarat ja. REALISM??? Många säger "att man måste ha pengar och kontakter".

En slutsats är att det måste byggas mer bostäder för unga, mindre lägenheter med lägre hyra. Exempelvis ett helt hus med unga människor i ettor och tvåor och ingen onödig lyx. Ungdomar ska kunna bo kvar där de hör hemma, även fastän de är Söderbor.

När tror du att du flyttar hemifrån och när vill du flytta hemifrån?

9:an

	Tror	Vill
nu		12 procent
16-17	5 procent	10 procent
18-19	40 procent	46 procent
20-21	31 procent	16 procent
över 21	5 procent	1 procent
aldrig	0,5 procent	
vet ej	15 procent	16 procent
blankt	3 procent	3 procent

Gymnasiet

	Tror	Vill
nu		35 procent
16-17		
18-19	18 procent	29 procent
20-21	38 procent	18 procent
över 21	17 procent	2 procent
aldrig		
vet ej	16 procent	14 procent
blankt	3 procent	1 procent

Ju äldre man blir desto mer realistisk blir man . 40 procent av alla nior tror att de flyttar hemifrån mellan 18-19 år medan gymnasisterna är på 18 procent. det ärmånga som vill flytta nu eller under närmaste året men de tror att de flyttar senare.

Ska nybyggen på Söder bara var för rika?

Ja 6 procent Nej 87 procent Vet ej 3 procent Blankt 4 procent

hel 93 procent av tjejerna tycker nej. Kommentarer vi fått:

Söder skall alla kunna bo på! Spräng pinnen!

Dum fråga? Ledande fråga?

Ska man få lyxsanera så hyrorna höjs till det dubbla?

Ja 6 procent Nej 88 procent Vet ej 2 procent Blankt 4 procent

Av killarna är det 11, 5 procent som säger ja. Av tjejerna säger 2 procent ja och 94 procent nej. Många säger att hyresgästerna skall få vara med och tycka till. Många skrev dum fråga.

Ska värden vara tvungen att fråga om man vill ha en helrenorvering eller inte?

ja 68 procent nej 18 procent Vet inte 10 procent Blankt 4 procent
Härär det 22 procent av killarna som säger nej mot 13 procent av tjejerna.

ARBETE

Hur lätt tror du det är för dig att skaffa jobb?

Lätt 9 procent Ganska lätt 19 procent Svårt 36 procent Ganska svårt 20 procent Vet ej 12 procent Blankt 4 procent

- I 9:an tror man att det är svårare än i gymnasiet
- Många säger lätt och ganska lätt om man är beredd att ta vilket skitjobb som helst
- En säger Pisslätt för jag är så snygg.

Om du fick chans att skapa ditt eget jobb skulle du då engagera dig i detta?

Ja 74 procent Nej 6 procent Kanske 8 procent Vet ej 5 procent Blankt 7 procent

- Många skriver ABSOLUT!!!
- Det är 85 procent ja på gymnasiet mot bara 6 procent bland 9:orna och gymnasietjejerna säger ja till 88 procent.
- Killarna i 9:an har skrivit mycket Nej och Blankt
- En säger: Nej! Det får min mamma göra.

Vad tycker du om arbetschanserna för unga?

Dåliga/små 63 procent Bra/OK 15 procent vet ej 16 procent Blankt 6 procent

Varför?

Blankt 36 procent För få jobb 30 procent Vet ej 18 procent Vi är för unga 8 procent Man får kämpa själv 3 procent Därför 5 procent

Vi ställde en konstig fråga och svaren blev Blank och Därför

Vill du plugga vidare efter högstadiet/gymnasiet?

	9:an	Gymnasiet
Ja	74 procent	64 procent
Nej	8 procent	19 procent
Kanske	7 procent	10 procent
Vet ej	8 procent	1 procent
Blank	3 procent	5 procent

”Man måste väl” var ett vanligt svar efter Ja!

Vill du gå på Soc??

	9:an	Gymnasiet
Ja	8 procent	7 procent
Nej	39 procent	78 procent
Vet ej	12 procent	2 procent
Blank	16 procent	7 procent
Vad är soc?	24 procent	5 procent

-Av 9:orna visste inte 24 procent vad soc är mot till exempel tjejerna på gymnasiet 1 procent

- En svarade: Jag älskar soccer

- En annan ”Den drogen har jag aldrig provat”

- En tredje ”Blir man beroende av det?”

Frågeformulär till rådslagsgruppen på Fritidsgården Susekullen i Olofström

20 ungdomar (12 tjejer/8 killar) i åldern 15-17 år har tagit ställning i olika samhällsfrågor som vi har sammanställt.

Skola

1 Har ni bra gemenskap i din klass?

10 ja 10 nej

2 Har du stött på rasistiska yttranden i skolan?

11 ja 9 nej

3 Har du någon gång under din skoltid blivit mobbad?

8 ja 12 nej

4 Tycker du att det nya betygssystemet är bättre än det gamla?

6 ja 14 nej

Motiv nej: Inget medelbetyg, högre krav, ingen vet hur det funkar.

5 Tycker du att lärare lyssnar i hög grad på dina åsikter?

10 ja 19 nej

Droger

6 Dricker du alkohol?

14 ja 6 nej

7 Vilken åldersgräns skall det var för inköp på bolaget?

12 st 18 år 6st 20 år 1st 16 år 1st 17 år

8 Har du druckit hembränt?

16 ja 4 nej

9 Har du blivit erbjuden tyngre droger?

3 ja 17 nej

Europa

10 Vad tycker du om att Sverige gått med i EU?

1 bra 7 dåligt 12 vet ej

11 Har du fått bra information om EU?

3 ja 17 nej

12 Skulle du vilja arbeta/studera i ett annat EU-land?

17 ja 2 nej 1 vet ej

Diverse frågor

13 Ska värnplikstjänstgöringen vara frivillig?

14 ja 6 nej

14 Ska vi ha kärnkraft?

5 ja 12 nej 3 vet ej

15 Ska vi ha hårdare fängelsestraff?

15 ja 5 nej

16 Är du för dödsstraff?

4 ja 16 nej

17 Ska Sverige ta emot fler flyktingar?

6 ja 7 nej 7 vet ej

18 Är du politiskt intresserad?

2 ja 18 nej

19 Litar du på politiker?

1 ja 18 nej 1 vet ej

20 Tycker du att politiker lyssnar tillräckligt på vad unga tycker?

1 ja 19 nej

21 Är du för fler lokala folkomröstingar för att höja människors intresse för politik?

10 ja 8 nej 2 vet ej

22 Tycker du att man skall sänka rösträttssåldern till 16 år?

12 ja 7 nej 1 vet ej

23 Är det viktigt för dig att ha ett fast jobb för att leva ett gott liv?

19 ja 1 nej

24 Tycker du att det är ok att unga arbetslösa får mindre ekonomiskt stöd än vuxna?

3 ja 14 nej 3 vet ej

25 Tycker du att mans kal ha rätt att säga upp sig från sitt arbete och i stället leva på bidrag?

3 ja 17 nej

26 Skulle du kunna tänka dig att starta ett eget företag?

14 ja 5 nej 1 vet ej

27 Ska svenskar ha arbete i första hand i stället för invandrare?

9 ja 11 nej

28 Skall 6 timmars arbetsdag införas?

14 ja 4 nej 2 vet ej

Hur ser det ut när du är 30 år?

29 Har du bildat familj?

19 ja 1 nej

30 Hur många barn har du?

16 har 2 barn 3 har 3 barn

31 Var bor du?

1 Olofström 3 storstad 3 utomlands 13 vet ej

32 Hur bor du?

17 villa 3 lägenhet

33 Vilket yrke har du?

1 Musikbranschen 1 Inom data 2 Journalist 1 Reseledare 1 Bilmekaniker 1 Polis 1 Hemmafru 1 Barnskötare 1 Reporter 1 Psykolog 1 Sjuksköterska 2 Jurist 6 Vet ej

34 Vad är din högsta önskan inför framtiden?

Arbete, bra ekonomi, att få vara frisk, fred och en lycklig familj.

Statens offentliga utredningar 1997

Kronologisk förteckning

---

1. Den nya gymnasieskolan – steg för steg. U.
2. Inkomstskattelag, del I-III. Fi.
3. Fastighetsdataregister. Ju.
4. Förbättrad miljöinformation. M.
5. Aktivt lönebidrag. Ett effektivare stöd för arbetshandikappade. A.
6. Länsstyrelsemans roll i trafik- och fordonsfrågor. K.
7. Byråkratin i backspegeln. Femtio år av förändring på sex förvaltningsområden. Fi.
8. Röster om barns och ungdomars psykiska hälsa. S.
9. Flexibel förvaltning. Förändring och verksamhetsanpassning av statsförvaltningens struktur. Fi.
10. Ansvar för valutapolitiken. Fi.
11. Skatter, miljö och sysselsättning. Fi.
12. IT-problem inför 2000-skiftet. Referat och slutsatser från en hearing anordnad av IT-kommissionen den 18 december. IT-kommissionens rapport 1/97. K.
13. Regionpolitik för hela Sverige. N.
14. IT i kulturens tjänst. Ku.
15. Det svåra samspelet. Resultatstyrningens framväxt och problematik. Fi.
16. Att utveckla industriforskningsinstituten. N.
17. Skatter, tjänster och sysselsättning. + Bilagor. Fi.
18. Granskning av granskning. Den statliga revisionen i Sverige och Danmark. Fi.
19. Bättre information om konsumentpriser. In.
20. Konkurrenslagen 1993-1996. N.
21. Växa i lärande. Förslag till läroplan för barn och unga 6-16 år. U.
22. Aktiebolagets kapital. Ju.
23. Digital demokrati. Ett seminarium om Teknik, demokrati och delaktighet den 8 november 1996 anordnat av Folkområdesutredningen, IT-kommissionen och Kommunikationsforskningsberedningen. IT-kommissionens rapport 2/97. K.
24. Valfärd i verkligheten – Pengar räcker inte. S.
25. Svensk mat – på EU-fat. Jo.
26. EU:s jordbrukspolitik och den globala livsmedelsförsörjningen. Jo.
27. Kontroll Reavinst Värdepapper. Fi.
28. I demokratins tjänst. Statstjänstemannens roll och vårt offentliga etos. Fi.
29. Bampornografi frågan. Innehavskriminalisering m.m. Ju.
30. Europa och staten. Europeiseringens betydelse för svensk statsförvaltning. Fi.
31. Kristallkulan – tretton röster om framtiden. IT-kommissionens rapport 3/97. K.
32. Följdragstiftning till miljöbalken. M.
33. Att lära över gränser. En studie av OECD:s förvaltningspolitiska samarbete. Fi.
34. Övervakning av miljön. M.
35. Ny kurs i trafikpolitiken + bilagor. K.
36. Bekämpande av penningtvätt. Fi.
37. Ett tekniskt forskningsinstitut i Göteborg. U.
38. Myndighet eller marknad. Statsförvaltningens olika verksamhetsformer. Fi.
39. Integritet Offentlighet Informationsteknik. Ju.
40. Unga och arbete. In.
41. Staten och trossamfunden Rättslig reglering
– Grundlag
– Lag om trossamfund
– Lag om Svenska kyrkan. Ku.
42. Staten och trossamfunden Begravningsverksamheten. Ku.
43. Staten och trossamfunden Den kulturhistoriskt värdefulla kyrkliga egendomen och de kyrkliga arkiven. Ku.
44. Staten och trossamfunden Svenska kyrkans personal. Ku.
45. Staten och trossamfunden Stöd, skatter och finansiering. Ku.
46. Staten och trossamfunden Statlig medverkan vid avgiftsbetalning. Ku.
47. Staten och trossamfunden Den kyrkliga egendomen. Ku.
48. Arbetsgivarpolitik i staten. För kompetens och resultat. Fi.
49. Grundlagsskydd för nya medier. Ju.
50. Alternativa utvecklingsvägar för EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Jo.
51. Brister i omsorg
– en fråga om bemötande av äldre. S.
52. Omsorg med kunskap och inlevelse
– en fråga om bemötande av äldre. S.
53. Avskaffa reklamskatten! Fi.
54. Ministern och makten. Hur fungerar ministerstyre i praktiken? Fi.
55. Staten och trossamfunden. Sammanfattningarna av förslagen från de statliga utredningarna. Ku.
56. Folket som rådgivare och beslutsfattare. + Bilaga 1 och 2. Ju.
57. I medborgarnas tjänst. En samlad förvaltningspolitik för staten. Fi.
58. Personaluthyrning. A.
59. Svenskhemmet Voksenåsens förvaltningsform. Ku.
60. Betal-TV inom Sveriges Television. Ku.

Statens offentliga utredningar 1997

Kronologisk förteckning

---

61. Att växa bland betong och kojor.
Ett delbetänkande om barns och ungdomars
uppväxtvillkor i storstädernas utsatta områden från
Storstadskommittén. S.
  62. Rosor av betong.
En antologi till delbetänkandet Att växa bland
betong och kojor från Storstadskommittén. S.
  63. Sverige inför epokskiftet.
IT-kommissionens rapport 5/97. K.
  64. Samhall. En arbetsmarknadspolitisk åtgärd
+ Bilagedel. A
  65. Polisens register. Ju.
  66. Statsskuldspolitiken. Fi.
  67. Återkallelse av uppehållstillstånd. UD.
  68. Grannlands-TV i kabelnät. Ku.
  69. Besparingar i stort och smått. U.
  70. Totalförsvaret och frivilligorganisationerna
– uppdrag, stöd och ersättning. Fö.
  71. Politik för unga.
+ 2 st bilagor. In.
-

Statens offentliga utredningar 1997

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- Fastighetsdataregister. [3]
- Aktiebolagets kapital. [22]
- Barnpornografifrågan.
- Innehavskriminalisering m.m. [29]
- Integritet Offentlighet Informationsteknik. [39]
- Grundlagsskydd för nya medier. [49]
- Folket som rådgivare och beslutsfattare.
+ Bilaga 1 och 2. [56]
- Polisens register. [65]

Utrikesdepartementet

- Återkallelse av uppehållstillstånd. [67]

Försvarsdepartementet

- Totalförsvaret och frivilligorganisationerna
– uppdrag, stöd och ersättning. [70]

Socialdepartementet

- Röster om barns och ungdomars psykiska hälsa. [8]
- Välfärd i verkligheten – Pengar räcker inte. [24]
- Brister i omsorg
– en fråga om bemötande av äldre. [51]
- Omsorg med kunskap och inlevelse
– en fråga om bemötande av äldre. [52]
- Att växa bland betong och kojor.
Ett delbetänkande om barns och ungdomars
uppväxtvillkor i storstädernas utsatta områden från
Storstadskommittén. [61]
- Rosor av betong.
En antologi till delbetänkandet Att växa bland
betong och kojor från Storstadskommittén. [62]

Kommunikationsdepartementet

- Länsstyrelsernas roll i trafik- och fordonfrågor. [6]
- IT-problem inför 2000-skiftet. Referat och slutsatser från
en hearing anordnad av IT-kommissionen den
18 december. IT-kommissionens rapport 1/97. [12]
- Digital demokrati. Ett seminarium om Teknik,
demokrati och delaktighet den 8 november 1996
anordnat av Folkomröstningsutredningen, IT-
kommissionen och Kommunikationsforsknings-
beredningen. IT-kommissionens rapport 2/97. [23]
- Kristallkulan – tretton röster om framtiden.
IT-kommissionens rapport 3/97. [31]
- Ny kurs i trafikpolitiken + bilagor. [35]
- Sverige inför epokskiftet.
IT-kommissionens rapport 5/97. [63]

Finansdepartementet

- Inkomstskattelag, del I-III. [2]
- Byråkratin i bakspegeln. Femtio år av förändring på sex
förvaltningsområden. [7]
- Flexibel förvaltning. Förändring och verksam-
hetsanpassning av statsförvaltningens struktur. [9]
- Ansvar för valutapolitiken. [10]
- Skatter, miljö och sysselsättning. [11]
- Det svåra samspelet. Resultatstyrningens framväxt
och problematik. [15]
- Skatter, tjänster och sysselsättning.
+ Bilagor. [17]
- Granskning av granskning.
Den statliga revisionen i Sverige och Danmark. [18]
- Kontroll Reavinst Värdepapper. [27]
- I demokratis tjänst. Statstjänstemannens roll och
vårt offentliga etos. [28]
- Europa och staten. Europeiseringens betydelse för
svensk statsförvaltning. [30]
- Att lära över gränser. En studie av OECD:s förvaltnings-
politiska samarbete. [33]
- Bekämpande av penningtvätt. [36]
- Myndighet eller marknad.
Statsförvaltningens olika verksamhetsformer. [38]
- Arbetsgivarpolitik i staten.
För kompetens och resultat. [48]
- Avskaffa reklamskatten! [53]
- Ministern och makten.
Hur fungerar ministerstyret i praktiken? [54]
- I medborgarnas tjänst.
En samlad förvaltningspolitik för staten. [57]
- Statsskuldspolitiken. [66]

Utbildningsdepartementet

- Den nya gymnasieskolan – steg för steg. [1]
- Växa i lärande. Förslag till läroplan för barn och
unga 6-16 år. [21]
- Ett tekniskt forskningsinstitut i Göteborg. [37]
- Besparingar i stort och smått. [69]

Jordbruksdepartementet

- Svensk mat – på EU-fat. [25]
- EU:s jordbrukspolitik och den globala livsmedels-
försörjningen. [26]
- Alternativa utvecklingsvägar för EU:s
gemensamma jordbrukspolitik. [50]

Statens offentliga utredningar 1997

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Aktivt lönebidrag. Ett effektivare stöd för
arbetshandikappade. [5]
Personaluthyrning. [58]
Samhall. En arbetsmarknadspolitisk åtgärd
+ Bilagedel. [64]

Kulturdepartementet

IT i kulturens tjänst. [14]
Staten och trossamfunden
Rättslig reglering
– Grundlag
– Lag om trossamfund
– Lag om Svenska kyrkan. [41]
Staten och trossamfunden
Begravningsverksamheten. [42]
Staten och trossamfunden
Den kulturhistoriskt värdefulla kyrkliga egendomen och
de kyrkliga arkiven. [43]
Staten och trossamfunden
Svenska kyrkans personal. [44]
Staten och trossamfunden
Stöd, skatter och finansiering. [45]
Staten och trossamfunden
Statlig medverkan vid avgiftsbetalning. [46]
Staten och trossamfunden
Den kyrkliga egendomen. [47]
Staten och trossamfunden. Sammanfattningarna av
förslagen från de statliga utredningarna. [55]
Svenskhemmet Voksenåsens förvaltningsform. [59]
Betal-TV inom Sveriges Television. [60]
Grannlands-TV i kabelnät. [68]

Närings- och handelsdepartementet

Regionpolitik för hela Sverige. [13]
Att utveckla industriforskningsinstitut. [16]
Konkurrenslagen 1993-1996. [20]

Inrikesdepartementet

Bättre information om konsumentpriser. [19]
Unga och arbete. [40]
Politik för unga.
+ 2 st bilagor. [71]

Miljödepartementet

Förbättrad miljöinformation. [4]
Följdragstiftning till miljöbalken. [32]
Övervakning av miljön. [34]

Systematic Instruction

Instructional Design

Instructional design is the process of creating learning experiences that are effective and efficient. It involves identifying the learning objectives, selecting the appropriate instructional methods, and organizing the content in a logical and sequential manner.

Instructional Materials

Instructional materials are the resources used to deliver instruction. They can include textbooks, worksheets, videos, and interactive software. The design of these materials should be based on the learning objectives and the needs of the learners.

Instructional Strategies

Instructional strategies are the methods used to deliver instruction. They can include direct instruction, collaborative learning, and inquiry-based learning. The choice of strategy should be based on the learning objectives and the needs of the learners.

Instructional Evaluation

Instructional evaluation is the process of assessing the effectiveness of instruction. It involves collecting data on student learning and comparing it to the learning objectives. This information can be used to make improvements to the instruction.

Instructional Technology

Instructional technology is the use of technology to enhance instruction. It can include the use of computers, interactive whiteboards, and learning management systems. Instructional technology can make learning more engaging and effective.

